

HRVATSKI PLANINARSKI KLUB SVETI MIHOVIL

20. HELOP

UVODNA RIČ

Dragi moji planinari i svi koji nas čitaju, evo smo se mi polako dogekali do broja dvadeset našeg omiljenog planinarskog časopisa Helop. Kako bi rekla Aida: koliko klubova u Hrvatskoj ima tradiciju izdavanja vlastitog časopisa, tribamo biti ponosni! I jesmo! Upravo u rukama držite dvadeseti Helop jednog ne više malog planinarskog kluba s mora. Ljudi, ima nas više od 360! Kad sam 2012. godine došla u Klub bilo nas je šezdesetak.... Vidite li vi koliko smo svi kolektivno poludili i „otišli u planinare“!? Mislim da je naš prisjednik Mate više nego ponosan, znam to, ali on to nikad ne bi reka na glas. Nek' ostane zapisano: najveća smo sportska udruga u Šibenko - kninskoj županiji, a nismo profesionalni sportaši, već zaljubljenici u planine, jame, stine, s nikim se ne natječemo i ne skidamo rekorde već ovo isključivo radimo iz čiste ljubavi i uživanja. Ovaj grande dvadeseti broj listajte, čitajte, prosljedite ga dalje, nek ljudi odasvud vide što smo kroz godinu napravili, što smo popeli, što smo istražili, koje škole smo završili, pokušajmo približiti našim prijateljima i poznanicima ovu radost i avanturu koju imamo u životima našim. Kad ovako na hrpi vidim gomilu kvalitetnih tekstova, fotografija, doživljaja i uspomena, samo me tjera da idem dalje, otkrivam nove staze, nove zemlje i daleke vrhove, istražujem lokalno, zavirim u pokoji jamu, popnem neki novi smjer, asistiram i prenosim znanje u školama ... a vidim da je isti efekt i kod vas. Hvala svima na doprinosu u radu Kluba, hvala vam na pisanju predivnih tekstova, hvala vam što se zajedno veselimo u našoj „čibici“ te na proslavama raznim, hvala vam što smo svi skupa odličan tim. Uživajte! Helop!

Antonia Viljac

IN MEMORIAM

JOSO GRACIN

JOKA

1963.-2023.

Ode naš Joka.

Naš prijatelj, brat u planini, brat u dolini. Naš Joka. Uzeo je svoj ruksak i šešir i otišao je od nas, u tišini, bez pompe, samozatajan, skroman, kao uvijek. I popeo se negdje visoko, najviše do sada. Kao i prije, i ovaj put je hrabro krenuo posve sam, nekim nama nepoznatim putem, neistraženim vrletima kojima još nismo kročili, kao da nam želi prokročiti i pokazati sigurnu, lijepu i ne previše napornu stazu do još jednog sjajnog vrhunca, s kojega puca božanstveni pogled.

Ako je smisla života, onda nas i sada Joka gleda odozgo, kako se to obično kaže. Svojim dobrim i blagim očima. I tješi nas. I govori da se ne brinemo. I da staza nije teška. I da se isplati pomučiti i hodati... i polako hodati. I da je odozgo stvarno neprocijenjiv vidik.

Ali nije to lako shvatiti i pomiriti se s tim, nama koji smo ostali dolje, u nizini.

Joka je planina od čovjeka. Gorostas. Takvih ljudi nema... nije bilo... i neće biti mnogo među nama. Joka je inspiracija mnogima od nas. Koliko novih spoznaja, neprocijenjivih trenutaka, divnih osjećaja, prirodnih divota, neopisivih doživljaja, dragocjenog veselja i ushita smo doživjeli... upravo radi njega.

Joso Gracin najpoznatiji kao Joka je jedan od stupova našeg Mihovila. Jedan od pokretača šibenskog HGSS-a, novinar, reporter, fotoreporter, putopisac, planinar, speleolog, istraživač prirodnih znamenitosti, autor i koautor više publikacija o prirodnim znamenitostima, fotomonografija, suradnik je u TV reportažama, sudionik Domovinskog rata, pjesnik, dobar kuhar, prijatelj, zabavljač na gitari, savjetnik i potpora, borac za pravdu i bolji svijet, kritičar ljudske gluposti, destruktivnosti prema okolišu, jagme za materijalnim dobrima, s poštovanjem i ljubavlju za divotnu prirodu, dobre ljude...

O njemu bi se moglo satima pričati.

U posljednjih nekoliko desetljeća objavio je brojne divne reportaže i putopise u brojnim tiskanim i elektroničkim medijima (Slobodna Dalmacija, Šibenski list, Jutarnji list, Šibenski tjednik, Tris, Šibenik.in, TV Šibenik... itd.), pa ih pronađite tamo.

Mnogima je otkrio brojne tajne: kako udaljenih i egzotičnih krajeva, dalekih zemalja Južne Amerike, Azije, Afrike, Europe, najviših svjetskih vrhova, tako i našeg neposrednog i mnogima nedovoljno poznatog zavičaja, prelijepog dalmatinskog krša, rijeke Krke, šibenskog i primoštenskog zaleđa, Velebita, Dinare, Biokova, Crnopca...

Joka naš dragi. Prijatelju naš.

Stvarno se nadamo se da sjediš gore na vrhu i gledaš nas i pomalo *rižeš pancetu i lagano marendaješ*, nasmiješen i zagledan u daljinu.

I da nam poručuješ: *Ne sekirajte se ništa.*

Goran Šimac

PENJALO SE, PENJALO!

Godina	Država	Masiv	Vrh	visina vrha/ postignuta visina	br.	Učesnici	Uspon na vrh
	Austrija	Alpe	Ankogel #2	3252 m	1	Joško Vudrag	Da
	Nepal	Himalaja - Mera Peak	Zatruwa La Pass Mera Peak	4610 m 6476 m	1	Joško Vudrag	Da
	Austrija	Alpe	Grossvenediger #2	3666 m	2	Stipica Rossini; Filip Medić (u sklopu uspona VG sekcije Mosor)	Da
	Austrija	Alpe	Grossglockner #8	3798 m	4	Stipica Rossini; Filip Medić; Antonija Jadrijević; Mario Gverić	Da
2023	Iran	Damavand	Damavand	4200 m	14	Lucija Antić; Marijan Petković; Momir Karabuva Mate Protega; Branko Radnić; Ana Jadrijević Anka Dujčić; Tina Krnić; Danka Radnić; Bernarda Sučić; Matilda Sučić; Branko Tucak; Vedran Vrebac; Filip Medić;	Ne
				4900 m			Da
				5610 m			Da
	Austrija	Alpe	Ankogel #3	3252 m	4	Antonija Jadrijević; Mia Ercegović; Filip Medić; Stipica Rossini	Da
	Nepal	Annapurna Trek	Tilicho Lake Thorung La Pass #2	4920 m 5416 m	1	Joško Vudrag	Da

Za 2024. pojma nemam unaprijed tko planira što ali bez sumnje znam da neće biti dosadno i da ćemo imati o čemu pričati na kraju godine

Nakon turbo godine 2022. i više odlazaka u daleka svjetska gorja, početak ove godine obilježile su prezentacije prošlogodišnjih ekspedicija našeg kluba. Zaredalo se skoro dva mjeseca prezentacija prvo u našem gradu (pet prezentacija naših pohoda u klubu Azimut) pa odmah nakon tog i u susjednim gradovima koji su nas pozivali u goste kako bismo pričali o svim našim mukama i radosti uspjeha. Međutim, čim je malo okopnilo i sunce se počelo pokazivati, sad već tradicionalno, prvi na put kreće Joško Vudrag penjući Ankogel u austrijskim Alpama kao pripremu za prvi odlazak u Himalaju ove godine. Bez velikih njava u klubu, ubrzo nakon povratka sa Ankogela nalazi se u avionu sa zagrebačkom komercijalnom ekspedicijom

na Mera Peak, jedan interesantni 6-tisućnjak u Khumbu regiji Nepala. Nakon desetak dana prilaženja, aklimatizacija i rotacija Joško se sa ostatkom grupe penje na Mera Peak i time otvara svoju stranicu uspješnih uspona na 6-tisućnjake. Bravo Joško! Proljeće osim Joška za visokogorske

uspone koriste i naši dragi članovi kluba naslonjeni i na visokogorsku sekciju Mosora, prvo Stipica i Filip penjući Grossvenediger u Austriji pa onda i pojačani Mariom i Antonijom na Grossglockner, najviši vrh Austrije. Naravno i jedan i drugi vrh su uspješno ispenjani.

Glavne ekspedicije kluba kao i prošlih godina uhvatio se Branko Tucak. Da ga nema, tribalo bi ga izmisliti! Za ovu godinu izabrano je egzotično putovanje u Iran i uspon na vulkansku planinu Damavand, najviši vrh Irana. Na put je krenulo 14 mihovilaca standar-

dno pojačanih jednim članom HPD Dinara Knin. Visina od 5.610 mnv te sumporne pare i promjena prehrane u šta se ubrajala i janjetina nakon koje se pila Coca Cola ili Bože me pomoz, voda, uzelo je danak pa je do vrha stiglo osam naših mihovilaca, dok je dio

odustao na oko 5000 mnv, a dio nije ni izlazio iz baznog logora. U svakom slučaju, nakon uspješnog povratka kući danima smo uživali u anegdota- ma sa ekspedicije. Bravo Tucak, bravo klube naši!

U ljeto dio ekipe sa Grossglocknera minus Mario Gverić, a plus Mia Ercegović zajedeno sa mosorovom visokogorskom sekcijom penje Ankogel što je bilo drugi put u godini da se netko naš popeo na taj austrijski vrh. I za kraj, kad je već otvorio sezonu visokogorskih uspona red je bilo da je i zatvori pa Joško odlazi po drugi put u ovoj godini u Nepal, ovaj put na Annapurna trek na kojem je uz uspon na Tilicho Lake dosegno i najvišu visinu treka 5.416 mnv prolazeći legendarni prolaz Thorung La Pass na kojem su se i godinu prije naši Nina i Joka smrznali. Još jednom, bravo Joško!

ANNAPURNA CIRCUIT TREK

DRUKČIJA HIMALAYA

25.09.-10.10.2023.

Kad se zaljubiš u jedno područje nastojiš mu se vraćati što češće, a meni se to očito događa s Himalayom. U svibnju 2023. odradio sam „moju drugu Himalayu“ popevši Mera Peak (6.476 mnv) i obećao sam brzi povratak. Negdje početkom rujna ove godine sam se dogovorio s mojim prijateljem (sherpom) Sonamom da odemo zajedno u drugo područje, Annapurna circuit trek uključivo skretanje do Tilicho lake (jezero na najvišoj nadmorskoj visini na svijetu 4.920 mnv). Brzo smo se dogovorili za termin krajem rujna i početkom listopada, prije tzv. glavne sezone kad je on imao već dogovorene ture s kli-

jentima iz Hrvatske i Slovenije (inače je veliki prijatelj sa Stipom Božićem). Pošto sam odlučio Floydov poštediti „patnje“ dugotrajnih letova do Nepala, a isto tako ne volim sam hodati, pozvao sam Sonama i na neki način financijski mu pomoci, jer iskreno za ovaj trek vam ne treba vodič. On je to vrlo srdačno prihvatio i nagovorio me da povedemo njegovog rođaka kao portera, naravno da i njega malo financijski pomognemo u predsezoni. Uglavnom, želio sam posjetiti taj dio Nepala, odnosno Himalaye jer sam dosta čitao i pogledao brojna videa o tom prekrasnom području koje je dosta drukčije od područja Solu Khumbu tj. Sagarmatha nacionalnog parka u kojem se nalazi Mt. Everest. Sagarmathu sam posjetio prošle godine hodajući EBC trek preko Gokijskih jezera. Naime, područje oko Annapurne, regije Gandaki, a posebno district Mustang je dosta „razvijene“ tj. turističnije od drugih područja Nepala, jer imaju kakvu takvu cestovnu mrežu i kablensku opskrbu električnom energijom što im uvelike olakšava sve vrste transporta roba i usluga. A najviše sam želio posjetiti Pokharu

kao drugi grad po veličini u Nepal, koji je drastično uređeniji i ljepši od Kathmandua, u kojem je turizam na dosta višem nivou.

25.09.-26.09.
Šibenik - Zagreb -
Dubai - Kathmandu

Kao i u proljeće ove godine krenuo sam u jutarnjim satima autom iz Šibenika prema Zagrebu, ovaj put sam Floydov ostavio kod mojih Ane i Antonia u Zagrebu, a automobil sam ostavio kod mog mladog zaposlenika Jurice, koji me odbacio do zračne luke i pravio mi društvu nakon što sam obavio check in, a prije odlaska na kontrolu. Kako mi je sve to već jako dobro poznato na zagrebačkom aerodromu rutinski sam odradio sve i čekao na ukravanje za prvi let do Dubaia. Sve je proteklo u redu, kasnovečernje slijetanje u Dubai, čekanje na let za Kathmandu, zatim sretno slijetanje po vedrom vremenu oko 8:00 ujutro na Tribhuvan aerodrom. Brzo odradila formalnost s nepalskom turističkom vizom, istovremeno gledajući one koji su prvi put u Nepal kako se pokušavaju snaći kuda krenuti, koje

dokumente pokazati i sl. Nakon što sam pokupio transportnu torbu, odjurio sam po dugačkoj zavojitoj rampi u prizemlje terminala, tamo me čekao Sonam, da popijemo prvu kavu i gdje mi je uručio žuti šal dobrodošlice. Nakon kave, otišli smo do njegovog prijatelja taksista koji nas je odbacio do poznatog hotela Thorong la Inn u Thamelu. Osoblje me već prepoznaje i pozdravlja, kao i prijatelj u obližnjoj trgovini radionici koji „ukrašava“ moje ruksake amblemima trekinga koje sam odradio (ovaj put je imao i dodatak s Camina), molitvenim zastavicama za sreću (Om Mani Padme Hum)! Sonam me ostavio u hotelu da se odmorim, a on je otišao srediti sve potrebne dozvole i ostalu dokumentaciju. Kasnije sam se na ručku susreo s mojim prošlogodišnjim sherpom Krishnom, te malo prošetao gradom. Sonam mi je javio da se plan za sutra ujutro promjenio, ne idemo busom već osobnim automobilom (taxi) do Besisahara, naravno da se nisam bunio iako sam znao da će i to trajati satima.

27.09. Kathmandu
(1.400m) – Besisahar (760m) -
Chame (2.720m)

Za vrijeme doručka u hotelu pridružio nam se i porter, te smo oko 8:00 krenuli na put. Izlaskom iz Kathmandua ceste su postale više gradilišta, odnosno vododerine nakon monsunskih bujica tijekom ljeta. Ali promet se odvija nekom ustaljenom rutinom koju mi zapadnjaci ne bismo mogli tolerirati na način kako domicilni to rješavaju. Putem smo napravili dvije kraće pauze jer je bilo dosta vruće, bliže 30C nego 25C, a trebalo je zadovoljiti i fiziološke potrebe. U naselje Besisahar smo stigli točno u vrijeme ručka, dok smo ručavali stiglo je slijedeće prijevozno sredstvo - terenac Mahindra, više izgleda kao pick-up jer pozadi ima tovarni prostor koji je bio pun građevinskog materijala. Dozvolio sam da transportna torba ide zajedno s tim, ali ruksak niti u ludilu, bio je samnom u kabini. E ovo je bilo jedno sasvim novo iskustvo vožnje nekakvim lošim makadamom u početku, a kako smo se počeli više penjati to je sve više izgledalo kao kozja staza dovoljno široka da se nekim čudom dva takva terenca mogu mimoići, tako da jedan zastane na samom rubu provalije. Međutim, vremenom stekneš povjerenje u te mlade vozače, tješeći se da to rade godinama svaki dan i da su još živi!!! Nakon par sati trešnje i uspona od skoro 2.000 m visinske razlike, u večernjim satima smo konačno stigli u naselje Chame i smjestili se u hotel. A

Pošto sam odlučio Floydov poštediti „patnje“ dugotrajnih letova do Nepala, a isto tako ne volim sam hodati, pozvao sam Sonama i na neki način financijski mu pomoci, jer iskreno za ovaj trek vam ne treba vodič

tu me dočekalo ugodno iznenađenje, dobio sam solo sobu s kupaonicom, s „free“ utičnicama i wi-fi, do tada nezamislivo izvan Kathmandua. Eto to je taj dio o kojem sam čitao, polako se prilagođavaju „zapadnjačkim“ standardima, ali se nadam da će na tome i stati jer u svemu ostalom bi trebali zadržati svoju tradiciju. Večera je također bila odlična tako da sam zadovoljan otišao na počinak.

28.09. – 30.09. Chame
(2.720m) – Upper Pisang
(3.310m) – Namgyal (3.660m)
– Manang (3.550m)

Nakon odlično prespavane noći i zaslužnog odmora, ujutro smo imali također dobar doručak, vrijeme više nego povoljno, svi uvjeti za fantastičan početak prvog dana hodanja (konačno!). Raspodjelili smo tko što nosi i sva trojica zajedno krenuli u avanturu kroz kanjon rijeke Marsyangdi, još uvijek slijedeći makadamski put kojim se voze terenci. To znači da ni u ovom dijelu nema transporta na leđima nosača niti životinja. Krajolik je naprosto prekrasan, jako puno šume za razliku od područja Solu Khumbu. To se naročito osjeti kod loženja peći u blagovaonicama lodgeva, ovdje ih uglavnom nazivaju hoteli jer neki tako i izgledaju, kao gorivo koristi se drvo, čak i daske s obližnjih gradilišta kojih ima jako puno. Za gorivo u području od Lukle prema EBC se uglavnom koristi osušeni izmet Yakova! Trgovine i općenito sve građevine izgledaju puno kvalitetnije i opskrbjenije, a najvažnije i cijene nisu previsoke s obzirom na nadmorsku visinu jer je transport lakši, brži i očito jeftiniji. Uglavnom prvi dan smo prošetao do Upper Pisanga i po prvi put ugledali vrh Annapurna II (7.937 mnv) kad su se razišli oblaci kasno poslijepodne. Prije večere sam se popeo do budističkog samostana odakle je bio još bolji pogled na okolne vrhove iznad 7.000m. Drugi dan smo se nastavili penjati do naselja Namgyal u kojem se nalazi jako zanimljiva budistička stupa na „brdu“ iznad do koje vodi točno 750 stuba, to mi je poslužilo kao dodatna aklimatizacija za bolje spavanje. Pomalo se upoznajem s ostalim trekerima koji su na istoj ruti i slijede isti program spavanja, ima ih sa svih strana svijeta. Velika grupa iz Južne Koreje, dosta Izraelaca, Katalonaca, Australaca itd., većini je ovo prvi trek po Himalayi i svi su oduševljeni. Treći dan nam je i dalje izvrsno vrijeme, nakon doručka se spuštamo cestom do Mananga kao najvećeg naselja u ovom dijelu. Tu uzimamo smještaj u YAK hotelu, imaju čak i svo-

ju malu kraft pivovaru, nastavlja se taj dio turističke komocije, na koju nisam navikao u dva prethodna treka i pomalo sam se zabrinuo da se ne naviknem na „zonu komfora“. U Manangu je plan da nas trojica i dio ostalih trekera skrenemo s rute Annapurna circuit treka u smjeru Tilicho lake.

01.10. – 03.10.
Manang (3.550m) –
Shri Kharka (4.050m) –
Tilicho B.C.(4.150m) –
Tilicho Lake (5.020m)

Nastavilo se jako povoljno vrijeme i spremni krećemo među prvima stazom prema Tilicho jezeru, dok drugi dio trekera nastavlja put u smjeru Thorong La passa. Nas trojica smo u dosta dobroj kondiciji i odlučujemo nastaviti put dalje od naselja Khangsar, u kojem su neki ostali na spavanju, prema naselju Shri Kharka. U Khangsaru prestaje cesta, u središtu naselja je veliki parking za terence, odnosno konje koji ipak preuzimaju transport za dalje. Ova staza drži ujednačenu visinu iznad rijeke Khangsar Khola. Pred naseljem Shri Kharka se nalazi velika Ghompa (budistički hram) ispred koje sam se pridružio Sonamu u molitvi. Prije večere sam opet popeo nekih 150 m visinske razlike iznad naselja za bolju aklimatizaciju jer smo eto prešli granicu od 4.000 mnv. I dalje se odlično osjećam, tako da smo sutradan, peti dan hodanja, odmah nakon doručka nastavili jakim tempom prema Tilicho Base Campu, a to je zapravo naselje s lodgevima. Neposredno pred naseljem pridružila nam se mlada planinarka iz Belgije, Ellen, koja je samostalno hodala, ali i priznala kako nema nika-

Mene je ovaj trek sve više počeo podsjećati na Camino koji sam odradio u srpnju ove godine, jer sam i tamo imao misiju pomaganja mladima i neiskusnijima. To mi pričinja veliko zadovoljstvo i usrećuje me jednako kao i one kojima pomažem

kvo iskustvo na tim visinama, pa nas je upitala može li nam se pridružiti. Naravno da smo je prihvatili, a mene je ovaj trek sve više počeo podsjećati na Camino koji sam odradio u srpnju ove godine, jer sam i tamo imao misiju pomaganja mladima i neiskusnijima. To mi pričinja veliko zadovoljstvo i usrećuje me jednako kao i one kojima pomažem. Znali smo da će nam se sutra vrijeme pokvariti, prognoza je pokazivala dva dana kiše, ali ujutro kad smo bili na doručku to je više bio pljusak. Ipak negdje oko 9:00 kiša je malo oslabila, odlučio sam pitati Sonama da se nas dvojica pokušamo popeti do jezera, bez portera, on je naravno odmah prihvatio. Ubrzo nam se i Ellen pridružila, a za njom i planinarka iz Barcelone, Carme, njen

prijatelj je odustao, a sherpa također. Tako smo nas četvero hrabro krenuli uzbrdo po kiši. Negdje na pola puta kiša prelazi u susnježicu, a ubrzo i u snijeg kojeg je sve više i na terenu. Kako nije bilo leda nisu nam trebale niti lagane dereze (koje sam naravno ponio u ruksaku). Nakon 3 sata smo se dočepali skloništa poviše jezera, na visini od 5.020 mnv što je za njih dvije bio prvi uspon preko te visine i bile su jako uzbuđene i sretno.

Kako je krenula i snježna mećava, a u daljini i „zlokobna“ tutnjava lavina, nismo dugo uživali kod jezera, kojeg smo usput vidjeli vrlo mali dio zbog magle, uskoro smo krenuli u spust.

Negdje pri polovici puta smo susreli nekolicinu kolega koji su se ipak odlučili pokušati popeti do jezera, ali nisam siguran koliko ih je u tome i uspjelo. Mi smo se većim dijelom spuštali trčeći i dolaskom u lodge uhvatili smo mjesto pored peći da osušimo sebe i opremu. Već prije smo odlučili da ćemo u istom lodgeu ostati spavati još jednu noć, tako da ćemo sutra imati nešto duži put.

04.10. – 06.10.
Tilicho B.C. (4.150m) –
Churi Ledar (4.230m) –
Thorong H.C. (4.880m) –
Thorong La pass (5.416m) –
Muktinath (3.680m)

Kako je i prognozirano, kiša je padala čitavu noć i nastavila gotovo čitav dan koji je bio pred nama. Navukli smo kabanice i navlake na ruksake i nakon doručka krenuli prema spoju na Annapurna circuit ruti. Nakon par sati hodanja po kiši spustili smo se do mosta preko rijeke Jharsang Khola gdje smo uhvatili mjesto u manjem lodgeu za ručak. Ubrzo je vani krenuo jaki pljusak i dio trekera koji su stigli za nama nije imao mjesta unutra pa su se sticali ispod nadstrešnice. Bili smo kolegijalni pa smo dosta brzo završili s jelom i prepustili mjesto grupi iz Norveške, a mi nastavili po nešto manjoj kiši prema naselju Yak Kharka. Ubrzo smo se spojili s glavnom rutom circuito, za sat vremena stigli smo u naselje i utvrdili da su lodgevi prilično popunjeni jer je većina trekera ostala još od jučer tu čekajući da prestane kiša. Ništa, odlučili smo nastaviti do slijedećeg naselja, još nekih 45 minuta hoda i nešto uspona, tješeći da ćemo ujutro imati manje hodanja. Tako smo pristigli u naselje Churi Ledar, smjestili se u sobe i sačekali večeru. Tijekom večeri pristiglo je još nekoliko grupa trekera koji nisu imali mjesta u prethodnom naselju. Svanulo je prekrasno vedro jutro i otvorili su nam se vidici na Annapurna III (7.555m) i Gangapurna (7.455m),

koje prethodna dva dana nismo mogli vidjeti zbog oblaka. Nastavili smo stazom koja se polako spušta do mosta preko rijeke. Vidici su prekrasni, pred nama stijene i sipari nalik na Dolomite, a iznad vrhovi preko 6.000 m prekriveni snijegom. Nas četvero smo očito bili prvi koji smo krenuli to jutro jer smo stigli u naselje Thorung Phedi (zapravo Thorung Base Camp) i bili jedini koji smo uživali u čaju na sunčanoj terasi i s pogledom na strmu stijenu uz koju se trebamo popeti do Thorong High Campa. Poslali smo portera da ide prvi i osigura nam mjesto jer nismo znali da li je i koliko trekera ostalo gore čekajući vedro vrijeme. Nakon pola sata pomalo su počeli pristizati i ostali trekeri pa smo odlučili krenuti uzbrdo, laganim tempom jer smo ipak na 4.500 mnv. Penjući se uživali smo u pogledima koji su nam se otvarali kako smo se sve više uspinjali. Nakon pola sata smo stigli do lodgeva u high campu, nije bila gužva tako da smo se ubrzo smjestili i uživali sjedeći u verandi prema jugu. Gledali smo kako naši kolege pomalo pristižu, neki jedva hodajući, drugi jašući na konjima, ali većina ipak u dobroj kondiciji. Oko ručka se kapacitet popunio i javili su

ostalima da moraju ostati spavati dolje u Thorung Phedi. Mi smo se popeli na vrh u blizini još nekih 100m do ukupno 4.900 mnv zbog lakšeg spavanja. Plan je za ujutro bio ustajanje u 4:00, lagani doručak i pokret prema Thorong La passu, tako smo i napravili, krenuli smo oko 4:30. Bilo je vedro, ali još uvijek mračno, malo prohladno jer se osjetio lagani sjeverni vjetar (a moje iskustvo je da uvijek nešto puše na svakom prijevoju, sedlu i sl.), pa sam prvi put obukao laganu perjanicu i podrukavice. Kako se sunce pokazivalo na istoku iznad vrhova stvarali su se prekrasni prizori, igra svjetla i sjene s refleksijom od snijega jer smo zagazili u njega negdje oko 5.000 mnv.

Iznad te visine se naravno malo teže diše, pa je tempo bio laganiji, tako da smo stigli na sam Thorong La pass (5.416 mnv) točno u 7:00 da napravimo nekoliko odličnih fotografija i popijemo topli čaj ili kavu. Nakon pola sata uživanja i druženja s pristiglim kolegama, Sonam i ja, a ubrzo i porter krenuli smo prvi u dugotrajni spust prema naselju Muktinath u dolini. Nakon pola sata hoda u daljini su se ukazali prvi objekti u naselju, ali sam znao da se moramo spustiti oko 1.800 m visinske razlike i da će to potrajati.

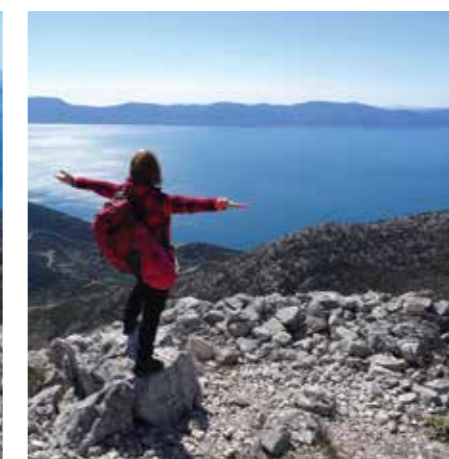
Putem smo zastali na jednoj poziciji s par lodgeva za čaj i sok te smo oko 10:00 sati ušli u zanimljivo mjesto s dosta dobrih lokala i hotela, a za oko mi je zapeo Hotel „Bob Marley“. Kako je Sonam već unaprijed rezervirao smještaj u drugom hotelu, u caffe „Bob Marley“ smo kasnije dva puta bili na piću i uživali u rock glazbi. U Muktinathu za većinu trekera završava hodanje, mali dio produži još do Jomsoma i ukrca se u mali avion do Pokhara (slično kao Lukla - Kathmandu), Bio sam jako zadovoljan s prethodnih devet dana hodanja, što sam sve vidio, doživio, upoznao nove prijatelje, vrijeme je uglavnom bilo povoljno, sve u svemu odličan trekking.

07.10. – 08.10. Muktinath (3.680m) – Tatopani (1.250m) – Pokhara (850m)

Sutradan je bilo vrijeme za tzv. „bus rodeo“, nakon doručka smo prohodali do parkinga za sva moguća prevozna sredstva, ukrkali se u naš autobus koji nas je vozio do mjesta Tatopani. Slijedeća dva dana smo se družili s mladim parom iz Barcelone, kojima je ovo bilo bračno putovanje, Martha i Jordi, inače moji kolege arhitekti. Ta-

Gradac - Rilić: Sv. Ilija i Paškalo - selo Grenčenik - Gradac

12. 03. 2023.

prohladna bura, silazimo prema raskršću na kojem ćemo krenuti prema starom selu Grenčenik. Selo ima stari i novi dio, mi idemo samo do starog napuštenog dijela, za šta nam treba oko sat i po vremena lagano nizbrdo u Biokovo od prijevoja.

Staro selo je zanimljivo zbog neobičnog niza kamenih guvna koja su uočljiva iz daljine, a i zato jer je među srušenim kućama sakriven bunar, dragocjeni izvor vode kakvih na Biokovu nema puno. Naše vučice Julija i Anči znaju točno gdje je on, vrijedno znanje za svakog ko se želi kretati tim područjem. Na njemu smo obnovili zalihe vode, koja je bila svježija i fina.

Na povratku opet moramo lagano penjati natrag stazom prema prijevoju s kog ćemo se spustiti drugom stazom natrag u Gradac. Ekipa je već prilično umorna, naročito muški dio ekipe, od kojih su neke na izlet namamili prijatelji kao da idu viditi neka jezera, a onda je bilo smijeha i cirkusa kad je shvaćeno da će jezera (Baćinska) zapravo vidjeti s vrha planine ko iz aviona. Na jednom dijelu staze samo su polijegali po livadi uz vapaje da ih ostavimo tu ležati, ali nije bilo milosti od vodiča, nego su se uz smijanje i ruganje ipak morali vući dalje.

Sva sreća na kružnoj stazi vraćali smo se uz planinarsku kuću društava „Adrion“ iz Gradca di smo zatekli njihovu ekipu u radu i tu se čakulajuć s njima dobro odmorili. Bilo je divno vidjeti kako malo vridnih ljudi dobre volje može napraviti iznimno puno toga, od predivne kuće opremljene svim i svačim do infoa o tome šta tu sve organiziraju kao npr. vikende za djecu i sl.

S domaćinima se prećicom vraćamo prema prijevoju s kog ćemo drugom stazom sići do početne točke. Uz puno smijeha, divan dan završavamo dirom i pićem u lipom Gradcu.

kođer su zajedno s nama bili Ester i David iz Montpelliera (Ester je zapravo iz Valencie). Djelili smo iskustva iz planina, skijanja, suživota s psima, jako puno zajedničkih interesa.

Drugi dan „bus rodea“ smo se dovezli od Tatopania do Pokhara. Iskustvo vožnje zavojitim cestama, djelomično asfaltiranih, ali velikim dijelom zakrčenih mnogobrojnim odronima zemlje i stijena sa strmih strana kanjona rijeke Kali Gandaki koja očito u vrijeme monsuna ima širinu na mjestima i do 100m, je nešto što je teško opisati riječima. To ipak treba doživjeti, kojom vještinom vozači to sve odraduju, mimoilaze se, dogovaraju samo njima razumljivim zvučnim signalima, kondukteri koji vise na otvorenim vratima i dovikuju se s putnicima koji čekaju na „bus stanicama“. Ukrcavanje se često obavlja bez zaustavljanja, novi putnici samo uskoče, jako uzbudljivo. Nakon 5 sati vožnje stigli smo u Pokharu i na nekom improviziranom terminalu smo se iskricali i odmah ukricali u malene taksije koji su nas odbacili do hotela. Na prvi pogled je bilo jasno da je Pokhara stvarno sređenija i puno čistija od Kathmandua. Nakon tuširanja, preoblačenja i brzog dogovora dva para novih prijatelja i ja krenuli smo pješke kroz ulice Pokhara do glavne ulice uz obalu jezera.

Mnoštvo trgovina i restorana svih vrsta, nakon kratkog shoppinga uglavnom suvenira jer sam vidio da su cijene dosta više nego u Kathmandu, sjeli smo na vrtnu terasu jednog dobrog кафеa uz jezero. Tu smo uživali u pogledu, pričama i naravno Gorkha pivama, tako da nismo primjetili da su

se velikom brzinom sa zapada približili kišni oblaci. Ništa sačekali smo sat-dva da kiša prestane i prebacili smo se u odličan restoran na večeru. Nakon obilate i stvarno ukusne večere

našli smo se u Irish pubu s još poznatih trekera i nastavili druženje uz dobru glazbu i pivo.

09.10. – 10.10. - Pokhara – Kathmandu – Dubai – Zagreb - Šibenik

Nakon ipak nešto burnije noći, Sonam i ja smo se morali odvesti do međunarodnog aerodroma u Pokhari, to je za mene bilo ugodno iznenađenje jer je terminal i sve ostalo skoro potpuno novo i kudikamo bolje nego aerodrom u Kathmanduu. Kako je bilo oblačno vrijeme, letovi su se odgađali tako da je naš let za Kathmandu poleteo tek u 11:00, umjesto u 8:10!

Ali nije bilo nervoze jer sam imao dovoljno vremena za odmor i nešto shoppinga u Kathmandu prije odlaska na aerodrom.

Let je bio kratak, nekih 25 minuta (vožnja autom ili busom je oko 6 sati za istu udaljenost), ugodan i siguran. Uglavnom, još jednom sam se susreo s mojim lanjskim prijateljem Krishnom na ručku, obavio sve ostalo, odmorio i javio Sonamu da dođe s taksijem oko 21:00 do hotela. Pred terminalom smo se nas dvojica srdačno pozdravili, uz moje obećanje da je ovo još samo jedan Alavida Himalaya (doviđenja Himalaya)!!!

Let do Dubaia i kasnije do Zagreba su prošli bez problema, nakon kupljenih prtljage i preuzimanja automobila od Jurice, krenuo sam po mog najboljeg i najvjernijeg prijatelja FLOYDA. Odmah smo zajedno s Anom krenuli za naš Šibenik.

Namaste svima!!!

NATURALEZA COLOMBIANA

NACIONALNI PARK SUMAPAZ

Kolumbija, zemlja bogate daleke povijesti i mučne bliže povijesti, impresivne prirode, šarenih boja, prekrasnih i rasplesanih ljudi. Iako mi je priroda nekako uvijek razlog odabiranja neke zemlje, kombinacija svega učinila ju je najzanimljivijom destinacijom koju sam posjetila dosad. Neko vrijeme razmišljala sam da penjem neke vrhove prije nego moji Slovenci slete ali u nedostatku vremena i novaca ipak sam odlučila prepustiti se programu kakvog su zamislili drugi. I nisam požalila. Red gradske šetnje, red šetnje po džunglama, red šetnje po karipskom pijesku, u savršenom omjeru.

Nakon dva dana Bogote, koja me ničim nije impresionirala, sili smo u bus i zaputiti se južno, u nacionalni park Sumapaz. Čim smo izašli iz gradske vreve kao da sam prodisala i oživila jer upravo život u skladu s prirodom me najviše veseli van Europe. Skromne kuće sklepane od cigli i ponešto lima, krave nasrid puta, gola i bosa dica,

Kolumbija, zemlja bogate daleke povijesti i mučne bliže povijesti, impresivne prirode, šarenih boja, prekrasnih i rasplesanih ljudi. Iako mi je priroda nekako uvijek razlog odabiranja neke zemlje, kombinacija svega učinila ju je najzanimljivijom destinacijom koju sam posjetila dosad

bezbroy obrađenih, zelenih brežuljaka prizor je kojeg gledamo kroz prozor dok se penjemo na 3000 nmv. Već smo se nešto aklimatizirali u Bogoti koja leži na 2640 nmv pa nam to nije predstavljalo problem iako smo se

nakon prvih par metara već zapuhali i usporili. Laganim makadamom stigli smo do malog proširenja di je naš vodič predstavio Camillu, našu medicinsku sestru, koja srećom nikom nije zatrebala osim za pozirati na ponekoj slici. Sa svojom odorom davala je dojam stroge policajke no ispod toga krila se samo nježna 20-godišnjakinja. Prije samog uspona odradila je s nama vježbe zagrijavanja, a naš vodič nas je iznenadio nekim ritualom prije penjanja. Svi poredani u zatvoreni krug, isprepletenih ruku slušali smo njegov govor. Teško je objasniti, ali uglavnom se radilo o tome da kako smo pošli da se tako i vratimo, svi na broju, živi zdravi i ispunjeni.

Nastavili smo stazom okruženom zelenom travom dok su nam oblaci priredili pravu predstavu. Iako sam ljubitelj sunca, ovom krajoliku priliči gusta magla koja ga uz egzotične biljke čini toliko misičnim da sam se na trenutke osjećala kao Alisa u zemlji čudesa. Dobro, možda nisam Alisa ali Sumapaz je zaista čudesan. Šetajući dalje zemljanom stazom koja vodi u maglu pažljivo slušam vodiča kako objašnjava da je ovaj park najveći "paramo" na svitu. Za mene dosad nepoznata rič pa sam načulila uši koliko sam god mogla ispod kape, kapuljače i kabanice. Paramo je jedinstven ekosustav koji se nalazi samo u Andama i to većinom u Kolumbiji, nešto malo u okolnim zemljama i Sred-

Red gradske šetnje, red šetnje po džunglama, red šetnje po karipskom pijesku, u savršenom omjeru

je i trajao sve do 2016.g kada su potpisali mirovni sporazum. Ovo područje prestaje biti bojište nakon dugog mračnog razdoblja počinje se razvijati turizam.

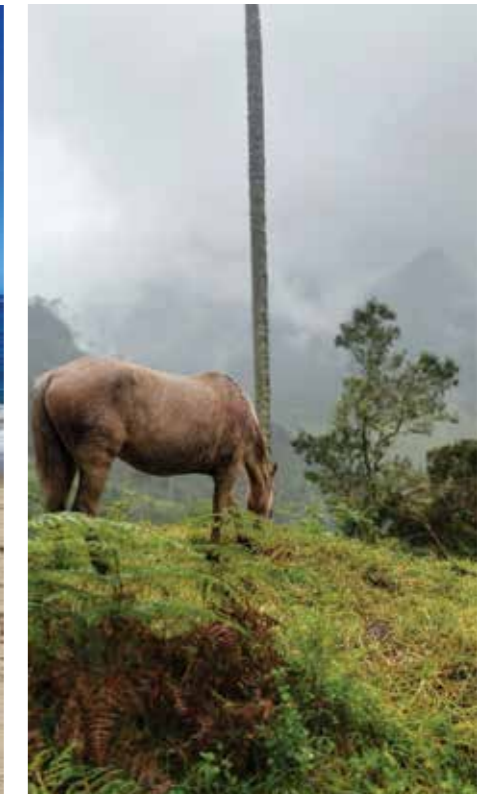
I dok se oko priviklo na tmurne boje naša staza se odjednom pretvara u gomilu kamenja crveno/narančaste boje. Pomislih, koja ih je budala pripitala i iz kojeg razloga. Možda neki lokalni markacisti, dok nisam svatila da je to neka vrsta lišaja. Skakutajući preko njih dolazimo do najviše točke naše ture (3800nmv) a potom se lagano kružnom stazom počinjemo spuštati. Ranije spomenuta espeletia i dalje dominira okolišem poput bezbroj fratara u svojim haljama. Tako bi barem oni rekli pa su joj dali nadimak "frailona" što u prijevodu znači veliki fratar. Ja bih se možda i složila s tim nakon konzumacije opojnih sredstava. S pogledom na jezera žvačem neki sendvič koji su nam spakirali i lošu vegansku energetska pločicu uz loš sviježi sok. Šta bi dala da moja podružnica pro-

njoj Americi. To je ustvari močvarno područje iznad granice šuma a ispod granice snijega. Priroda me uvijek fascinirala, ali ostala sam bez teksta slušajući kako ovaj ekosustav ima najveću botaničku bioraznolikost na visinama i da je većina biljaka endemska te da se koristi u razne svrhe. Bez "parama" pitanje je dali bi bilo života na ovom području jer velikom količinom oborina i tlom koje upija ko spužva distribuiraju se ogromna količina vode kroz potoke i rijeke.

Oko mene protežu se polja biljke espeletias, koja izvire sa svih strana obgrljena svojim plaštom suhog lišća koje godinama slaže kako bi se zaštitila od hladnoće dok je na vrhu krase dlakava srebrna lišća i žuti cvit. Čak i ako padaline izostanu njene dlake

hvataju vlagu i prenose u tlo na kojem mahovina sprječava isparavanje. Nije ni čudo da je Sumapaz, za domorodačko stanovništvo Muisca, bilo sveto mjesto u koje su samo odlazili radi pojedinih rituala i štovanja bogova. Stvari su se počele mijenjati dolaskom Španjolaca pa je tako zemlja privatizirana, započela je proizvodnja, formirali su se gradovi a domoroci su izumirali od bolesti kolonizatora. I kao da to nije dovoljno, brojni stanovnici iz cile zemlje bježe u ovo područje zbog stalnih sukoba Konzervativne i Liberalne stranke.

Nakon nekog vremena, Zbog svog geografskog položaja, Sumapaz su naselili pripadnici gerile FARC koji su planirali vojni marš u Bogotu. Njihov sukob s kolumbijskom vojskom trajao

stre sad svoje delicije. Vitar nam diže kabanice, prsti lagano mrznu pa gibamo dalje blatnjavom stazom. Neko vrijeme hodam s našom medicinkom Camilom i na svom, ne baš bajnom, španjolskom pokušavam čakulat no ne baš uspješno. I ne, nije razlog moj španjolski već to šta je ona stalno klizla i propadala u blato, u svojim kožnim čizmama, pa na kraju pomislih da ću ja morat glumit medicinsku sestru. Krajolik se mijenja pa frajilone zamjenjuju polja krumpira, jedina biljka koja može uspijevati u ovim uvjetima a krave nas streljaju pogledom. Na završnom makadamu upoznajem jednog slatkog malog gospodina koji se predstavlja kao Martin Naturalista i ozbiljno se bavi planinarenjem sa svojih 7 godina. Malo smo prodivanili da mi zasladi dan i krenuli prema busu. Kako smo počeli tako i završavamo. Molitvom u zatvorenom krugu gdje smo se zahvalili da smo svi tu. Naš ritual završava tako da je svak svakog zagrlja na način da se srca dodiruju. Sreća i veselje.

VALLE DE COCORA

Nakon nekoliko dana selimo se u jedan mali prekrasan gradić pod imenom Salento. Okružen zelenim brdima odmah me osvaja svojim šarmom i šarenim uličicama. U samom gradiću nema se puno toga za raditi osim napraviti đir, fino se najesti i večer pro-

vesti igrajući njihov nacionalni sport zvan Tejo, uz pivu ili dvi za koju piše da je obavezna tokom igre. Ja sam se ipak odlučila za tekilu. Valjda se i to važi. No to je priča za neki drugi ča-

sopis.

Salento je ustvari polazna točka za aktivnosti poput jahanja konja kroz polja, brda i sela te posjete farmi kave gdje se može saznati sve o ovoj popularnoj biljci. Sve smo mi to "odradili" a za kraj smo planirali trekking kroz dolinu Cocora. Princeza Cocora (u prijevodu "vodena zvijezda") bila je kćer lokalnog poglavice plemena Quimbaya koji su naseljavali to područje. Moje uzbuđenje krenulo je od ranog jutra, jer ima li šta lipše nego otkrivati ljepote prirode na drugom kraju svijeta. Sama tura započinje vožnjom u šarenim jeepovima do polazne točke trekkinga. Inače, zanimljiva je priča oko tih jeepova i kako su ustvari dospili na ovo područje jer ih se američka vojska htjela riješiti po niskoj cijeni a lokalcima na farmama su dobro došli za ova brdovita područja kako bi prevozili kavu, voće i ostalo. Sitali su se da bi neke mogli urediti, obojati i tako prevoziti glupe turiste poput nas. Moram priznat da mi se ideja sviđa.

Biram plavu boju, guram se na prvo sjedalo nebili malo pročakulala s lokalcem. Opet mi divanimo na mom lošem španjolskom ali sve se razumimo. Jurišamo tom cestom kroz zelenilo nekih 30 minuta i iskačemo na početak staze. To je i sam kraj staze pa smo okruženi restoranima, suvenirnicama te bezbroj napravljenih foto kutaka jer kako se ne slikat u ovoj ljepoti i ne

objavit na instagram. Odabiremo dužu turu od 11km koja ide kružno i koja te drži cijelo vrijeme napetim jer razlog zbog kojeg smo došli dolazi tek kao šećer na kraju. Koračamo kroz poljoprivredna zemljišta i stazu dijelimo samo s jednim konjem i farmerom. Na njegovim ledima zavezane su neke grede koje se vuku metar, dva iza njega i trudi se uvatiti korak dok ga farmer naganja. U nekom trenutku procjenjujem da je bolje da idemo ispred njega ali on ipak uhvati korak i spašavaju me samo usklci mojih suputnika jer me priroda već obuzela. Uskoro nam staza postaje teško blato. Prvi put koračam takvom stazom, jer kod nas je ipak sami krš. Moram priznat da je poprili-

no izazovno. Potrudili su se oni zabiti neke balvane jer bez njih bi propadali do gležnja no jako su kliski pa nakon nekog vremena odabiremo ipak propadati jer paziti da ne šporkamo a riskirati pad stvarno nema smisla. S vremenom sustižemo našeg konja jer nemoguće je da uskladimo tempo a onda opet sustiže on nas brzim korakom i nije bilo opcije za drugačiju reakciju nego debelo uskočiti u blato i dokrajčiti gojze. U tom trenutku fokus s gojzerica ipak se prebacuje na bajkovito zelenilo oko nas. Napuštamo poljoprivredna zemljišta i ulazimo u nepreglednu džunglu di svaka biljka, svaka grana i list svoju politiku vodi. Miris vlage i zvuk vode u tom trenutku pružaju mi sve šta mi treba a mojim

umom prolazi misao da sam trenutno baš tu di tribam biti, daleko od civilizacije, daleko od svega poznatog, od loših vijesti, ljudi, obaveza i problema okružena predivnom energijom, mirom i nekoliko dragih ljudi. Stazu nam povremeno krase viseći mostovi preko potoka ali i poslagani debeli bambusi upitne čvrstoće. Staza ne prestaje biti blatnjava pa nema mjesta opuštanju jer je to nažalost dovelo do pada naše suputnice kojoj oblik prsta na ruci nije bilo ugodno gledati. Opet se tu našla doktorica koja je to imobilizirala a trekking se morao nastaviti dalje. Sva sreća došlo je samo do luskacije prsta pa se brzo saniralo kasnije u bolnici. Teren je malo strmiji a moji Slovenci putem guštaju učiti sa mnom neke nove hrvatske riječi pa nam taj uspon brzo prolazi. Na vrhu se nalazi neka kućica za okrijepu okružena narančastim cvijećem koje unosi malo boje u naš zeleno sivi okoliš i taman dok napuštamo taj dio, na cviče nam sleti prekrasan kolibrić. Baš nam je izmamio osmjeh. Staza nam postaje širi put jer se do tog skloništa dolazi autom a počinje nam kiša, zapravo pljusak šta je gotovo uobičajeno. Noružani kabanicama i kišobranima koračamo do nekog drvenog kioska di se malo sklanjamo uz čašicu rakije. Obuzima me neka tuga i razočaranje, kao da smo pri kraju trekkinga a nećemo viditi one pejzaže koje smo došli viditi, one koje se mogu pogledati na

slikama na internetu, no shvaćam da jednostavno nije moguće da to promašimo pa strpljivo koračam dalje. Najveća visina koju smo dosegli na stazi je 2820nmv a uglavnom se krećemo između 1800 i 2500nmv. Polako se naziru one. U daljini ih vidim. Srce lupa ko ludo. Veličanstvene, vitke i prekrasne. Poželim trčati samo da im se približim no blato neda. Odjedanput bajka. Tu su, iznad mene, oko mene. Pomislih, koliko ovakvih ljepota još na ovom svitu ima za vidit. Valle de Cocora jedini je dom voštanim palmama koje rastu do 60m u visinu. Iako se čini da ih ima puno gotovo su istrijebljene. Lokalno stanovništvo koristilo ih je za izradu sapuna i

Kada padne mrak, nema se šta raditi nego čakulati uz mjesečinu koja se probija kroz palmino lišće uz zvukove valova i to bez alkohola koji je zabranjeno uniti u park

svijeća jer je debljina bogato voskom, a od stabljike su se gradile kuće i voodoooprski sustav. Plodovi su također služili kao hrana za stoku. Na svu sreću to se zaustavilo 1985.g kada se ovo područje zaštitilo a palma je postala nacionalni simbol Kolumbije. Čitajući kako na ovom području skoro pa nikad nema sunca pomirila sam se s tim ali nebo, maglovito i tmurno, je bilo baš onakvo kakvo treba biti, mistično i bajkovito. Ništa drugo ovom krajoliku nebi bolje ni pristajalo. Uzela sam minutu, zagrlila palmu i zahvalila se šta je svojim postojanjem u meni izazvala val emocija. Sigurno zadnjih sat vremena trekinga bili smo okruženi tim ljepoticama i nepreglednim travnjacima koje su žvakale krave i konji. Voljela bi na papir preniti taj osjećaj ali nekako, neću se ni truditi već samo reći da je ovaj krajolik nešto najdivnije šta sam dosad doživjela u prirodi.

NACIONALNI PARK TAYRONA

Nakon posjete još nekih djelova Kolumbije, nakon slušanja strašnih priča iz povijesti Medellina stižemo na sjever zemlje, obalu karipskog mora kako bi istražili koje ljepote skriva. Smještamo se u malo ribarsko selo Taganga gdje su uličice pomalo neuredne ali simpatične tokom dana dok se tokom noći selo pretvara u opasno, barem za turiste. Zatvaramo se mi u našu sobu nakon šetnje i večere pa se pripremamo za treking idući dan. Ruksak spreman i na spavanje, no od spavanja ništa. Cilu noć vani buba neka muzika ko da nema sutra, moja

Dok pokušavam obaviti nuždu u zahodu čitam na vratima, i ne vjerujem, da piše "Torcida". Tko usred Kolumbije, džungle i pješčanih Kariba ima crni marker i volju da u zahodu napiše "Torcida"? Adios!

cimerica se okreće po krevetu te nakon nekog vremena priznaje da joj nije baš dobro. Ujutro kad smo se sastali pola grupe je izgledalo lešano. Na kraju svi imaju istu priču, da im je loše i da su imali probavnih smetnji. Pokušali smo odgonetnuti šta smo zajedničko konzumirali ali bezuspješno, a nije ni važno. Ja sam mislila da sam dobro prošla, međutim nekoliko sati vožnje busom postalo je mučno. NP Tayrona smjestio se u podnožju planinskog lanca Sierra Nevade. Ono šta je zanimljivo je to da se radi o kombinaciji džungle i plaže. Da bi se došlo do obale mora se "odraditi" treking od nekoliko sati. Nebi to predstavljalo nikakav problem da nismo otrovani. Odmah ulazimo u džunglu gdje nekako nema zraka, pa se moja mučnina pojačava. Ne dam

joj da mi kvari dan. Na početku staze susrećemo zanimljive pripadnike plemena Kogi koji su ustvari potomci starih Tairona koji su živjeli na ovom području. Niskog rasta, duge kose, sa zanimljivim pletenim kapama, torbama i svijetlom odjećom odmah dobivaju moju pažnju i želim prodivanit s njima, no pomalo bježe od nas, gube se u džungli nerasporeženi za komunikaciju. Društvo nam zato prave majmuni koji su se najedanput počeli spuštati po granama i krasti nam hranu a ni nekih velikih mravi po putu nije nedostajalo. Osim toga nismo baš puno životinjskog svijeta vidili iako je ovaj park jako bogate bioraznolikosti. Staza je opet blatnjava, toliko blatnjava da je konj uspija ozljeđiti nogu i nikako se nije mogao uspraviti i nastaviti dalje. Mi smo morali nastavi-

viti. Osjećam da sam dehidrirala ali čim prislonim vodu ustima povraća mi se. Ne pomaže mi ni činjenica da smo došli do obale, da se vidi more i čuti miris soli. No nekoliko koraka dalje staza se pretvara u bajku. Ogromne glatke stijene okruglog oblika iz kojih izviru palme pune kokosa te pijesak pod nogama. Prelazimo preko pješčane plaže dok s jedne strane udaraju valovi a s druge strane zeleni gustiš. Malo se udaljavamo od obale te ulazimo u šumu palmi i onda opet izlazimo na pješčanu plažu. Divno li je. Neki lokalac nas nudi sladoledom no naši želuci nisu spremni još na to. Pomalo razočarana jer sam kroz ovu ljepotu prošla u polusvjesnom stanju i jer se ovaj lagani treking pretvorio u moj najteži ikad, bacam se na pod pred drvenu recepciju i gubim volju za životom. Dok ljubazni gospodin pregledava naše putovnice razmišljam kako nas čekaju 2 dana ljenčarenja po plaži i kako smo baš to zaslužili. Ispod isprepletenih palmnih grana čeka nas grupno spavanje u visećim mrežama. Jako sam se se tome veselila jer nisam nikad probala i baš mi je bilo simpatično. Poredani ka srdele, pokriveni mrežama za komarce uz predivne zvuke hrkača. No prije samog spavanja, lutali smo po plaži, kupali se, obilazili vidikovce, jahali po palim palmama, razbijali kokose, dočekali zalazak sunca. Kada padne mrak, nema se šta raditi nego čakulati uz mjesečinu koja se probija kroz palmino lišće uz zvukove valova i to bez alkohola koji je zabranjeno uniti u park. Dok pokušavam obaviti nuždu u zahodu čitam na vratima, i ne vjerujem, da piše "Torcida". Tko usred Kolumbije, džungle i pješčanih Kariba ima crni marker i volju da u zahodu napiše "Torcida"? Eto toliko od mene... Adios!

ČVRSNICA

13.10.-15.10.

KAKO SU MESOJEDI OSTALI GLADNI, A VEGETARIJANCI SITI

Petak, kraj radnog vremena, trk doma pokupiti stvari i pravac Šubičevac – 16:30 polazak kaže vođa – Antonia V. Okupljamo se i kreće trpanje stvari gdje stigneš – prtljažnici, kombi, pod noge, na noge, kako god, samo da stane. Točka okupljanja je Prodex u Tomislavgradu, gdje slijedi nabavka za ono što će tek postati jedan vikend za pamćenje. Kupuje se meso, povrće, piće i naravno, smjesa za palačinke (tave su već spremne). Nastavljamo put prema planinarskoj kući Munika na Blidinju gdje ćemo prenoćiti naredne dvije noći. Vozeći se, ne

I dok se većina ušuškala u vreće i lagano upada u san, kreće pjesma. Nekolicina koja još nije za počinak odlučila je zapjevat. Prozvali smo ih 4 terora

znaš bi li gledao nadesno ili nalijevo, pogled svakako već oduševljava, iako je mrak. Nakon nekog krivog skretanja stižemo do Munike i dio ekipe kreće u ekspresno podizanje šatora, a dio koji spava u kući ekspresno kreće u pripremu mesa za roštilj. Izvadivši sve namirnice na stol, konstatiramo

da je toliko hrane kupljeno da komotno možemo ostati još dan tamo. Žustro pečenje se odvija pod vodstvom Luke B. uz asistente, i sve veći dio ekipe se premješta oko roštilja. Peče se to meso, ali nikako da stigne dalje od roštilja. Nekolicina okupljena oko stola pokušava odlijepiti želudac od kralježnice, kada stiže protvan sa mesom i povrćem.

Oduševljenje na licima, prvi griz – meso nije dobro pečeno. Ništa, vraćaj piletinu nazad na vatru još 2 minute. Nakon 22 minute, piletina se još ne vraća, ali stiže još kapule. Dok je Luka B. majstor roštilja, Hana T. sa plinskog štednjaka izvozi palačinke – doista se mislilo na sve. I dok neki odustaju i odlaze leć, vegetarijanci su siti i sa osmijehom na licu, a gladnima stiže meso, ali za pod zub. Kroz smijeh dolazimo do konstatacije da pored 30 kg mesa imamo gladne mesojede i site vegetarijance. Živjeli mi! U međuvremenu ostajemo bez struje – živjeli i solari!

Slijedi druženje i već oko 21 sat nestajemo jedan po jedan, san zove. Većina se ušuškala i odlučila za san, 4 terora su ostali predani svojoj zadaći, ali ova puta su im se pridružili i back vokali

svak po svoju okrpju. Plan za danas je Velika Vitlenica – Jezero Crljenak – Hajdučka Vrata – Veliki Vilinac. Vodič Antonia, metla Rita. Prva postaja je Restoran Risovac gdje stajemo na kavu i borovaču. Dolazimo do Vitlenice, ostavljamo aute i naš put kreće. Staza počinje kroz šumu gdje nailazimo na «Lalinu bukvu» koja je prozvana tako u znak sjećanja na jednu alpinistkinju pod imenom Lala od strane prijatelja planinara. Izlazimo iz šume i dolazimo do točke s koje se pruža prvi predivan pogled, gdje radimo prvu pauzu.

Nastavljamo dalje i kako god okreneš pogled, pružaju se nezaboravni vidici. Srećemo puno hodača taj dan, bit će da je do posljednjeg sunčanog i toplog vikenda do daljnjeg. Dolazimo do jezera Crljenak smještenog na 2000 mnnv, koje je zaista famozno. Slijedi još jedna pauza, primarno za upijanje tog pogleda. Počinju priče hrabrih o kupanju, ali ne dogodiše se pred našim očima, tako da nećemo previše o tome. Nekoliko desetaka minuta kasnije stižemo do Hajdučkih vrata. To je nešto što je zaista nemoguće opisati riječima. Samo

Sati odmiču, većina lagano odlazi leć, sutra nas čeka sunčan dan i puno hoda. I dok se većina ušuškala u vreće i lagano upada u san, kreće pjesma. Nekolicina koja još nije za počinak odlučila je zapjevat. Prozvali smo ih 4 terora, mislim da dodatna pojašnjenja nisu potrebna.

Budim se, vani lagano sviće, izlazim iz šatora i samo čujem jučerašnje spavače kako «milo» bude terore. Oh živote, sladak li si! Lagano se okupljamo, obavijest je u 8:03 polazak. Priprema se kava u loncu, peku se kajgana,

smo posjedali i divili se snazi prirode. Naravno, svatko želi fotografiju sa ovom pozadinom. Antonia V. prelazi u ulogu fotografa uz asistenciju Goge. Redamo se jedan za drugim, i nakon posljednjeg, vrijeme je za marendu i odmor. Shvaćamo da je već poprilično sati, neki su umorni, neki nisu ponijeli svu potrebnu opremu i zaključujemo kako je najbolje da odustanemo od uspona na Veliki Vilinac. S obzirom na promjenu plana, odlučujemo skrenuti do pl. doma Vilinac i nakon toga put nazad. Krećemo se prema nazad i svako malo čujemo povike. Nismo sigurni više li netko «helop» ili samo viče. Nakon nekog vremena i pomnog praćenja uzvika, ispostavi se da se samo vikalo. Pakiramo se u aute, vrijeme je za povratak. Stajemo u već spomenuti Restoran Risovac na svježju podravkinu govedu juhu i zaista domaće uštipke, ne treba nam više jer

imamo još 15 kg mesa za ispeći. Stigosmo i već se vatra pali, meso u niskom startu, vrijeme je za gozbu, a cilj da smo svi siti večeras. Slijedi druženje i već oko 21 sat nestajemo jedan po jedan, san zove. Većina se ušuškala i odlučila za san, 4 terora su ostali predani svojoj zadaći, ali ovoga puta su im se pridružili i back vokali. Dogovoreno je od strane svih da u ponoć nastupa tišina, i tako i bješe. Polijegamo svi, sutra nas čeka novi dan. Plan je staza Barzonja - Jelinak, buđenje oko 6 sati, izlazak iz kuće i polazak na uspon oko 8 sati. Budimo se oko 6 sati, no već su vidljivi oblaci, prognoza nije obećavajuća. Sve se više oblaka skuplja, i tako odustajemo. Bit će prilika. Polako napuštamo pl. kuću Munika i odlučujemo stati u Hajdučke Vrleti na kratko okrepju pa ćemo odlučiti što i gdje ćemo. Strategija je razvijena i prvo odredište je Kedža-

ra, mjesto gdje se nalazi grob Dive Grabovčeve. Nakon toga popeli smo se do križa na Borovoj glavi, zadnjoj padini planine Vrana, s koje se pruža pogled na Čvrsnicu i Blidinje jezero. Slijedi obilazak Blidinjskog jezera autima, još malo uživanja u prirodi ovoga kraja i lagani pokret prema Šibeniku. Na povratku odlučujemo stati i u Imotskom, na Modrom jezeru. Kako na jezeru Crljenak na Čvrsnici, tako se i ovdje nastavljaju priče hrabrih, no ovoga puta se i dogodiše pred našim očima - neki otplivaše, neki preplivaše. Kiša nas je potjerala, a možda zaista i jest bilo vrijeme za povratak. Iako se inicijalni plan nije uspio realizirati, izvukli smo najbolje moguće iz tog

Kako god okreneš pogled, pružaju se nezaboravni vidici. Srećemo puno hodača taj dan, bit će da je do posljednjeg sunčanog i toplog vikenda do daljnjeg

dana. Sve u svemu, zaključak jest da su ova dva dana, iako nije sve išlo po planu, zaista bila jedno predivno iskustvo i predivno druženje. Naravno, najveće hvala našoj vodičkinji Antoniji na ideji, inicijaciji, realizaciji i svemu ostalom.

ČVRSNICA (PO ISTINITOM DOGAĐAJU)

Planinari često (ko i svi drugi ljudi) uljepšavaju ili uružnjuju priče ali stvarno je ovako bilo. Naša najdraža Antonia (čak i bez push-upa) nas je odvela na njoj najdražu stazu (kasnije će bit da je svakom najdraža staza ali tek smo na uvodu) i eto priče: Šubičevac - Tomislavgrad - Pripizdina (samo kupite sve šta želite okusiti prije Pripizdine jel tamo nema ništa - normalno da jesmo).

- E, znan ja sve, bila ode 17 puta, samo uvik u zimskim uvjetima, malo me bune ove zelene grančice i borovi, obično su bili.

- Ok, sad su zeleni, di idemo?

- A ravno, negdi ćemo doć.

Nije problem vozit kroz spektakularnu šumu po noći satima ali bit će problem ako ostanemo bez beznina.

- Aj nazvat ću domara koji ne zna ništa. I ćorava koka nađe zrno (iako sumnjam) ali mi nakon par sati jesmo. Sklonište ok, roštijl kastastrofa ali peče. U planinarskoj školi valjda fali poglavlje o tome kako meso ne treba bit zagoreno da bi bilo jestivo a posebno o tome kako je vrlo poseban

doživljaj kad spavaš a pijanci pivaju do zore i da nije problem ne spavat, popit rakiju i odradit turu.

Ali neću baš previše o alkoholičarskim momentima, idemo na uspon (pod navodnicima, jer ako je ovo uspon onda san ja planinar). Stanka svakih uru, popij pivu na guc, ajmo dalje. Da san prosječni poeta sad bi pola stranice opisiva ljepotu prirode, žena i ne znan još kojih lipih stvari ali kako

san grez tako mi je samo jedna stvar na pameti - satrali smo sve pive a po ure smo od raskršća di piše 15 min do doma 'Hladno pivo'.

Ali tek je 2 ure, neki su ambiciozni.

- Oćemo na vrh? (Pitaju ambiciozni.)

- A koji vrh je spektakularniji od ovog? (Kažu razumni.)

- Oćemo onda u dom? (Svi se slože.)

Dom, piva, spuštanje, loša spiza, loš alkohol, loš acapella koncert još jednu noć ali da je planinarit lako planinaro bi ....

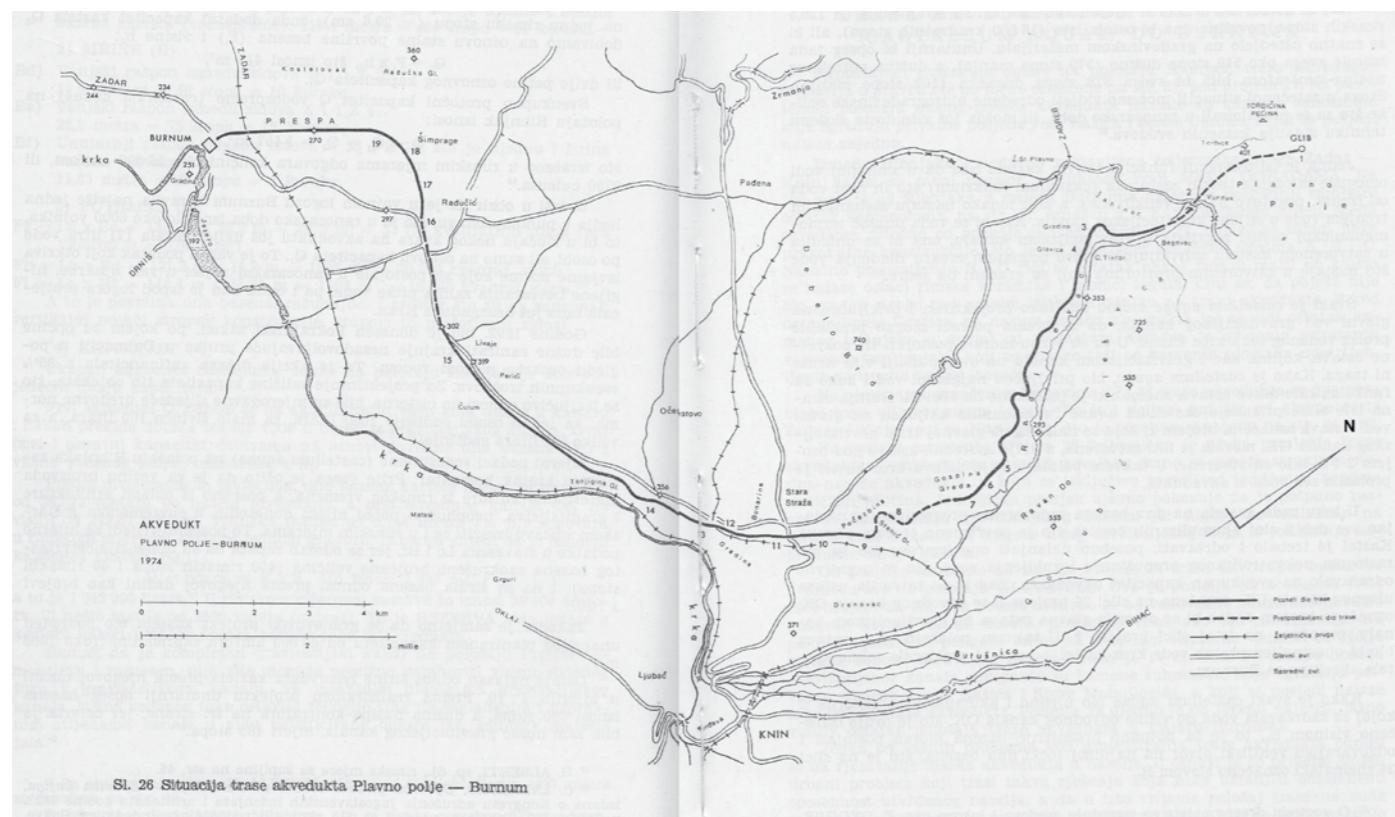
Srića šta je Šefica po pravilima i gleda kišne oblake pa se sutra ujutro odlučujemo na najveličanstveniju planinarsku turu - autima proć ono šta nismo nogama - neko golemo jezero, brdo sa križem i možda još nešto.

Šteta je doć u Šibenik u podne pa stajemo u Imotskom i idemo na Modro jezero. Modrina mami i šteta je šta me u školi nisu naučili da kupaći spada pod obaveznu planinarsku opremu pa se moram okupat u sivo smećkastim mudantama.

Put do kuće je prošao ok.

Planinarska istraživanja rimskog akvedukta Plavno-Burnum

I. DIO: OPĆENITO, PA KREĆEMO OD IZVORA

Slika 1. Situacija trase akvedukta Plavno polje-Burnum, preuzeto iz [2]

Ljubitelj planina i starina Damir iskopao je zanimljivo štivo u knjizi Ante Jurića „Ravni Kotari i Bukovica“ [1] o rimskom akveduktu (vodovodu) Plavno-Burnum. Akvedukt je polazio iz polja Plavno, spuštao se kanjonom rječice Radljevac, te preko Stare Straže prelazio u Bukovicu i išao do rimskog vojnog logora Burnum pokraj Kistanja-Ivoševaca. To je lijep kraj a još kad se u njemu nalaze ovakve starine, nije nam puno trebalo da se odlučimo istraživati i pronaći ostatke akvedukta. Arheološka istraživanja Burnuma i s njim povezano akvedukta

započela su još za vladavine Austrije u ovim krajevima, ali bez značajnijih podataka osim da je Burnum dobivao vodu akveduktom iz izvora Begovac u blizini Plavnog. Značajna i izgleda jedina istraživanja proveo je godine 1973/74. Austrijski arheološki institut iz Beča i Arheološki muzej Zadar. Njihov sudionik bio je arheolog Boris Ilakovac (1924 - 2008). On je bio kustos u Arheološkome muzeju Zadar, bavio se antičkom arheologijom, urbanizmom i graditeljstvom, s posebnim naglaskom na istraživanju rimskih vodovoda u sjevernoj Dalmaciji. Rezultat tih istraživanja je njegova knjiga „Rimski akvedukti na području sjeverne Dalmacije“ [2] koja postoji u zbirci šibenske knjižnice „Juraj Šižgorić“, te knjiga [3] do koje nismo mogli doći. Zato su nam „Rimski akvedukti na području sjeverne Dalmacije“ [2] bili jedini vodič, jer smo utvrdili da je tekst u Jurićevoj knjizi [1] u skraćenom obliku preuzet od Ilakovca. Najprije nekoliko općih podataka o nastanku i funkciji ovog akvedukta. Rimljani pri dolasku u naše krajeve

skoro dva i pol stoljeća ratuju protiv starosjedilaca Ilira. Značajan je bio Batonski rat ili Veliki ilirski ustanak od 6. do 9. godine naše ere. Nakon nekoliko velikih pobjeda Ilira, Rimljani ih na kraju ipak uspijevaju pokoriti. Da bi nadalje držali u pokornosti naročito ratoborna ilirska plemena Delmate istočno od rijeke Krke, podižu veliki vojni logor Burnum na desnoj obali Krke u današnjim Ivoševcima. U logoru je povremeno bilo i do 6000 vojnika, a sigurno i pomoćnog osoblja kao i konja i stoke. Osnovni problem je bio osigurati im dovoljne količine pitke vode. Konji i stoka su se još i mogli napajati iz cisterni s kišnicom, obzidanih lokava ili silaskom do Krke. Međutim za ljude bila je potrebna kvalitetna voda koju je bilo teško u velikim količinama nositi od slapa Manojlovac do logora. Kad god bi imali takav problem Rimljani su nastojali izgraditi vodovod od nekog izvora, iako je to često bio vrlo težak i skup poduhvat. Treba reći da u to vrijeme nisu postojale pumpe koje bi mogle podizati vodu na veće visine

i voditi je na veće udaljenosti. Rimski vodovodi zato su uglavnom bili gravitacijski; voda je slobodnim padom u kanalu (ili cijevi) s pažljivo izvedenim nagibom tekla nizbrdo. U slučaju Burnuma rimski inženjeri su ustanovili da je najpovoljnije uzimati vodu iz izvora u Plavnom polju. Taj izvor (ili izvori) udaljen je oko 20 km zračne linije od logora Burnum. Na nadmorskoj visini je od oko 401 m, a logor Burnum po novoj je topografskoj karti na oko 250 m, što daje pad od 150 m (Ilakovac [2] iz stare je vojne karte ocijenio visinu Burnuma na 230 m, što bi dalo pad od 171 m, pa to ne može biti točno). Akvedukt nije mogao ići ravno, jer su se između Plavnog i Burnuma ispriječila brda, koja je trebalo zaobići s istočne strane kanjonom potoka Radljevac, pa se zatim preko Stare Straže prebaciti na zaravan Bukovice i spustiti do Burnuma. Zbog toga trasa akvedukta ima oblik jednog velikog polukruga. K tomu treba dodati i zaobilazak duboko usječenih vododerina u kanjonu Radljevac, pa se trasa od zračne udaljenosti 20 km produžila čak na 32,6 km.

Kad se uzme visinska razlika od 150 m i dužina 32,6 km može se izračunati srednji nagib akvedukta, koji iznosi 4,6 promila ili 1 m pada na 217 m dužine kanala. Ovaj nagib je trebalo vrlo pažljivo slijediti duž cijele trase, pa zahtijeva znanje i vještina ondašnjih inženjera-geodeta koji su s tada poznatim instrumentima to uspješno izveli. Kanal akvedukta je imao pravokutni ili trapezni presjek od oko 0,1 m². Prema proračunima Ilakovca [2] protok je iznosio između 86 l/s i 168 l/s, što u danu daje barem 7430 m³. Kad bi se to podijelilo na 6000 vojnika svaki bi dnevno dobio 1200 l vode. To je znatno iznad današnjih gradskih prosjeka i potreba. Zanimljivo je još spomenuti da akvedukt nije imao nikakve ventile, voda je stalno i danju i noću tekla bez obzira na trenutne potrebe. Brzina vode u kanalu je bila oko 5 km/h. Gdje je god to bilo moguće kanal je bio ukopan u teren. Zidovi su bili izgrađeni od priklesanog kamena, a šupljine među njima kao i dno kanala bili su začepljeni uglavnom glinom, rjeđe hidrauličkom maltom (mješavinom vapna, finog pijeska i mrvljene cigle). Kanal je bio odozgor poklopljen debelim kamenim pločama, na koje je još nanesen debeli sloj lomljenog kamena. Ovakav način gradnje štiti vodu od zagađenja, ljeti od zagrijavanja i što je naročito neophodno u zimskom periodu od smrzavanja. Također što je bilo posebno važno, otežavao je krađu vode i diverzije. Zato su ukopani dijelovi akvedukta do danas najbolje sačuvani. Tamo

Trasa akvedukta ima oblik jednog velikog polukruga. K tomu treba dodati i zaobilazak duboko usječenih vododerina u kanjonu Radljevac, pa se trasa od zračne udaljenosti 20 km produžila čak na 32,6 km

Slika 2. Današnji izvor Glib

Slika 3. Torbičina pećina

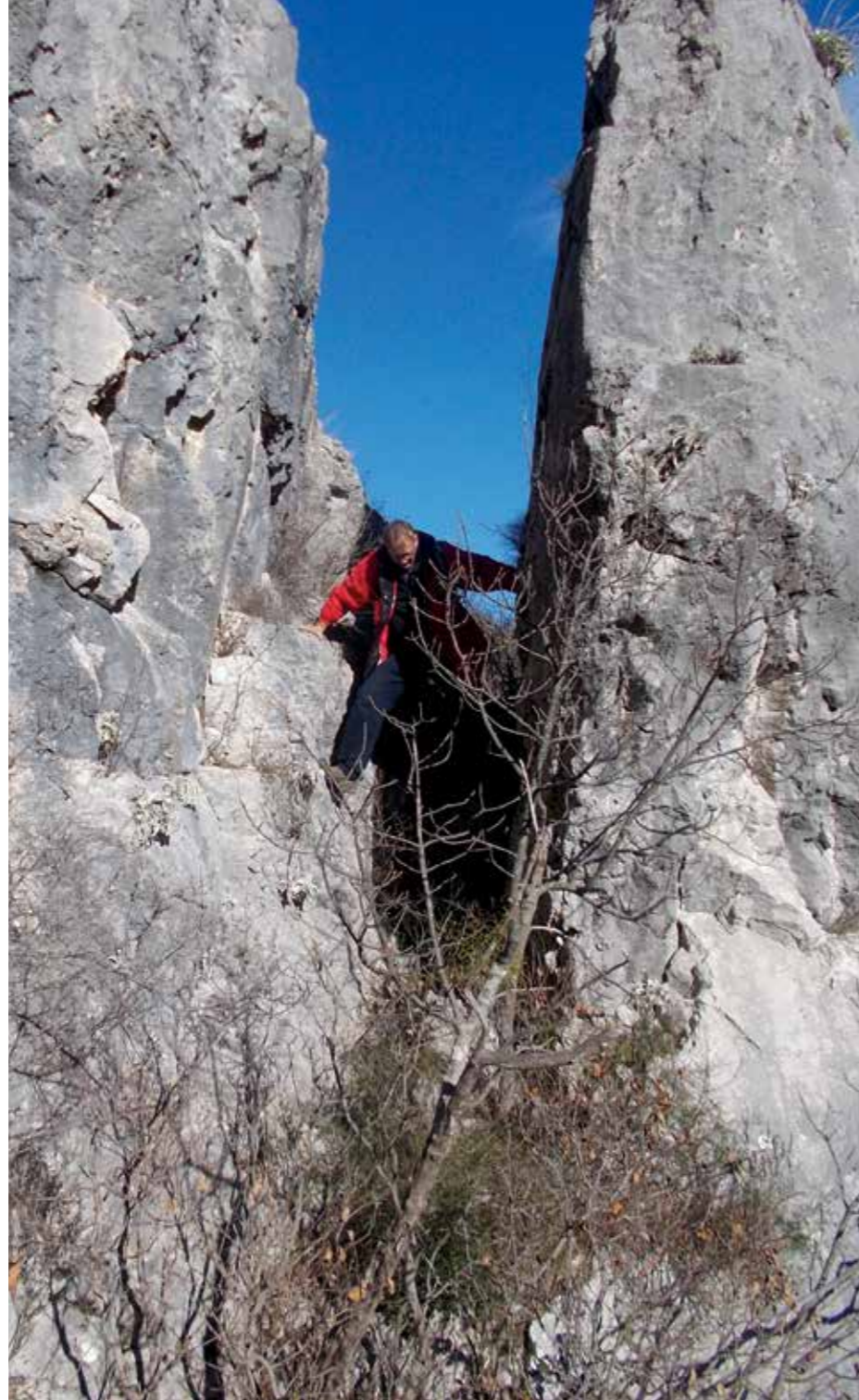
gdje je zbog reljefa trebalo kanal uzdignuti iznad tla, izgrađen je nasip na kojem je onda građen kanal. Posebno je problematično bilo vođenje kanala preko strmih obronaka kanjona Radljevac, gdje se on dijelom usijecao u padinu a dijelom podizavao. Podzidani dijelovi su utjecajem vremenskih prilika i najviše stradali i danas se tek ponegdje mogu pronaći. Radi dopremanja materijala u vrijeme izgradnje,

a kasnije radi nadzora i održavanja, izgrađen je paralelno s kanalom servisni put. Radi zaštite kanala pojas od 15 rimskih stopa (4,44 m) sa svake strane proglašen je državnim zemljištem i bio je obilježen progresivno numeriranim kamenim međašima-cipusima (lat. cippus,-i), svakih 240 rimskih stopa (71 m). Oni su služili i za precizno lokaliziranje mjesta eventualnog kvara. U ovom pojasa bilo je zabranjeno oranje, sijanje i sadenje, što je bilo regulirano i rimskim pravom. Što se tiče vremena izgradnje akvedukta Ilakovac [2] zaključuje da je izgrađen najkasnije do 20 godine n. e. u doba cara Tiberija i carskog namjesnika Publija Kornelija Dolabele, a da su ga gradili vojnici XI. legije Claudia Pia Fidelis, vjerojatno i uz angažiranje domaćih pokorenih Ilira. Iako se nakon prvog stoljeća n. e. broj vojnika u Burnumu znatno smanjuje, značajno raste civilno naselje i akvedukt nastavlja s radom, te kasnije potpada pod gradsku upravu. Prestao je s radom tek u toku bizantsko-gotskih ratova u godinama 536/537 kad je bio znatno oštećen. Nakon toga slijedi njegova razgradnja. Ono što nisu učinile vremenske prilike, učinilo je doseljeno stanovništvo za vrijeme i nakon turskih osvajanja u srednjem vijeku, pa sve do novije povijesti. Name akvedukt je bio kao kamenolom za besplatnu građu kako obrađenog kamena za kuće, tako i lomljenog kamena za izgradnju cesta. Naročito su bile cijenjene masivne kamene ploče koje su pokrivale gravitacijski kanal, a i cipusi jer nije pronađen niti jedan. Ilakovac u knjizi [2] donosi kartu trase akvedukta, prikazanu na slici 1. Trasa je u velikom mjerilu i na njoj nema kota, već su označeni samo važniji lokaliteti. Zato ju je trebalo prenijeti u topografsku kartu i po njoj krenuti u istraživanje. Bilo nam je jasno da će, 1500 godina nakon prestanka rada akvedukta te 50 godina od istraživanja opisanih u Ilakovčevoj knjizi, biti teško naći većinu tragova. To se i potvrdilo u dosadašnjih pet naših istraživanja, a još nismo završili cijelu trasu. Pored toga pokazalo se i da su neki podaci iz knjige [2] nedostatni pa i pogrešni. Nažalost autor Boris Ilakovac nije više živ, jer sigurno bi se bili savjetovali s njim. Istraživanja nismo provodili redom po trasi, već smo u početku tražili objekte za koje smo bili sigurniji da su sačuvani i da ćemo ih lakše pronaći. Međutim u ovom članku radi jasnoće ići ćemo od izvora u Plavnom prema Burnumu. Najprije o izvoru. Izvor (lat. fons) najviša je točka akvedukta pa su ga Rimljani nazivali i glava (lat. caput aquae). Posebnu su pažnju posveći-

Slika 4. Most na Radljevcu na izlazu iz Plavnog polja

vali zaštititi vode od zagađenja, pa su izvore ograđivali i zaštićivali zidanom konstrukcijom (lat. castellum fontis). Na području Plavnog nigdje nisu pronađeni ostatci takvih zidova oko izvora, pa se početak akvedukta ne može sa sigurnošću utvrditi. Ilakovac smatra da se voda uzimala s izvora koji naziva Glib i tu nastaju naše prve dileme. Čini se da je današnji izvor Glib, slika 2, čiji se položaj poklapa s onim na novoj topografskoj karti 1:25000, nešto prenisko i ima premalo vode da bi bio početak akvedukta. Međutim i Ilakovac navodi da izvori u kršu često mijenjaju položaj i količinu vode, a jedan mještalinin iz zaseoka Torbice mu je potvrdio da je izvor nekad bio više. Nešto dalje iznad Torbica nalazi se Torbičina pećina, slika 3, krška jama u kojoj je jezero. Iz njega istječe voda za velikih kiša, a kažu da je nekad istjecala stalno, pa bi i to jezero moglo biti početak akvedukta. Sve vode iz Plavnog polja skupljaju se u potok Radljevca koji na južnom kraju polja blizu zaseoka Vunduci prolazi ispod mosta na cesti za zaseoke Plavna, slika 4 i položaj 2 na slici 1, te ulazi u kanjon. Na tom mjestu moj GPS Garmin pokazuje 395 mnm. Uz ime Radljevca vezana je u narodu legenda, bilježi je i Ilakovac i Jurić a i mi smo je čuli od jednog mještalinina u Plavnom: Za lijepu i pametnu-lukavu djevojku

Slika 5. Usjek akvedukta u stijeni brda Gradine, izlazna strana

Slika 7. Usječena terasa na trasi akvedukta

Slika 8. Terasa se sužava i nestaje

Slika 9. Pogled na brdo Gradinu 541 m

natjecali su se dva mladića; Rade koji je gradio vodovod za Burnum i Ilija koji je gradio crkvu. Djevojka je presudila da će se udati za onog koji prvi završi svoj zadatak. Kako je ona više voljela Radu, govorila je Iliji da se ne žuri jer ionako ima staviti samo jedan završni kamen na crkvu. Voda je iznenada potekla za Burnum i djevojka se udala za Radu. Otuda ime rimskom vodovodu i rječici Radljevca. Legenda, kao i mnoge druge, nema nikakvog osnova, jer je vodovod izgrađen prije osnivanja kršćanstva.

Idući sad nizvodno tražili smo izvor Begovac, za kojeg su prvi austrijski istraživači smatrali da je on opskrbljivao akvedukt. Ilakovac [2] tu upada u nedosljednosti; najprije piše da je to jedva zamjetni izvor koji se nalazi uz samu lijevu obalu Radljevcu, a zatim da je izvor u samom koritu. Napominje da ako je to stvarno bio izvor za akvedukt, da bi tragove trebalo tražiti na desnoj strani Radljevcu. Po novoj topografskoj karti izvor Begovac se nalazi oko 400 m nizvodno od Vunduka, s desne strane Radljevcu udaljen oko 25 m od njega, a isto toliko od ceste Knin-Plavno. Mi smo u blizini uspjeli pronaći samo jedan slabi izvor neposredno ispod ceste, po Garminu na 390 mnm. Nastavljamo nizvodno, prelazimo cestu i nastavljamo u desnom luku uz obronak brda Žabinac, pazeći da se spuštamo samo oko 1 m dionicama po 200 m. Moj Garmin teško da može tako točno pokazivati visinu, ali bolje je i to nego ići samo po osjećaju. Prolazimo iznad Tintorovog mlina na Radljevcu, zatim se uvlačimo u vododerinu potoka Žabinac, nadajući se da ćemo možda otkriti trag akvedukta. Naime on je morao preći potok ili du-

Slika 6. Brana i slap na Radljevcu

Slika 10. Crkvice sv. Aćima i Ane

bokim kanalom-usjekom ili mostom. Međutim kao ni Ilakovac, ne nalazimo ništa. Nastavljamo dalje obronkom brda Gradine i onda oko 1,5 km od Vunduka nailazimo na ostatke podzida i usjeka u obronku, koji bi mogli pripadati akveduktu. Malo dalje je velika skoro okomita stijena u kojoj nalazimo siguran dokaz akvedukta. Graditelji stijenu nisu mogli zaobići, već su u njoj napravili 5 m duboki trapezni usjek, širok na dnu jednu rimsku stopu (29,6 cm), što potvrđuje i Ilakovac [2] i označava taj položaj sa 3 na slici 1. Usjek je u ulaznoj strani zasut kamenjem, dok je izlazna strana čišća, slika 5. Duboko pod nama šumi Radljevca, tu je i jedna brana sa slapom, slika 6, a malo uzvod-

no cesta za Knin s mostom prelazi na lijevu obalu.

Trasa akvedukta nastavlja usječenom uskom terasom, slika 7. Prošao sam po njoj, ali to ne bi ponovio niti kome preporučam, riskantno je a ispod je dubina do Radljevcu. Još dalje terasa je vrlo uska, pa smo se morali spustiti i zaobići je, slika 8. Ilakovac [2] kaže da se na ovom dijelu nije mogao sagraditi kanal, već je vodovodna konstrukcija vjerojatno bila riješena cijevnim segmentima od olova, kamena ili drva. Obilazimo dalje u desnom luku brdo Gradinu. Padina je sad blaža, bez velikih stijena i gubi se svaki trag akvedukta. Ilakovac [2] piše da se trag akvedukta eventualno može zapaziti po ostacima razbacanog kamena, kao i po ostacima šljunka različite granulacije, što je još preostalo od nekadašnje vapnene malte. Vidjeli smo sličnih tragova, ali ni za jedan ne bi pouzdano rekli da je od akvedukta. Održavanjem pretpostavljene visine akvedukta uvlačimo se u još jednu bočnu vododerinu potoka Paripovac. Teren postaje teško prohodan, zarastao u granje i kupinu i vrlo sporo napredujemo. Dan je poodmakao i prekidamo istraživanje na koti 375 mnm po Garminu. Spustili smo se izgareni u polje pokraj Radlovca, misleći ga preći i doći do ceste u zaseoku Šiljići. Međutim u Radlovcu je voda visoka i ne može se preći. Moramo se vratiti uzvodno sve do cestovnog mosta. Iz polja se otvorio pogled na brdo Gradinu 541 m, slika 9. Lijepo izgleda, vjerojatno ima lijepe vidike, a i ime mu sigurno nije slučajno. Zato ga odmah upisujemo u glavu kao cilj jednog od budućih uspona. Cestom se vraćamo do auta, a onda smo se na putu prema Kninu zaustavili u zaseoku Stojakovići. Otišli smo preko mosta na desnu obalu Radljevcu i seoskom cestom se uspeli do crkvice sv. Aćima i Ane s grobljem, slika 10. Sudeći po visini akvedukt je morao prolaziti nešto iznad crkvice, pa smo još malo istraživali oko visine 370 mnm, ali nismo ništa našli. Toliko o prvih 5 km akvedukta. Do Burnuma je još duga trasa i o njenom obilasku u drugom nastavku kad bude napisan.

Literatura:

- [1] Ante Jurić: *Ravni Kotari i Bukovica, Matica Hrvatska-Ogranak Skradin, 2018*
 [2] Boris Ilakovac: *RIMSKI AKVEDUKTI NA PODRUČJU SJEVERNE DALMACIJE, Arheološki muzej Zadar i Sveučilišna naklada Liber, Zagreb 1982, 279 str.*
 [3] Ilakovac Boris: *Burnum II. Das römische Aquädukt Plavno Polje-Burnum Bericht über die Forschungen 1973 und 1974, Schriften der Balkan-Kommission, antiquarische Abteilung, 15, 1. Auflage, 1984.*

ISPIT VISOKOGORSKE ŠKOLE

ZAVIŽAN 11. i 12.03.2023.

Početak veljače 2022.g započela je naša mala avantura. Nas 15 i jedna želja, završiti visokogorsku školu iliti višu planinarsku, kako su je preimenovali. 400 dana nakon, imamo titulu diplomiranog viskogorca.

Nije diploma ta koja je bitna, iako je svi, da se razumimo volimo imati. Ono šta je bitno jest znanje i iskustvo koje smo stekli kroz visokogorske ture, zajedništvo, nova prijateljstva i uspomene za cili život.

Kopalo se po Čvrstnici i spavalo u vučjoj jami, tražilo "nestale" u lavini, penjalo po Prenju, izvlačilo iz ledenjačkih pukotina, smrzzavalo po Julijskim Alpama, bacalo s cepinom u svim smjerovima, radilo sidrišta, preživljavalo po Austriji, plesalo po Sarajevu, prelazilo višeće mostove po Romaniji, kampiralo u Dolomitima, hodalo u navezi, prelazilo ledenjake po Monte Rossi i Gran Paradisu, "čvorologiralo" se po Marjanu, orjentiralo po Splitu a bome i nosilo grede po Mosoru, pucale su gume, gazile se životinje, proklizavalo po cesti, preživilo lančani sudar, sudaralo i s kantama za smeće a za kraj raspalo se auto usred Italije. Ponekad se skoro i plakalo a najviše se smijalo, pivalo, ilo, pilo i guštalo. Kako bi zaokružili ovu našu priču, ovog vikenda na Zavižanu održan je ispit u organizaciji HPS-a nakon kojeg je izašla prva generacija s diplomom više planinarske škole.

Nakon intezivnog učenja i vježbi posljednjih dana odlazim na ispit u strahu da se ne osramotim i da se ne smrznem i odustanem. No kako te planina nekad kazni a nekad nagradi, valjda se ovaj put odlučila za nagradu. Opet ponizna zahvaljujem temperaturi u plusu, vitru kojeg nema i suncu koje se probija. Teu, Marka i mene ostatak ekipa ispraća ko da idemo na ekspediciju, a ja se tako bome i osijećam. Oni polažu idući dan a mi smo se odlučili da ova agonija završi šta prije. Trema odmah popušta s upoznavanjem kandidata iz ostalih klubova koji ne znaju ništa ali i onih koji znaju više buduću da za početak

radimo grupno. 8 sati rada na poligonu prolazi za čas jer posla je puno a znanja nikad dovoljno. Tome svjedoči da nemam nijednu sliku osim ove legendarne nakon ubacivanja sve opreme u gepek, onako refužo. I dok nas naši napeto iščekuju u domu mi zapravo neočekivano uživamo u ispitu jer osim lipog vrimena planina nas je nagradila i odličnim instruktorima koji su se na zanimljiv i edukativan način potrudili da naše znanje barem malo

nadograde. I hvala im na tome. Smatram da je vrijeme, ali i znanje, najdragocjeniji poklon koji čovik može dati, a naš voditelj Vinči nama je poklonija više od godinu dana šta kroz ture, šta kroz vježbe, predavanja i odgovaranja na sva moguća pitanja. Nadam se da je naših 15 diploma, koje su stigle na njegov rođendan, dovoljno dobar poklon od nas. Zahvale idu i mom osobnom mentoru Stipici Rossiniju s kojim sam prvi put ubadala cepin, i to baš na Zavižanu, i koji mi je podrška svo ovo vrijeme a ne smijem izostaviti i Mariju Gverića i njegove pokazne vježbe. Školi je možda kraj ali našoj priči ne, zapravo ona tek počinje...

KRALJ, BABE, GSS, MALOLJETNICA I DRKAĐIJA

Najopjevanija hrvatska staza, izgleda, bit će opjevana još jednom. Ali na mrvicu drukčiji način, bez namjere. Namjera je bila da nas petnaestak krenemo u petak ujutro i komotno riješimo to za 3 dana ali surova stvarnost kaže da je petak radni dan. Sreća šta još uvijek u Šibeniku ima ljudi koji rade petkom pa, eto, možda nađemo koje rješenje.

- Nek oni odu ujutro, mi navečer, vatao ih ujutro kod Alana - kaže GSS.

- Ma bitno je da krenemo bilo kad - kaže drkađija.

- Meni je svejedno. Iman gin - kaže maloljetnica.

A kome nije svejedno. Premužičeva zahtjeva logistiku pa je jedino logično da smo u grupi. Nebitno kojoj, ionako imamo svoj put.

- Znaš ti ko ide uopće?

- Kralj, Dragec, neke babe...

Nebitno. Bitno je da krenemo. Mislin, jesmo krenili iz Šibenika u 4 i evo nas u Zavižanu u 9 i čeka nas cila noć ali ajmo. Meni ova noćna planinarenja

postaju sve draža, pun mi je kurac prirodnih ljepota, dosta mi je imat tikicu, da je Mirna ispid mene i da joj gledan u guzicu. Bez ikakvih konotacija, uvijek biram guzicu u pokretu po noći naspram nepomičnih biljaka i kamenja po danu.

Nastranu ova digresija, osim osvjetljene guzice, noćno planinarenje ima svojih prednosti - ne vidiš ništa, ne znaš di si a i nije te previše briga. Ovo zadnje je ključno. Toliko zvijezda se vidi da se lako možeš zamisliti da si na jednoj od njih. Jašemo rodeo pod nebeskim svodom. Pizdekam ali bolje loša poezija nego nikakva. Bolje mali kurac nego prazna pička, da se vratimo u normalu.

A normala je da smo došli skoro do doma i da naš iskusni Gverić kaže da nam je bolje ode malo gori odspavat nego dole jer .....

Nema problema, ali nismo puno, par sati. 4-5.

- Aj, ako požurimo, možemo ih uvatit.

- A zašto bi ih vatali?

- Tek tako.

A onda smo se tek tako izležavali do podne, popili pivu u domu, upoznali najnegostoljubljuviji u gostitelja ikad i laaaagano krenili prema Skorpovcu. A i to lagano znači da ćemo ekipu srest noćas.

Nije noćas, malo prije mraka ali svejedno. Dolazi Dragec u panici:

- Imaš šta alkohola?

- Iman. Čudno mi je šta ti nemaš.

- Ma iman ja svoje zalihe, nego babe

su popile sve, traže još.

- A to ti je kad vodiš neškolovalane ljude, u školi se uči da svak nosi koliko može popit plus duplo.

- Aj ne kenjaj, imaš ili nemaš?

- Iman. 5 litara.

5 litara 5 minuta. Uvijek san mrzija svoje tinejdžerske dane kad nisan zna koliko i kad popit. I znan da ciklus ide u krug pa su, eto, babe postale tinejdžerice. I sve super, samo šta ja ne želin gledat to, ko šta me moja mater nije tila gledat pijanog. Ali svako ima svoj pogled, bitno je da se ljudi zadržavaju.

To je samo jedna noć, ujutro je dan. Idemo do dole, pizdarija. Nas 15+ u koloni. Pun mi je kurac priča o porođajima, nesrećama, u biti mi je pun kurac priča o svemu ali to je tako kad nas je masu. Iden lažno kenjat, samo da se maknem u tišinu i, nakon prdca, vidim jedno prekrasno, krhko biće. Slovenka!

- Šta ti radiš ode?

- Ne vem!

- Jesi ti sa babama?

- Sem, vendar so bili perverzni, jaz pa sem mlad in me je strah.

- Drž se mene, neće ti niko ništa!

Normalno da neće, noćna ekipa + Slovenka sa Murtera nezaustavljivo grabi naprid i dolazi do restorana. Piva! Kava! Voda! Izgleda da ovaj kraj ima ili retardirane ili još retardiranije konobare. Uglavnom, nakon par sati svak je doša na svoje a nakon još par sati svak kući.

MALA MOJSTROVKA

Pri kraju 8. mjeseca ja i moj čača smo se zaputili u Sloveniju na planine. Na prvu nismo znali di ćemo i šta ćemo, pošto je prognoza bila jako loša, pa smo prvih nekoliko dana pričekali u Ljubljani. Kad se vrijeme malo popravilo dogovorili smo se da idemo na ferratu na Malu Mojstrovku. Odma kad smo došli ispod doma obukli smo se i zaputili u pustolovinu, pred nama je bilo 750 metara teškog uspona, ali smo bili spremni. Kad smo došli do ferrate bia sam užasno sretan zato što sam jedva čeka uspon. Krenili smo se penjati i na otprilike pola puta preko nas je prošao kišni oblak. Nismo namjeravali stati dok kiša nije postala malo jača pa smo se sakrili ispod folije i čekali. Nakon malo manje od pola sata kiša je stala pa smo odlučili da nastavljamo. Krenili smo se penjat uz koju kap kiše, nakon 15 minuta kiša je opet pojačala a mi smo našli savršeno mjesto da se sakrijemo od kiše. Ušli smo u malu udubinu u kamenu i sjeli. Bilo je hladno i nisan osića prste, sjeli smo ugrijali se i zajedno pojesti.

Nakon kratkog odmora smo nastavili sa penjanjem ali ovaj put nismo stajali. Nikako nisam mogao pomisliti da u

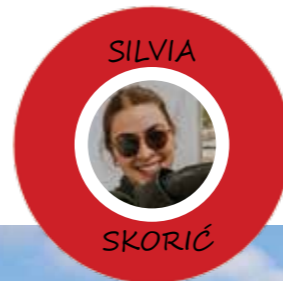

FERRATA 2333 MNV

planini priko lita može bit tako hladno. Nakon otprilike još 30 min penjanja smo došli na vrh gdje smo sjeli u miru i još malo pojesti, nakon kratkog odmora smo se krenili spuštati. Bio sam sretan što smo krenili sa spustom, ali sam bio umoran. Spustili smo se sa druge strane i napokon smo bili gotovi sa avanturom. Na vrhu smo sjedili i gledali igru oblaka i to kako se pogledi svako malo otvaraju i zatvaraju. Na vrhu smo vidjeli fenomen gloriu za kojeg ja ranije nisam znao. Tek kad smo se spustili do dna san shvatio koliko mi je zapravo bilo zabavno i lipo, tek san tad krenia razmišljat o silnom adrenalinu kojeg san osjetia i doživia. Bilo mi je užasno zabavno i bia san presritan šta san ima takvu priliku, ić na tako prelipo misto. Moran priznat penjanje nije bilo lako, većinom zbog vremenskih uvjeta, ali je staza jako dobro napravljena. Sve u svemu iskustvo je bilo super i sigurno ga neću nikad zaboravit.

OMIŠKA DINARA – VRH KULA

Vedrog i sunčanog jutra, budimo se naspavani i odmorni uz dodatni sat sna zahvaljujući pomicanju sata i obzirnog starta naše vodičice Anite u ravnih 8.00h na parkiralištu bazena. Jedanaestero veselih ljudi trpa se u aute i kreće prema Omišu na osvajanje vrha Kula (imena i Imber) na Omiškoj Dinari.

Nakon brzinske kave u sunčanom Omišu, prolazimo pokraj nekolicine nabrijanih penjača na svojim pozicijama i stižemo u malo naselje Podšpilje odakle kreće naša avantura. Omiška Dinara je brdo istočno od Omiša koje se pruža u duljini od 16 km, sa zapada omeđena rijekom Cetinom. Brzi Gonzales Anita vodi nas kroz prekrasni šumski dio staze u kojem uživamo hvatajući dah pokušavajući zagrijati motore da bi ju mogli pratiti. Red šume, red blage strmine i prekrasne prirode, brzo dolazimo do planinarskog skloništa zanimljivog imena Luda kuća. S lijeve strane

skloništa se nalazi izvor pitke vode i nekoliko klupica. Nakon kratkog predaha i pozdrava drugim planinarima nastavljamo uspon prema najvišem vrhu Kuli. Ponovno nas čeka strmi teren i poneki skliski kamen kojeg spretno prelazimo. Najstrmiji dio staze je potpomoognut konopom za lakši uspon. S kamena na kamen, gozjerica ispred gozjerice, probijamo se do samog vrha.

Vrh Kula sa svojom visinom od 864 mnmv označena je jednostavnim križem zabodenim u gomilu kamenja. Neposredno uz vrh ozidan je temelj za uspisnu kutiju, a uz njega je ugrađen i planinarski žig. Na vrhu nam se otvara prekrasan pogled na more, otok Brač, dolinu Cetine i Mosor te veličanstveno Biokovo. Nakon

stvaranja jednih od najljepših slika, pružamo se svako na svoju poziciju i častimo se marendom, a neki i kratkim snom nakon burne noći i izlaska. Uživamo, smijemo se, pričamo, meditiramo, svi gušti planinarenja. Kad je došao red na silazak, nakon prolaska Lude Kuće biramo „avanturističku stazu“ i oprezno silazimo skliskim stijenama nalik škrapama. Anitinih 11 dolazi do auta, mokri i umorni, ali veseli i ispunjeni. Složno se dogovaramo da smo itekako zaslužili otići na čevape kod Duje u Podstranu, čime mi ovo postaje jedan od dražih izleta. Nakon izvršne večere i druženja, vraćamo se u našu lijepu županiju u predvečernjim satima, željno iščekujući topli tuš i krevet.

KRALJ DINARIDA

2694M

MAJA E JEZERCES

Meni je odlazak sa klubom u Albaniju ovo ljeto bilo prvo planinarenje na tom području. Naslušao sam se priča o ljepoti "Prokletih planina", tako da sam išao sa dosta visokim očekivanjima. To ponekad može biti zamka, ali u ovom slučaju nije bila. Prokletije su nadmašile svako moje očekivanje i ideju. Sve je bilo super... putovanje, društvo, uspon na Zlu Kolatu i Rosni vrh, izleti po dolini Valbone, vremenska prognoza i večere u dolini. Mogao bih još nabrajati, ali o tome će netko drugi pisati.

Kruna naše avanture po Albaniji bio je uspon na Maja Jezerces 2694m, najviši vrh planinskog lanca Dinaridi.

Tamo smo se uputili Anka, Ana, Antonia, Stipica i ja, dok su ostali odlučili, da će taj dan napraviti neki lakši izlet sa djecom.

S obzirom na to da nitko od nas nije penjao ovaj vrh sa Albanske strane, a označen je kao zahtjevan, pristupili smo mu sa dosta opreza.

Na toj visini, iako je ljeto, ne možeš znati koliko ima snijega, niti u kakvom je stanju.

Tako da smo odlučili ne penjati u jednom danu od doline Valbona, nego smo se večer prije popeli na nekih 1600m i bivakirali na mjestu koje nam se činilo pogodno. Ujutro smo višak stvari sakrili uz put i krenuli lagano prema vrhu.

Nosili smo svu potrebnu opremu, dereze, cepine, konope, pojaseve i kacige.

Kad ne znaš što te čeka bolje biti spreman, nego da ti nešto zafali.

Na kraju se način kako smo pristupili ovom vrhu pokazao ispravan, jer da nismo imali opremu ne bi mogli proći neke od snježnih dijelova na koje smo naišli.

Težak teren i teret koji smo nosili su utjecali na brzinu kretanja, kao i skidanje i stavljanje dereza dva puta, ali to nam nije predstavljalo problem jer smo krenuli rano i imali cijeli dan pred sobom.

Popeli smo Jezerski vrh i nakon Zle Kolate i Rosnog vrha, ovo je bio šlag na tortu cijele Albanske avanture.

Stajati na vrhu i gledati beskraj "Prokletih planina" neopisiv je osjećaj. I onda na spustu kad ti je već dosadilo tabanati nizbrdo i kad se pitaš kad će kraj više i di je ta piva, e baš tada doživjeli smo lipo iznenađenje

će kraj više i di je ta piva, e baš tada doživjeli smo lipo iznenađenje. Ostatak naše ekipe dočekao nas je kod Cafe Simoni na 1450m, oni su taj dan sa djecom penjali Maja Valbones 1965m i u povratku su odlučili sačekati dok mi ne dođemo i onda je tamo palo zasluženo pivo. A navečer smo cilu priču završili tako da smo proslavili Brankov rođendan uz odličnu spizu, vino i DJ-a. Ludilo...blagoslovljene su nas "Proklete planine".

MASLAČAK SAM, VJETAR ME NOSI, PRENJ MI SE MOTA U KOSI

Prenj, kažu najljepša planina Bosne i Hercegovine, moćan, prkosan i prekrasan i ovaj puta oduševio me je svojom divljom, ali ujedno i pitomom čarolijom. Toliko mi je bilo dobro s trojicom mihovilskih 'mladića' u surovj ljepoti ove planine, da se ni sekundu nisam predomišljala kada me je nazvala Jela, pa upitala hoću li i s njom ići na Prenj zbog pomoći pri vođenju njene ture i to na isto mjesto gdje sam bila tek nekoliko tjedana ranije. Nas četvero smo prema Bosni i Prenju krenuli s Matinim kombijem. Dijelom smo imali svoje hrane od

kuće, a dio smo, kao i uvijek, usput kupili u Tomislavgradu. U Konjic smo stigli po mraku, pa smo prespavali kod Sabe u u njegovom hostelu zvanom „Kamena Čuprija“, kako bi već jutrom što ranije krenuli prema Tisovici. Ovaj puta smo kušali puno manje količine njegove fine rakije grozde, pa nije bilo ni nekakvih pijanih dogodovština. Najviše rakije se popilo za Bokin rodendan, gore u planinarskoj kući Vrutak. Nakon bosanske kafe u

sjenici bašte kod Sabita Špage, našli smo se s Arminom koji nas je i prošli puta s terencem podigao gore u srce Prenja. Iskrcao nas je u Tisovici, koja je izgledala pravo proljetno, prekrivena beskrajnim plaštom žutih maslačaka. Dobro natovareni zaputali smo se prema Vrutku koji će nam sljedeća četiri dana biti i naša baza i naš dom. Nije nam trebalo dugo do kućice, ali teret na ledima uvijek učini svoje. Ne znam što mi je teže, kada znam točno gdje

Dereze smo do vrha skidali, pa obuvali i to više puta. Trajalo je, ali je i vrijedilo. S pogledom na drugu stranu, s koje se planinari na Lupoglav penju za onaj zimski memorijalni pohod, pomislih - ajme i kuku, stvarno je daleko i teško

idem i koliko mi do tamo treba ili kada nemam pojma o udaljenosti do cilja. Kako je iz Vrutka najveći broj vrhova preko 2000m dostupan, morali smo odlučiti kud ćemo i gdje tih dana. Otiš i Zelenu glavu smo otpisali, jer je na strmim padinama podno oba vrha još uvijek bilo previše zaleđenog snijega. Postavljene su tamo sajle, ali smo se ipak odlučili za druge ture. Odmah prvi dan Mate, Joka i ja, otišli smo na Veliku kapu, visoku 2004 m. Vrijeme je bilo pomalo šućmurasto, ali bi nam povremeno ipak otvaralo prozore na pojedine prenjске vrhove i kukove. S tog vrha, u dubini ispod sebe, na trenutke bi uspjeli ugledati Konjic i Neretvu što je živahno tekla kroz taj slikoviti bosansko-hercegovački gradić. Nizbrdo, odmah ispod vrha Krana, po prvi puta nam se otvorio pogled na Zelenu glavu i Otiš. Sjedili smo u ljepoti neokrnjene prirode uživajući u moći planine. U daljini se ocrtava-

la Čvršnica, malo lijevo od nje, vjerovatno Čabulju, a u pravcu juga-jugozapada mogli smo razaznati obrise moćnog sjevero-istočnog zida Veleža. Kako si ženo malena dok se ispred tebe ocrtava ljepota koju je Netko stvarao da bi učinio čovjeka poniznim i ushićenim. Drugi dan na planini, iskoristili smo za uspon na Lupoglav i bome to je trajalo, a nije nam bilo baš ni lako. Uputili smo se ranim jutrom. Iz Vrutka smo se planskim padinama brzo podigli iznad doline Tisovice, pa oporim kršom zamakli iza vrha Kantar s pogledom na stožasti Crnoglav. Staza isprva nije bila teška, malo je vodila uzbrdo, malo nizbrdo, a bilo je dosta uživanja hodajući i po izohipsi. Nismo bili sigurni koji je od vrhova koje vidimo Lupoglav i trebalo nam je vremena da naučimo koji je koji. Nakon kraćeg odmora među planinskim grmljem, gdje je Boka iskoristio čak-pauzu da

u nekakvom brmbeću, samo pet-šest metara od nas, obavi ono što je nužno trebao, lagano smo stigli i do snježnih predjela. Brzo se on odlučio da mu se baš nešto i ne stavljaju dereze na noge, pa da se po opasnim ledno snježnim padinama uspinje prema piramidastom vrhu Lupoglava. Odlučio se radije spustiti prema Vrutku, pa nas tamo dočekati s upaljenom vatrom, i unutra i vani. O njegovim avanturama solo šetača po Prenju, on je sam napisao.

Nas troje, nakon nekoliko velikih snježnih ploha, pronašli smo prekrasno mjesto za jutarnju marendu. S livadnog balkona, okruženog stijenama, pogled je pucao na Lupoglav, Herač i Ovču. Livada, malena i osunčana, oko nas snijegom prekriveni sipari, a na rubovima vrhova u daljini, tamni obrisi nekih planinara. Svaki novi vidik davao mi je do znanja koliko sam zaljubljena u Prenj. Dereze smo do

PO ŠUMAMA I GORAMA

Uvijek ista priča (pošto san ja neaktivan za organizaciju dužih izleta ali - gle čuda, uvijek neko zovne) - zove Nina.

- Bokić, idemo na Prenj 5 dana - Joka, ja, ti i Mate Matić.

- Kao prvo, nisan ja Bokić nego BPK a kao drugo - ajmo!

Uvijek mi je bilo glupo znat di iden i (ne daj Bože) raspitvat se o uvjetima (posebno kad imaš ljude koji to rade umisto tebe) ali ovo 'Prenj' mi je zazvučalo u glavi. Neka golema planina u Bosni, Lupoglav, kurci palci, aj bar nema sniga, šesti je misec.

Prvi dan mi je uvijek najdraži. Vožnja (ja spavam), večera, napijemo se i čao. A to 'napio sam se' u Hrvatskoj ujutro izgleda kao 'malo mi se vrti u glavi i povraća mi se ali nadoću nakon urudvi' a u Bosni, nakon šljive, izgleda kao 'neš ti ovih pet metara, ionako nema skala, ako ih već nisu stavili, sigurno ih se može priskočit'. Svi neostici, tripovi, razna sranja, nisu ni goli kurac za šljivinu percepciju. I, normalno, razbijen se ko pička. Tj. sjebbem nogu, ostatak tijela je pupa pa nema prevelike štete.

- Jesi dobro? - vikne neko.

- Jjjjjeee, niisššštaaaa straaašnooooo.

- Nešto čudno govoriš.

- A mucam 40 godina, tek sad primjećujete.

- Ajd dobro onda!

Boli za popizdit a štaš sada. Vozi nas kombi do neke livade i nemamo baš previše uspona a imamo i solidne količine narodne medicine (10 piva, 12 l vina, 2 l rakije). Joka pomaže sa povijesnim pričama o Partizanima i ranjenicima koji su ovuda prošli bez staza

vrha skidali, pa obuvali i to više puta. Trajalo je, ali je i vrijedilo. S pogledom na drugu stranu, s koje se planinari na Lupoglav penju za onaj zimski memorijalni pohod, pomislih - ajme i kuku, stvarno je daleko i teško. Zimi se uspinjati, po ledu i studeni, a ljeti biti bez iti jednog izvora pitke vode. Ova staza sa sjevera, meni je ipak prihvatljivija, no nije isključeno da ćemo se jednom okušati i s južne strane. Moramo samo smisliti kako ćemo onda s vodom, jer je u skloništu Barni dol nema.

Povratak u Vrutk je trajao, što zbog navlačenja i skidanja dereza, što zbog dužine puta. U paninarsku kućicu vratili smo se točno u sumrak, a spasonosna vatra, zahvaljujući Boki, gorijela je i vani i unutra. Sve je prošlo dobro i na povratku smo ga našli smo veselog, što od vatre, što od rakije. Nakon svoje avanture solo šetača, bio je pravi planinski slavljjenik. Večer smo proveli uz opol, rakijicu, te igrajući pantomimu. Joka je u pantomimi, kao uvijek bio najsretniji kad pokazuje, a mi pogađamo. Moram reći i to da smo Mate i ja od Boke i Joke, veći dio tih dana bili izloženi neprestanoj priči o bitci za Staljingrad i drugim ratnim događanjima. Nije nam to bila neka želja, ali dok si u maloj kućici nemaš se baš negdje maknuti od tog njihovog zulu-ma, no za vrijeme ture, ipak se uspješno malo udaljiti od njih i njihovih priča.

U subotu smo razmišljali na koji ćemo vrh, da li na Herač, Erač ili Crnoglav, no na koncu u nama je pobijedila ona hedonistička crta, te smo odlučili taj dan provesti lutajući dolinom Tisovice i to nam je bio pun pogodak. Ra-

dovali smo se slobodi kao razigrana patirska djeca što se igraju i po prostranim planinskim livadama, i divili se vrhovima ispred nas, a na koncu smo nabrali brdo maslačka za salatu. Nismo susreli vukove i medvjede, a ni pastir još nije došao iz doline u svoj planinski dom.

Povratak s Vrutka do Rakovog laza je trajao, a nama je izgledao još i duži jer je bilo puno snijega po putu. U Jezercu smo marendali, pa strmom stazom krenuli dolje prema strelištu na ulasku u selo Konjička Bijela. Najgori dio puta nije ta strmina, već kada se dođe do šumskog puta kojemu kao da nema kraja.

Navodno će autocesta koji će voditi do Sarajeva prolaziti ispod Prenja kroz tunel dug 7 km, a ove staze više neće biti. Ne sviđa mi se to nikako, jedino me veseli što ću brže doći do Bosne, koja mi je usred srca, što zbog svoje još uvijek divlje ljepote, što zbog ljudi punih duše i gostoprimstva.

Ne možemo proći kroz Jablanicu ili Konjic, a da se zbog ručka, večere ili tek navike ne zaustavimo u restoranu „Sedmica“, za koju uvijek zaboravim, je li se zove Sedmica ili Šestica. Kako smo po dolasku u Bosnu, tamo večerali, odmah smo primjetili da su porcije vidno smanjili u odnosu na prije, zato smo ih na povratku s Prenja odlučili 'kazniti' svojim nedolaskom, sve dok ne vrate one izdašne, kakve su bile ranije, ali smo opet pogriješili. Odlučili smo se za restoran „Zdrava voda“ od kojeg puca dobar pogled na Neretvu i prenjski vrh Cetinu, na mjesto gdje se zaustavljaju autobusi s putnicima što putuju u pravcu Sarajeva ili u drugom, prema Mostara, no hrana im je bila puno neukusija nego u 'staroj dobroj' Sedmici. U Konjicu i Jablanici već se osjećam pomalo i domaće. Još samo da mi je pronaći neku dobru gostionu gdje jedu samo lokalni ljudi, to bi moglo biti to.

i markacija. Osici mi nogu i još iman jednu i hodam! Kome šta u životu tri-ba osim motivacije ....

5-6 sati dalje, pitoreskno sklonište i svakom svoje. Mate pali vatru na raznolike načine, Joka razmišlja jesu li baš ovim putem izvlačili ranjenike iz Neretve, ja ločem rakiju a Nina (koja se jedina osjeća kao žena a ne bi tribala) pokušava sve staviti u red.

- Idemo mi na ovaj vrh gori!

- Samo ajte!

Super, nisan ja baš od nekih vrhova (dovoljno mi je velik) a baš mi paše par sati spokoja. Na ovoj visini čak nema ni glupih tičica, samo mir i tišina. Čulo se 10 puta ksss ali to traje mili-sekundu.

Vraćaju se:

- Eee cilo vrime čekam da popijem pivu - kaže Mate.

- Koju pivu?

- Pa bilo ih je 10.

- Bilo ih je u dućanu 10000.

- Popija si 10 piva za dva ure?

- Jebiga, kasnite.

Srića, rakija utješi sve neutješne. A ima tu i drugih olakšivača. Svjež zrak, mir, tišina i Jokine priče kako je pouzdano ovim putem prošlo bar 5000 ranjenika i cca 40000 relativno zdravih, bez gojzerica, cepina, dereza i ostalih stvari. A i bez spize. Pečemo kobasice, čevape i ostale planinarske namirnice za prvi dan a prvi put i kušajen dehidrirana sranja tipa pašta 4 sira i, na veliko iznenađenje, saznajem da je jestivo (bar u ovoj prilici, ali za to i služe, kaj ne).

Drugi (teoretski treći) dan je vrime za nešto ozbiljno. Lupoglav. 6 uri samo do tamo. Ajmo. Ode Partizani nisu (bar povijesno) prolazili pa većinu puta prolazimo u tišini, staza je prilično ravna a kome se da išta govoriti u idealnim uvjetima (svi meditiraju na svoj način), priča se samo kad je nagib priko 50 stupnjeva, kad je sklisko, blatno, uglavnom kad te niko ne čuje a ni ti nemoš izgovoriti ono šta želiš.

*Razmišljam
bi li se smija
ili plaka ali i
Partizani su se
i smijali i
plakali pa su
prošli ovuda.
Možda su
imali alkohola.
Ja neman*

Klap, klap evo nas blizu Lupoglava. Snig. Led. Iman ja i dereze i cepin ali više kao šminkerski (bar za sebe jer osim puha u skloništu koji me maltretira svaku noć neko živo biće nismo vidili 2 dana). Strmina mi je malo pre strma.

- Nisi nikad radija sa cepinom? - kaže majstor cepina.

- Nisan.

- To ti je pizdarija, držiš ga čvrsto, kad padneš samo ga zabodeš ali moraš bit brz. I dereze su isto goli kurac, samo se nemoj skliznit.

- Ajd Joka u kurac!

- A bolje ti je ić sa nama nego se sam vraćat kroz ovu divljinu!

- Bolje mi je bit sa 2 crnkinje na rajskoj plaži ali nisan. Sritno!

- Sritno!

Pičim šumama i gorama, nigdi nikog. Sat, dva, tri, četiri. Partizani nisu išli ovom stazom pa neman motiva za pi-smu. Tip iz Konjica di smo spavali prije par dana kaže da je na ovoj stazi neki medo ali ne napada ljude, samo je neko tele prikla lani. Nije mi to utjeha jer izgledam ko tele pa medo - evo me! Mic, mic, livada, dva polugola pastira se sunčaju (valjda su prije obavili već šta obavljaju).

- Okle ti?

- Iz Šibenika.

- Sam?

- Ima nas 4, 3 penju Lupoglav, ja odusta.

- A nisu baš normalni. A nis ni ti. Jel znaš di ćeš?

- U neki dom sa V.

- Imaš alkohola?

- Neman, sve popija.

- Sritno!

Opet isto, pičim kroz divljinu i čekam medu. A gle iznenađenja - ljudi! Lokalac koji vodi dvoje Engleza u šetnju.

- Hav ar ju?

- Ma evo vodim ovo dvoje Engleza, avanturisti, vidiš na šta liče, imaju patike za na kavu, ali jebi ga. Nego ti, izgledaš ko profesionalac, ruksak, gojze, cepin, sranja, diš ti?

- Ma ja san u domu ovom sa V, negdi tu je, pičim okolo bez plana.

- Jesi sam?

- Ima nas 4, oni penju, ja hodam!

- A to je vaš onaj kombi doli.

- Je.

- Sve mi je jasno, aj sa nama.

Ura, dvi - tri. Nešto mi je sumnjivo ali čovik je domaći i valjda zna za prečace. Nakon još 10 kilometara vrijeme je za pitanje.

- Ej, Mujo, di mi idemo?

- Pa doli do kombija.

- Ali ja iden do doma čije ime počinje sa V.

- Pa šta nis reka!

- Jesan!

- A onda san te zajeba.

Ništa, imaš još samo 3-4 ure kroz šumu, sve je označeno ali nemoj da te oznake ometu, znaju zavarat, znači uz malo sportske sreće lako ćeš nać put, ako te uvati mrak, nemoj paničariti jer ionako nema signala pa te niko neće čuti. Ali lito je, sniga samo u tragovima, neš se smrznit, samo malo pothladit, bit će ti to super iskustvo.

Razmišljam bi li se smija ili plaka ali i Partizani su se i smijali i plakali pa su prošli ovuda. Možda su imali alkohola. Ja neman.

Igrom slučaja, rođendan mi je i osjećam se mrvu drugačije nego ostalih dana u godini..... Život, smrt, jel mi je dosta ili mi se daje još ... .. Koji kurac??? Perfektno mjesto za kontemplaciju ... ..

Ajde medo, pojavi se više pa da riješimo ko kome više smrdi. Znan da je tu jer je sve sablasno tiho, nema znakova života a to je tako kad se sitnije beštije umire jer znaju da je blizu gazda. Pizdun, samo me prati iz prikrajka i misli da će me uvatiti panika. Ali neće, znan ja proceduru, korak po korak, udah po udah i eto me iznenađa u našem domu sa V. Taman je sumrak, njih još nema ali ne brinem se previše jer sad iman rakiju kojoj je svrha da se ljudi ne brinu previše.

Palim vatru, evo i njih, slijedi klasična planinarska večer - žderačina, lokačina,

pantomima, filozofija .... Možda su se umornim Partizani '43 baš ode stali odmoriti ... Moguće ....

Nina i Mate su mladi i nemaju percepciju važnosti događaja iz četrdesetih pa idu leć. Nismo ni Joka ni ja sudionici ali očigledno smo sve to promatrali iz astrala.

- Nego, kad je ono Staljin ....

- Ma samo ti pričaj, ja ću malo odspavat. - Samo ti spavaj, ja ću u priču sa mojim najboljim prijateljem....

Dan nakon odmaramo, beremo jestivo i nejestivo cvijeće, tražimo di bi moga bit medo i žalimo šta smo (radi nečije pogrešne procjene) 4 l vina ostavili u

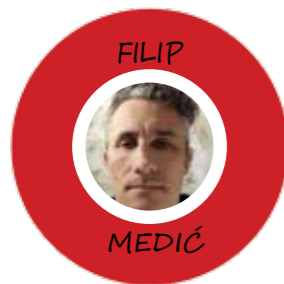
kombiju.

Zadnji dan nas čeka laganini slalom spust do kombija, cca 4-5 uri. Ne znan koji dio puta mi je favorit - prvo neočekivani snig i led, magla, stinčine od 5 metara, blato, mokro i sklisko lišće, nagib od 200 ali isto nismo previše žurili - svakih po ure bi stali isciditi par litara znoja sa majica.

Ovakvi trenutci u ljudima izazivaju čudne osjećaje pa tako Mate kaže da bi tija da nas kiša uvati tek po ure do auta. Nina kaže da bi da bude sunce jer bi tila oprat noge u potociću kod streljane. Na kraju smo ozbiljno pokisli po suncu. Želje su stvarno zajebana stvar.

ZEMLJA TAROFA

Možda je sudbina htjela da baš moja mirnoća i nenametljivost budu lakmus za nenametljivost i mir u zemlji o kojoj sada tribam nešto napisati a možda je to samo moja naknadna fikcija pa ću sad ispast patetičan - koga briga, ovo je mojih nametljivih pet helopskih minuta i valja nekako napuniti te puste strane teksta koje su mi šjor pridsidnik, vesela urednica i šašavi dizajner odredili.

Razmišljajući o Iranu i Damavandu ne mogu ništa navesti da se posebno isticalo, iskakalo i baš zato mi se čini da ono šta se ističe u svemu je sve prisutna nenametljivost. Takav je Iran, takvi su ljudi, takva je priroda, pejzaži i na kraju takva je planina Damavand. Je li se radi samo o početnom osjećaju stranca ili je stvarno tako teško je reći ali cili boravak u Iranu je bija u potpunosti nenametljiv. Sve je teklo u jednom posebnom opušenom ritmu, ritmu kojeg ne očekujete u zemlji u kojoj postoje brojne službene restrikcije i ograničenja.

Ta nenametljivost se ističe i u iranskom obliku uljudnosti zvanoj Tarof. U početku će većina pomisliti da je to neki igrokaz ali ta nenametljivost se upravo ogleda u njihovoj komunikaciji, zahvaljivanju, poštovanom ophođenju i čini se općenito u svakodnevnom životu. Nerijetko ćemo doživjeti, pogotovo na planini da se prilikom pozdravljanja ljudi blago naklone i zažele nam mir (iranski salam). Reka

Naš ljepši dio ekipe je umotan od glave do pete. Svi se pogledavamo sa podsmjehom i promatramo di smo to došli

bi da je Tarof sastavni dio iranskog genoma.

Sve je krenulo pukim slučajem kada sam početkom godine načuo priču o nekoj ekspediciji, kažu mi vidi sa Matom i Tuckom, ubrzo kroz priču ko

dijete nesvjesno ičega prijavljujem se bezbrižno na listu čekanja ukoliko neko od 15 prijavljenih odustane, ne razmišljajući puno da bi se to i moglo dogoditi, bio sam neki po redu na čekanju.

I tako kako to već biva kad na nešto totalno zaboraviš, bar kod mene, to se pojavi iz vedra neba. Zove jedno jutro mene Mate i kaže Kralj ne može ići a Lozići neće jedno bez drugoga pa si ti sljedeći, jel ideš. Ja opet onako lakonski bezbrižno, ko da idemo na kavu, odgovaram idem.

Još uvijek nemam pojma ni di ni šta, skoro da ne znam ni ime planine a kamoli di je, bilo šta, ko telac. Ubrzo se pojavljujem u whatsapp grupi ekspedicije, Tucak kao idejni tvorac i or-

ganizator me počne zasipati sa informacijama, šalje dokumente, planove puta, spominje osiguranja, vize... kao planinar sa iskustvom od nepunih godinu i po postavljam se, kao i do sada, ko kufer u ruke puno iskusnijih prekaljenih kolega spreman na sve i na ništa, kako bi rekli šta Bog da.

Prolazili su dani, povremeni sastanci i dogovori naše male vesele ekspedicijske grupe. Priča se o kodeksu odijevanja, tamošnjoj vrućini, aklimatizaciji (nešto sa visinom i klimom), nekoj velikoj transportnoj torbi ... i dalje ko telac blejim.

Po prvi put postajem svjestan da sam se upustio u nešto veliko nešto na šta možda nisam spreman. Po prvi put se pitam ček di ja to idem, di je to, koja je to visina, koliko je to dana, kako to izgleda, kako to, kako to.. Šta sad, nema nazad, odakle kreniti? Za početak se sitim neke torbe koju sam nedavno kupija u Lidla, nije baš Velika ali će poslužiti. Jedno je riješeno, ostalo još svašta nešto.

Tuckovi tekstovi i google mi otkrivaju o toj skoro svetoj Iranskoj planini razne podatke. Moja nervoza i neizvjesnost svakim danom lagano raste više zbog nizine nego li planine, pogoto-

Možda je sudbina htjela da baš moja mirnoća i nenametljivost budu lakmus za nenametljivost i mir u zemlji o kojoj sada tribam nešto napisati a možda je to samo moja naknadna fikcija pa ću sad ispast patetičan - koga briga!

vo jer se bar meni radi o vrlo malo poznatoj zemlji koja često biva prikazana od zapadnjačkih medija u negativnom kontekstu. O načinu oblačenja sam nešto znao pogotovo za žene ali nisam imao pojma da muškarci ne mogu nositi kratke gaće i majice na

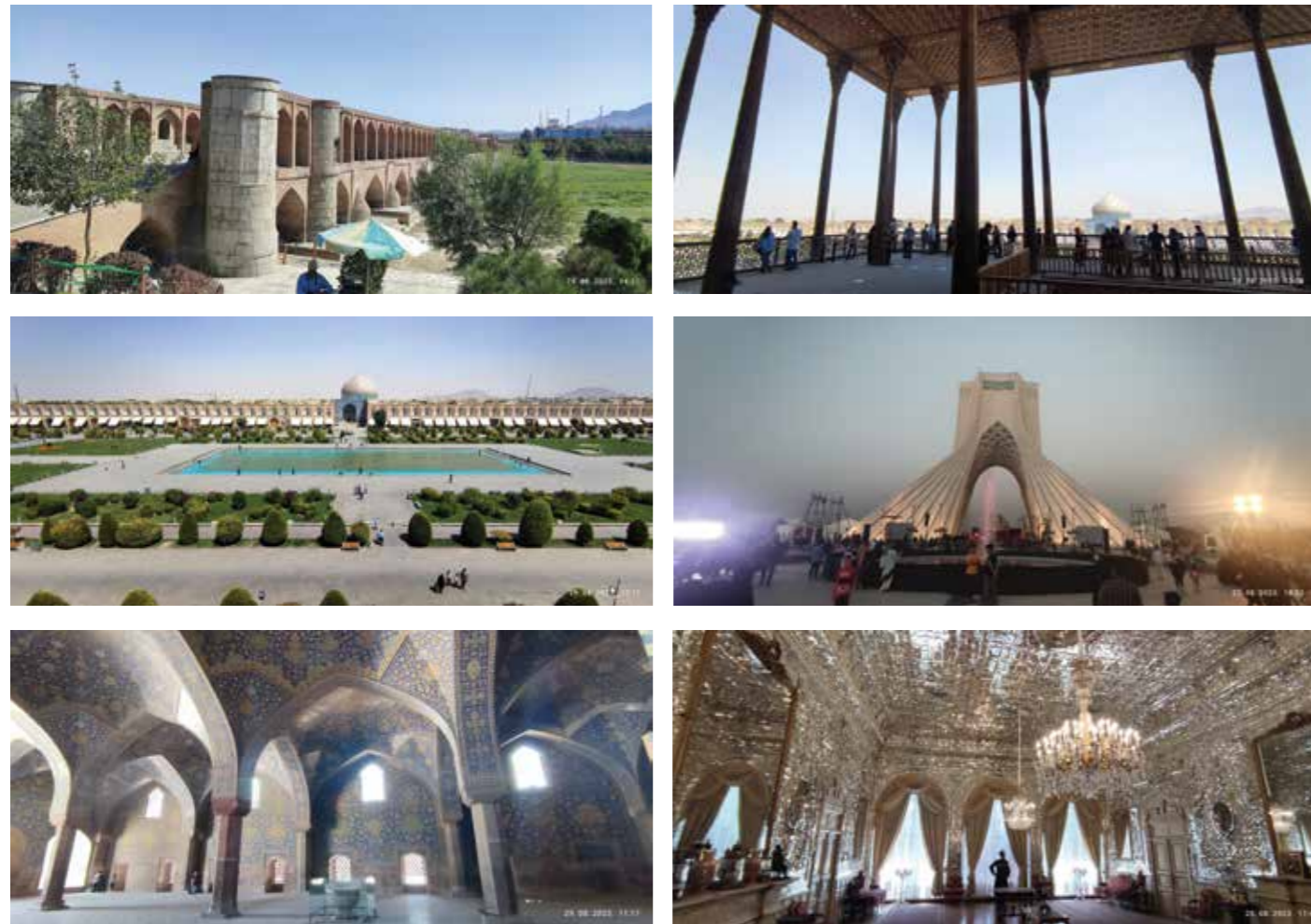
špaline, još lako za gaće ali za špalince mi je baš teško palo. Zadnjih dana pred odlazak još tribalo obaviti kratki šoping prozračne robe za one vruće dane kada ne budemo na planini, lanene duge gaće i sl..

Na dan polaska u rano jutro okupljamo se tradicionalno na Šubiju, punimo kombi i aute sa našim torbetinama i planinarskim ruksacima, oblačimo za ovu ekspediciju izrađene majice perzijsko plave boje i veselo poziramo za zajedničku sliku prije ukrcaja.

Krećemo, naša epopeja počinje. Plan je doći do Zg aerodroma i tamo negdi parkirati aute. Međutim sudbina se odma na početku s nama malo poigrala i unila dašak avanturizma pa smo tako zapeli na bez.pumpi na autoputu sa pokvarenim klupskim kombijem.

Svi smo se bacili u rješavanje nastalog problema. Jedni su virili pod haubu, drugi zavlačili ispod kombija, neki se bacili na mobitel tražeći pomoć a neki otišli na wc. Nas nekoliko se zaputilo tražiti vozače autobusa koji bi nas prevezli dalje.

Imali smo sriće jer za cca po ure smo već bili u dvokatnom klimatiziranom autobusu na putu za Zg. Sidimo lipo

gori i kroz prozore promatramo lipu našu znajući da ćemo već ujutro biti i nekom totalno drugom krajoliku, drugačijih vizura.

Dok čekamo šatli bus na zg kolodvoru ispijamo razne alkoholne preradevine jer znamo da nas sljedećih 11 dana čeka apstinencija. U aerodromskom kafiću dodatno još hvatamo zadnje kapi alkoholnih promila i obavljamo zadnje preobuke prije ček-ina.

Polijećemo. U prepunom avionu turkiš eirlajnsa negdi iznad Bugarske u mraku ipak još neki potežu za „besplatnim“ alkoholnim kapljicama nakon nelošeg obroka. Stižemo u Istanbul na novi ultra-mega šoping centar sa parkiralištem za avione. Nikad nisam vidia tako nešto. Od početnog vauu dolazim do bljuv nakon nekoliko sati izloženosti tom užurbanom ritmu i skupom nametljivom blještavilu. Neki od nas koriste ove trenutke za ovaj put stvarno zadnje hmeljske alkoholne tvorevine.

Naš peron iliti gejt je negdi po ure hoda od centra tog šoping ludila. Dolaskom tamo uočavamo skupinu fizionomijom međusobno sličnih ljudi oko kojih zrači malo drugačija energija, ništa loše samo nešto drugačije, žene već oko vratova imaju pripremljene marame, svi su obučeni od glave do pete, zanimljiva oskudica obilježja „zapadnjačke“ (ne)kulture. Zdanji u

Na planini nam, kao i u nizini, ljudi pristojno prilaze, razgovaraju, pitaju mogu li se slikati s nama. Tu večer čak bivamo počašćeni, odnosno naš pricidnik, pjesmom i plesom jedne iranske lipotice. Ona da je lipota u oku promatrača i druga da se o ukusima ne raspravlja ode dolazi do izražaja

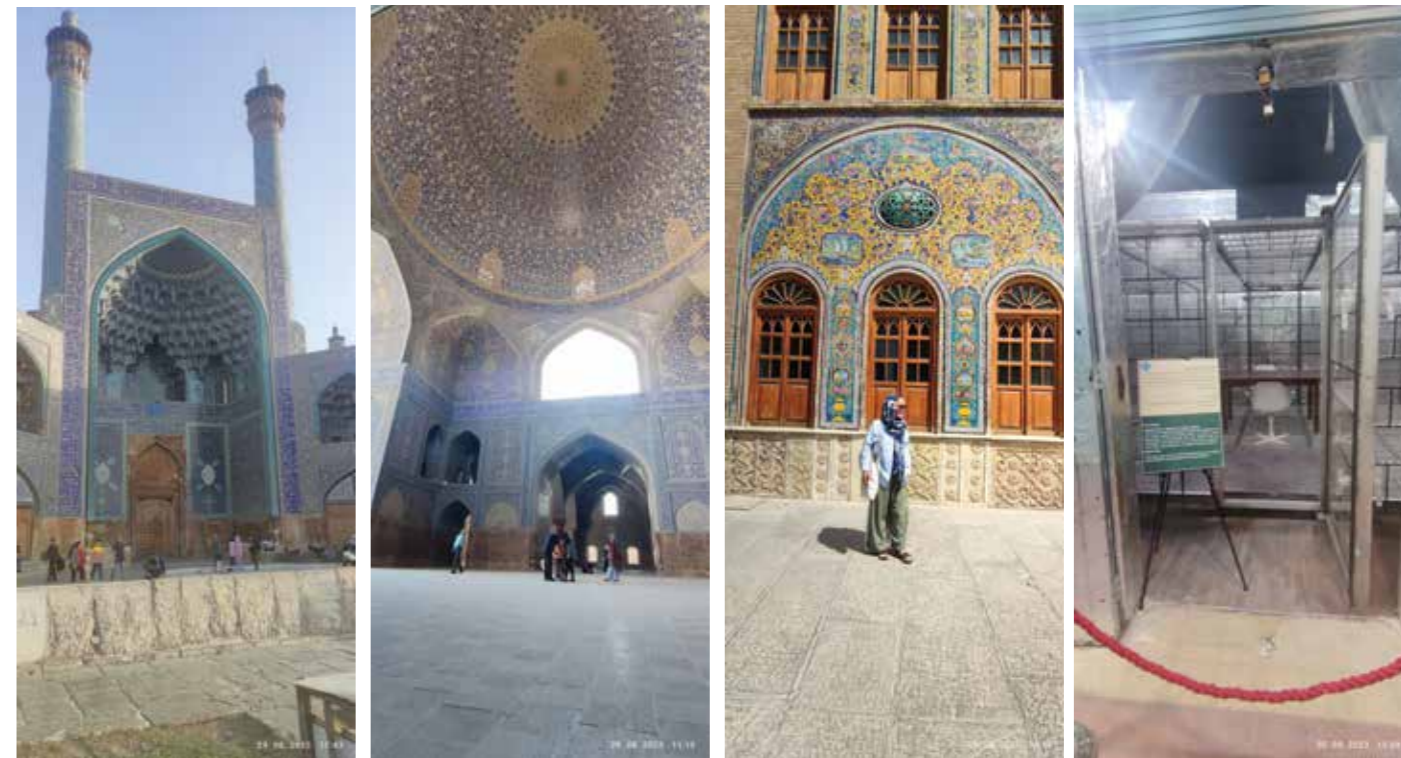
našoj ekipi presvlače se za put u zaočani nepoznati svijet.

Ujutro oko 6:40 stajemo na Iransko tlo. Naš ljepši dio ekipe je umotan od glave do pete. Svi se pogledavamo

sa podsmjehom i promatramo di smo to došli. Oskudni interijer Teheranske zgrade više podsjeća na aerodrom nego šljašteći interijer Istanbulske. Tamošnje Bulgari, Dior i sl. reklame u centralnom dijelu ode zamjenjuju razno razni crni ili zeleni transparenti sa njihovim pismom i slikama njihovih voda, nešto šta smo nekoć mogli viditi u bivšoj Jugi samo sa crvenom pozadinom.

Dok čekamo prtljagu na polu praznom aerodromu svjedočimo svečanom dočeku, u starinskoj maniri sa puhačkim orkestrom, mladih iranskih astrofizičara prvaka na olimpijadi. Nas pak dočekuje naš budući lokalni vodič od strane iranskog organizatora. Dok nas promatraju šverceri novca on nam preporučuje da prominimo eure na aerodromu radi boljeg tečaja. Ubrzo svaki od nas stoji sa 1,5kg iranske valute Rial u svojim rukama, otprilike po kila je 100eura.

Izašavši iz klimatiziranog aerodroma udara nas vrući zrak. Organiziranim kombijima krećemo za hotel u 12 miljunski Teheran udaljen nekih uru vrimenta otprilike. Tu se po prvi put susrećem sa takvim kaotičnim prenapučenim prometom koji super funkcionira, gdje žmigavac zamjenjuje truba a trotoar cestu za motoriste. Nema beštimanja i nerveze, svi klize u svom ritmu a zabrana alkohola u tome si-

gurno pomaže. Ostajemo toliko fascinirani da se tokom boravka u Iranu stalno rado vraćamo tom luna park doživljaju vožnje taksijima. Na ručak odlazimo u obližnji restoran i naručujemo njihova tradicionalna jela. Janjetina koju jedem topi se ustima a ljepljivi slatko kiselkasti toč prekrasno lipi rižu u ukusne zalogaje. Sve zalivamo sa bezalkoholnim pivama koje će biti naš najčešći napitak u budućim danima.

Popodne obilazimo neke od znamenitosti iz novije povijesti Teherana, susrećemo zanimljive ljude odnosno oni susreću nas i prilaze nam, sa svojom srdačnošću i susretljivošću nas razoznavaju. Njihovi prvi znakovi razpoznavanja odakle dolazimo su Luka Modrić i Branko Ivanković. Tako nas dva studenta medicine ničim izazvani rado otprate do Azadi towera, lipo nas pozdrave i vrate se svojim putem. Obilazimo trg ispred Azadi towera i promatramo neobično događanje na njemu sa pratećim karakterističnim

molitvenim napjevima. Naša Branko T. nam objašnjava da se radi o proslavi-obredima mučeništva koji se svake godine održavaju u ovo doba godine, zbog čega se po Iranu viju crne zastave.

Vraćamo se u hotel, treba se odmoriti jer sutra počinje naša ekspedicija na Damavand. Prije počinka religiozniji dio ljudi naše male grupe, pogotovo moja dva cimera obavljaju vjersku praksu dok Ja upijam knjigu Hrvoja Rupčića „U zemlji plemenitih ljudi“. Na putu prema Damavandu putujemo kroz pustinjske krajolike širokim

autoputevima u ne baš sjajnom stajnju. Prolazimo pokraj ogromnih naselja-spavaonica koje pomalo izgledaju spuki sa poredanim jednakim ogromnim zgradurinama bez vlati zelenila. Počinjemo se lagano uspinjati sa ionako već povišene iranske visoravni. Prolazimo kroz nekoliko naselja i u nekima od njih kratko stajemo. Srdačni lokalci nas odmah nude toplim čajem, velikim tankim „tortiljama“ koje smo zvali papirusi. Opskrbljujemo se pićima i nastavljamo dalje.

Nakon par sati stižemo do upravne zgrade nacionalnog parka Damavand gdje se registiramo i plaćamo ulaznicu. Naš Iranski vodič nam objašnjava rute do prvog i drugog logora te ubrzo krećemo prema bazi-kući samog organizatora IranExploration. Tamo nas dočekuju srdačni domaćini i među njima naši vodiči koji će biti uz nas sljedećih 5 dana. Pripremaju nam slasni ručak te održavaju kratko predavanje o svemu šta nas čeka.

Plan je za danas da nas dovedu do pristupnog parkinga odakle sa nekih cca 2400m sa ruksacima penjemo do prvog kampa tzv. Đamije na cca 3000m a naše transportne torbe, iz kojih smo izvadili civilne stvari i ostavili u bazi, će dopremiti dipovima. Šofer kombija koji nas je vozio od Teherana vozi nas i do polazišne točke sad već vidno opušten i razdragan pristaje nam ponovo pustiti stvar Iranskog pjevača u stilu našeg Mila Hrnčića na koju totalno okidamo i kreće urnebes plesa, pivanja, veselja, šoferova plesa i vožnje bez ruku, krivudanja po krivinama iznad visokih litica. Nezasično smo vrtili pismu više puta i svaki put sve jače okidali na nju.

Napunjeni veseljem i pozitivnom energijom krećemo sa našim glavnim planinarskim vodičem Aškanom uzbr-

do. Travnato kameniti krajolik blagih uzvisina gorja Albroz se nižu ispod a bijeli vrh Damavand dominantno stoji u pozadini. Iza naših leđa rasprostire se duga dolina u smjeru istok zapad iznad koje se na suprotnoj strani također izdiže gorje na kojem doznajemo se nalazi više od 70 četiritisućnjaka. Pridvečer dolazimo na zaravnati dio prvog kampa. Sve je poprilično neuravno i metežno, razbacanih potleušica, mnoštvo ljudi, tovarnih životinja, raznih vozila, pa čak i vojske. Iznad sveg se uzdiže zlatna kupola malene građevine-đamije koja svoju urednost koliko toliko štiti ogradom. Pozvani smo da uđemo unutar te ograde gdje nas čekaju ostali vodiči Amir, Mahbubeh i Mejrem sa pripremljenim napitcima i okrjepom. Raspoređujemo se po podignutim šatorima iznad đamije i vraćamo na slasnu večeru koju su nam pripremili. Noć je već odavno pala, temperature se spušta i lagano postaje hladno. Odlazimo spavati, sutra nas čeka veći uspon. Nakon jutarnjeg pospremanja, doručka i sklapanja šatora krećemo prema

drugom baznom kampu. Uspom postaje strmiji i kamenitiji, i ono malo vegetacije pomalo nestaje. Nakon cca 5 sati dolazimo do prepunog kampa na cca 4200 m. Najmanje 200-tinjak šatora svih boja se natiskalo po kamenim kaskadama ispod planinarskog doma. Naš dio kampa je bio na najvišoj kaskadi sa poredanim šatorima za spavanje i velikim šatorom za boravak i jelo. Naši vodiči su ujedno i naši kuhari. Neki od nas odlaze napraviti još malo uspona i usput obaviti nužde jer je glavni wc nakon nekoliko stotina ljudi totalno zasr...

Na planini nam, kao i u nizini, ljudi pristojno prilaze, razgovaraju, pitaju

moгу li se slikati s nama. Tu večer čak bivamo počašćeni, odnosno naš pridnik, pjesmom i plesom jedne iranske lipotice. Ona da je lipota u oku promatrača i druga da se o ukusima ne raspravlja ode dolazi do izražaja. Iranske žene su generalno lipe kada nisu našminkane sa dva kila šminke a one koje nažalost jesu izgledaju ko iskarikirani Kardašijan klonovi. Mahom žene a i poneki muškarci nose flastere na svojim svježe konkavno podrizanim nosićima, biće da im to pokriva IZZO.

Nakon opet lipe večere dogovaramo se za sutrašnji aklimatizacijski uspon i lagano pripremamo za krevet. U pozadini se i dalje čuje žamor i razni zvukovi od mnoštva ljudi koji od kad non-stop kolaju po kampu ili silaze sa uspona.

Vedro prohladno jutro nakon prvog tankog spavancu na 4200m i dalje je ispunjeno žamorom ljudi koji od noćas migolje gori doli po planini ko da je na vrhu pekara dan i noć. Nakon doručka krećemo na uspon pod budnim Aškanovim okom, tempom pola koraka. Pridružuje nam se još jedan član vodičke ekipe koji neodoljivo podsjeća na našeg Joku, veselo prihvaća da ga tako zovemo nakon šta mu kratko opisujemo legendu našeg kluba. Jokina uloga je da nas slikaje i snima iz svih mogućih uglova pa i iz zraka šta nam nekad malo ide na živce kad nam njegov dron zuji blizu glava. Radimo češće pauze na kojima Aškan redovito zapali cigaretu, nikakvo čudo za nekog ko je 250 puta prošao ovim usponom.

Oko podne stižemo na cca 4700 m te se tu zadržavamo priko po ure da aklimatizacija odradi svoje. Prema gori smo išli istočnom stranom uspona po grebenu a spuštamo se zapadnom stranom preko ogromnog sipara rav-

Iranske žene su generalno lipe kada nisu našminkane sa dva kila šminke a one koje nažalost jesu izgledaju ko iskarikirani Kardašijan klonovi. Mahom žene a i poneki muškarci nose flastere na svojim svježim konkavno podrizanim nosićima, biće da im to pokriva IZZO

Dan D
Ustajemo rano po noći. Oprema se svi u nekoj mistično užurbanoj tišini. Nažalost još nekima od članova ekipe se priko noći stanje pogoršalo. Krećemo jednakim Aškanovim tempom pola-pola. Idemo istim grebenom a pod nama se svakom zrakom sunca otvaraju nevidene vizure. Koža mi se ježi jednako sad dok ovo pišem kao i onda na usponu. Naše tamne siluete sa osvijetljenim oblacima u dolini ispod nas izgledaju nestvarno. Gasimo naglavne svjetiljke, osvrćemo se i stajemo, upijamo te kadrove koji će nas pratiti do kraja života. Zahvalni šta se nalazimo tu u ovom trenutku još jednog novog dana, posebnog dana.
Korak po korak dolazimo do 4800m di se po dogovoru, ko se osjeća da nije u stanju za dalje, može vratiti nazad sa dvoje od 4 vodiča. Neki se na to odlučuju pa se ekipa smanjuje na 9 članova plus dva vodiča.
Zrak postaje osjetno rjeđi, teže se diše a prema najavama vitar sve više pojačava prelazeći 5000m. Pomalo se čuti miris sumpora a tamne vulkanske stine ispod naših nogu sve više zabjeljuju od te svitlo žute prašine. Sada smo već svi umotani u sve jakete koje smo

imali u ruksaku i najdeblje rukavice na rukama. Temperatura je ispod nule a stvaran osjećaj je još hladniji od vitra koji nas šiba zrcima pijeska i prašine. U jednom trenu se počinjem brinit za svoj zaleđeni ne baš mali nosić jer ne uspijevam riješiti adekvatno pokrivanje.
Prije zadnjeg uspona stajemo na cca 5300 u zavjetrinu malog grebena. Aškan nas ohrabruje po ko zna koji puta sa istom bazom da nema još puno. Ulazimo u oblake, pomiješane sa sumpornim parama koje izbijaju iz zemlje, ipak se nalazimo na aktivnom vulkanu. Miris i para postaju intenzivni dok idemo zaklonjenom stranom od vitra, pomišljam da nije to baš dobro udisati, nije mi svejedno. Aškan mi odgovara da za jedan put nije problem. Malo prije podne stajemo da pričeka-mo ostale da se skupimo. Vidljivost nikakva. Odjednom sve se raščišćava i Aškan pokazuje krater iza naših leđa i govori da smo tu, još 10ak metara do službene oznake.
Uspili smo, na vrhu smo Damavanda. Čestitamo, grlimo se i u nekom polu transu, čas u toj nekoj magli, oblaku čas pod plavim nebom slikajemo se, veselimo svi razdragani. Stalno pridolaze novi ljudi i svi se pokušavaju sli-

kati ispod službene table. Samo mjesto službenog vrha je atipično jer je gotovo u potpunosti okruženo stinama tako da dojam panorame od 360 stupnjeva ne može se doživjeti.
Ne zadržavamo se dugo radi svih tih virova, para već po Aškanovim naputcima krećemo nazad do prvog platoa di se malo odmaramo i krijepimo. Još uvijek pod dojmom nesvjesni postignutim sjedimo zbijeni dok nas vitar neumoljivo šiba pijeskom.
Ubrzo dolazimo do početka mega sipara na kojeg smo se jučer priključili pri silasku. U početku biva zabavno skijati po dubokim nakupinama sitnog kamenja. Nema mu kraja. Zastajemo više puta da se odmorimo. Nakon cca 2 ure spuštanja smo konačno u kampu. Tamo nas dočekuju naši članovi i vodiči koji su se vratili,

gdje prema njihovom planu i programu slijedi bazen sa termalnim vodama Damavanda u nekom selu. Uzimamo kupače i civilnu presvlaku te jedva čekamo da konačno saperemo višednevnu prašinu i znoj sa naših tijela.
Osjećamo se preporođeno nakon uru vrimenta točanja u vrućem bazenu. Vraćamo se na ručak u bazu nakon čega imamo malu ceremoniju dodjela certifikata za uspon na vrh. Pomalo nam nadolazi koji je ovo uspjeh za cilu našu ekipu. Vridni domaćini čak priređuju čokoladne torte za ovu priliku. Bliži se trenutak za povratak u Teheran, pozdravljamo se sa našim domaćinima a naročito našim Vodičima koji su pazili na nas svo ovo vrijeme. Puni dojmova i srca vozimo se u sumrak istim putem nazad. Ovaj put po mraku nam sva ta naselja, spavaoni-

ce izgledaju atraktivnije. U osvijetljeni mega glavni grad ulazimo dugo, dočekuje nas opet ona gužva, kolone, stajanje, buka sve ono šta smo rado zaboravili dok smo bili na planini.
Tu sam a misli su mi još uvijek tamo. Osjećam njihov zagrljaj, tamne planine i plavog neba. Misli, naši vjerni suputnici, neke samo prođu a neke su uz nas čitav život.
Umorni od akcije proteklih dana bižimo u svoje hotelske sobe na spavanje. Sutra po dogovoru dan odmora i bavuljanja po Teheranu. U planu su nam Golestanska palača i još ponešto.
Jutro započinjemo u malenoj kavanici sa strpljivo pripremljenim aromatiziranim kavama. Dobar dio dana smo istraživali unutrašnje i vanjske odaje preogromne palače u kojoj je nekad

grlimo se po redu kako ko dođe. Svi smo umorni. Još nismo svjesni našeg uspjeha. Navečer nakon obroka okupljamo se sa vodičima i nakon njihovih čestitki izražavamo im zahvalnost i uručujemo im novčane nagrade, koje smo međusobno skupili, za sve šta su učinili za nas ovih nekoliko intenzivnih dana.
Jutro nakon velikog dana počinje spremanjem i pripremanjem za silazak. Transportne torbe opet idu odvojeno na mulama a mi lagano za nekih 2ipo sata silazimo do donjeg kampa sa đamijom. Čekamo da se naši vodiči dogovore za prijevoz đipovima i za oko 15 minuta smo doli na parkingu odakle je naš uspon prije pet dana počeo.
Naš veseli rasplesani šofer nas prebacuje do baze domaćinske agencije

kadarska kraljevska obitelj obitavala. Izenađenje su mi bile velike visoke prostorije u potpunosti prekrivene ogledalima, čitavi reljefi do najsitnijeg detalja su u ogledalcima.
Izgladnjeli od šetanja pratimo digitalne preporuke za restoran i završavamo u podrumu u nekakvom kao zdravljaku, naravno pojava od nas 13 zbunjuje gazdu koji se trudi da nam u svemu udovolji pa tako i u sve većoj želji pojedinih članova da umisto riže dobiju malo friganih kumpiriča. I dobili su doslovno malo uz isprike da u Iranu nije običaj jesti pomesfrites već rižu i sl. tako da su donili kumpira sve šta su imali. Pri odlasku plaćamo i prvi put svjedočimo tarofu. Naš branko T. pri plaćanju ostavlja više novca gazdi a ovaj na to da ne može to uzeti, onda Branko ponovo mu nudi a gazda opet

da ne može i udaljava se dok na kraju Branko nije reka da inzistira a gazda uz klanjanje i zahvalu uzima. Tri put je tri put.

Dan završavamo u našem glavnom okupljalištu blizu hotela, hard rock caffeu. Uz 0% pivo sa limetom i ledom prepričavamo dogodovštine od proteklog dana. Veselje i opuštenost, divotica. Po dogovoru ujutro oko 4 dolazi naš šofer i vozi nas u 400km udaljeni Isfahan.

Na putu nas prate pustinja, brežuljci, brda, planine se nižu u neobičnim formacijama i oblicima. Najzanimljiviji su oni naborani u crvenkastim tonovima sa svitlim prugama kako se presijavaju na suncu. Stajemo na odmorište sa manjim trgovačkim centrom. Ljudi spavaju na dekcama na parkingu kraj svojih auta. Na benzinskoj pumpi šofer nas šokira cijenom goriva, 70 litara 4 dolara. u blizini Isfahana se počinju pojavljivati plantaže koje svojim zelenilom dreče u suhim pustinjskim krajolicima.

Isfahan kao i Teheran ima široke ulice od kojih je svaka rezervirana za jednu djelatnost, tako na ulazu u grad je počela ulica sa stotinama auto-moto servisa, pa onda sportska ulica itd. čini se praktično. Sve su ulice u drvoredima, ovdje je temperatura još viša nego u

već dovoljno vrućem Teheranu. Grad je drugačiji, smireniji kao mediteranski grad bez mora. Jedan od najvećih trgova na svitu Imamov trg u njegovom centru isto odiše mirnoćom i skladom, po njegovim rubovima se nalaze palače i đamije međusobnom povezane sa natkrivenim prostorima današnjim bazarom punim rukotvorina i malih obrta. Cjenkanje je ode obavezno. Namjerno se gubimo po svim tim ljudskim tvorevinama, iako nas noge bole, uživamo. Prelazimo jedan od nekoliko starih mostova čiji doživljaj ostaje malo nedorečen bez rijeke ispod njih. S druge strane presušenog riječnog korita odlazimo u armensku četvrt koja je još urednija od prijašnjeg dijela Isfahana.

Odabiremo prekrasni restoran sa velikim skrivenim dvorištem, luksuznog izgleda i po prvi put pomišljamo da ćemo morat dobro zagrabiti u naše kese nakon šta ručamo. Privarili smo se, ručak nij bija ništa posebno skuplji, i dalje smo puni ko brod a dana je još malo, počinjemo gubiti nadu da ćemo sve uspiti potrošiti. Na povratku iz Isfahana umorni kunjamo i virimo kroz prozore naših kombija. Sumrak nad pustinjom je čaroban. Pomalo počinjem osjećati tugu šta su ovi dani iza nas tako brzo prošli a ima se još toliko toga za običi. S druge strane veselim se povratku doma. Još jednom noćni ulazak u Teheran ne ostavlja ravnodušnim. Idemo leći, sutra je zadnji dan, triba pokušati doći do ulice sa planinarskom opremom prema naputcima naših vodiča, napraviti shopping za svoje najmilije, običi još koju znamenitost.

Kao i svako jutro dan počinje sa doručkom na zadnjem katu hotela, lagano vremenski nagriženog interijera koji je u neiranskom stilu sa raznim zapadnjačkim obilježjima, pretpostavili smo, odraz nekog davnog vremena

kad su ode odsjedali zapadnjaci. Zanimljivo je promatrati kineske crvene lampione obješene ispred slike posljednje večere dok jedem frigana jaja. Pitam jesu li od iranske kokoše ili... ma naravno da se ne pitam, samo blebećem da bude šta više teksta.

Kako je zadnji dan Irana, točnije predzadnji, jer sutra letimo danas nam je glavni zadatak riješiti se preostalog novca na neki ekonomski prihvatljiv način. Svak je ima neku svoju zamisao kako to učiniti pa smo se podilili u grupice i raštrkali na sve strane. Moja je bila da nađem ulicu planinarske opreme i kupim nešto povoljno i kvalitetno.

Želja mi se poklopila sa željom Branka T. da posjetimo i bar jedan hram Zoroastrizma, izvorne iranske religije u kojoj je glavni element vatra kao simbol čistoće i snage pa prije trošenja

preostale love bacamo se u potragu za tom znamenitošću.

Dolazimo do lokacije gdje bi treba biti hram iza velikih vrata. Nakon molbi da nas pusti i obećanja da nećemo slikavati, žena koja nam je odškrinula vrata, nas pušta u unutrašnje dvorište sa malim jednostavnim hramom koji podsjeća na antičke hramove. Oprezno ga obilazimo i virimo kroz velike prozore, ugledavamo svećenika potpuno u bijelom kako moli a zatim i veliki kalež u sredini hrama sa plamenom vječne vatre koja gori stotinama godina, koliko je sam hram star.

Na drugoj strani iste ulice je armenska crkva i prateći muzej. Slično kao i u armenskom muzeju u Isfahanu je prikazana sve produktivna ali i teška povijest ovog naroda a najšokantnije je vidjeti koliko je Armenaca istrebljeno na granici sa Turskom. Očito „mali“

narodi prije ili kasnije se nađu na meti svojih „velikih“ susjeda. Je li iz iskrene velikodušnosti ili potrebe da se riješimo iranske love u konačnici je nebitno, ubacujemo dobrotvorne priloge u kasicu.

Nekako nagovaram ostalu trojicu u današnjem pohodu po Teheranu da odemo do ulice sa dućanima planinarske opreme, zaboravljajući kako su male udaljenosti od par cm na karti nekoliko km u stvarnosti šetamo skoro uru vrijeme do prvog dućana. Na jednom od križanja naš Branko T. doživljava neočekivani susret sa vojskom. Slikavajući uvijek za nas atraktivne situacije kaotičnog prometa na jednom križanju sa leđa mu dođe vojnik iz visokim zidom ograđene vojarnje i zatraži ga da izbriše sve fotografije iz mobitela. Ne baš ugodni susret naš Branko uspješno završi brišući samo

Cjenkanje je ode obavezno. Namjerno se gubimo po svim tim ljudskim tvorevinama, iako nas noge bole, uživamo. Prelazimo jedan od nekoliko starih mostova čiji doživljaj ostaje malo nedorečen bez rijeke ispod njih

one koje je slika na tom križanju. Od plan.opreme i patika koje tražim odustajem na drugom dućanu zaključivši da su cijene li-la sa cijenama kod nas a iznos riala koje imam ograničen.

Sljedeći nam je cilj, kojeg smo zacrtali još pri dolasku u Teheran, posjeta bivšoj američkoj ambasadi koja je pretvorena u muzej nakon zauzimanja 1979. godine. Nesvakidašnja je to kombinacija svakojakih antiameričkih parola s jedne strane i stare američke špijunske opreme s druge strane.

Naše zadnje popodne u Iranu koristimo za kupovinu koječega, svako ima neke svoje zamisli kako će se riješiti preostalih zelenih, plavih i ljubičastih novčanica sa puno nula. U glavnom gradu države pod sankcijama priko 40 godina nema šta nema za kupiti pa bez problema svi uspijevamo u tome. Po zadnji put zaključujemo dan u našem udomaćenom rock caffeu. Troši-

mo zadnje riale na pjenušave bezalkoholne tekućine i zamišljamo kako ćemo već sutra piti iste ali sa alkoholnim postotcima. Večeras nas još čeka pakiranje torbi i naguravanje svega šta smo ode kupili.

Ujutro već oko 9 sati smo u zraku iznad predgrađa Teherana, ubrzo se na obzoru vidi mali i veliki Ararat sa bilim kopicama. Presjedamo opet u Istanbulu na istom mega aerodromu. U Zagreb slijedimo oko 8 sati navečer. Slijedi još put od par sati do Šibenika i može se reći da je naša epopeja završila. Kako kažu planinari uspon je gotov kad se dođe doma. U ovom slučaju naša ekspedicija je sritno i uspješno

završila.

Dragi ljudi koji su bili dio ove lipe priče u zemlji plemenitih ljudi su Mate, Anka, Marjan, Branko R., Danka, Mošo, Tina, Ana, Luca, Matilda, Bernarda i Slaven (HPD Dinara) posebni svaki na svoj način te moji cimeri Vedran i Branko T. posebni sa svojom posvećenošću vjeri i molitvi.

Tu su i srdačni iranski organizatori a naročito dragi vodiči Aškan, Amir, Mahboubeh, Mejrem i Joka koji su nas pet dana planine držali ko kap vode na dlanu te polako i sigurno doveli do vrha Damavand. Završit ću u Zoroastrijskom izričaju, dobre misli, dobre riječi, dobra dijela.

NAGRADE I PREZENTACIJE

te ostala društvena zbivanja zadnjih 365 dana

Teško je nabrojiti sve što se našem Klubu izdogađalo zadnjih godinu dana, tek sad kad vrtim arhivu fotografija u mobitelu jasno mi je da rijetko kad u našem službenom glasilu spominjemo društvena događanja. Pokušat ću se prisjetiti svih nagrada, predavanja i ostalih zanimljivosti koje su naš Klub snašle.

NAGRADE ZA USPJEHE

Hajdemo započeti s dodjelama nagrada za sportske aktivnosti. Mate je napokon dobio nagradu za perspektivnog mladog sportaša! Šala mala. Od Zajednice sportova Šibensko-kninske županije dobio je nagradu za dugogodišnjeg zaslužnog sportskog djelatnika, a pala je i nagrada za postignuća i izniman rezultat u amaterskom sportu za uspon na vrh Ama Dablam. Na svečanosti proglašenja najboljih sportaša ŠKŽ za 2022.go-

dinu koja se održala u Vodicama nagrade smo preuzeli Mate i ja, i to smo obavili sa velikim osmijehom na licu. Dodjela priznanja od Grada Šibenika za 2022. godinu - nagrada za izniman rezultat u amaterskom sportu pripala je članovima šibenskog HPK Sveti Mihovil, također svečana dodjela u sklopu Adventure u parku. Godišnja nagrada 2022. za najbolju planinarsku kuću - naše planinarsko sklonište Zlatko Prgin na Dinari Na svečanoj Novogodišnjoj sjednici Izvršnog odbora Hrvatskog planinarskog saveza 19. prosinca 2022. u Domu HPS-a u Zagrebu uručena je nagrada za Najbolju planinarsku kuću našem planinarskom skloništu Zlatko Prgin na Dinari, 1534 m. Čestitamo svima nama! Sretni smo da je HPS prepoznao zalaganje, trud i volonterski rad planinara našeg kluba, kao i važnost objekta na putu prema najvišem vrhu Hrvatske. Sanja, Anka

i Danka s ponosom i zadovoljstvom preuzele su nagradu koja će krasiti naše sklonište i prostorije Kluba!

PREDAVANJA S NAŠIH EKSPEDICIJA, AH KOLIKO IH JE BILO!

Sezonu predavanja o svojim nepalskim avanturama otvorili su planinari koji su 20ak dana proveli na predivnoj turi do Everest Base Campa, a Branko Tucak je to ispričao na toliko zanimljiv način, da smo ga u dahu poslušali! Potom je Vudrag pričao o temi „Moja prva Hilamaja“ - EBC trekning kružnom

turom preko Gokijskih jezera, njegovo putovanje je trajalo 21 dan i svoju je priču toliko detaljno prepričao da možemo odma sutra na istu turu! Treće u nizu predavanja je savršeno intimno i emotivno putovanje Nine i Joke o avanturi zvanj Annapurna trek, put je trajao 40ak dana i imali su nam što za prezentirati, pogotovo kroz kvalitetno izrađen putopisni film. Emil Lemac odveo nas je na predavanje „U predvorje Everesta“ te nam je približio svoj uspon na šesttisućnjak Island peak, u društvu legendarnog novinara Branimira Periše. Za kraj petotjednih predavanja ostala je Ama Dablam, pa smo Luka, Leo i ja, uz našeg kolegu s uspona Acu iz Beograda prezentirali tijekom naše ekspedicije i ostvarenje dugo sanjanog sna.

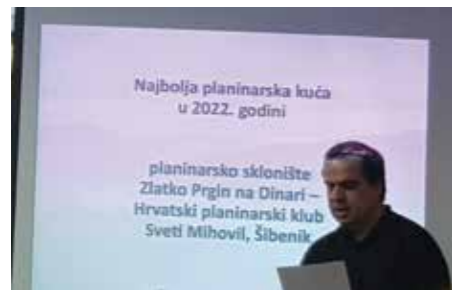

Sva predavanja su bila jako posjećena, formula je odlična: zimi kad nema događanja organizirali smo seriju zanimljivih putopisnih i planinarskih prezentacija, a uz nas planinare bilo je

dosta ljudi koji su htjeli čuti o čemu mi to pričamo, pa su se neki poslije toga učlanili u Klub, a to je bit svega, da zainteresiramo ljude kroz ovakva javna izlaganja kako bi nam se pridružili u našim avanturama.

Spomenula bi zanimljivo predavanje koje je održao alpinist Željko Boc-kovac - on nam je predstavio svoju knjigu Ekstrem, poslušali smo ga, nasmijali se i malo plakali pa smo ga „napali“ da nam potpiše kupljene knjige.

Naša Podružnica Rogoznica ugostila nas je na zanimljivom predavanju o usponu na Grossglockner kojeg su na ljeto popeli Antonija, Mario, Stipica i Filip, a osim super fotografija i priče s uspona, osvojili su oni nas s domaćim kolačima i rakijicom, kao i uvijek - domaćini za pet!

CRTICE

Obilježili smo i blagdan Svetog Mihovila, Dan grada Šibenika, ujedno i Klubu. Na datum proslave 29. rujna organizirali smo šetnju za građane, tj mi smo kao domaćini vodili sve one koji su htjeli dan provesti u šetnji kroz prirodu, uz ukusan roštilj koji nas je dočekao u planinarskoj kući Alat. Odaziv je bio veliki, bilo je djece i starijih, što nas

veseli jer svi znamo da u planinarima nema godina. Uživali smo svakako! Ove godine slavimo 28 godina postojanja! Službeni rođendan nam je 20. prosinca, tj na taj dan smo formalno osnovali planinarsku udrugu prema registru udruga. Jupiiiiiii! Aida Barišić izabrana je za članicu Izvršnog odbora HPS-a, to je njezin drugi mandat koji će trajati do 2027. godine. Ponosni smo što imamo predstavnicu na tako važnoj funkciji u Savezu, bravo naša! Održali smo mi i našu redovnu izbornu skupštinu, bez nekih velikih iznenađenja. Ekipa u sastavu Mate predsjednik, Mošo dopredsjednik i

Teo tajnik izabrani su kao novo-staro vodstvo na svečanoj skupštini održanoj u rujnu, u Gradskoj knjižnici Juraj Šižgorić u nazočnosti 53 redovna člana. Puno uspjeha u radu i dalje kao i do sada!

I za kraj šećer na kraju, a taj šećer se održao u prosincu 2022.godine - naša godišnja proslava!

Opet smo organizirali super cool proslavu omiljenog nam Kluba u Azimutu, te moram pohvaliti sve one koji se oko toga angažiraju! Ima tu posla, od izrade prezentacije, odabir i slaganje najljepših fotki, hrana, piće, glazba, troškovi, trčanje livo desno, sastanci, objave na društvenim mrežama ... To je večer kad se svi lipo i fino obučemo, uredimo kosu, malo se našminkamo pa se prvo moramo prepoznati i nasmijati. Atmosfera je bila čarobna u zanimljivom klubu Azimut, svi su bili vidno sretni i razdragani, plesalo se i nazdravljalo, bilo je preko stotinu planinara i prijatelja, večer koja se pamti! 14. Opća planinarska škola pod vodstvom Emila Lemca je upravo u tijeku, odradili su većinu izleta, još ih čeka bivakiranje na Dinari. U idućem broju objavit ćemo njihov školski dnevnik, sad nismo stigli, ali sve se može pročitati na našem webu. Sretno ekipa na ispitu i završnom vikendu!

Nadam se da sam spomenula važnije događaje iz ove godine na zalazu. Toliko toga imamo za napisati i spomenuti, angažirani smo na sve strane, držimo predavanja širom Hrvatske, mi zovemo u goste druge planinare, pohodimo druženja i prezentacije, sudjelujemo u radnim akcijama, prenosimo svoje avanture drugima, trud i rad su nam prepoznati i to se vidi iz brojnih priznanja i nagrada. Bravo Mihovilci!

ŠUGARSKA DULIBA

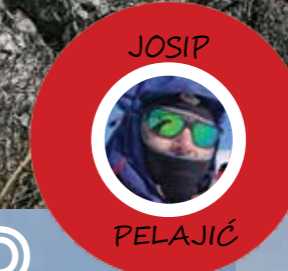
ŠUGARJE
Bilo nas je
Samo troje...
Velebit
I nas dvoje ...

Nema vitra
Čuješ...
samo kako
Srce titra

I taj
Kamen koji
Ne maži..
Taj krš koji
Šuja koji
Gazi...

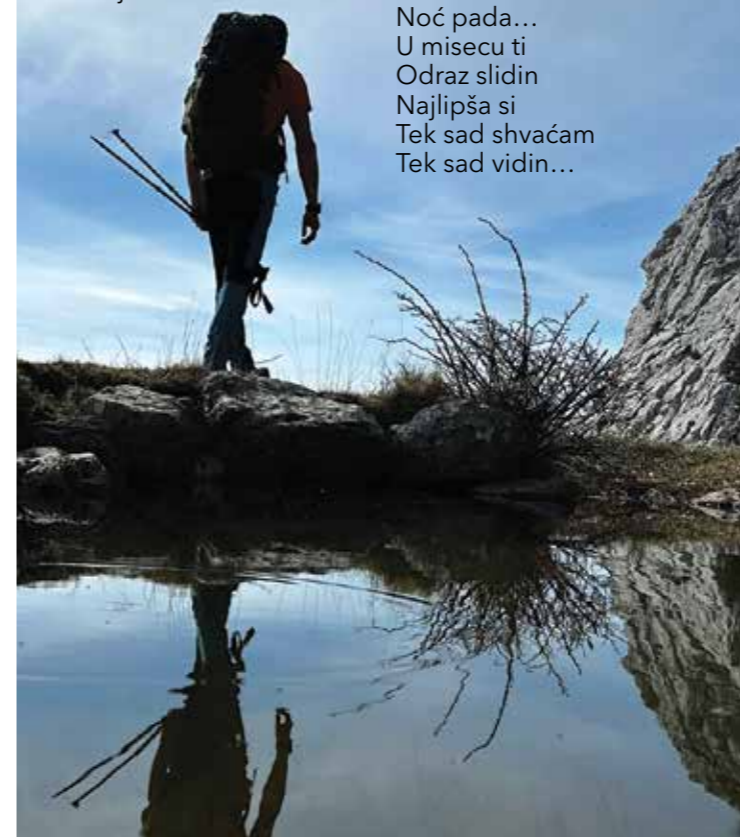
Tamo di Potjeh
Plahu istinu traži
Bižeći od lovca
Bižeći od laži..

Kao u Priči
Iz Davnina...
Da...Velebit zvala se
Planina...

PLANINO...

Sanja san te
Snigom
Pokrivenu...
U oblaku od pogleda
Skrivenu
Lipu i snenu ...
Al' prolića uvijek
Odpočinju nadom
Dok oblaci i snigovi
odlaze tiho..
Nestaju kradom

BIOKOVO

U daljini zvona zvone
Kroz tišinu dopiru do nas...
Sve su tiša, još malo
I nečujen im glas
Zadnje zrake sunca
Prolaze kroz
Sokolove Staje
Dan putuje zapadu
Sa suncem
Nestaje
Noć pada...
U misecu ti
Odras lidin
Najlipša si
Tek sad shvaćam
Tek sad vidin...

VELIKA VLAJINA

Baš ga je napadalo
Opet je zatrpa staze i pute
Primila nas opet bura pod svoje skute
I tako kreću priče sa Čabulje
Kažu da
Velika Vljajina opet ljubuje
Što nas to k njoj u visine
U surove planine vuče
Da budemo ka ptice selice
Daleko od kuće
Oči joj lipe, kose sapletene, bajne
Nigdi takvog osmjeha ka u
Naše Velike Vljajine
Nekih stvari se bojimo
A nikad se ne dese
Kao pahulje sa planine
Vjetar ih odnese
Zašto tugu uspava smijeh
Gdje ljubav počinje a
Gdje završava grijeh
U zemlji gdje satovi idu
A vrijeme stoji
Gdje peron za odlaske
Jedino postoji
U zemlji planina
U zemlji od sna
U zemlji Zvanj
Herceg Bosna

MERA PEAK

MOJA DRUGA HIMALAYA

08.05.-23.05.2023.

Nakon prošlogodišnjeg prvog trekinga po Himalaji, EBC trek u proljeće 2022. u društvu odličnih prijatelja iz Slovenije, ove sam godine odlučio podignuti letvicu još više. Odabrao sam uspon na Mera Peak 6.476 m, vrh u istočnom dijelu nepalske Himalaje, područje nacionalnog parka -Makalu Barun, zajedno sa šarolikom ekipom. Naime, grupa se sastojala od

nas osam iz Hrvatske, Marina iz Srbije te Klemen iz Slovenije.

08.05. Šibenik - Zagreb - Dubai

U jutarnjim satima sam krenuo autom iz Šibenika prema Zagrebu, ostavio auto kod mog prijatelja Benka koji me odbacio do zračne luke. Tu smo se uskoro svi okupili, obavili check in i polako krenuli na kontrole i čekaonicu za ukrcaj na prvi let prema Dubaiu. Poletjeli smo u poslijepodnevnom satima i nakon cca šest sati leta sletjeli u Dubai, u kojem je već bila noć, ali jako vruća s obzirom na geografski položaj. Vrijeme do drugog leta smo skratili uz piće i fast food. Naravno družeći

smo se međusobno upoznavali, ja sam jedino otprilike poznao voditelja Franju Kmeta, ispostavilo se da smo jedino nas dvojica već bili u Nepal. Jure Čurković je svima nekako bio poznat kroz portal „planinarenje.hr“ čiji je vlasnik i glavni administrator, uz njega je bila i njegova supruga Renata. Mladen, Zoran, Ljubo i Vatroslav su se predstavili kao spremni i sposobni planinari s više ili manje iskustva, jednako kao i Marina iz Srbije te najmlađi član grupe, Klemen iz Slovenije, kojima je ovo bio prvi posjet Nepal.

09.05. Dubai - Kathmandu

Nakon par sati čekanja u ranojutar-

Sreći, ushićenju, ali i olakšanju nije bilo kraja, uživali smo gotovo pola sata jer nas je sunce kupalo i temperatura je bila takva da smo mogli snimati i fotografirati bez rukavica

njim satima smo poletjeli prema Kathmandu. Avion je bio prilično popunjen, let je bio ugodan te smo nakon cca 5 sati sretno sletjeli na aerodrom u Kathmanduu negdje oko 8:00 po lokalnom vremenu. Odmah smo na aerodromu obavili formalnosti oko viza i ostale dokumentacije, pokupili transportne torbe, te se na izlazu našli sa Sonamom (naš glavni sherpa) i vozačem minibusa kojim smo se kroz gužvu i „kontrolirani kaos“ probijali do hotela Thorong la Inn u centru grada. Hotel se nalazi uz samu tzv „zapadnjačku četvrt“ Thamel, tako da nam je sve potrebno bilo nadohvat ruke, od živopisnih trgovina do restorana s različitim ponudom.

Nakon što smo se uredno smjestili u dvokrevetne sobe, moj cimer čitavo vrijeme treka je bio Klemen, malo smo se odmorili. Kasnije smo zajedno večerali i saznali da je plan nešto promjenjen. Naime, sutrašnji let za Luklu iz Kathmandua je otkazan, ali Sonam je brzo organizirao alternativni plan

10.05. Kathmandu (1.400m) - Lukla (2.840m) - Chutanga (3.510m)

Na večeri je Renata odlučila odustati od trekinga zbog bolova u nozi, te nas sačekati u Kathmandu sve do kraja. Noć smo proveli kako tko, ustajanje je bilo oko 1:00, brzo smo se spremili i ukrcavali zajedno s opremom u minibus kojim smo se transportirali od hotela do mjesta Manthali, odnosno do Ramechhap aerodroma. Tamo smo čekali otvaranje terminala za lokalni promet oko 7:00.

Nakon kratkotrajnog čekanja i plaćanja karata, ubrzo smo se pokrčali u mali avion, vrijeme je bilo idealno tako da je bio umanjen strah od slijetanja na „najopasniji“ aerodrom na svijetu, Tenzing-Hillary u Lukli

Let je trajao točno 20 minuta i prošao bez problema kao i samo slijetanje. Brzo smo napustili avion pokupili opremu, upoznali se s dvjocicom ostalih sherpa, kao i četvoricom naših „portera“ - nosača koji će nam biti pratnja čitavo vrijeme sve do povratka u Luklu.

Obavili smo brzi doručak u obližnjem hotelu/lodgeu u Lukli, predali transportne torbe nosačima jer smo prethodno u njih pokrčali sve što nismo trebali u ruksaku koji ćemo sami nositi do prvog mjesta - Chutanga. Krenuli smo kroz ulice Lukle oko 9:15 i ubrzo izišli iz naselja u smjeru istoka. Pred nama se ukazao „zid“ s nadmorskom visinom iznad 4.000 m, u koji trebamo zagaziti.

Do našeg prvog lodgea u selu Chutanga stigli smo oko 13:00, a nakon zauzimanja dvokrevetnih soba i ostavljanja opreme, odmah smo krenuli na dodatnu aklimatizaciju prije večere. Kao i u svim lodgevima, spavali smo u dvokrevetnim sobama, negdje su bile jako male, ali uglavnom čiste i

uredne, dovoljno za prespavati i da stane oprema. Kreveti su bili za čudo prilično udobni, ali je spavanje gotovo „obavezno“ u vreći, pa onda još i pokrivači preko na većim visinama. Ovo naselje je bilo stvarno „minimalističko“, blagovaonica jako skromna ali ništa neobično za taj dio Himalaje.

11.05. Chutanga (3.510m) - Zatrwa La pass (4.620m) - Thuli Kharka (4.250m)

Noć je prošla više-manje bez problema, istina kod nekih su se počeli javljati problemi s disanjem, ali ništa alarmantno. Prije doručka smo opet predali transportne torbe porterima i tu rutinu smo ponavljali gotovo svako jutro osim kad smo u istom lodgeu spavali dvije noći (Thangkna i Khare). Nakon skromnog doručka, oko 8:00 sati krenuli smo u drugi dan treka, na kojem smo imali zahtjevan uspon od cca 1.000 m visinske razlike, bez neke dodatne aklimatizacije. Nastavili smo s uspinjanjem do najvi-

šeg prijevoja u tom dijelu Himalaje - Zatrwa La. Na polovini puta do prijevoja smo se zaustavili na jednoj od mnogobrojnih (i obaveznih) pauza za čaj ili neku drugu okrijepu.

Naravno, već smo se popeli na nadmorsku visinu koja zahtjeva unos veće količine tekućine, a sve kako bismo se što prije i bolje aklimatizirali. Tu smo navukli i tzv. lagane (trekerske) dereze jer nas je dalje uzbrdo čekao snijeg, a moguće i led. Iako je vrijeme bilo vedro i sunce je pomalo grijalo, zbog visine je osjećaj hladnoće bio prisutan. Do prijevoja smo radili stanke, na jednoj smo kontrolirali i saturaciju, gotovo svi smo bili u odličnom stanju tako da smo nastavili u istom ritmu. Na samom prijevoju su nam se po prvi put ukazali vrhovi iznad 6.000 mnv, u Nacionalnom parku prema istoku. Nakon prijevoja staza nastavlja na istoj visini do slijedećeg prijevoja koji je nešto niži. Tu smo u napravili pauzu u jednostavnom skloništu, popili toplu juhu s tjesteninom, popili čaja i odmorili se za spust koji nas je čekao do mjesta Thuli Kharka. Zanimljivo da cura koja nas je dočekala u tom skloništu, kasnije se za nama spuстила do lodgea u naselju i nastavila s poslom u kuhinji za večeru. Nebo pred početak je bilo puno zvižda, dobar znak da će nas i sutra do-

čekati sunčano i vedro vrijeme.

12.05. Thuli Kharka (4.250m) – Kothe (3.690m)

Treći dan trekinga smo imali puno lakši zadatak, spustiti se do doline rijeke Hinku Drangka, odnosno do naselja Kothe. Taj dio treka je najprije spust kroz dio bez ikakve vegetacije, da bi nakon par kilometara, odnosno 100-200 m niže nadmorske visine ušli u gustu šumu bambusa i nekih drugih visokih stabala. Na mjestima je djelovalo kao da smo u džungli, a vrhunac ljepote je nastupio kad smo se približili dolini rijeke koja je zapravo kombinacija mnoštvo brzaca i pravih slapova. U ovom dijelu Himalaje je vrlo rijedak transport na ledima nosača ili životinja, uglavnom se sve dostavlja helikopterima, što naravno ima svoju cijenu. Negdje oko 14:30 smo stigli u lodge, baš na vrijeme za ručak. Tu smo većina obavili i prvo tuširanje nakon Kathmandua, naravno „gas shower“. Za večerom smo upoznali manju grupu planinara iz Izraela, zapravo dva braćna para u kasnim šezdesetim godinama, koji su bili u povrtaku. Saznali smo da su prije 2-3 dana zaglavili u „Mera High campu“ zbog snježne mećave i odustali od završnog uspona na vrh Mera Peak. Zapravo svi zajedno su bili jako iscr-

pljeni, a jedan je jako loše izgledao i s mogućim simptomima plućnog edema. Od njihovih sherpa smo također saznali da se nisu baš pridržavali programa dodatnih aklimatizacija, što je mogući razlog, uz loše vrijeme, da su odustali i odlučili se vratiti. Tu su nam se također u razgovoru priključili troje mladih austrijskih planinara, od kojih se jedna predstavila kao alpinistica. Oni su također imali nešto drugačiji program, samo jedan dodatni dan aklimatizacije u naselju Khare. Naš glavni sherpa Sonam je bio malo skeptičan za njihov uspješan uspon.

13.05. Kothe (3.690m) – Thangnak (4.270m)

Jutro četvrtog dana treka je započelo bukom helikopterskog slijetanja, ubrzo smo saznali da je taj helikopter sletio kako bi „pokupio“ grupu iz Izraela jer se svima stanje pogoršalo tijekom noći. Opet smo po običaju krenuli dalje oko 8:00 nakon doručka i predaje transportnih porterima. Ovaj dan je poseban po tome što se opet uspinjemo, prateći tok rijeke. Uživali smo u prekrasnim krajolicima uz samu stazu, a naročito prema našem konačnom cilju, naime od tada nam je vrh Mera Peak (6.476 m), uz obližnji Kyashar (6.769 m) stalno bio pred očima, naravno ako nije bilo oblačno vrijeme. Putem smo susretali grupe na povrtaku, rijetki su bili koji su svi uspješno popeli vrh, što zbog lošeg vremena, a više zbog neadekvatne aklimatizacije, na što su nam naši sherpe stalno ukazivali. Negdje na pola puta smo zastali u malom budističkom hramu, uklesanom u stijenu. Iskoristio sam priliku za molitvu Budhi ali i „našem“ Bogu, za dobro vrijeme i uspješan i siguran završetak treka (ipak ovo ne bi nazivao ekspedicijom).

U naselje Thangnak i novi lodge smo stigli opet u vrijeme ručka. Prije večeri smo se popeli na obližnje „brdo“ kako bi spavali bez problema. Prije spavanja smo zamjetili da nam nebo više nije vedro i da će sutra biti malo drugačije vrijeme, ali ionako ostajemo u tom naselju prema programu aklimatizacije.

14.05. Thangnak (4.270m) – aklimatizacija

Ujutro nas je dočekalo oblačno i lagana kišica, tako da smo „pravu“ dodatnu aklimatizaciju odradili malo kasnije. Ostatak dana smo se odmarali, čitali, prali robu i sl. U poslijepodnevnom satima je stigla grupa planinara iz Belgije, od kojih smo saznali da sutra nastavljaju dalje bez tog dana dodatne aklimatizacije. Za večerom smo se po prvi put okupili oko peći jer je dobro zahladilo, uz pivo, čaj i sl. pričale

su se dogodovštine, vicevi i druge svakodnevne priče.

15.05. Thangnak (4.270m) – Khare (4.900m)

Svanulo je pro hladno jutro, uz prekrasnu kulisu novonapadalog snijega, pa nakon doručka nastavljamo svi u kompletu prema Khareu. Hodamo laganim tempom jer smo praktično već nekoliko dana iznad 4.000 mnv, preko mnogobrojnih vrhova i zaravni, gledajući oko nas snježne vrhove iznad 6.000 mnv, naravno kad nam to dopuste oblaci koji se ponovo skupljaju i putuju u svim smjerovima. Nakon sat hoda skrećemo s rute prema prekrasnom jezeru Sabai Tsho na 4.300 mnv. U daljini smo mogli čuti „grmljavinu“ lavina jer snijeg od jučer i sinoć nije vezao za podlogu.

Nastavljamo uspon prema zadnjem naselju, laganim tempom jer se približavamo visini od 5.000 mnv. Opet smo stigli negdje oko 13.00 sati, u najbolje vrijeme za ručak i kasnije dodatnu aklimatizaciju za lakše spavanje. U poslijepodnevnim satima stiže još nekoliko grupa planinara za nama, tako da su se lodgevi potpuno popunili. Uživali smo u prekrasnim pogledima kad bi se oblaci razišli, što je uobičajeno u predvečerje. Sutra ionako ostajemo u naselju za dodatnu aklimatizaciju, popunjavanje opremom onih kojima nešto ne odgovara ili nisu najmili u Kathmanduu.

16.05. Khare (4.900m) – aklimatizacija

Sedmi dan treka smo ostali nešto duže spavati, jer ostajemo na dodatnoj aklimatizaciji. Vrijeme je bilo

Nakon sat ili više sam se sjetio bombona Ricole i ubacio jedan po jedan u usta kako bi olakšao disanje i doveo se u sitzaciju da mogu popiti koju kap čaja

uglavnom vedro, malo pro hladno ali odlično za šetnju uokolo za dodatnu aklimatizaciju iznad 5.000 mnv. Tu su nam se pridružila tri psa koja su sutradan s nama krenula prema „high campu“. Kasnije se dopunjavala oprema, pripremalu u ruksake ono što sutra nosimo sa sobom da olakšamo porterima što trebaju ponijeti u samo nekoliko transportnih torbi. Svi smo se i dalje osjećali jako dobro i spremni za uspon. Prognoza za sutradan nije baš bila najpovoljnija, ali za dan uspona „prozor“ tog jutra je po prognozi bio idealan.

17.05. Khare (4.910m) – Mera high camp (5.780m)

Srećom, jutro je svanulo puno vedrije i bolje od očekivanog. Nakon uobičajene rutine doručka i predaje prtljage krećemo prema visinskom kampu. Za nama kreću i naša 3 nova četvero nožna pratioca, što mi je bilo osobito drago jer mi je Floyd jako falio. Dolaskom pred stari i napušteni „base

camp“ navukli smo opet lagane dereze, oblaci su se spustili nisko i vidljivost je bila sve slabija. Tu smo susreli troje mladih austrijanaca od kojih je ona najmlađa (alpinistica) jedina popela vrh. Dolaskom do ledenjaka Mera glacier, zastali smo i u dogovoru s našim sherpama odlučujemo da nema potrebe za navezima jer su tragovi jako dobro vidljivi, a nije bilo niti zaleđenih ploha, budući da je ponovo počeo padati snijeg. U nekom trenutku su nam u susret dolazili „ludi“ česi na biciklu i skijama, snimali su neki video ili sl. Nekako smo se „razbili“ u tri grupe jer je Marina počela osjećati tegobe, neki su nastavili sporiije, a nas trojica s jednim od sherpa smo nastavili istim tempom do „high campu“ koji je smješten u zaklonu velike stijene na visini od cca 5.800 mnv. Uglavnom do poslijepodne smo svi stigli u svoje šatore (po dvoje) koji su bili dobro opskrbljeni karimatima i jako čvrsti. Kad se kasnije predvečer malo razdanilo mogli smo vidjeti što nas čeka sutradan rano ujutro prema vrhu. Najvažnije je bilo da se prognoza obistini, da se dobro odmorimo i hidriramo. Već smo osjećali da se jako teško diše, pokušali smo pojesti nešto i unijeti što više tekućine. Moj cimer Klemen i ja smo odlučili krenuti bez dodatne medicinske pomoći (Diamox), za ostale ne znam, jedino je bilo jasno da Marina ostaje u šatoru i da će nas na završni uspon krenuti osmorica u tri naveza, svaki sa svojim sherpom.

18.05. Mera high camp (5.780m) – Mera Peak summit (6.476m) – Khare (4.910m)

Dio noći do ustajanja oko 2:00 smo proveli kako tko, ja sam uspio nešto odspavati do 23:00, nakon toga krenulo je uzbuđenje (adrenalin), potreba za mokrenjem, ponovo unos tekućine i navlačenje sve opreme za uspon. Vidjeli smo da je nebo vedro što je odličan znak da će biti sunce, ali isto tako i da će biti jako hladno. Ne mogu sa sigurnošću reći ali kad smo krenuli oko 3:00 sata u uspon, vjerojatno je temperatura bila između -15C do -20C. Međutim svi smo bili dobro opremljeni i nitko se nije žalio na hladnoću. Ali nas nekoliko smo ubrzo osjetili teškoće u grlu, disanje na usta, hladan i jako suh zrak, uz nedostatak kisika (na visinama oko 6.000 m ga ima manje od 40%) imalo je za posljedicu nemogućnost stvaranja slinice ili pijenja ikakve tekućine. Nakon sat ili više sam se sjetio bombona Ricole i ubacio jedan po jedan u usta kako bi olakšao disanje i doveo se u sitzaciju da mogu popiti koju kap čaja. Izlaskom sunca su nam se počeli

ukazivati prekrasni i gotovo nestvarni prizori oko nas, ali isto tako postajalo je sve toplije i lakše za disanje i kretanje. Već smo dobro prešli iznad 6.000 mnv kad smo napravili veću pauzu za čaj i okrenuli se iza sebe da ugledamo - Mt. Everest, Lhotse, Nuptse, Ama Dablam, moguće i Cho Oyu, a još istočno i Makalu. Već je postalo lakše iako smo se uspinjali, a pred nama je bio vidljiv i dohvatljiv sam vrh Mera Peak. Naš prvi navez je bio već prije 8:00 sati na vrhu, drugi dvadesetak minuta kasnije, a naš treći (Franjo, Jure i ja sa sherpom) oko 8:30 smo se uspješno popeli. Sreći, ushićenju, ali i olakšanju nije bilo kraja, uživali smo gotovo pola sata jer nas je sunce kupalo i temperatura je bila takva da smo mogli snimati i fotografirati bez rukavica. Grupa belgijskih planinara koju sam već spominjao imala je samo jednog uspješnog (od također osam planinara) i to uz dobru pomoć sherpe kod uspona i silaska. Ostali su odustali, a po neke je doletio u helikopter u sam visinski kamp, na vrijeme prije nego što se ponovo naoblačilo. Polako i pažljivo smo se spustili u visinski kamp, malo odmorili, ručali i krenuli nizbrdo preko ledenjaka do naselja Khare. Stigli smo u lodge kasno poslijepodne, Marina je već bila tamo jer se spustila s prvim navezom i sherpom da joj se ne pogorša stanje. Svi smo bili sretni i oduševljeni, a pogotovo jer je naš Ljubo taj dan imao rođendan. Naravno da smo za večerom sve to dobro proslavili.

19.05. Khare (4.910m) – Kothe (3.690m)

Sutradan je opet svanu jako lijep i sunčan dan, nakon doručka i spremanja opreme krenuli smo u spust, preskačući mjesto Thangnak sve do Kot-

U Šibeniku me željno čekao moj najdraži i najvjerniji prijatelj – FLOYD. Alavida Himalaya (doviđenja Himalaya)!!! Namaste svima!!!

hea. U Kotheu smo opet bili u istom lodgeu, zabavili se i dobro odmorili jer nas je sutra opet čekao uspon do naselja Thuli Kharka.

20.05. Kothe (3.690m) – Thuli Kharka (4.250m)

Vrijeme nas je i dalje dobro služilo, tako da smo ovaj jedanaesti dan hodanja odradili prilično dobro uspinjući se do Thuli Kharka. Prognoza se opet pogravala s nama, jer nije bilo najave nikakvih padina, a predvečer nam je počela snježna mećava. To ne bi bio neki problem da nismo sutradan trebali svladati uspon na prijekoj Zatruwa i spust sve do Lukle, preskačući naselje Chutanga. Nekako nam se rodila ideja da bi mogli pozvati helikopter za sutra ujutro da nas prebaci do Lukle. Sonam (glavni sherpa) je nazvao jednog poznanika koji vozi helikopter da nam da ponudu za dva leta, kad smo saznali cijenu nismo se dvoumili niti trenutka, pristali smo na ponudu i željno očekivali jutro i prvu vožnju helikopterom (samo je Zoran do tada imao iskustvo vožnje). Svi smo se nekako složili da je dobra

ideja da se nas devet i Sonam prebacimo do Lukle, zajedno sa svom prtljagom, a ostala dvojica sherpa i nosači gotovo bez prtljage ipak prehodaju taj dio puta do Lukle.

21.05. Thuli Kharka (4.250m) – Lukla (2.840m)

Opet nam je svanulo vedro jutro, pa smo uobičajeno nakon doručka krenuli u spremanje prtljage i očekivanje dolaska helikoptera. Naravno, vlasnici lodgea, vjerojatno u dogovoru sa Sonamom su iskoristili iznenadnu priliku za dostavu potrebnih namirnica kako helikopter ne bi prazan doletio po nas. Za kraj i oproštaj kao zahvalu su nam otplesali jedan tradicionalni himalajski ples. Bilo je baš dirljivo i jako lijepo. Oba leta do Lukle su prošla bez ikakvih problema i priznajem baš smo uživali. A naravno dobili smo i jako puno vremena za boravak u Lukli, pronašli smo dobar caffè i uživali na sunčanoj terasi pijući pivo i gledajući okolne vrhove.

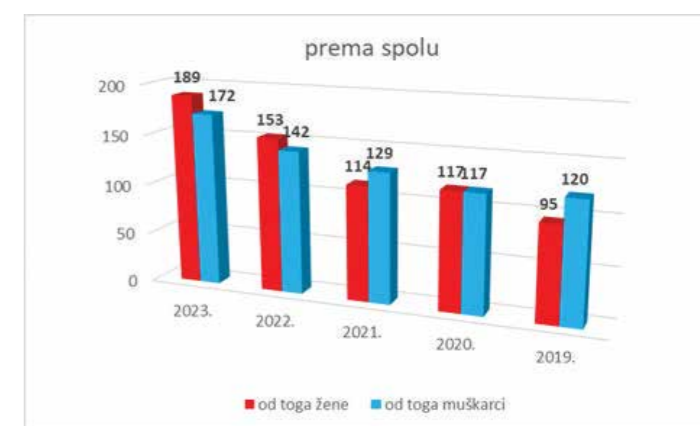
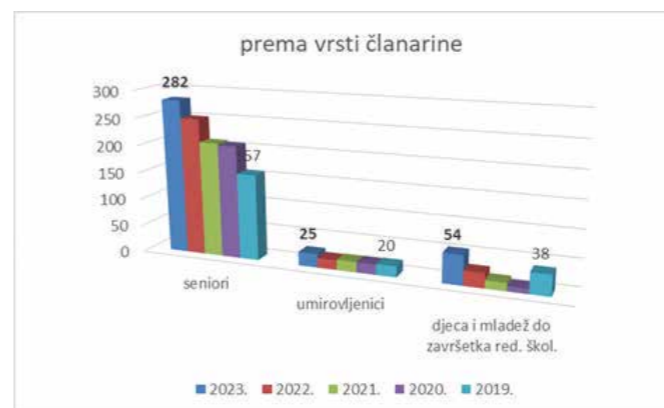
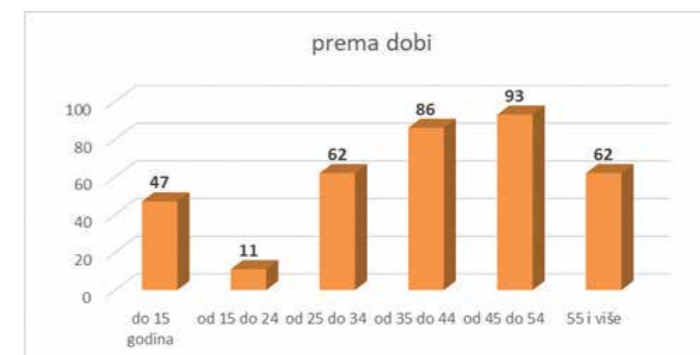
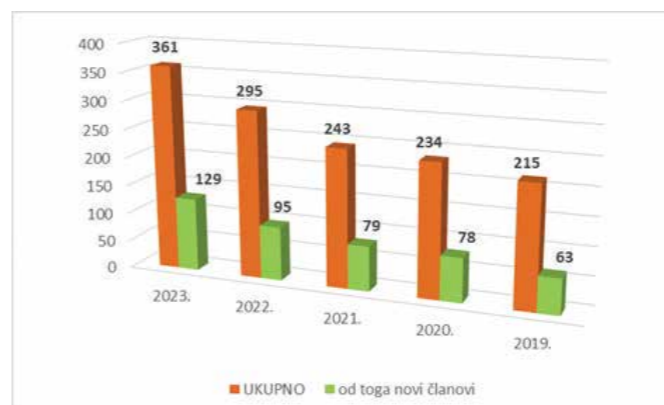
22.05. Lukla (2.840m) – Kathmandu (1.400m)

Ustali smo i doručkovali nešto ranije jer smo htjeli uhvatiti što raniji let iz Lukle za Kathmandu, budući je bio plan da ovi koji nisu do tada bili krenu u obilazak znamenitosti glavnog grada Nepala, jer kasno navečer trebamo krenuti na aerodrom. Uхватili smo dosta brzo taj let i sretno sletili u Kathmandu. Nakon povratka u hotel ekipa je otišla sa Sonamom u obilazak, a Franjo i ja smo ostali odmarati, te kasnije ručali zajedno u „Fire and Ice“ restoranu. Poslijepodne sam pomogao svojim iskustvom i pregovaračkim metodama s trgovcima, Klemenom, Mladenu i Marini u shoppingu po trgovinama odjećom. Nakon večere u hotelu minibusom smo se prebacili do aerodroma gdje smo strpljivo čekali i obavili sve formalnosti do polijetanja za Dubai.

23.05. Kathmandu – Dubai – Zagreb – Šibenik

Taj prvi let je bio točno u 1:30 i stigli smo pred samo polijetanje. Sretno smo sletili u Dubai i čitavo jutro čekali na slijedeći let za Zagreb. Naravno. Kratili smo vrijeme u fast foodu i caffeu na ogromnom terminalu u Dubaiju. U Zagreb smo stigli točno na vrijeme oko 14:00 sati, te sam nakon preuzimanja prtljage i automobila kod prijatelja odmah krenuo za Šibenik gdje me je željno čekao moj najdraži i najvjerniji prijatelj – FLOYD. Alavida Himalaya (doviđenja Himalaya)!!! Namaste svima!!!

ČLANSTVO KLUBA U 2023. GODINI ILITI KRVNA SLIKA

UVOD

Članstvo u HPK Sv. Mihovil je dobrovoljno i počinje upisom u udrugu iliti kako ga svi zovemo - The Klub.

Članstvo u Klubu dokazuje se planinarskom iskaznicom s plaćenom članarinom za tekuću godinu. Svaki član dobiva člansku iskaznicu Hrvatskog planinarskog saveza (HPS) u koju se lijepi markica za članarinu u tekućoj godini, a služi za evidentiranje člana u Hrvatskom planinarskom savezu (HPS), u Klubu i prilikom ostvarivanja povlastica.

Članovi osnovnih planinarskih udruga udruženih u HPS osigurani su posredstvom HPS-a od posljedica nesretnog slučaja pri planinarenju u Hrvatskoj ili inozemstvu za slučajevne invaliditeta (do 6000,00 eura, zavisno o utvrđenom stupnju invaliditeta) i smrti (3000,00 eura). Osiguranje se primjenjuje na članove sa članskom markicom HPS-a za mladež (zeleni), seniore (plavi) ili umirovljenike (crveni). Kupnjom članske markice HPS-a plaćate članarinu Klubu koja važi do kraja kalendarske godine.

Valisna članarina za 2023. godinu:

- zeleni članske markice - djeca i mladež do završetka redovnog školovanja - 7,00 €

- crvene članske markice - umirovljenici

- 14,00 €

- plave članske markice - ostali članovi (tzv. seniori) - 16,00 €
- iskaznica - 1,50 €

* fiksni tečaj konverzije 1 € = 7,53450 kn

The Klub koristi Program/aplikacija "Evidencija udruge" za vođenje kompletne evidencije članova i program je prilagođen Zakonu o udrugama (NN 74/14), © Innova SOFTWARE d.o.o., Varaždin od 2016. godine.

Zanimljivost: Od 2016. godine u bazi Članstvo evidentirano je ukupno 900 članova. Više info o članstvu na mrežnoj stranici <http://www.sv-mihovil.hr/stranice/clanstvo/18.html>

STATISTIČKI PREGLED ČLANSTVA U 2023. GODINI

Krajem 2023. godine* The Klub broji 361 redovnog člana, što je za 22,4 %

više nego u 2022. godini (66 članova više). U porastu je i broj novih članova u odnosu na prethodnu godinu - ukupno 129 (više za 35,8 % ili 34 nova člana).

*do tiskanja HELOP-a

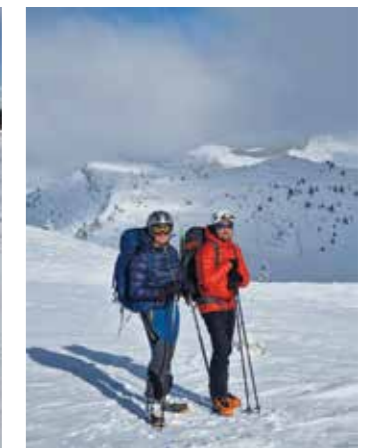
Prema spolu, od ukupnog broja članova, bilo je 189 žena ili 52,4 % (više za 23,5 % nego u 2022.) i 172 muškarca ili 47,6 % (više za 21,1 % nego u 2022. godini).

Prema vrsti članarine, od ukupno 361 člana

- 54 člana ili 15,0 % su djeca i mladež do završetka redovnog školovanja - za 100,0 % više nego u 2022. godini,
- 282 ili 78,1 % su seniori - za 12,8 % više, te
- 25 ili 6,9 % su umirovljenici - za 38,9 % više %.

U odnosu na prošlu godinu bilježi se rast članova u svim kategorijama, a najveći rast bilježi se u kategoriji najmlađih i to za 27 članova ili 100,0 %.

Prema dobi, do 15 godina bilo je 47 članova (13,0 % od ukupnog broja), 11 od 15 do 24 godine (3,0 %), 62 (17,2 %) od 25 do 34 godine, 86 (23,8 %) od 35 do 44 godine, 93 (25,8 %) od 45 do 54 godine i 62 (17,2 %) od 55 godina i više. Prosječna dob članova u 2023. godini je 40 godina.

ra na način napredovanja, ali smo se nauživali. Dinarsku bajku smo doživili, ponovit ćemo. Skrenula bi pozornost na ono što se meni dogodilo prilikom dolaska u sklonište. Dok su se dečki bavljali oko vatre, Belinda i ja smo imali malu dramicu. Kako mi se tijelo nije oporavilo nakon zadnje ekspedicije u Nepal, koja me skršila fizički, otkazala je ona moja zimske planinarska snaga koju inače itekako imam. Usta su mi poplavila, a prste na nogama nisam uopće osjećala. Bele je brзом reakcijom skinula moje čarape i stavila ih na svoj goli drob, kako bi me grijala

dodirom od kožu. Taj čin me spasio, polako sam dolazila sebi. Imala sam probleme s prstima jer sam prije dva mjeseca na usponu zaradila ozbiljne

ozeblina, otekli su mi prsti na veličinu krumpira, pojavili su se mjehuri i malo su mi odumrli živci, tj dogodilo mi se oštećenje živčanih vlakana. Očito sam prerano išla u snježne uvjete jer sam se generalno osjećala ok i jedva sam čekala zimsku sezonu planinarenja. Ali eto, bila sam u krivu. Ovo pišem s velikim odmakom i poslije sam saznala da će to moje stanje trajati osam mjeseci, fizička iscrpljenost zbog dugotrajne izloženosti u ekstremnim uvjetima me unazadila, pa sam se malo primirila i odmarala. Pouka priče: tijelu treba vremena, planine će čekati.

ANTONIA

VILJAC

Ne treba ići u daleke zemlje na duboki snijeg, u snježne mećave i trpiti veliku hladnoću tamo negdi. Imamo mi to i doma, na našoj Dinari. Zaputili se nas četvero putevima Dinare s ciljem turno ski ture i znali smo da je gore napadalo dosta snijega koji nam treba. Parkirali smo 10ak min vožnje uzbrdo od Markovog groba, tu su već počeli snježni zapusi. Oblačimo opremu i tu dolazi do mog problema, nešto s vezovima na skijama, ne razumim se, samo znam da za mene nema nikakvih pomagala za kretanje po dubokom snijegu. Krecemo prema skloništu Zlatko Prgin u zanimljivoj kombinaciji, Leo i Ale na turno skijama, Belinda s krpljama, a ja eto samo u gojzercama zimskim. Znala sam šta me čeka, ali.... brate naupadala sam

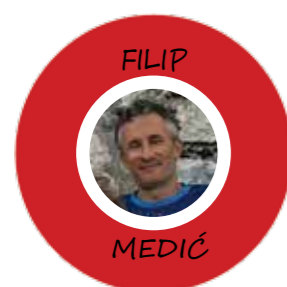
Usta su mi poplavila, a prste na nogama nisam uopće osjećala. Bele je brзом reakcijom skinula moje čarape i stavila ih na svoj goli drob, kako bi me grijala dodirom od kožu. Taj čin me spasio, polako sam dolazila sebi

se... prema Brezovcu me najviše umorilo hodanje preko „autoputa“, tj novo prokopane ceste do doma, tu sam se borila sa upadanjem, a i uzbrdo prema Samaru nisam lišo prošla. Noge su mi upadale duboko, izvlačenje je bilo ogromno gubljenje energije.

Oko 16 sati počinje mećava, bura se diže, vidljivost se smanjuje... Njih dvoje ostavljaju skije kod križanja za stazicu do skloništa, pa svi idemo pješaka. Malo smo se dezorijentali jer je snijega stvarno napadalo i vidilo se metar ispred nosa, ustvari smo bili manje od sto metara od skloništa, pa smo ga uz pomoć gps-a pogodili. Prizor kao iz bajke! Savršena kućica na savršenom mjestu. Ledene sige vise s krova, stabla pod snijegom, a vrata smo morali otkopavati. Mislimo se, sad ćemo se napokon ugrijati, kad ono .... problem s dimnjakom i paljenjem vatre. Imali smo borbu na dva fronta: Ale vanka pali kamin, mi unutra peč. Jedva jedno i drugo.... Meso smo uspjeli ispeći po tom ledu, a unutarnju peč smo uspjeli upaliti nakon 3 sata. Napokon utopljanje i sušenje svega mokroga. Malo smo pojeli i nazdravili, pa na rani spavanac. Ljepota novog dana, bura i led stisli, lakše je za hodati. Njih dva nizbrdo guštaju, Bele krpljari, a ja polutrčeći kroz lipu snježnu koru. Zaključili smo da je naša patnja lipa, odabrali smo bolni hobi i ta ljubav nekad boli! Inače za ovaj uspon treba oko 2 i po sata, mi smo išli točno 6 sati. Svima je bilo otežano bez obzi-

Zapadna obala Walesa

FILIP

MEDIĆ

Planinari i oni koji se tako osjećaju uvijek nađu svoju turu čak i kad to najmanje očekuju (čitaj kad su u rebatinkama). Tako se i nas dvoje u bezizgledno polukišno nediljno jutro zaputilo prema negdje, "di ćemo" pita Antonija, "ajmo livo uzbrdo" odgovorim. Idemo mokrom cestom, nigdi nikog, tu i tamo neko auto. Tješimo se pogledima na prekrasni vitraj žuto zelenih polja koji se prostiru preko welških brežuljaka. Skrenemo kroz neku kapiju preko nekog polja i ugledamo bilu guzicu zeca u zraku pa još jednu i Antonija počne skakutati.

Noge su nam odjednom lakše.

U potrazi za veselom zečetinom namjerno se gubimo po engliš kantrisađu. Cesta se pretvara u makadam, makadam u putić, putić u zelene tunele (obožavam), kamenite prijelaze, strmine, prelaske preko potoka. Oduševljenje svakim korakom raste.

U međuvremenu za cilj predlažem neki blagi vrh u daljini. To više nije obična šetnjica u rebama. Zavirujemo u prekrasna dvorišta starih kamenih kuća. Upijamo pitoreskne detalje. Glad za hodajućim uživanjem raste pa nadobudno predlažem novu daljinu, mistični plitki poluotok koji viri iza udaljenih tamnih klifova.

Dolazimo na prvu veću žutoklasnu uzvisinu, vitar pojačava, jedemo prvu marendicu u zavjetrini.

Vrime leti i moramo kreniti dalje.

Izbijamo na rub klifa. Pogled ostavlja

Cesta se pretvara u makadam, makadam u putić, putić u zelene tunele (obožavam), kamenite prijelaze, strmine, prelaske preko potoka. Oduševljenje svakim korakom raste

bez riječi, poseban osjećaj, šutke gledamo moćnu pučinu Atlantika kako se valja prema nama i razbija o crne welške gorostase.

Nastavljamo u tišini uživajući u oćanskoj posolici i dalekom morskom šumu. Onaj plitki poluotok se povećava i sve više otkriva svoju prekrasnu opasnu obalu. Prolazimo kroz pašnjake pokušavajući izbjeći stada plahih debeljuškastih ovaca.

Susrećući konje dolazimo na drugu još veću uzvisinu sa koje puca prekrasan pogled. Ispod nas je željeni poluotok, prekrasna prirodna tvorevina prekinuta na dva dijela. Tražimo put za strmi spust do nje, susrećemo ljude. Po mekanim travnatim leđima dolazimo do ruba prvog dijela poluotoka. Svaki korak novo oduševljenje.

Zvuk razbijajućeg oceana o visoke crne litice nas drži u strahopoštovanju kada prilazimo njenim rubovima. Na trenutak mislimo da se ne može dalje do kraja. Uspijevamo pronaći strmi puteljak uz liticu prema doli, za težemo špigete i krećemo. Ubrzo smo na mokrim crnim stinama, skakućemo po gromadama koje su u plimnom dijelu dana u moru. Pronalazimo strmi putić koji nas vodi na još mekši travnati tepih drugog dijela poluotoka (gugl kaže Ynys Lochtyn). Opijeni svime bavuljamo do punte.

Uspili smo.

Lipoti nema kraja.

Za leđima nam se crne klifovi a ispod njih prekrasne netaknute pješčane plažice. Pronalazimo puteljak do jedne. Divimo se crnim oblucima na pi-

jesku. Marendajemo i kontempliramo opčinjeni oceanom.

Osjećaj trenutka i mjesta na kojem se nalazimo su gotovo nestvarni.

Nažalost moramo kreniti nazad, ovaj put obalnom stranom, uređenom stazicom uz rubove klifova.

Svako toliko se osvrćemo i zahvalno se divimo crnom "kitu". Ostaje za nama sve dalje, sad već i svitli na kasno-popodnevnom suncu.

Vitar pada. Opet je zečetine sve više. Vesele nas i malo straše tri mlada bika kako jedan do drugoga radoznalo vire iza ograde i ispraćaju pogledom dok se bližimo zadnjim klifovima koji štite ulaz u našu polaznu luku.

S veseljem zamišljamo pečenu kobasicu i po litre Ginesa. Nakon 30 km hoda malo lučko mjesto New Quay sa poredano zbijenim šarenim kućicama postaje naš dom koji nas čeka, kojemu se s nestrpljenjem radujemo.

Sjedimo na terasi dok u nama crna pjenušava tekućina traži svoje mjesto između kumpirića i kobasica.

Komentirano kako sve šta smo danas zamislili to nam se i ostvarilo. Zahvalni smo. Živili.

DJEVOJKE U PLANINAO, GDJE NEMA RIBAO, TEK POKOJI GOSPODINČEK

Čak i da sam znala da će to biti moj jedini ljetni izlet u planine, ne bih mogla više guštirati u deželi. Stvarno nam je bilo divno i krajolici i druženje i smještaj, a i planine. Prvo kupanje ovog ljeta bilo mi je u rječici i od toga nema bolje.

Dugi vikend, Luca i ja i rekao bi čovjek po kolonama na autoputu da smo u krivom smjeru, jer svi jure na more. No na našoj strani ceste tek gdje koje auto. Navijamo muziku, naši putni hitovi „Ja sam ti jedini drug“, „Sada znam“, „Žuti jorgovan“ (koji je nama plavi), a onda red EKV-a i Haustora i put prolazi u srećici. Neću pisati kako smo uspjele doći do smještaja koji je bio jeftiniji nego da smo u Bosni, jer neke stvari treba zadržati za sebe. Mogu reći samo da smo, ako bi se pomaknuli za 100 metara od našeg apartmana, gledale smo Triglavu u leđa, a oko smještaja smo brali šumske jagode. Idila.

Teško je u tom dijelu Slovenije izabrati koji vrh penjati, jer su svi atraktivni, a nama i nepoznati. Ovo je bio prvi vikend kada njima kreće sezona. Otvoren je prijevoj Vrščić i kolone bajkera, planinara, alpinista, zaljubljenika u prirodu su mogli započeti svoje avanture. Za početak i prvi dir izabrale smo Mojstrovku. Planirale smo popeti i Veliku i Malu, ali kako nismo imale zimsku opremu, od Velike smo odustale. Vrućina je bila ubitačna čak i na preko 1.500m. Penjale smo se i osjećale kao da se pržimo u kolovozu na Srimi usred najveće gužve na plaži. Od prijevoja do vrha nam je trebalo oko tri sata, što je skoro kao što piše na slovenskim markacijama. Napredovale smo. Sjećam se da smo prije u usporedbi sa slovenskim markacijama bile duplo sporije od vremena navedenog na njima. Na vrhu smo

Kod Slovenaca se umoriš i na izletištima, nema labavo, uvijek neki usponi ili silasci. Kod kanjona je zeznuto što te najteže čeka na kraju, barem meni koja još uvijek volim nizbrdo više nego uzbrdo

susrele jednog vodiča iz PD Matica iz Zagreba, zaljubljenika u slovenske planine, te nam je pokazao koji nas sve vrhovi okružuju. Nama je Mangart izgledao privlačno, a moram reći da je meni Špik baš zamaman. Možda zbog izgleda, a možda i zbog tog zabavnog imena. Koliko se sjećam Luca bi rado na Jalovec, no neke vrhove moramo ostaviti i za neku drugu priliku. Nismo mi trkačice, ipak volimo i da je nekad laganini i turistički pa smo drugi dan iskoristile za posjet Soči. Davno sam vidjela Soču na fotografijama i takav tirkiz sam do sada srela

samo u Laosu. Nije me razočarala svojim dubokim kanjonom, mrlom temperaturom i vijugavim smjerom kojim se spušta s planine prema Primorskoj Sloveniji. Imale smo sreće što ovo inače turistima puno mjesto, nije bilo prepuno ljudi, pa smo mogle i sjesti i odmarati. Kod Slovenaca se umoriš i na izletištima, nema labavo, uvijek neki usponi ili silasci. Kod kanjona je zeznuto što te najteže čeka na kraju, barem meni koja još uvijek volim nizbrdo više nego uzbrdo. Kako kupanje

u Soči može dovesti do srčanog udara ili barem do smrzavanja ekstremiteta, insajderske informacije su nas uputile na kupanje na jednu rijeku koja je znatno toplija. Dovoljno topla da u vrijeme oblačnog dana možeš sjediti na njenim slapićima i s guštom popiti pivo. Ambijent kao iz Gospodara prstenova kad nisu mračna vremena. Napoleonov most, šljunčana plaža s oblucima, brzaci i toooooooliko zelenila. Tik pred kišu, koja nas je pratila u vožnji do smještaja, sklonile smo se s rajске, riječne plažice. Tih su dana po Sloveniji bile velike nevere, koje su stvarno napravile puno štete i nije nam bilo svejedno voziti se po ogromnom pljusk. Na sreću, ni jedno stablo nije palo na nas, niti nas je odnijela bujica vode.

A nije nas ni Mangar preplašio. Iako je impozantan i stasit i ulijeva poštovanje. Taj je dan počeo u praskozorje, jer do Mangarta ima vožnje. Prvi dan da je prijevoj ove sezone otvoren i s autom se može doći jako visoko. Plan nam je bio proći slovenskom feratom (ima i talijanska s njihove strane planine) do vrha. Imale smo i zimsku opremu. Kako su prije nas neki planinari već krenuli, mogli smo vidjeti u daljini da ne mogu prijeći neki dio feratom. Nakon toga smo vidjeli siluetu za koju smo pretpostavili kako se taj uspio popeti više, ali da dalje ne može feratom. Veći dio planine, a i ferate, još je uvijek bio pod snježnim pokrivačem. Odustajemo od prvotne namjere i odlučimo normalnim putem do vrha. Lagano i oprezno, jer opet susrećemo skupinu (ovaj put Slovenaca) koji se vraćaju i s te staze. Kažu da nemaju opremu i da jako piha (genijalna slovenska riječ za puhanje). Ohrabrene opremom i s iskustvom dinarske bure, ne odustajemo ni tada, iako moram reći da nam nije svejedno. No razmišljamo kako se u svakom trenutku možemo vratiti, stoga slobodno možemo dalje, pa dokle ide ide. Ona silueta za koju smo pretpostavljale da je zapeo u ferati, zapravo je bio skijaš, koji se popeo negdje do polovice planine i onda izveo spust. Nije bio osobito zadovoljan, tako nam je rekao po silasku, jer za njega nema dovoljno snijega. Austrijanac neki je bio u pitanju i mislim se, on je vozio i hodao do pola planine za 7 minuta gušta spuštanja. Svaka čast, meni se ne bi dalo. Vrijeme nam je bilo sivo i vjetrovito, ali smo imali čitavo vrijeme dovoljno vedrine da gledamo u Belopeška jezera. Ona su mi definitivno na listi gdje želim ići. Već si vidim šator uz vodu s pogledom na Mangart. Uspion je po meni jako atraktivan i nije nam dopuštao da budemo opuštena. Nakon prvih snježnih ploha, dočekale su nas stijene sa sajlom, na kojima je

baš bio zeznuti vjetar. No kako smo obje divokoze, ovo je bio manji problem. Strašniji je bilo što smo se više približavale vrhu jer je snijega bilo sve više, te smo navukle opremu i lagano koračale. Najluđe od svega je što su nas pretekli talijanski umirovljenici bez opreme koji su samo protrčali pored nas. Izgledali su iskusno, pa se nismo za njih bojale, ali nam nije bilo svejedno kad smo na povratku susrele mladića u patikama kako hrabro korača put vrha. Vrijeme prema vrhu, a i na samom vrhu je bilo siječanjско, a ne lipanjско. No vremenu, snijegu i puhanju usprkos, mi smo se uzverale, slikale pored križa i zapalile cigarete na vrhu. Po povratku je Luca i pala pri samom kraju jedne snježne krpe i skratila mi tako život za nekoliko godina. Pad je bio planiran (što drugo vam može reći inženjerka zaštite na

radu), jer je stalno bila korak do paranja novih planinarskih gaća cepinom. Pala je spretno i zakačila se cepinom, a ispod nje nije bila neka strmina, no to moje oči taj tren nisu vidjele, samo sam skužila da leti. Opresno smo se spustile do kočice, zadovoljno se nagradile pivom u društvu onih istih glasnih talijana. Dan povratka trajao je, već na serpentinama preko Vrščića idu horde automobila, motora i bicikli. Nije ugodno za voziti dok gledaš kako ćeš nekoga baciti. Piće na jezeru Jasna puno ekipe iz Kranjske gore. Kupača baš i nema previše jer je temperatura mrla. Ali vidik vrijedi. Gužve malo previše za moj ukus. I za kraj mogu reći samo da nam je ostalo toliko toga za ispenjati po deželi, da jedva čekam kad ćemo opet put pod noge.

Skriveni dijelovi Crnopca - Tragom sv. Marka, jednog Ante i jednog Ivana

Na Crnopcu kao širem području, većini su dobro poznati vrhovi Mali i Veliki Crnopac, Orlov kamen, Kita, pa Tatekovo sklonište, Put Malog princa, jamski sustav Crnopac .... Ali Crnopac krije još puno više zanimljivih mjesta, te povijesnih mjesta od antike do današnjih dana. Damir kao ljubitelj svih interesantnih a naročito povijesnih mjesta prekapajući svu dostupnu literaturu našao je opise mnogih takvih mjesta te su lutanja bespućima Crnopca mogla započeti. „Bespućima“ se pokazalo u doslovnom smislu, jer su mnoge stare staze i polja domaćeg stanovništva zarasla u trnje, a krševiti izlomljeni teren je i inače teško prohodan.

Tragom lijepog članka pokojnog gospičkog planinara dr. Ante Rukavine: Sam na Crnopcu [1] najprije smo htjeli obići pravoslavnu crkvicu sv. Marka i špilju „Svetinju“, smještene na sjevernim obroncima Crnopca iznad željezničke pruge Gračac-Knin. Damir, Kata i ja dovezli smo se autom u gračački zaselak Gošiče. Odatle smo preko polja i pokraj ovaca došli pod Crnopac pokraj ponora Jabukovca. Taj ponor je nekad dok nije izgrađena brana i jezero Štikada, gutao vode gračačkog polja, a to se događa i danas za velikih kiša. Ponor je ograđen branom na kojoj se nalaze ostaci mlina, slika 1. Visina brane od 3 m pokazuje koliko se voda u polju podizala da bi onda kroz mlin odlazila u podzemlje. Od mlina smo se strmo uzbrdo bez staze uspjeli do željezničke pruge, prešli je i izašli na kolni put koji prati prugu i po njemu lijevo do desnog odvojka koji uzbrdo vodi do crkvice sv. Marka. Evo što o njoj piše Ante Rukavina [1]: „... danas

Slika 1. Mlin nad ponorom Jabukovac

Ali Crnopac krije još puno više zanimljivih mjesta, te povijesnih mjesta od antike do današnjih dana

je subota 8. svibnja 1976, odnosno po starom julijanskom kalendaru 25. travnja i sv. Marko, zaštitnik polja, a upravo tamo negdje iza Gračaca, na padinama Crnopca nalazi se crkvica posvećena tom svecu i usput se može pogledati i posjetiti proštenje, još jedan zanimljiv velebitki detalj .... Do „svetinje“ se dolazi na sv. Marka i sv. Ivana“. Crkvica je na nadmorskoj visini 698 m i izgrađena je 1863. godine, slika 2. Piše dalje Ante: „Iza crkvice na istočnom rubu proplanka Kozareva je pećina, Naime tako se zvala sve do vremena dok se oko nje nije počela plesti legenda o čudotvornoj vodi što se slijeva s njezinih stijena i o čudima

tako tipičnim za mnoga slična mjesta. Od tada se pećina i crkvica nazivaju Svetinja.“ Pećina nosi speleološku oznaku 07-0116, a u njoj se nalazi oltar, te kamenice u koje kaplje voda, slika 3. Po stijenama i stalcima vjernici vješaju odjevne predmete i darove u vjeri da će ozdraviti.

Namjera nam je bila da od Svetinje nastavimo uspon po nekadašnjoj stazi do Peštinovca, pa da pokraj jame Munižabe dođemo do polja Jabukovac. Staza je čak uctana na novoj specijalki i u početku smo je iako zaraslu nazirali. Međutim tada smo je izgubili, upali u jednu vrtaču i zaključili da tako dalje nema smisla. Zato smo se vratili, a kasnija analiza GPS traga je pokazala da smo bili samo stotinjak metara udaljeni od staze koju speleolozi koriste za pristup jami Munižaba. Od Svetinje smo se spustili natrag na prugu pokraj razrušene zgrade pumpe stanice željezničkog vodovoda. Naime nekad su parne lokomotive trebale velike količine vode koju su uzimale u usputnim stanicama. Tako se voda iz Gračaca s više pumpnih stanica uz prugu dizala sve do prijevoja na postaji Malovan, odakle je tekla sve do postaje Pađene prije

Slika 2. Crkvica Sv. Marka, lijevo od nje vidi se otvor špilje „Svetinje“

Slika 3. U špilji „Svetinja“ - kamenice s nakapnom vodom

Knina. Po trasi vodovoda izgrađen je kolni put, koji je uglavnom prohodan. Po njemu nastavljamo lagano uzbrdo prema istoku. Prolazimo pored gornje Cerovačke špilje i još dvjestotinjak metara do desnog skretanja na stazu koja vodi na Jabukovac. Staza je markirana, čini se prohodna, ali zimski dan je na izmaku pa Jabukovac ostavljamo za neki drugi izlet. Vraćamo se pored Cerovačkih špilja u podnožje Crnopca do posjetiteljskog centra u izgradnji a zatim bez puta preko polja do auta.

Sljedeće mjesto koje smo htjeli posjetiti na sjevernim obroncima Crnopca je dom „Gojtanovo“. Da, dobro ste pročitali - Gojtanov dom. Naime onaj

Gojtanov dom na Visočici je tek drugi dom za koji je začasni član H.P.D. i predsjednik podružnice „Visočica“ dr. Ivan Gojtan zaslužan. Na „Gojtanovo“ su nas također uputili članci [1] i [2] Ante Rukavine, a tragom njega našli smo i crticu o otvaranju doma u Hrvatskom planinaru iz 1925. godine [4]. Evo što Ante piše [2]: „Po završetku ličke pruge iznad uvale Dulibe ostale su dvije zgrade na nadmorskoj visini 720 m, kojima su se dotada služili radnici i koje su bile dobro usčuvane. .... važnost doma za planinarstvo ovog dijela Velebita uvidio je Ivan Gojtan, tadašnji predsjednik podružnice HPD „Visočica“ iz Gospića, kupio ih (spomenute zgrade) za 80.000 dina-

ra, uzdržavao do 1. prosinca 1925. i poklonio svom društvu u čast tisuće obljetnice krunjenja kralja Tomislava. U čast svog predsjednika planinari su prozvali ovaj objekt „Gojtanovo“ što je ostalo nepoznato planinarskoj javnosti. Svečano otvorenje bilo je 4. listopada 1925. godine u prisutnosti mnogih planinara i ostalih uzvanika iz cijele države, uz zvukove glazbe iz Gospića i uz posvetu župnika Franje Horvata iz obližnjeg Gračaca. Na zgradi je otkrivena istog dana i spomen-ploča:

925 - 1925

Ovaj planinarski dom otvoren prigodom tisućgodišnjice hrvatskog kraljevstva

4. X 1925. HPD

Svečanost je ovjekovječena izvanrednom snimkom Ljudevita Griesbacha objavljenom u »Hrvatskom planinaru« 1925/9“, slika 4. Dom su često posjećivali planinari, vozeći se vlakom iz Gospića do nekadašnje željezničke postaje Cerovac, odakle je hodajući uz prugu bilo nešto više od 1 km do doma. To je bilo ishodišno mjesto za izlete na polje Vučjak, Smiljanićev grob i Tremzinu prema istoku, te na vrhove Crnopca prema zapadu. Dom je imao tešku sudbinu [3], već 1928. godine potpuno je opljačkan, a u II. svjetskom ratu potpuno je propao. Piše Ante 1975. godine [2]: „Pred ruševinama smo porušenog doma, nema spomen ploče, ni traga njezina, nema Gojtana, tko zna gdje su završile Smiljanićeve kosti. Nema ni koza, ni ovaca, zato je poraslo grmlje po ovim kamenim padinama i drukčije su nego li na onoj Griesbachovoj snimki“, te donosi svoju fotografiju slika 5, slikanu iz istog kuta.

Damir je pročitavši članke dr. Ante Rukavine zaključio gdje i kako tražiti ruševine „Gojtanova“. Tako smo se Damir, Kata, Tome i ja jednog proljeća uputili autom preko Knina prema Gračacu i parkirali se uz cestu 1 km prije odvojka ceste za Cerovačke špilje. Kolnim putem do livade Krčevine, a onda usjekom dalekovoda ravno uzbrdo do željezničke pruge u blizini postaje Cerovac. Ustanovili smo da Cerovac više nije postaja, nema sporednih kolosijeka, a zgrada je u ruševnom stanju ali natpis „Cerovac“ još stoji. Uputili smo se uz prugu prema istoku, prateći pažljivo ostatke građevina s desne strane. Ubrzo smo stigli do tunela Duliba. Trasa željezničkog vodovoda po kojoj bi se moglo hodati je zarasla i obilazi nakolo brdo s tunelom. Iako postoji natpis „Zabranjeno hodanje prugom“ nije nam preostalo drugo nego da prođemo kroz tunel. Vrlo smo oprezni i oslušujemo da ne nailazi vlak, kažu da je

PLANINARSKI DOM POD CRNOPCEM.

FOTO: LJUDEVIT GRIESBACH.

Slika 4. Planinarski dom pod Crnopcem prigodom otvorenja 1925. godine, preuzeto iz [4]

nagibni vlak vrlo tih. Ako naiđe vlak u tunelu bi se morali priljubiti uz stjenke, a opasnost su i kamenja koja znaju prštati ispod tračnica. Srećom po nas, nije naišao nijedan. Nakon više od kilometra od bivše postaje Cerovac već nam je malo sumnjivo što još ne nailazimo na ruševine zgrada. Ipak stižemo do ruševine druge pumpne stanice željezničkog vodovoda, iza nje nalazimo veliki rezervoar ukopan u padinu brda, ali ruševina koje bi sličile na zgrade doma nema. Nema nam logike da bi pružni radnici stanovali daleko od pruge uz strm padinu brda. Ipak ne možemo biti sigurni, jer je teren jako zarastao u nisku šumu, od zelenila ne možemo vidjeti više od 20-tak metara u dubinu. Sad se pokazalo da nismo dobro pripremili izlet, jer Damir se ne može sjetiti što je točno pisalo o stazi do doma, a nismo ponijeli kopiju Antinog članka. Ja sam se sjetio da nazovem poznatog gospićkog planinara Tomislava Čanića. I kaže Tomislav da je on bio skupa s Antom Rukavinom kad su tražili ruševine doma i da jesu nešto dalje od pruge.

HPD-ova kuća na Cerovcu danas

Foto: A. Rukavina

Slika 5. Ruševine planinarskog doma pod Crnopcem 1975. godine, preuzeto iz [2]

Međutim po njegovom sjećanju one su na zapad, a ne na istok od Cerovca, a kasnije smo utvrdili da je i njegovo sjećanje krivo. Nakon toga odustajemo od daljnje potrage i vraćamo

se istim putem natrag prema Cerovcu. Nakon toga ostatak lijepog dana iskoristili smo za odlazak do poljan-selja Jabukovac. Pokraj pruge smo išli nešto manje od 2 km prema Gračacu

Slika 6. Ruševine planinarskog doma pod Crnopcem 2023. godine

do markirane staze prema Jabukovcu, spomenute u prvom dijelu ovog članka, ali o tomu u nekom drugom članku.

Kad smo se vratili kući u miru ponovno čitamo što je Ante napisao u članku [2]: „Do njihovih ruševina dolazi se prugom od željezničke stanice Cerovac idući prema Dalmaciji kroz tunel Duliba. Nakon desetak minuta hoda treba kod zgrada vodovodnih crpki skrenuti desno trasom vodovoda još nekoliko minuta do nekad jedinog planinarskog objekta, porušenog u prošlom ratu.“ Dakle bili smo svega nekoliko minuta daleko od „Gojtanova“. Zato smo dogovorili slijedeći pohod, ali smo odlučili da sad pri-

demo „Gojtanovu“ s istočne strane. Nakon skoro godinu dana krajem zime trojka Damir, Neven i ja ostavljamo auto na cesti s kojom se prilazi Tremzini jedan kilometar od silaska s ceste Knin-Gračac. Nastavljamo pješke po dobrom putu u smjeru zapada, koji onda zakreće prema jugu i dolazi do pruge. Uz prugu nastavljamo u smjeru Gračaca i nakon nešto više od 1 km smo kod pumpne stanice kod koje smo prethodni put završili potragu. Sad lako nalazimo zaraslu stazu do ruševina „Gojtanova“. Sve je zaraslo u nisku šumu, srećom ovaj put još bez lišća. Pokušavamo slikati ruševine s istog mjesta s kojeg je Lj. Griesbach davne 1925. godine sni-

Slika 7. Pogled s Plane 859 mnm na Ličku prugu, Kukove iznad bivše postaje Cerovac i Gračac

U čast svog predsjednika planinari su prozvali ovaj objekt 'Gojtanovo'

...
'Pred ruševinama smo porušenog doma, nema spomen ploče, ni traga njezina, nema Gojtana, tko zna gdje su završile Smiljanićeve kosti'

mio dom s istočne strane, ali zbog šume to nije moguće. Zato slika 6. prikazuje glavnu-veću zgradu doma sa zapadne strane, a manja zgrada nam se nalazi iza leđa i još je više srušena. Vidi se da su to bile solidne kamene zgrade, čiji zidovi su se sad urušili do visine oko 2m. Damir prevrće kame-nje ispred ulaznih vrata u velikoj želji da pronađe ostatke spomen-ploče iz 1925. godine, iako nam je jasno da bi je i temeljita iskapanja teško pronašla. Vjerojatno je uništena a ostaci bačeni kojekud. Tako smo ostvarili cilj da pronađemo „Gojtanovo“. Izlet nastavljamo usponom na obližnji vrh Planu 859 mnm, kojeg smo uočili s pruge već na prethodnom izletu, jer je lijep i kamenito-travnat bez drveća pa obećava dobre vidike. Probijamo se bez puta kroz šumu i izlazimo zatim na livade. Zaista su lijepi vidici na Ličku prugu, Kukove iznad bivše postaje Cerovac i Gračac, slika 7, te polje Vučjak i Tremzinu iznad njega. A o nastavku obilaska skrivenih dijelova Crnopca u nekom drugom članku.

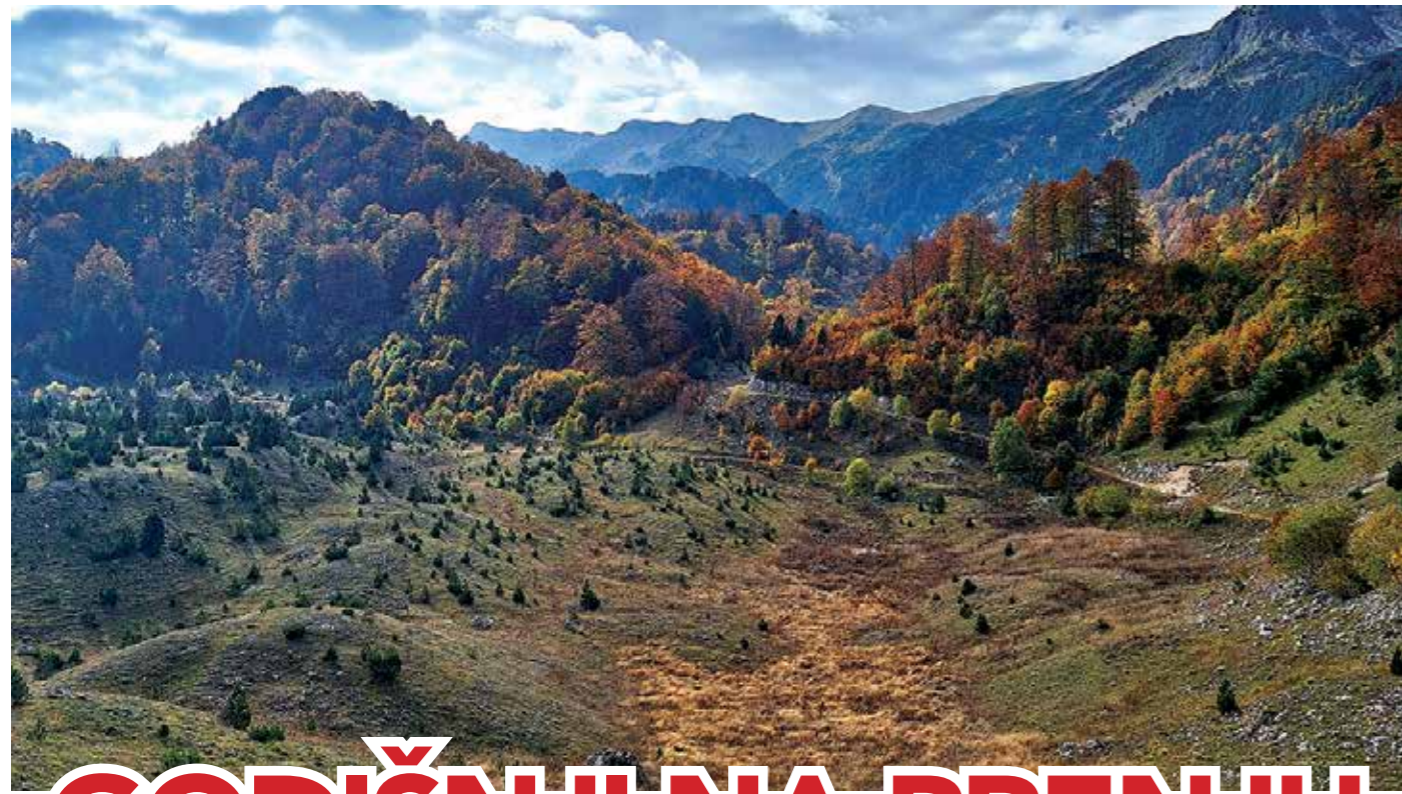
LITERATURA:

[1] Ante Rukavina: Sam na Crnopcu, Naše planine br. 5-6/1977.

[2] Ante Rukavina: Posljednjim putem Ilije Smiljanića, Naše planine br. 11-12/1975.

[3] Ante Rukavina: Prilog povijesti velebitskih planinarskih objekata, Senjski zbornik, God.8 (1980), str. 402-419, <https://hrcak.srce.hr/file/189413>

[4] Naše slike-Planinarski dom ispod Crnopca, snimio Ljudevit Griesbach, Društvene vijesti-Zajednički izlet na Velebit i otvorenje doma pod Crnopcem, Hrvatski planinar br. 9/1925. str. 164.

GODIŠNJI NA PRENJU

Kad si tu bit ćeš cilo vrime bez signala i to mi se zadnji put dogodilo dok još nije bilo mobitela

Đuli i Anči su prve osobe koje su Nati i meni otkrile planinu i nekako kad se ova četvorka okupi zavlada luda energija. Virujem da je to zato šta nam je dobro druženje iznad svih nekih ozbiljnih ciljeva, ali ono oko čega se uvijek okupimo je planina.

Ovaj put smo išle na misto di ni jedna od nas nikad nije bila, samo se iz daljine divila, na veličanstveni Prenj.

Na moju i Julijinu sriču, na žuto-crveni jesenski Prenj a ne u zimu i led.

Preko Blidinja i Jablanice došle smo do Konjica i našle se s Arminom i Sabitom da bi uzele ključ od skloništa Vrutak i da bi nas Armin džipom prebacio do doline Tisovice.

Kako je taj četvrtak Tvornica municije Igman iz Konjica isprobavala svoju municiju na ruti za Tisovicu, naš vozač se odlučio ići drugim putem preko Ljubine. Virujem da u tom trenu niti jednoj od nas to nije ništa značilo, ali nije nas ni bilo puno briga. Glavno da idemo u planinu!

Odluka se pokazala odlična, uz puno smijeha najbolja off - road vožnja ikad, a

od prizora putem zastane ti dah. Iz doline Tisovice, 4 nepametno natovarene žene iznile su na svojim leđima otprilike čovika od 100 kila do skloništa Vrutak. Korak po korak, bez puno priče, gledajući se koliko smo blesave. Vrutak je genijalan i ima sve, spužve

za spavanje, kuhinju sa posudem i špaher te najbolje od svega, spremište sa kišnicom. Voda je malo žuta ali pile smo je sve 4 i to neprokuhanu i evo žive smo.

Kad si tu bit ćeš cilo vrime bez signala i to mi se zadnji put dogodilo dok još nije bilo mobitela. Signal se može uvatiti na nekim vrhovima ali ni to nas nije bilo puno briga. Možda kakvo će biti vrime, ali smo nekako odlučile da je naša prognoza sunčana.

Sa skloništem je došao i autentični bosanski humor. Na spavanju smo imale najavljeni 2 dečka iz Tuzle, Danijel i Kenan koji su na svojoj avanturi penjanja na 11 vrhova Prenja iznad 2000 m. Brzo smo se suživile s njima tako da se sklonište Vrutak ubrzo pretvorilo u "Pozorište Vrutak". Komedijska je trajala dok nam se svi mišići nisu ukočili od smijeha. Hvala Pozorištu još jedanput!

Za prvi dan smo isplanirale napraviti đir na Otiš i Zelenu glavu.

Nakon izlaska iz šume, sve 4 smo se složile da Prenj neodoljivo podsjeća na naše Biokovo. Stina, izlomljena i siva od brojnih gromova, sipara ima dosta.

Markacija Vrutak - Zelena glava je 2 sata ali mislim da od uživanja i lipote nitko od nas nije mirija vrime.

Sa Zelene glave, do koje se dolazi kamenitom stazom osiguranom sajlom, lipo se vide vizure ostalih prenjških vrhova pa se poželiš naći na svakom od njih, barem jednom.

Dvi stare divljake kad dođu u planinu izgube pojam o vremenu i postojanju dok ih neki anđel ne svrne na pravi put

Na povratku, preko sedla, penjemo se na Otiš, izgledom drugačiji, kamena i travom obrasla staza, ali i on dosta strm.

Drugi dan, Julija i Anči su odlučile prvo otići na Jezerce pa na povratku na sklonište produžiti na Veliku kapu, a Nataša i ja smo se odmah složile idemo drito na Veliku kapu.

Kako to biva, pa tako i taj dan, da citiram Anči, "dvi stare divljake kad dođu u planinu izgube pojam o vremenu i postojanju dok ih neki anđel ne svrne na pravi put". Sva sriča jer rekla bi Anči, prisidnik Mate nema šanse da bi poslao GSS da njih dvi spašava.

Vjerovatno dok su njih dvi tražile anđela da ih izvede na pravi put, Nata i ja na svojoj turi smo odlučile da je Kruna Kapa, zakuvala čaj, meračile i divile se svemu oko nas.

Kako nas je vrime od početka počastilo, vitar i oblaci koji su se počeli taj dan skupljati dali su nam znak da je vrime za pozdrav sa Prenjom.

Sljedeće jutro, Armin nas je čekao u dolini Tisovice te smo se na povratku zaustavili na planinarskom domu Rapt. Opremljen kao hotel na spavanje može primiti 50 ak ljudi.

Na putu doma stale smo u Muzej "Bitka za ranjenike na Neretvi" u Jablanici i s ponosom uronile u povijest hrabrih

Dalmatinaca. Kraj dana smo začinile ručkom u Hajdučkim vrletima. Složile bi se sve 4, veliko hvala Prenju i do skorog viđenja!

Markacistička sekcija

Ove godine sekcija MARKACISTA bila je jako aktivna! Nakon sitnih inervencija i popravaka staza Protege-Orlovača i Šubičevac-Alati, uspješni smo u nekoliko vikenda odradili dvije zahtjevne rute Rogoznica-Lenik i Mirkovići-PL. SKL. 'Zlatko Prgin'! Osim makacista veliko HVALA svim našim članovima i članovima Podružnice Rogoznica, koji su nam pomogli da se isti realiziraju a bilo ih je dosta!

U 9.-om mjesecu (23.9.2023.) prisu-

stvujemo sastanku HPS-a, Komisija za planinarske putove, s predstavnicima planinarskih društava i ostalim zainteresiranim za KORIŠTENJE I ODRŽAVANJE PLANINARSKIH PUTOVA, PODRUČJA DALMATINSKE ZAGORE I LIKE (Veleučilište: 'Matko Matulić'-Knin) Razovarsli se o raznim aktualnim i zanimljivim temama: ..Djelovanje rada i ustroj komisije, organizacija školovanja, stručna pomoć u markacijskoj djelatnosti, koordinaciji uspostave planinarskih putova i obilaznica, skrb o održavanju pl.putova, rad na povećanju sigurnosti i zaštiti pl.putova, vođenju registra podataka, zadaćama markacista, bilježenju akcija, godišnjem izvješću, ustroju komisije, suradnji pl.društava, mogućnosti za sudjelovanjem u natjecajima za korištenje namjenskih sredstava raznih fondova..suradnji GSS, Hrvatske šume..

U isto vrijeme, samo u drugoj prostoriji, naša dva člana: Mirna Stošić i Eugen Ercegović prisustvivali predavanju: TEČAJ ZA MSRKACISTE, koji se odvijao u dva dana! (...ubaciti Mirnine dojmove i slike)

..29.30.9.-1.10.2023. tri članice Markacijske sekcije: Anka, Danka i Sanja su-

djelovale u 2.Markacističkom kampu, Veliki Rujno 2023., u organizaciji PD Paklenica-Zadar i PD Belveder, bilo je to jedno predivno druženje markacista iz cijele Hrvatske s ciljem uređenja planinarskog puta 505 od Velikog Rujna do Oglavinovca! U jednom dijelu večeri imali smo i okrugli stol, gdje se

raspravljalo o trenutnim problemima a bilo je korisno čuti mišljenja i iskustva ostalih markacista iz drugih društava! Druženja, rada, hrane i delicija nije manjkalo! Organizaciju su nadopunili improviziranim kinom i filmom o povijesti planinarstva i bendom koji nas je zabavljao do kasno u noć!

TEČAJ U KNINU

Komisija za planinarske puteve je organizirala tečaj za markaciste koji se održao za vikend (23. 9. i 24. 9. 2023.) u Kninu. Nakon prisustvovanja akciji markiranja staze iz Mirkovića prema skloništu Zlatko Prgin, zainteresirala sam se za sudjelovanje u tečaju.

Kolega Eugen iz podružnice Rogoznica i ja smo otišli na tečaj. Prvi dan predavanja je sadržavao određene teme poput povijest markiranja, dimenzije markacija, njihova podjela, pribor koji se koristi, uređivanje staza i zadaci koje markaci-

sti moraju obaviti. Nakon dobrog i slikovitog predavanja imali smo pismeni ispit gdje smo svi položili, a drugi dan je bio terenski dio. Ispred OŠ Kijevo smo ponovili kratko stvari koje smo naučili prvi dan te na kartonskim papirima isprobali crtanje markacija. Podijeljeni u grupe, pod vodstvom markacista instruktora markirali smo dvije staze na putu prema mjestu Glavaš. Nakon markiranja otišli smo na podjelu diploma.

Mirna Stošić

ALPINISTIČKA ŠKOLA

HPD Mosor 2022/2023

Početak 2023. odnosno nakon božićno-novogodišnje pauze nastavila se alpinistička škola HPD Mosor i završila u rano proljeće. Trebala sam odmah po završetku napraviti osvrt kako sam i obećala, ali privatne obaveze nisu ostavile prostora za tipkanje. Skoro sam to i preskočila ali urednica Helopa ima dobro pamćenje tako da ću ipak morati štogod otipkati, u protivnom mi neće dati mira.

Prvi dio škole u 2022. se bazirao na sportsko-penjačkim tehnikama i tehnikama penjanja sportskih višedružnaca. Sada je došlo vrijeme za ono zbog čega smo tu a to je klasika odnosno penjanje smjerova koji nisu uređeni. Sve točke osiguranja radimo sami sa opremom koju smo donijeli na leđima odnosno na pojasu.

Prvi vikend okupili smo se na parking-u u Gornjem Sitnom. Naši učitelji su nam prvo pokazivali tehnike izrade sidrišta, zabijanje klinova i korištenje druge klasične opreme u stijenama iznad parkinga. Potom smo se mi sami iskušali u zabijanju klinova i stavljanju „zaglavaka“. To je izgledalo poprilično smiješno i nama a kamoli ne njima. Nakon pauze za ručak, podijelili smo se svi u parove sa instruktorima (ja i Ela s Ivanom) i krenuli penjati u gotovo pravi alpinistički smjer. „Gotovo“ pravi kažem zato što je nagib terena takav da se može penjati bez ikakve opreme ali za potrebe škole mi smo zamislili da smo u pravom smjeru gdje postoji opasnost od pada. Premda se postavljanje osiguranja na videozapisima čini poprilično jednostavno, u stvarnosti shvaćam da je to kao branje šparoga. Nikad ne idem u branje šparoga (ne volim) i ako se negdje slučajno nađem među šparogama, neću ih ni primijetiti. Isto tako ovdje ne vidim pješčani sat u kojeg bi mogla postaviti međuosigranje dok god mi Ivana ne uperi prst u njega (a ima ih na svakom koraku). Ne razlikujem ni koja rupa je dobra za koji klin, pa zaključujem da je alpinizam kao i branje šparoga. Treba biti što više na

DRUGI DIO

terenu da ti se oko nauči prepoznati detalje.

Drugi vikend je prava stvar, penjemo pravi alpinistički smjer na Komornjaku pokraj Omiša. Ovaj put penjem sa Juricom i izabrali smo smjer Suho drvo, malčice teži ostali. Ulazim u prvu stvarno laganu dužinu al opet ne vidim detalje pa gubim (odnosno svi gubimo) poprilično vremena za dionicu koji je poprilično lagana. Tu je dobar dio nas prvi put „zagrlio“ tetiviku (bodljikava biljka dalmatinskog krša koja se često nađe u dužinama manjeg nagiba) tako da su nam ruke bilo poprilično izderane. Nakon što smo svi više manje napravili prvo sidrište, gotovo filmski iz vedra neba pojavio se crni oblak, zapuhao jaki vjetar u kanjonu i počela kiša. Temperatura se drastično snizila

Taj mentalni umor mi je isto skroz novi pojam, nisam mu nikada predavala neku važnost, uvijek sam mislila da je sve u mišićima

u minuti. Odlična škola, pravi „drill“. Srećom nije dugo trajalo. Drugu dužinu preuzima Jurica, ima neki teži detalj. Na izlazu iz treće dužine ima mala zajedna, isto malčice teži detalj. Puštam Juricu da vodi i treću dužinu jer već nekoliko dana vučem ozljedu noge pa dok penjem pazim na svaki korak i bojim se da napravim veću ozljedu (da znam, nisam trebala ni dolaziti u stijenu u takvoj situaciji, ali došla bi bila i da sam na štakama). Uglavnom super je to sve bilo, mislim da mi je srce naraslo uduplo. Satrala sam se dok sam vadila neki klin u trećoj dužini, da je bio moj ostavila bi ga bila tamo zauvijek. Izvukla sam i tu zajednu malu bez nekih problema. Ne znam kako bi je popela kao prva, ali ovako kao druga mi je bilo sve kako treba.

Pogled s tog Komornjaka na Omiš je divan, mislim da bi mogla doći svaki vikend tamo nešto penjuckati i da mi ne bi dosadilo. Baš je bio super dan i baš mi je bilo super penjati. To je bio taj dan koji sam čekala od početka škole. Drugi vikend se ponovno penjalo na Komornjaku, ja nisam mo-

gla zbog obaveza. Ja ne znam jesu li ostali zapamtili taj penjački dan, ali ja pamtim dan danas tugu što nisam mogla ići.

Sljedeći vikend smo išli u Paklenicu. E to je već bio pravi penjački vikend. Našli smo smještaj u Starigradu i skupili se već petak predvečer. U subotu ujutro je stigao ostatak ekipe i rastrkali smo se po Paklenici. Penjali smo mislim svi nekakve sportske višedružnice i bilo nam je odlično. Mirko i ja smo prvo išli u Oprosti mi pape. Ako se dobro sjećam vodila sam veći dio smjera uključujući završni detalj odnosno malu prečnicu di ti srce stane kad se ispod tebe odjednom otvori „rupa“ od nekih 100ak metara. Poprilično sam bila ponosna na sebe da

Josip Marin (Mišina) voditelj
Ana Buklijaš
Ante Jović
Jurica Veić
Ivana Buklijaš
Mirko Gaurina
Ante Skorup
Antonija Jadrijević
Vinko Ivanković
Hrvoje Ćurak
Josip Glavinović (Googly)
Hrvoje Kasalo
Marin Šilić
Jelena Radnić

sam izvukla taj detalj, ne zbog težine (nije to ništa teško) nego zbog tog psihičkog momenta. Par godina ranije vjerojatno bi tu blokirala i ne bi se mogla pomaknuti. Na vrhu smo se podružili s drugom navezom, svi baš veseli i opuštteni jer je smjer lagan ali baš divan. Pogled s vrha na cijeli kanjon, odlično! Spustili smo se dolje pa išli penjati još jedan kratki smjer na Ovčji kuk, ovaj put u kombinaciji s Ivanom. Ocjena je bila neka lagana 3-ca. Krenula sam voditi prvu dužinu s poprilično samopouzdanja, neš ti ocjene. Nakon dva-tri spita shvaćam da to nema veze s datom ocjenom i preznojavam se od muke. Puziram uzeti vode (to je jasan znak ovima dolje da sam na rubu) i jedva se dočepam sidrišta, preznojena. Ivana penje prema meni „na top“ isto vidno šokirana s obzirom na težinu smjera u odnosu na ocjenu. Drugu dužinu šaljem spretnog Mirka da postavi,

ja sam već preumorna za postavljati dalje. Sretni i zadovoljni vraćamo se u bazu i spremamo večeru. Sljedeći dan smo imali opake planove pa smo se tako ja i Ana dogovorile da idemo penjati smjer Kanjonski. Smjer ne bi trebao biti toliko težak po ocjeni (bar sam tako mislili) ali dosta dugačak i orijentacijski zahtjevan. Prva naveza će biti Ante i Matea jer je Ante već davno s nekim penjao taj smjer. Prvu dužinu postavlja Ana međutim kako napredujem prema njoj shvaćam da se uopće ne osjećam psihički dobro danas, odnosno shvaćam da to šta je Ana ispred mene postavila ja teško penjem a kamoli da postavljam. U razgovoru s Anom zaključujemo da je ipak bolje da odustanemo od smjera nego da forsiramo dalje. Ima nekih dana kad jednostavno nisi spreman. I to je valjda bio taj dan. Ana je sretna što sam to priznala, ja sretna što smo imali tu situaciju da absajlamo iz smje-

ra. Kasnije će se to pokazati kao odlična odluka jer su Ante i Matea penjali satima duže nego što smo računali, zbog teške orijentacije i nekoliko teških detalja. Činjenica jeste da i u slučaju da sam psihički bila spremna, definitivno nisam fizički u formi za toliko sati biti u stijeni, odluka je bila mudra. Otišli smo potom u drugi lagani (baš školski) smjer, stvarno za uživanje. Ali na naplatu dolazi cijeli tjedan i stotine obaveza koje sam imala za riješiti da bi uopće došla u Paklenicu + organizacija/logistika oko vikenda. U nekom trenutku shvaćam da mi drastično pada koncentracija odnosno da bez obzira što fizički mogu, mentalno nisam sposobna i ne mogu se skoncentrirati na osiguravanje Ane, pa prije zadnje dužine izlazimo iz smjera i spuštamo se nizbrdo. Taj mentalni umor mi je isto skroz novi pojam, nisam mu nikada predavala neku važnost, uvijek sam mislila da je sve u mišićima. Vjerojatno i jeste u hodanju, ali u ovim tehničkim disciplinama odmorna glava je bitna podjednako kao i snaga mišića. Nije mi bilo lako ni dovesti se do kuće, jedva sam čekali parkirati auto u dvorište. Sve u svemu odličan vikend, puno smo naučili!!!

Sljedeći vikend našli smo se na Kozjaku (Malački) i ponavljali sve tehnike koje smo ranije učili, svojevrсна priprema za ispit. I tako mic po mic došli do završnog vikenda. Podrazumijeva se kao i u svim drugim tehničkim školama da se za ispit treba pripremati i vježbati tehnike. I svi su to više ili manje i napravili ali ja jednostavno nemam kada. Jedino što mogu, a pokazalo se već kao korisno je vizualizacija. Tako svaku večer zaspem dok vizualiziram sve što smo radili: stavljanje međuosiguranja, komunikaciju, sisteme itd... Zamišljam

Gotovo filmski iz vedra neba pojavio se crni oblak, zapuhao jaki vjetar u kanjonu i počela kiša. Temperatura se drastično snizila u minuti. Odlična škola, pravi drill

sve uspone iznova, detalj po detalj vrtim film u glavi iznova. Znam da su velike šanse da u praksi to ne uspijem napraviti, ali nemam izbora. Bez obzira što bi bilo odlično položiti ispit i dobiti tu diplomu, svjesna sam da sam ipak ispunila svoj san, a to je bilo naučiti alpinističke tehnike i upoznati ljude koji se s tim bave ili žele baviti.... Na dan ispita ponovno smo na Malački. Vjerojatno bi mogla napisati cijeli roman da sam tada pisala. Toliko emocija svakojakih kod svih nas je bilo. Svako je na neki svoj način doživio i taj dan i cijelu školu, sve je sada nekako isplivalo na površinu, i lipo i ružno. Ja jedva čekam da sve prođe,

Alpinistička škola kao i sve tehničke škole je iznimno zahtjevna i za polaznike i za voditelje. Na kraju krajeva to je opasna disciplina i voditelji/asistenti stavljaju na svoja leđa ogromnu odgovornost moguće ozbiljne ozljede polaznika ali ono što je još najznačajnije riskiraju i svoj život. Stoga sam poprilično zahvalna njima na svom trudu i dobroj volji i ogromnom vremenu koje su uložili

nemam više snage za toliku količinu svakojake energije. Čini mi se da sam većinu dobro odradila i da je moja metoda vizualizacije stvarno upalila, premda sam svjesna da sam nešto zabrljavila kod Ane na prezentaciji karabinerske kočnice. Karabinersku kočnicu je teško samo vizualizirati. Čini mi se da Anu ipak nisam „ubila“ (to je ono kad padaš odmah), ali znam da

nešto nije bilo kako treba. Rastajemo se tako nakon ispita od „instruktora“ koji idu vijećati tko će proći/pasti a mi u shopping i pripremu za večeru na planinarskoj kući Koludar gdje ćemo nakon večere spavati u šatoru. Voditelji su donijeli odluku, jedino Ela je prošla ispit 100%. Matea i ja moramo ujutro ponoviti karabinersku kočnicu dok ostalih 5 + 2 ponavljača

od prošle godine nisu zadovoljili i naknadno će izaći ponovno na ispit (kroz par tjedana su i ostali kolege uspjeli položiti ispit, samo 2 ponavljača nisu). Malo smo „zaružili“ do neke kasne ure i odspavali par sati. Uvjerena da sam shvatila što sam krivo napravila na karabinerskoj kočnici, ujutro je prezentiram ponovno sada pred svima prisutnima. Ponovno zabrljavim jer to što sam mislila da sam trebala napraviti uopće nije ispravno, usput još par detalja odradim loše zbog treme pred svima prisutnima instruktorima i kolegama. S obzirom na činjenicu da opet nisam nikog „ubila“, smilovali su mi se instruktori i dali nam zeleno svjetlo za prolazak obima.. Zapamtiti ću do kraj života taj moment izlaganja te karabinerske kočnice pred svima, a i svaki put kad je neko spomene silit ću se Ane i njenog tada ljutitog pogleda što sam odradila gore umjesto bolje nego dan ranije :) .

Nakon što smo pokupili opremu rastali smo se i krenuli svaki svojoj kući, ja i naša Antonija Jadrijević totalno opijene srećom i lipim emocijama. Da ih je bilo staviti na vagu, težili bi vjerojatno više nego cijeli Kozjak. Alpinistička škola kao i sve tehničke škole je iznimno zahtjevna i za polaznike i za voditelje. Na kraju krajeva to je opasna disciplina i voditelji/asistenti stavljaju na svoja leđa ogromnu odgovornost moguće ozbiljne ozljede polaznika ali ono što je još najznačajnije riskiraju i svoj život. Stoga sam poprilično zahvalna njima na svom trudu i dobroj volji i ogromnom vremenu koje su uložili. Neki su bili stalno prisutni a neki zbog obaveza manje, neki su bili stroži a neki blaži, neki nasmijaniji a neki ozbiljniji, ali svi su dali neki dio sebe da nas nauče i svima veliko hvala na svemu!!!

DRUGO LICE LJETNE ALPINISTIČKE ŠKOLE

25.-26.3.2023.

ANTONIJA

JADRIJEVIĆ

Gaće su mi se tresle, ali zamuckivala nisam...čak je sve ispalo i dobro i poučno, mislim da sam čak i uživala

Šta ti je život...u jednom trenu cili pripadnut muku mučiš sa polaganjem završnog ispita, tresuti se gaće, povratija bi, plaka, a onda u drugom trenutku (tj. godini), sidiš na suprotnom mistu i ti provjeravaš nečije znanje! Čista ironija života!

Ove godine sam imala čast kao alpinist pripravnik pomagati na ljetnoj alpinističkoj školi AO Mosor koja je trajala od listopada do ožujka. Jedva sam čekala i predavanja i uspone, a da nisam izložena stresu naučavanja, suočavanja sa nečim stranim i novim, jer sam imala ogromnu i želju

I potrebu sve opet ponoviti i utvrditi gradivo.

Nakon svoje škole nisam imala baš puno prilika za penjati, tako da sam imala osjećaj da sam svo stečeno znanje zaboravila...lagani nemir i nesigurnost su mi se uvukle pod kožu. Ako nemaš stalnog partnera, osobu koja ti paše svojim stavom o penjanju, sličnim životnim navikama, raspoloživim vemenom, teško da ćeš išta pe-

njati....tako da je tih 9 mjeseci proteklo u nekoliko skromnih uspona.

Moj plan je bio da budem tu negdi sa strane, opušteno uživam u nemoranju činjenja ičega, slušam ponovo gradivo i penjem po potrebi...ako pofali ljudi.

Međutim, moji planovi i želje nisu bile identične vodstvu AO Mosora...bacilo me odma u vatru...stavilo me na stranu predavača da objasnim novim učenicima otpuštanje autoblok sprave ili ga popuštanje konopa partneru koji se penje prema meni. Tako da su mi se gaće tresle, ali zamuckivala nisam...čak je sve ispalo i dobro i poučno, mislim da sam čak i uživala. Vodila sam školarce u smjerove sa velikim razumijevanjem njihova stanja i svih problema sa kojima se suočavaju...a ko će te bolje razumjeti od osobe koja je to u bliskoj prošlosti iskusila. Na sam dan ispita dolazim u nadi da ću ja onako okolo skakutati gledajući od svega pomalo i biti više moralna podrška učenicima, bodiriti ih, grliti,

Obožavam planinu jer mi dovede neke lipe, zanimljive ličnosti u moj život, a one već srcu drage samo još i više ulipša!

biti rame za plakanje, smijanje...sta god treba...i samo se u jednom momentu nađem na polici iznad sidrišta i čekam prvog kandidata, moju Jelenu Radnić Morić... emotivna do suza...u čudu čudastom sam, misli biže na godinu prije i jad koji sam prolazila dok sam ja sama bila na njihovom mistu... najradje bi ih sve izgrlila na vrhu, ali ne smin, u glavu mi dolaze Anine riči... pravedna, ali stroga I tako sam ja pravedno i strogo (po mojim kriterijima) sidila idućih 5-6 sati na maloj polici uživajući u pogledu,

meditirajući čekajući kandidate, gostila raznim sladilima apsolutno svjesna da nema toga mista di bi sad rađe bila. Obožavam planinu jer mi dovede neke lipe, zanimljive ličnosti u moj život, a one već srcu drage samo još i više ulipša! Bome je pravo lipi osjećaj biti u mo-

gučnosti priniti znanje, podiliti jedan maleni dio i ljubavi i zanesenosti penjanjem drugima!

BRID NA KOZJAKU III/IV+?

Naveza: Antonija Jadrijević i Jelena Morić (AO Mosor)

Ok, izgubili smo puno vremena (i nerviranja moga) ali ajmo gledati stvari s druge strane, baš svašta sam naučila u tih 10ak metara smotanog koprcanja i traženja rješenja za izvući se iz loše putanje

Tako smo se mi prvog rujanskog vikenda u subotu poslije ručka uputile prema Kaštelama odnosno planinarskoj kući Koludar u blizini koje smo postavile šator za spavanje. Istovremeno su se „užarile telefonske linije“ u AOM jer je Maja pokušavala okupiti

ekipu i počastiti pićem za rođendan pa tako i nas dvi nagovoriti da se pridružimo. Sasvim neplanski i spontano otvorila se prilika da se svi vidimo nakon nekoliko mjeseci pauze od druženja/sastanaka. Nas dvije smo odlučile prije nego im se pridružimo napraviti izviđanje kako pristupiti smjeru, da bismo ujutro bile što brže. Olakšala nam je činjenica da nas Mišina dalekozorom vidi iz svog dvorišta, odakle je percepcija puno bolja nego nama na dnu stijene Koludra. Nakon što smo našle ulaz, spustile smo se nazad do auta pa nizbrdo do Solina pozdraviti drage ljude.

Ujutro sa svitanjem izvukle smo se iz šatora i nakrcale svom opremom. Mislila sam da ćemo ranije biti na ulazu u smjer, ali vrijeme leti pa smo tamo tek u 8. Nemaš pojma gdje je vrijeme prošlo, u dobrom društvu valjda tako ide. Okitile se svim i svačim što imamo, jedino što nemamo su „friendovi“ a za njih sam u početku još olako izvela zaključak da trebaju samo tamo negdje u onim crvenim granitnim stijenama što viđam na Instagramu (kasnije će se pokazati netočno).

– „Zaboravila si penjačice“? – pitam uvjereni da nema šta drugo reći. – „Ne nego imam u torbi dvije lijeve različite veličine iste boje“.

Smjer po bridu s varijacijom ulaza kod velikog stabla ima cca 100 metara, 3 dužine. Prve dvije lagane, odnosno prva izgleda da se može i u teniscama. Krećem postavljati prvu dužinu ali nakon prvih par metara shvaćam da sam na terenu koji nije dovoljno strm pa u sjeni stabala ima više trave nego kamena, nemam se ni gdje uhvatiti niti gdje ugaziti i svugdje proklizavam. Umjesto linijom koju smo trebale ići krećem previše u desno jer mi se čini da ću se lakše izvući odnosno da je teren kamenitiji. Nakon „koprcanja u travi“ i grljenja bodljikave tetivike shvaćam da sam napravila glupost i da ne znamo gdje će nas ta putanja dovesti. Nije to neki značajan propust u alpinizmu jer smjer ionako sam sebi tražila i improvizacije su uvijek dobrodošle, ali mi nemamo cijeli dan na raspolaganju nego 2-3 sata nešto blažeg podnošljivog jutarnjeg sunca pa zaključujem da je

puno bolji plan da Antonija krene u „pravi“ smjer nego da gore završimo u nekom problemu. Usidrila sam se u neko stablo s namjerom da napravim sidrište s kojeg ću nju osiguravati i dok se namještam na polici (izgledalo je kao polica) urušava se zemlja pod nogama, padam na guzicu al me zaustavlja lađarac kojim sam se osigurala na stablu. Nebi mi naravno bilo ništa strašno da sam proklizala koji meter niže, ali super je taj moment kad skužiš važnost onog „prvo se osiguraj“. Ok, izgubili smo puno vremena (i nerviranja moga) ali ajmo gledati stvari s druge strane, baš svašta sam

naučila u tih 10ak metara smotanog koprcanja i traženja rješenja za izvući se iz loše putanje. Antonija preuzima vodstvo i nakon što stupa nogom na čvrste stijene našeg brida vidno sretna penje se ko vjeverica. Promatram nju tako sretnu gore na osunčanom bridu i razmišljam kako joj izvanredno stoji ta stijena. Izgleda kao vjeverica. Izvlačim se i ja nekako iz te „šume“ i penjem napokon po stijeni prema sidrištu šta je Antonija postavila u međuvremenu. Ne znam kako izraziti te emocije, ali baš sam sretna što smo tu di jesmo. Već je prošlo 10:30, mi smo niže nego što sam planirala da

NEKE VEZANE MISLI:

Dok tipkam ovaj tekst sjedim u kući moje bake koja je u svojoj 92-oj godini prije 2 dana pala u krevet nepokretna i čini se da broji zadnje dane. Rođena u selu u tipičnoj dalmatinskom kršu, siromašne obitelji tradicionalnih vrijednosti. Sve se njezine godine svode na rad, trud i muku. Nikad ništa nije sebi imala za priuštiti, a i kada je možda nešto imala, odgoj joj nije dozvoljavao da to priušti sebi. Nije nikad nigdje ni putovala, a ne sjećam se ni da je ikad išla nekom u posjetu (nije se smatralo pristojno ići po tuđim kućama). Osim što je bila u posjeti par puta kod kćeri u Rijeci i jednom kod mene kratko na kruceru u Dubrovniku, nema se šta drugo istaknuti.

Razmišljam dok ovo pišem o tome kakav je život žene bio tada i kakav je nama sada. Koliko se promijenio standard života u međuvremenu? Ili smo to mi svojim izborom okrenule život u ovom našem smjeru? Jeli to naša sudbina, dar s neba ili smo uspjele svojim mislima oblikovati takav put? Hoćemo li i mi (kao i ona) kad jedan dan padnemo u krevet od starosti s tugom prepričavati život kao tešku muku ili ćemo imati duboko urezane trenutke sreće kao što je ovaj izlazak iz brida na Kozjaku? Možda ako ih zapišem i ostavim zapisane tamo negdje na „internetu“ ću ih jedan dan moći vratiti i kad dođe kraj biti zahvalna na svemu...

Što sam naučila?

- ako tvoj penjački partner kaže da pravac koji postavljaš se ne čini dobar, vjerojatno je u pravu
- ako nešto izgleda kao polica obrasla travom, lako moguće da je samo trava (bez police)
- ako imaš dvije penjačice u torbi ne znači da su iste veličine a niti da je jedna desna druga lijeva, provjeri!
- „Frendovi“ nisu samo za američko tržište
- ako misliš da imaš svu opremu u torbi, provjeri još jednom jer nečeg sigurno nema
- Antonija je prirodni talent (ja nisam pa moram trenirati)

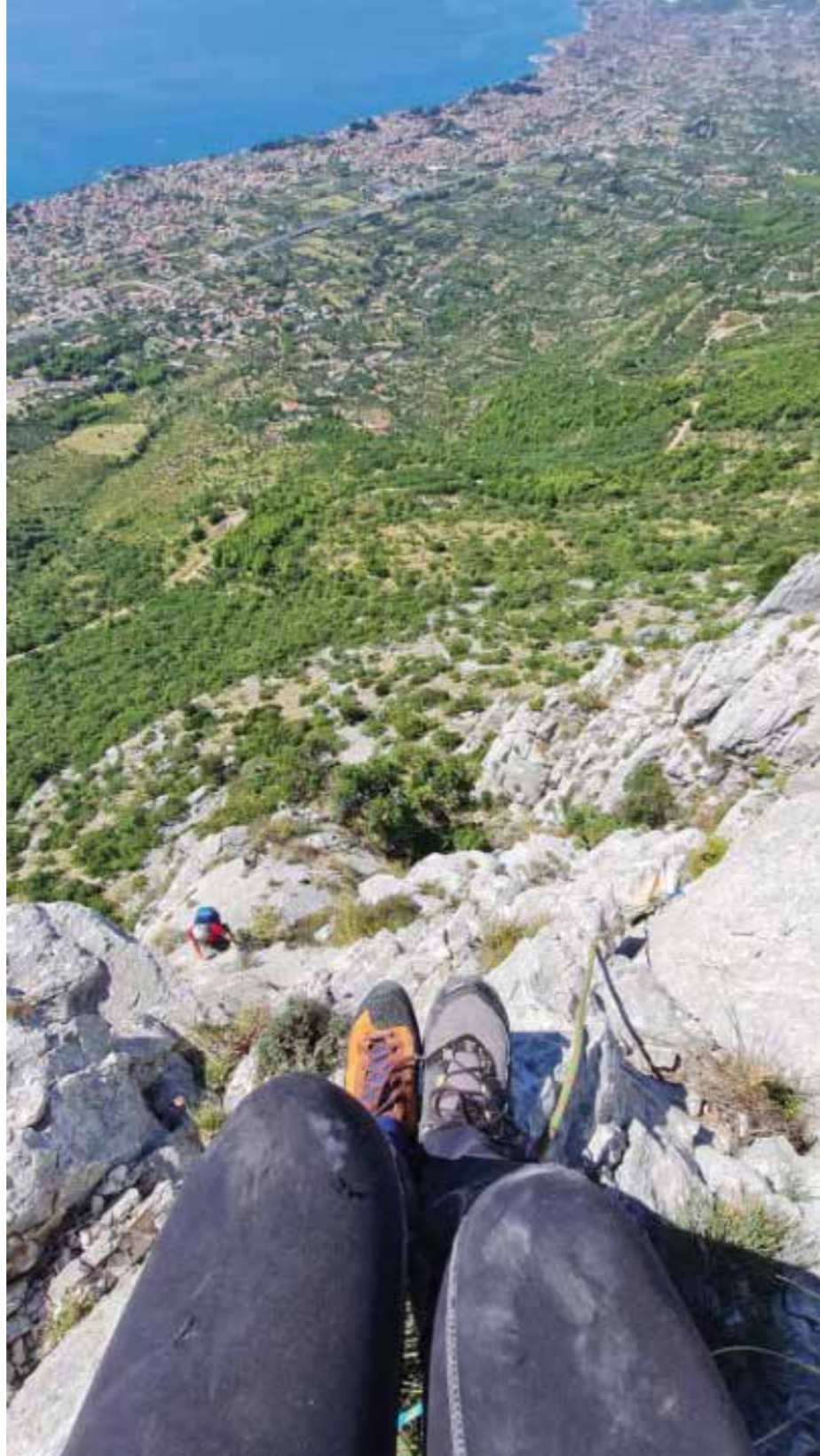
budemo u to vrijeme, sunce nas dobro prži a i Antonija je u boljoj fizičkoj i mentalnoj spremi pa preuzima vodstvo dalje da se što prije izvučemo van. Komuniciramo walkie-talkiem, uživamo i ja i ona. Dok stojim na sidrištu gledam ispod sebe i iznad sebe i ne mogu se nadiviti trenutku i spoznaji da sam uspjela zapamtiti sve korake koje smo učili u školi, osjećam sigurnost u ono što radim i u usporedbi s nekim početcima u školi, skroz se dobro osjećam izloženo na toj visini. Prije par godina sam imala tu neku želju (tad se nije činila baš realna) da do 40-te naučim alpinističke tehnike. Sad evo stvarno par dana do 40-og rođendana sam tu u stijeni Kozjaka, shvaćam sad da je san stvarno ispunjen. I penjati s Antonijom je divno, ta neka njezina dobra energija i smirenost je zarazna. Kaže na talkie-walkie: „Hoćeš malo crnog humora?“

– „Zaboravila si penjačice“? - pitam uvjereni da nema šta drugo reći.

- „ Ne nego imam u torbi dvije lijeve različite veličine iste boje“.

E to se garant nikom nije dogodilo otkako postoji alpinistički odsjek Mosor, gotovo sam sigurna u to. Dobro sam se nasmijala.

Antonija je tako nastavila penjati s jednom penjačicom i jednom tenisicom. Zadnji detalj prije izlaza je nešto teži, u tom trenutku nismo sigurni da uopće ulazi u pravi detalj. Negdje bi trebao biti klin ali ga mi ne vidimo. Tek kad se Antonija našla u detalju shvaćam da nije šala i molim Boga da se pojavi taj klin.. U nekom trenutku vikne na sav glas „Evo ga“ i tad prodišem. Problem nije toliko u težini detalja nego činjenici da je detalj takav da u njega nemaš šta staviti nego „friend“. Onaj za koji sam ja mislila da mi neće nikad trebati pa se nisam potrudila ni nabaviti.. Ali Antonija je

Divan osjećaj. Baš divan. Nije to neka euforija kao što bi čovjek pomislio, nego onaj osjećaj kad je sve sjelo na svoje mjesto. Ma šta uopće jednoj ženi više treba od jednog lipog alpinističkog smjera?

spretna i neustrašiva pa se izvukla iz problema i izašla na vrh.

Divan osjećaj. Baš divan. Nije to neka euforija kao što bi čovjek pomislio, nego onaj osjećaj kad je sve sjelo na

svoje mjesto. Ma šta uopće jednoj ženi više treba od jednog lipog alpinističkog smjera? Ne treba mi ništa drugo za rođendan a nadam se i sljedeći okrugli da će biti isti scenarij.

JUGOZAPADNI GREBEN

Alpinizme, dočekali smo te! Kako smo moje tijelo i ja u svadi još od Ame Dablam, nisam baš imala hrabrosti "ući u stinu" zadnjih 7,8 miseci i penjati. Odlučili smo napokon nešto popeti, ali po mojoj želji - lagana težina smjera i obavezno klasika. Leo mi je udovoljio i izabrao naše uvijek interesantno Biokovo, Jugozapadni greben, sektor

Veliki Šibenik. Datum ljetni, točnije 2.sprnja i rekao bi čovik di ćete u stinu po žegi, ali smo penjali kako i naziv smjera kaže zapadnim dijelom, pa se nismo spržili. Eto, nije bilo nikakvih problema, dapače bilo je savršeno - izmjenjivali smo se u vodstvu, srećom Leo je vodio dio kad je prije „vrata“ sreo buc mastog i mirnog poskoka, ja mislim da bi se zaledila da sam morala uzetom pokraj njega... Tu negdje sam klepnala koljenom o stinu, pa sam se vrpjila u bolovima dok se on smješkao mojoj nemoći.

Statistika:

- izvukli 450m užeta
- 3h pristupa
- 4h penjanja
- 4h odstupa
- 1kom poskoka

• težina smjera je III/II, klasika
• penjali smo ga u pristupnim patikama. Zašto je odstup trajao toliko? Pa, kad izađeš iz smjera do vrha V.Šibenik ima još cca 45 min planinarenja, pa žustrim korakom prema vrhu Motika, te se zalomi kroz žlijeb do Basta, a nagib je divan za spuštanje i sve to po mrklom mraku, dva dana sam dolazila sebi. Ima li lipšeg osjećaja nakon petog smjera, stojiš na tim predivnim biokovskim vrhovima i znaš da su tamo staze teže i zahtjevnije, ali penjanje je nadnaravno. Jednom riječju: sloboda!

Najromantičniji dio dana je bio doček mog rođendana, na Ininoj pumpi u Makarskoj u ponoć, nazdravili smo s par piva i sretni došli doma malo prije 2 ujutro. Cheers!

Na Anića kuk sa krive strane

Svaki prolazak kroz kanjon Velike Paklenice bilo da se ide planinariti na obronke južnog Velebita, bilo da se ide penjati jedan od milijun smjerala u kanjonu ili se turistički posjećuje kanjon ostavlja putnika bez daha kad se nađe okružen svim onim zidovima. A naći se pod Anića kukom, najimpozantnijim zidom Paklenice i svetim gralom svih alpinista naše regije, ne samo da ostavlja bez daha nego i izbija želju za disanjem. I nekako prije ulaska u stijenu vjerovatno svatko od nas bar par puta sumnjičavo pomisli na razumno povlačenje kad se sjeti da je pred tobom 300-tinjak metara zida koji je potrebno savladati kako bi se slikao na vrhu Anića kuka. Pa i sam razum kaže da je pametnije onom pravom stranom, krenuti stazom prema sjeveroistoku pa okružiti kuk i doći mu sa stražnje strane. Tako je valjda i bilo planirano dok nisu izmislili ovaj alpinizam!

Međutim, kad je već izmišljen alpinizam i kad je postao UNESCO-va nematerijalna baština, red je da se na Anića kuk dolazi i sa krive strane. I tako na jednom staničnom sastanku HGSS-a, kako meni u trenucima dosade misli najčešće lete prema stvarima koja volim, padne mi napamet kako bi bilo baš super da predložim mom dragom prijatelju i kolegi Luki Dubravici da krenemo idući vikend penjati Brahmov smjer, najstariji smjer Anića kuka. Naravno, Luka je nakon otprilike jedne milisekunde razmišljanja pristao i to je bilo to! Moj životni i penjački partner, moja Antonia je odmah rekla da ide s nama kao support ako nastane kakav problem i ako bude trebalo organizirati bilo što sa zemlje. Super mi je bila ideja u trenucima dosade ali u stvarnosti kako penjati smjer kad je kraj srpnja i sredina ljeta i 100 stupnjeva u hladu i fjaka u zraku?!? Ma ni to nije problem ako se dobro isplanira, a to je nama značilo večernji odlazak u Paklenicu, noćno pješčenje do pod stijenu, bivakiranje pod stijenom i ujutro rano ulazak u smjer. Tim planom ljetna žega i vrućina bi nas ulovila u gornjem dijelu

stijene pa će nam biti barem lakše u mislima kad znamo da je brzo kraj. Sve isplanirano smo napravili, odspavali pod smjerom, u 6 ujutro smo bili u prvoj dužini i plan je bio čvrsto u našim uzdama. Naravno dok nije počela ljetna nevera sa nekoliko pljuskova i grmljavinom, a nas dvoje 100 metara od poda i 200 od vrha Anića kuka i naravno bez neke super mogućnosti

zaklona. Pa dobro, dok je taj show trajao nije bilo pametno ni dolje ni gore. Stani i čekaj! Željazna sa sebe smo maknuli koliko je moguće dalje (čitaj 2 metra maksimalno) budući smo bili ograničeni mogućnošću micanja. Nevera ko nevera, brzo dođe, a još brže prođe! Nastavili smo dalje po mokrim stijenama što nam je začinilo napredovanje i učinilo penjanje još malo interesantnijim. U velikim zidovima najteže je orijentirati se i ne zabucati u krivi smjer tko zna kakve ocjene težine. Mi smo se dobro pripremili pa nismo upadali u te probleme. U nekoj petoj/šestoj dužini dolazi se do detalja smjera, jednog 15-tak metarskog kamina ocjene 5c+ koja je već toliko izlizana da je upitna navedena težinska ocjena. Taj dio sam popeo bez ruksaka i tehnički korištenjem streme-

Odspavali pod smjerom, u 6 ujutro smo bili u prvoj dužini i plan je bio čvrsto u našim uzdama. Naravno dok nije počela ljetna nevera sa nekoliko pljuskova i grmljavinom, a nas dvoje 100 metara od poda i 200 od vrha Anića kuka i naravno bez neke super mogućnosti zaklona

na pa sam povukao svoj i Lukin ruksak prije nego je i Luka popeo isti detalj. Ostatak smjera je bila uživanja na već debelo 30+ stupnjeva Celzijusa, a na Anića kuk smo izašli nakon dobrih 5 ipo sati penjanja, taman u zvizdan. Povratak u civilizaciju je bio ajme meni majko moja po onim škrapama i kamenim gromadama u savršenom ljetnom tajmingu, negdi između podne i dva popodne. A šta reći?!

Dok smo se mi mučili u stijeni, Antonia je normalnim putem otišla na Anića kuk, spustila se s njege i uživala nekoliko sati u Dinka čekajući nas da zajedno ručamo i ispričamo joj kako nam je bilo popeti Anića kuk sa krive strane! Brahmov smjer, centralni dio Anića kuka, dužina 300 m, ocjena 5c+, A1/4a-4b, ukupno 13 dužina. Smjer je dobio ime po Dragutinu Brahm (Zagreb, 26. kolovoza 1909. - Starigrad 27. lipnja 1938.) koji je bio član AO HPD „Velebit“, a prije pogibije u stijeni Anića kuka uspješno se okušao u Sjevernoj triglavskoj stijeni i uspeo se na Grossglockner. Dragutin Brahm poginuo je u ovom smjeru 1938. u prvom pokušaju uspona, a prvi uspješan uspon ostvarili su dvije godine kasnije Marijan Dragman i Slavo Brezovečki te smjer nazvali njemu u čast.

Osnovni tečaj zimskih tehnika Komisije za alpinizam HPS-a

Krajem prošle godine Komisija za alpinizam HPS-a objavila je raspis za tečaj zimskih tehnika alpinizma koji bi se trebao održati na Vršiču u Sloveniji nekad u siječnju 2023. ovisno o vremenskim uvjetima i stanju snijega. Plan je bio da se prođu teme izrade snježnih sidrišta, lavine te generalno kretanje u zimskoj opremi i zaustavljanje na snježnim i zaleđenim padinama. Kako su se vremenski uvjeti poboljšali (čitaj pogoršali) odmah iza Nove godine, palo je u međuvremenu dovoljno snijega koji se imao vremena pretvoriti u kompaktnu i sigurnu masu te je temperatura bila dovoljno niska da je kretanje u takvim uvjetima bilo ugodno tečaj se održao odmah prvi vikend iza Nove godine (06-08.01.).

Na tečaj se prijavilo 20-tak učesnika kojima je 10-tak instruktora demonstriralo sve planirane tehnike u ta tri dana, a nakon svake demonstracije i vježbi odlazilo se na turu na jedan od vrhova oko prijevoja Vršič. Tako smo u tri dana penjali Nad Šitom glavom 2087m, Malu Mojstrovku 2332m

te zadnji dan Slemenovu špicu 1911m.

Tokom večeri smo se ugodno družili u Domu po Vršičem, većina je ekipa koju više ili manje poznajemo kroz druge edukacije ili alpinističke skupove pa smo praktično svi bili domaći.

Radujem se slijedećim radionicama i tečajevima Komisije za alpinizam HPS-a jer znam da je to jedini pravi način da svi skupa učimo i napredujemo u ovome što volimo. Za kraj, posebna pohvala pročelnici Komisije za alpinizam Tei Čalogović na inicijativi i organizaciji ovog tečaja koji se nije održavao godinama ranije.

NOĆNI ĐIR ZA KRAJ JEDNE I POČETAK NOVE GODINE

Odlučili smo ponoviti i ove godine, onaj lipo prošlogodišnji, spontano organizirani noćni đir po Vodiškim brdima.

Ideja je bila kao i lani, oprostiti se od protekle godine jednim laganim planinarenjem i nakon toga druženjem uz pivo i kobasice na Adventu u Vodicama. Đir smo nazvali noćno piketavanje, zbog noći i "piketa", odnosno štapova za planinarenje za one koji ne znaju značenje riječi.

Tako smo naoštrili pikete, upalili lampe i krenuli lagano od starta Orlovog kruga, preko bunkera kroz šumu Striborovu, pa do Križa. Sve domaći toponimi. Kod Križa smo se malo podružili i pričekali Mirsada Mešinovića, da nam napravi koju pravu profesionalnu fotografiju za uspomenu. Nakon fotografiranja, svjetlosna gusjenica od 49 ljudi uputila se prema startu đira, gdje smo ostavili aute. I onda u selo na pivo i kobasice.

Ove godine smo organizaciju svega podigli na malo višu razinu. Dragi naš Oleg je donirao nekoliko gajbi piva i donio stolove i klupe, a Draži je ustupio prostor na korištenje ispred svoje konobe. Piketaši su kupili kobasice i ostalo što ide uz to, a Emil Lemac rado se bacio u more i donio nekoliko kila friškom izronjenih kunjaka. Tako

da nam na kraju ničega nije falilo, čak je bilo i viška, barem što se hrane tiče. Lipo smo prošetali, popili koje piće, pojeli dobro i podružili se, što je bilo najvažnije u cijeloj ovoj priči. Tako nam ovi praznici nisu prošli samo u iću i piću nego je bilo nešto i sport-

skih aktivnosti. I za kraj, hvala svima koji su sudjelovali u ovoj našoj maloj priči. Budite nam svi veseli i zdravi i nadamo se da ćemo se ponovo vidjeti dogodine na još jednom noćnom piketavanju. Živili piketi!

Preko 100 ljudi sudjelovalo je na Mihovilskom tradicionalnom (zimskom) usponu na Dinaru. Čak 134 planinara hodalo je taj dan. Uspili smo izbrojiti i pet različitih društava

Ne znam više ni sama koliko se godi na organizira i pohodi Mihovilski Tradicionalni uspon na Dinaru između Božića i Nove godine. Prije par godina kolektivno smo se dogovorili da to uvijek bude na Svetog Stjepana 26. prosinca. Bez obzira na vremenske (ne)prilike - ide se! Po snijegu, kiši, suncu, magli... cilj je doći makar do našeg skloništa na 1500 metara, sad ga imamo, pa kasnije ovisno o željama i vremenu ide se na vrh!

Mi smatramo da tim usponom zahvaljujemo na uspješnoj protekloj godini i nazdravljamo za iduću, planinarsku i životnu! Zato se na leđima nose šampanjci, vino i rakijica, kolači i pečeno meso - za nazdraviti, da se zahvalimo našoj Majci Dinari što nas čuva i provelimo se uz obilje hrane i pjevanja. Mate, naš lincencirani vodič u zimskim uvjetima trebao je voditi ovaj izlet, no kako snijega nema i uvjeti su ljetni, zadužio je mene. Polazak je kao i uvijek iz Mirkovića, popularno zvanom Jogurt stazom.

Dakle, preko 100 ljudi sudjelovalo je na Mihovilskom tradicionalnom (zimskom) usponu na Dinaru. Čak 134 planinara hodalo je taj dan. Uspili smo izbrojiti i pet različitih društava! Laganim korakom stižemo do našeg skloništa Zlatko Prgin za neka tri i po sata, a tu se već čuje pjesma i smijeh! Planinari koji su bili prije nas na vrhu kažu da gore puše jako i hladno

jugo te se ne vidi prst pred nosom. Oko 40ak ljudi odličuje se na uspon do vrha, a ostali ostaju papati i zabavljati se na skloništu. Uh koja odlična atmosfera - Ante P. zabavlja pjevajući uz gitaru, svi su sretni i raspoloženi, ali idem do vrha jer sam službeni vodič izleta i moram, teško mi palo sigurno nije. Uspjeli smo se s planine do Mirkovića spustiti do mraka, zabavu smo nastavili u prostorijama Kluba, a Rita

26.12.2022.

se potrudila dodatno ga ukrasiti za tulum. Hvala našoj dj-ici Karmen zbog koje smo se tako dobro naplesali, dan - dva poslije smo se svi žalili na bolove u nogama, ne od uspona već od plesa, bravo! Opet Mihovilci (i gosti) organizirali divan dan, pun planinare-

Zašto najavljujem već za dvadesetčetvrtu? Službeno smo naš uspon prijavili HPS-u, kako bi nas uvrstili u planinarski kalendar, te ćemo na taj način moći ovaj uspon dignuti na viši nivo, tj službeno ćemo pozivati društva javnim putem, kako bi nas se okupilo što više

nja, pjesme, smijeha i ljubavi. Ponorilo se, još dugo, dugo godina! Koristim priliku da najavim Tradicionalni uspon na Dinaru 26. prosinca 2023., ali i 2024. godine Zašto najavljujem već za dvadesetčetvrtu? Službeno smo naš uspon prijavili HPS-u, kako bi nas uvrstili u planinarski kalendar, te ćemo na

taj način moći ovaj uspon dignuti na viši nivo, tj službeno ćemo pozivati društva javnim putem, kako bi nas se okupilo što više, te ćemo ugostiti planinare u našem najsladom i najlipšem skloništu na ovim prostorima. Dakle, očekujemo veći odaziv planinara iz Hrvatske i šire, svi su dobro došli. Vidimo se na Dinari!

POLJIČKA PLANINA

PODCIJENJENA PLANINA

Bia je zimski dan, prognoza svugdi loša, na većim visinama pogotovo. Jane i ja sa svrbežom u tabanima pensamo di ćemo, di možemo nešto samo da nismo doma, neku lipu turicu. Antonija nešto vrti smišlja i kaže amo mi tamo posli negdi, moje uši su čule, Omiška dinara šta nije nikakvo čudo jer em sam tek nepunu godinu u planinarima, em ne pamtim nazive, em se još uvijek u planinama držim ka kufer u nečijim iskusnijim rukama. Tako je bilo i ovaj put. Sili smo u auto i vozimo se tamo di nas moja iskusna vodičkinja navodi.

U Stobreču skrećemo sa glavne ceste na križanju livo na cestu koja vodi lagano uzbrdo, kasnije će se pokazati da je to glavni put za Mosor i druge lijepe ture. Nakon cca 500 m tu negdi nakon Ribole parkiravamo auto. U sebi se pitam di me je ovo dovela, tamo malo dalje vidim neki oronuli pogon, hrpe raznog nasipa, reciklažno dvorište, šute i još svega i svačega nešeremetnoga uz cestu. Nekako mi sve skupa ne izgleda obećavajuće. Stavljamo ruksake, prelazimo cestu i

Oduševljeni spoznajemo da uz planinarenje i prirodu koja svakim korakom postaje sve prekrasnija upijamo povijest i kulturu koja nam se velikodušno otkriva

krećemo betonskim putem uzbrdo. Beton prelazi u makadam a krajolik i dalje zbog utjecaja čovjeka izgleda sumorno i neprivlačno. Nakon nekog vremena skrećemo na

puteljak sa markama, nada da će tragova „civilizacije“ biti sve manje se povećava.

Dolazimo do prve zaravni i prve info table kad postajem svjestan da nismo na Omiškoj Dinari nego nekoj Poljičkoj planini, koja je to sad planina se mislim, čuo sam za poljičku republiku i soparnik ali planinu... di je tu planina? I dalje moj početnički podcjenjivački bahatluk. Krećemo livo od table i nedugo dolazimo do račvanja di se ide desno na penjaliste i feratu, još nešto pozitivno za budućnost.

Nastavljamo se penjati, to mi se već čini kao pravi planinski uspon. Dolazimo do vrha hrbata točnije ruba gornje zaravni. Malo dalje prema zapadu je sv. Jure na Perunu. Sa poučnih info tabli doznajem o zanimljivoj povijesti ovog kraja, o Perunu, borbi... postajem sve zainteresiraniji. Par slika i okrećemo se za 180 te krećemo na istok preko neobično običnog krša blago zakošenom sjevernom stra-

nom. Pogledavamo na moćni Mosor. Sljedeća točka je sv. Jure na Vršini pa onda i do vrhića Piščenica. Vizure su gotovo stalno iste, na sve četiri strane su prekrasne, sa sjeverne nas uvijek prati Mosor, prema istoku nas vuče svojom iznenađujućom snagom i dominantnošću Omiška dinara, na južnoj more sa otocima i na zapadnoj Split.

Moj interes svakim korakom raste, zastajkujem i ogledam se oko sebe sve više, škrtu prirodu me obuzima. Nastavljamo dalje, kršoviti teren postaje sve izraženiji, kamenčići prelaze u grote, korake zamjenjuju sve više skokići, balansiranje, mozak je sto posto okupiran, na hrpu smo opet, uvijek nanovo uživamo u predivnoj morskoj panorami, markacije nas vuku da dalje otkrivamo čari ovog puta. Zainteresiranost prelazi u zadovoljstvo.

Stižemo do prve šumice, nešto rjeđe, hrastići svaki za sebe, posebni, prostiru svoje lišće omekšavajući nam put. Pojavljuju se i zelene vrtače, priroda nam ponovo nagovještava nešto posebno. Ko bi očekivao ovoliko raznovrsnosti na škrtom kamenu.

Na tabli travnatog odmorišta spominju se Tugare, prolazimo crkvu sv. Roka, uz vješto složene stare suhozide nailazimo na kamena zdanja, skladna u svojoj veličini, spoj prirode i ljudskog djela. Zaintrigirani skrećemo sa markacije, pred nama se otvaraju vinogradi u lipim omeđenim pravilnim suhozidima, travnati mekani tapetić nas vodi kroz veliki volat u prekrasnu intimu starog kamenog gospodarstva sa kućama po čijim zidovima rastu bršljani.

Opčinjeni ulazimo unutra, njuškamo svaki kutak, fotoaparati naših mobitela ne mogu uvatiti svu tu lipotu koje

naše oči vide. Oboreni ovim vizualnim iskustvom žedni povijesti tražimo table i bilo kakav znak koji bi nam rekao di smo i o čemu se radi.

Ovaj put presritni nailazimo na info pult i upijamo sve sa njega, radi se o Umu, starom selu iznad Tugara, ponavljamo ga naglas više puta nadajući se da ga nećemo zaboraviti.

Napredujemo dalje podzidanim staro napoleonskim ili možda rimskim putem prema crkvi sa grobljem, putem se divimo bogatstvu i moći ovog kraja koje je bilo nekad davno sposobno cila brda pokaskaditi kamenim suhozidima.

Na putu prema crkvi nam se otvara predivna vizura na pitoreskno seoce sa velikim kamenim kućama, sa neobično pravilno izrupanim gornjim (zabatnim) zidovima, ulaznim voltima. Još smo uvjereniji da je ovo nekad bija bogat kraj. Gladni informacija po

Vizure su gotovo stalno iste, sa sjeverne nas uvijek prati Mosor, prema istoku Omiška dinara, na južnoj more sa otocima i na zapadnoj Split

mobitelu tražimo ime sela, Čažin Dolac.

Oduševljeni spoznajemo da uz planarenje i prirodu koja svakim korakom postaje sve prekrasnija upijamo povijest i kulturu koja nam se velikodušno otkriva. Sad već kao istraživači željni novih otkrića zastajkujemo kraj svakog križa, kapelice, posvećenog mista, ulazimo na groblje i smirujući prostor oko crkve sv. Porodenja Blažene Djevice Marije. Proučavamo svaki detalj.

Dalje idemo asfaltiranim usponom u pravcu odašiljača i onda skrećemo prema crkvi sv. Maksima, oduševljeno komentiramo rijetko i neobično ime crkve te kao i sve ostale crkve tako razgledavamo, virimo i u ovu. Naš put dobiva i dimenziju hodočašća.

Zahvalni smo na svim tim dodatnim neočekivanim dimenzijama ove prvotno podcijenjene ture.

Ogladnili, oduševljeni drvenom klupom i stolom u zavjetrini taman za naš prvi pravi obrok.

Lagano se diže jugo.

Prelazimo kroz procjep u kamenom masivu, sad već mile nam planine, i krećemo se spuštati južnom stranom, pratimo i divimo se dramatičnom klesarstvu prirode, prirode koja nas po prvi put na ovom izletu dariva suncem, najedeni te opijeni svom lipotom i dosadašnjim doživljajima koraci nam postaju teži, naglas maštamo o drijemanju.

Ipak moramo ići dalje, dan je kratak a sa zapada dolazi mračna deka oblaka iz koje u daljini izlaze sivoplavi stupovi kiše. Još jedan napušteni kameni zaseok, oduševljavaju nas premalecki krovni luminari.

Put nas ponovo počinje voditi uzbrdo, dalje preko serpentina prolazimo pokraj malog svetišta i na vrhu do crkve Gospe Snježne. Opet smo na

sjevernoj strani planine. U blagoj zelenoj udolini smjestilo se selo Naklice. Spuštamo se do njega okomitim putem kroz polje, šumicu, priko potoka. Priroda je iznenađujuće bujna. Mirisi obrađene zemlje.

Idemo prema zapadu, prema kanjonu koji nas uz prekrasne vizure strmih litica vodi do Omiša. Naš planinarski put je gotov. Još samo ostaje da nađemo prijevoz za nazad. Dok čekamo bus prilazi nam neki čiča i priča o povijesti crkvice koje smo danas vidili. Umorni upijamo zadnje informacije. Sa Antonijom razmišljam naglas kako bi ova raznovrsna tura bila super tura za inače.

Vozeći se natrag bacam zadnje poglede na to „brdo“ koje me je ostavilo bez teksta, koje me je posramilo i razbilo sve moje predrasude, koje je u mom srcu iz „ružnog brda“ preraslo u divnu veliku planinu - Poljičku Planinu.

Lička Plješevica – Vrh Gola Plješevica

Na najavljeni klupski izlet na Ličku Plješevicu s našom Tinom Krnić krenulo je „hrabrih“ 15ak članova. Osim Našeg vodiča Tine i pomoćnog vodiča Robija s Aresom nitko nije još bio na Golju Plješevici.

U najavi piše srednje zahtjevan (malo više od 100 mnv) i traje 3 ipo do 4 sata. Malo me zabrinulo ovo trajanje, ali računam: srednje zahtjevno pa nije mi prva tura, sad imam kondicije. Krećemo u 6.30 h do Korenice. Kava u centru i ugodno se iznenadimo kako Korenica živi već ranim jutrom: pun kafić (da i Mihovilovci su napravili gužvu) po tablicama na autima Talijani, Zagrepčani ...Stiže i gazda pomoći izbaciti sve te puste kave...Prije odlaska pita nas koji je plan...kažemo na Golu Plješevicu...Lijepa staza...Jedna od najljepših. Kaže bio bar 30-ak puta tamo. Krećemo dalje ohrabreni pozitivom domaćina.

Na putu prema tamo srećemo 3 policijske „marice“, valjda zbog migranata. Ne brine nas previše.

Do početka staze potrebno je proći pašnjakom OPG-a koji uzgajaju krave. Veliko stado krava sa teladi koja slobodno pase daje nam nov pogled ekonomskog buđenja Like. Farma je ograđena el. žicom, ali se prolaz prema stazi lako otvara s plastičnim držačem koji je postavljen na žici. To nam pokazuje da su planinari dobrodošli. Pogled s farme prema vrhu, nama koji nikad nismo bili, daje potpuno krivu sliku o duljini staze. Vidimo stijenju Gole Plješevice i meteorološke antene i svi se čudom čudimo: „ovo malo brdašce je to“. Koja greška! To malo brdašce se pokazalo kako veliki zalogaj sa mnoštvom dogodovština. Krećemo na uspon koji u nekim trenucima izgleda vrlo strm, pa se pokreće tema iz matematike: „Što misliš koliko stupnjeva ovaj uspon? Nemaš pojma, možda 40. Ma nije, ne može biti. 25 najviše. Iz pozadine uzdah i povik - 70 sigurno.

Ljeto je bilo dugo toplo i kondicija nam nije na vrhuncu. Stajemo svako malo na kratak udah, ali ne predugo da se ne ohladimo. U nekom trenutku jednoj našoj članici odlijepio se džon

gojzerice. „Zijeva“ on ispred mene i isti tren se sjetim Dobro jutro Hrvatska - prilog iskusnog planinara i naše TV voditeljice planinarke koje sam gledala prije par mjeseci s temom „što obavezno ponijeti u planine“. Zapamtila sam samo Rukavice (on ih je imao 3-4 u ruksaku) i Power Tape-selotejp kojim možemo svašta popraviti. Naravno, u toj našoj skupini nitko nije imao power tape. Iskusna „metla“ Marica se odmah sjetila elastičnog zavoje koji je imala u prvoj pomoći. I dobro je držalo cijelim putem.

Na put prema smo odavno prošli predviđenih 3 ipo sata, a tek stižemo do meteorološke stanice. Još pola sata do vrha Gola Plješevica. Kratki pogled prema BIH i Bihać i nastavljamo prema vrhu. Nakon 4 ipo sata, napokon smo gore. Napušteni vojni objekti, tuneli i objekt zvan „Orlovo gnijezdo“ koji bi bio idealan kao planinarski dom, a nalaze se na samom vrhu, privukli su i brojne bicikliste koji su brdskim biciklima i planinskim makadamom stigli do vrha. Svaka čast i njima. Sigurno im nije bilo lako do gore. Ručamo dok gledamo ples par orlova ispred nas uz karakteristično glasanje (sad znamo zašto se objekt zove Orlovo gnijezdo - nije samo kao partizanska šifra) i vrlo brzo krećemo natrag kako bismo se na vrijeme spustili natrag. Spust je također bio dug i izazovan s povremenim proklizavanjem na dijelovima staze. Iako je dan još dug polako je sunce već krenulo prema zalasku kad su stigli zadnji iz grupe. Pada dogovor za pizzu u Korenici. Odavno bolju nisam jela. Kad me netko pita di ćemo na pizzu, rećiću „ajmoo do Korenice“. Barem do neke slijedeće pizzerije nakon napornog planinarenja.

THE DNEVNIK 5. MPŠ (DJEČJE) - 2023.

DNEVNIK MALIH ŠKOLARACA 5. MALE (DJEČJE) PLANINARSKO ŠKOLE 2023. GODINE

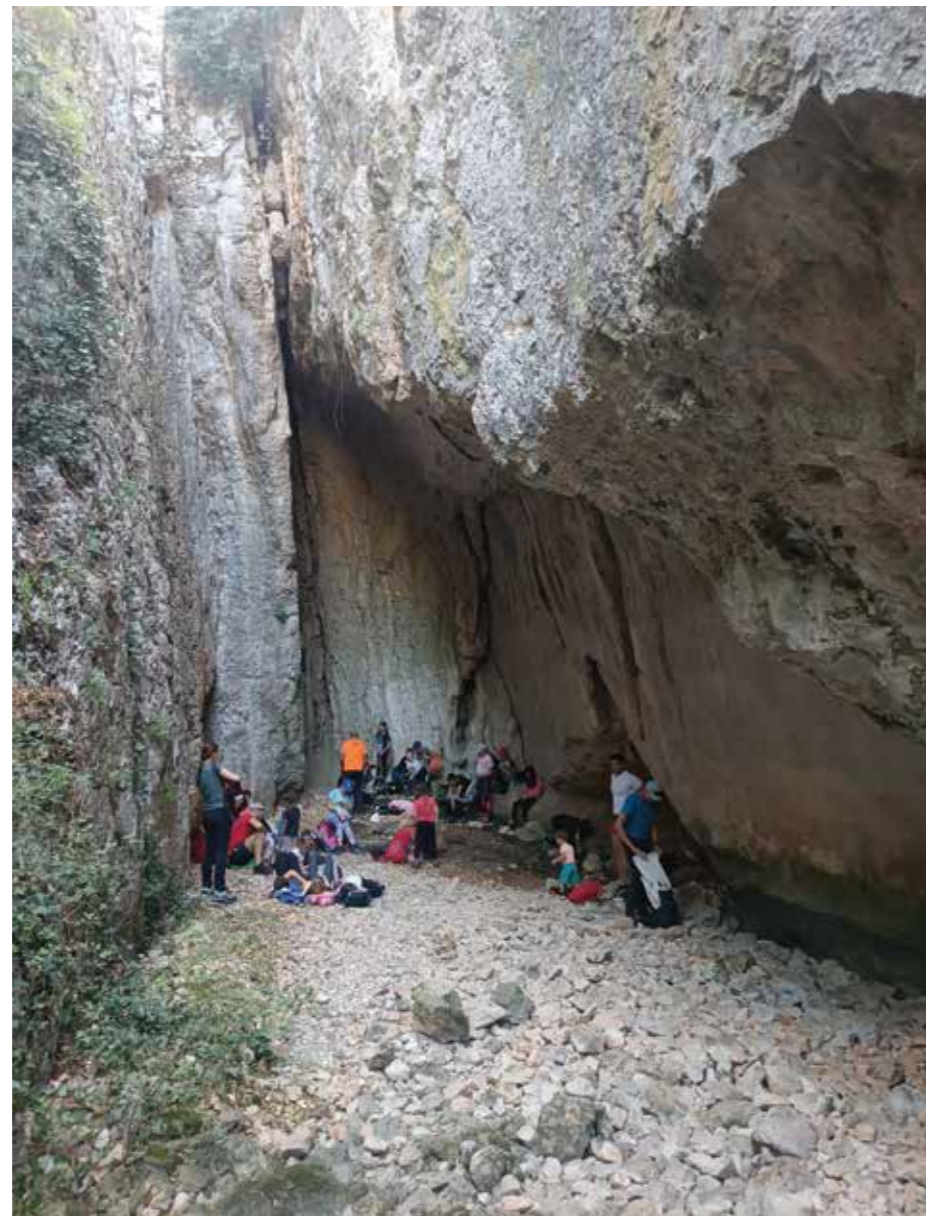
VODITELJICA JELENA MORIĆ

1. IZLET - CRNOPAC (Prezid-Tatekova koliba)

Na izletu na Velebit mi je bilo jako dobro. Najviše mi se sviđjelo kada smo stigli do skloništa gdje su bili kipovi nekih životinja. Bilo mi je jako dobro iako sam tamo već bio par puta. Također mi se sviđjelo kako nema uništene prirode. Nije mi se sviđjelo to što je kip zmije bio uništen. Pogled sa planine je bio jako lijep i sve skupa mi je bilo odlično. *Ante P.*

Izlet je počeo u Šibeniku, kombijima smo se vozili 1:30 sati do II dijela Velebita (Crnopac). Tada je naša avantura počela. Penjanje je bilo teško, ali sam se uspio popeti do našeg prvog odredišta. Kratko smo se odmorili na stijenama. Pogled je bio fantastičan. Nastavili smo put prema planinarskoj kućici, baš je bilo iscrpljujuće. U planinarskoj kućici smo se odmorili, ručali i zabavljali. Jedan od naših planinara je objasnio koja je oprema potrebna za planinarenje. Kada smo se vraćali but je bio lakši. Bio sam sretan što sam prešao više od dvadeset km (???).

Krenuli smo kombijem nazad do Šibenika. Bilo je nezaboravno i jedva čekam sljedeće avanture. *Luka D.*

Super je bilo na Velebitu. Šetali smo dugo ali imali smo odmor. Upoznala Katiu i Lotu, nisu me bolile noge. Vrijeme je bilo promjenjivo malo mi je bilo hladno, malo vruće. Priroda mi se jako sviđjela i volila bi da se opet

ponovi. *Anja K.*

Bilo nam je lijepo, samo Mošo što ga vi zovete barba Mošo. Zbog njega smo morali stajati, da je on umoran i gladan. *Petra M.*

Bilo mi je jako ljepo na mom prvom izletu. Sve tete su mi bile odlične i muška ekipa je dobra. Od muške

ekipe najbolji mi je veliki čika Mošo. Upoznala sam novu prijateljicu Anju ona mi je super. Kad smo došli do vrha najbolje su mi bile životinje koje su ustvari samo kip. Najljepše mi je bilo oko 11:28 šuma mi je tad bila preljepa kao neka bosanska šuma. Nadam se da će mi i ostali izleti biti ovako ljepi. *Katia.Š.*

Vožnja:

- vesela
- sretna - malo mi se rigalo i bilo neugodno
- bilo je super

Kipovi:

- orao - jelen - srna - lane - zmija - lisica

Priroda:

- bilo mi je lijepo šetati šumom.

Prijatelji:

- puno smo se zezali
- upoznala sam nove prijatelje. *Sara R.*

2. IZLET - NP KRKA

Kako nam je kiša promijenila plan, na izlet smo išli u nedjelju umjesto u subotu. Posjetili smo Eko Kampus Krka. Tu smo bili u muzeju Hram prirode, gdje su nam objašnjavali kako su prije puno godina živjeli ljudi. Vidjeli smo razne vrste kamenja, riba i kukaca, koje žive na području Krke. Bili smo u Laboratoriju prirode, gdje smo igrali puno zanimljivih i poučnih igara.

Još smo posjetili muzej arheologije. Tamo smo učili kako su živjeli Rimljani, koje alata i opremu su koristili. Zatim smo prošetali do zaidane špilje. Unutra smo vidjeli velike figure praljudi. Vidjeli smo prave šišmiše. Dalje smo šetali stazama i drvenim mostićem, vidjeli slapove i brzace. Posjetili smo i vatrogasnu postaju, vozili smo se u kamionima. Tu smo učili kako pozvati pomoć u slučaju nesreće na planini. Dobili smo užu zvano „zamka“ i naučili vezati čvor koji se zove Osmica. Ovaj izlet mi se više sviđio jer nismo tako puno hodali, nisu me gojzerice

žuljale i nitko nije povraćao, ha, ha ha. *Klara P.*

Na izletu u NP Krka mi je bilo jako dobro! Išli smo u ozidanu pećinu gdje je bio kip pračovjeka. Također smo vidjeli šišmiša! Bili smo i u Hramu prirode koje je muzej o svemu u NP Krka. Također smo bili u muzeju o Rimskom carstvu i njihovim vojnicima. Kada smo tek došli smo isto išli u muzej! Ovaj muzej je objašnjavao sve o NP Krka. Bili smo i u vatrogasnoj postaji gdje smo dobili konop zvan zamka i Planinarski dnevnik. Također smo se

vozili u vatrogasnim kolima. Ante P.

Vožnja: vesela.
Rijeka: bistra
Kućice: ugodne
Priroda: bilo mi je lijepo šetati
Prijatelji: puno smo se zezali. Sara R.

3. IZLET – BORAJA + PENJANJE BOULDER

S uzbuđenjem sam čekao novu avanturu, izlet na vrh Boraje. Dan je bio lijep i sunčan. Kao i uobičajeno krenuli smo sa Šubićevca oko 8h. Uspon je bio težak, s puno uzbrdica. Činilo se kao da nikada nema kraja. Kada smo došli do vrha isplatilo se. Pogled je bio veličanstven. Vidjela su se sela, šume i more. Tu smo se odmorili i marširali. Drugi dio izleta je bio u prostorijama planinarskog kluba. Učili smo o geografskim kartama, kompasu, kako vezati čvorove i najzabavnije je bilo penjanje po bolderima u čudnim cipelama (koje su bile jako neudobne). Izlet je bio uzbudljiv, zabavan i poučan. Luka D.

Vožnja: vesela.
Priroda: bilo mi je lijepo šetati
Prijatelji: puno smo se zezali
Teško: 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10.
Sara R.

4. IZLET – VRANSKO JEZERO

Bio sam u kombiju, spavao sam i sanjao o tome kako ćemo se penjati jako dugo (a na kraju se uopće nismo penjali). Kad smo stigli, Leo nam je objašnjavao nešto o EU i da svaki prvi vikend u listopadu se broje vrste ptica i koliko ih ima u jednoj vrsti. Cijeli je dan bilo sunčano. Prije nego što smo

otišli doma, vidjeli smo cijelo Vransko jezero, jamu u koju su se bacali ljudi (gdje 100% nisam ukrao 2 centa). Dok smo se vozili u kombiju smo igrali kladont (u kojoj sam pobijedio). Sve u svemu to je bio drugi najbolji izlet od sada. Andrija C.

Izlet je bio fora, ali sam tužan što sam već bio na svim tim mjestima. Prvo smo išli na Vransko Jezero gdje smo

upoznali nekog bradatog čovjeka i on nam je pokazivao neke fora stvari, ptice i što sve trebamo imati za proučavanje ptica. Vodio nas je po drvenoj stazi gdje smo vidjeli mnogo ptica naprimjer: vodomara, sivu čaplju čak i malu bijelu čaplju. Također smo naučili da su ptičari psi a ne ljudi. Kad smo došli na kraj staze napravili smo pauzu, pojeli i odmorili se. Jednom klincu je pala zamka u rupu između dasaka, pokušavao sam je izvaditi, ali nisam uspio. Adrenalinski park nismo posjetili a baš je dobar. Onda smo išli na neki izvor u špilji, ali zaboravio sam ime izvora. Voda je "smrdila" po vodi i "mirisala" po vodi pa sam je popio i bila je dobra. Tu smo malo odmorili. Zatim smo išli na vidikovac Kamenjak. Ušli smo u crkvu u kojoj je jama u koju su bacili ljude. Pogled na otoke s vidikovca je super. Pričali smo o Parku prirode Vransko jezero i ja sam od svih najviše znao. Došao kraj izleta,

Neki zapisi iz pratnje:

Prvi izlet, prvi susret Š.K. (7) pita S.R. (8): „Sara imaš li ti dečka?“. Sara spremno odgovara: „Nemam i neću nikad imati!“.
Zadnji vikend spavanje u šatorima, Š.K. i S.R. žele spavati zajedno. Uvjetovalo ih da Anka Partizanka spava s njima u šatoru. „Šime, bolje da budemo sa Ankom nego da nas razdvoje“ mudro je zaključila.

***

Izlet na Boraju, u vožnji:
„Di je ona ambulanta?“
„Kakva ambulanta Luka?“
„Pa onaj kombi ambulanta.“
„Luka to je GSS kombi, jel znaš šta je to GSS?“
„Ne, ja mislija to je od neke stare ambulante kombi.“

***

Izlet na Prominu, uzbuđenje vlada jer ima za kupiti sokova u planinarskoj kući. „Sara pa nećeš valjda kupit i Colu i Fantu?“
„Hoću, pa novci su da se troše!“
ljutito odvratila.

***

„Navijam za Hajduk, Dinamo, za reprezentaciju, sve klubove u Hrvatskoj i za HGSS“. Marko (6 godina, iz pratnje)

***

Kreće obilazak Vranskog jezera, vodič Leonardo Grubelić postavlja prvo pitanje: „Djeco jel vi znate zašto smo mi danas ovdje?“. „Zato jer im je ponestalo boljih ideja?“ odgovara V.C. Netko u pozadini dodaje: „Zato jer smo jučer puno šetali pa im se nije dalo danas opet?“.

***

„Šime zašto nosiš te lješnjake?“
„Da dam vjevericama ako ih vidim“. Š.K.

otišli smo u kombije i krenuli natrag u Šibenik. Vice C.

5. IZLET - PROMINA

Bilo mi je super na izletu išli smo na livadu, dom i na vrh. Super smo se zabavili. Ali vidila sam zmiju i svakakve bogomoljke ali je svejedno bilo super. Anja K.

Meni je bilo jako lipo na Promini, pogotovo kad je doša neki pas i svi smo ga lovili i nazvali smo ga Večera. Kasnije su došla još dva pasa i nazvali

mene i Sašu. Tamo smo se bacali po travi i valjali. Tako smo se smijali da me zabolio drob od smijanja. Taj dan sam toliko puta pala na pod i to je bilo presmišno. Uglavnom to je to i bilo je PRE zabavno. Maša R.

Bilo mi je jako lipo na Promini. Kada smo dolazili vidili smo stado ovaca i psa ovčara. Najbolje mi je bilo kada smo se popeli kraj doma jer smo tamo vidili malog smeđeg pasa i nazvali smo ga Večera. Nakon toga smo ga ganjali po livadi sve dok nam teta nije zabranila da ga diramo. Onda smo Maša i ja glumile furie (to su ljudi obučeni u mačke) i valjale se po travi sa drugima. Dok smo šetali sam se malo umorila ali je bilo zabavno. Bili smo i na vrhu koji se zove Čavnovka. Putem do vrha Maša i ja smo se izmjenjivale za torbu kraj svake markacije jer smo prije polaska u jednu torbu stavile samo vodu i hranu a u drugu torbu robu. Torbu s robom smo ostavili u domu da nam bude lakše. Kasnije smo se vratili na ručak opet u dom

samo ih ručak i doručak. Ja i moja prija Saša smo cilo vrijeme se smijale jer sam ja stalno padala na pod. Ja sam glumila mačku na travi (ne pitaj te zašto). Onda smo ja i Saša odlučile ići kod druge dice i tamo su bili: Renčo, Tamara, Lukas, Marko i uključujući

di smo vidili 3 pasa: Večeru, Ručak i Doručak. Doručak je bio najmekaniji a Ručak je izgleda kao mini verzija mog pasa al sa kraćom dlakom, a Večera je izgledala kao pripržena kobasica. U povratku smo stali na travu ispod jednog velikog stabla i učili neke čvorove. Bilo mi je jako zabavno! Saša P. Ovaj izlet na Prominu mi je bio jako lijep i uveliko poznat jer sam već bila na Promini. Dan mi je počeo super jer sam bila u gss kombiju. Kad smo stigli na odredište krenuli smo se penjati do planinarskog doma. Uz put smo stali do izvora Promina. Svi su se ili umili ili napunili svoje boce divnom hladnom vodom. Nastavili smo naš put. Za jako kratko razdoblje od 20-ak minuta stigli smo do planinarskog doma. Tu smo napravili mali odmor od 15-ak min. Krenuli smo do vrha promine. Put je bio pun markacija i divnog zelenila. Za 1h i 30 min malo više stigli smo do vrha Promine. Bilo nam je jako lijepo sjeli smo u hlad i jeli smo i pričali. Došlo je vrijeme da se slikamo i krenemo. Pri silasku moja prijateljica je vidjela zmiju i jako se uspaničila ali je zmija pobjegla glavom bez obzira. Pri kraju silaska pitala sam tetu za koliko min smo kod doma? Ona je rekla: za 6 min pa smo se kladili. Navila sam štopericu ikrenule smo! Na kraju smo došli za 7 min što znači da sam ja odnjela pobjedu! Kad smo sišli do planinarskog doma jeli smo čevape i kolače. Nakon toga smo se igrali i trčali naokolo. Za kraj smo povlačili uže i ruke su nam bile vrelе i bilo je 2:1 što znači da smo mi izgubili ali svejedno bilo mi je prekrasno! *Katia Š.*

6. ZAVRŠNI DVODNEVNI IZLET – PLANINARSKA KUĆA ALATI

Jedva sam čekao taj izlet jer sam znao da uključuje noćenje, ali i nisam mu se veselio jer sam znao da to znači kraj planinarske škole. Navečer prije filma koji smo gledali išli smo u noćnu šetnju (nije me bilo strah). Film je bio genijalan! Jedino što mi je sme-

talo tog vikenda je bila nepravedno korištenje ljulje. Hrana je bila odlična (pojeo sam 10 porcija). Prvi sam put spavao u šatoru i bilo mi je odlično iako sam se smrzao. Ovo je dosad bio najbolji izlet i veselim se ako će se roditelji međusobno dogovoriti da odeo ponovno planinariti. *Andrija C.*

Izlet na Alate:

Na izletu do planinarske kuće Alati mi je bilo odlično! Šetali smo 30min (barem mislim!) pa smo onda stigli. Prvo smo ostavili torbe pa smo se krenuli igrati dok vodiči spremaju ručak. Za

ručak smo jeli paštu bolonjez, a pošto ju ja ne volim jeo sam paštu bez toča. Poslije ručka smo se nastavili igrati, a malo kasnije su se postavili šatori pa smo u njih odnijeli stvari. Par sati kasnije je bilo vrijeme za večeru. Za večeru smo pojeli hrenovke koje smo sami pekli na vatri. Nakon što smo pojeli išli smo u šetnju da vidimo kako je to biti na planini po mraku. Kada smo se vratili iz šetnje smo pogledali film, nakon čega smo išli spavati. Spavati u šatoru je bilo zabavno, ali neudobno. 2 sam se puta ustao kako bih otišao do kuće na WC. Na kraju sam zaspao,

ali je bilo hladno.

Drugi dan izleta:

Kada sam se ustao otišao sam do kuće. Kada sam stigao pojeo sam 3 mandarine prije doručka. Kada je došlo vrijeme doručka uzeo sam 2 fete kruha. Na jednu sam namazao Zdenka sir i Nutellu, a na drugu maslac i Nutellu. Poslije doručka smo se presvukli i oprali zube. Počeli smo se igrati ali je došlo vrijeme za ručak. Za ručak smo pojeli dio kobasice, komad mesa i čevape. Poslije ručka smo se ponovo igrali. Nakon nekog vremena došlo je vrijeme za rastavljanje i spremanje šatora. Opet smo se igrali i kasnije je bila dodjela diploma. Također smo jeli tortu i pizzu i pili Fantu i Coca Colu. Oko 5 sati smo krenuli kući. Sve skupa mi je bilo odlično i to mi je bio najbolji dan u životu, ako je moguće želio bih ići i sljedeće godine! *Ante P.*

Ovo je nažalost bio moj zadnji izlet u planinarskoj školi. Ali mi je na ovom izletu možda čak bilo najljepše ali smo i najduže planinarili. Jako mi se sviđalo što smo na jednom dijelu puta vidjeli puno jestivih gljiva. Bilo i sad mi je još uvijek žao Vinka i ne znam što ga je točno ubilo. Planinarska kuća me je oduševila i nadmašila moja očekivanja. Ima dvije sobice s krevetima na kat. Kad smo došli malo smo se i odmorili i nakon toga smo i ručali. Ručak je bio preukusan. Nakon ručka smo se odmorili 15-ak minuta ili malo više, nakon toga smo popunjavali naš planinarski dnevnik sa tetom Jelenom dok su druge tete postavljale naše šatore. Ja sam sa mojom prijateljicom bila u super šatoru. Tu smo večer pekli kobasice i gledali film: „Imamo duha“. I meni je film dosadio pa smo mi neki igrali društvenu igru i bila sam 2. mje-

sto. Nakon toga išli smo spavati. Iduće jutro nas je kiša probudila ali je ubrzo i stala. Imali smo divni doručak i sve je bilo slično kao i 1. dan ali mi je bilo predivno. Ovaj vikend mi je čudan jer više nažalost nema planinarske škole. *Katja Š.*

Krenuli smo sa Šubičevca stazom prema planinarskom domu „Alati“. Kad smo došli smo se malo odmorili i igrali, a onda su nam odrasli spremili ručak. Opet smo se igrali nakon ručka. Kad je počeo polako padati mrak odrasli su počeli sastavljati šatore zatim smo se

rasporedili kako će tko spavati. Zatim smo zapalili logorsku vatru i pekli hrenovke na štapovima. Bile su ukusne. Zatim smo išli šetati po mraku sa svjetiljkama na glavama, da vidimo kako izgleda šetnja po planinama po mraku. Kad smo se vratili pogledali smo film „Imamo duha“. Film je bio dobar. Krenuli smo se spremati za spavanje. Odveli su nas do šatora, ušli smo u vreću i išli spavati. Ujutro smo se probudili i išli u kuću na doručak. Rješavali smo planinarski dnevnik. Izašli smo se malo igrati i čekati roditelji da dođu po nas. Dok smo ih čekali, učili smo vezati čvorove. Kad su stigli roditelji imali smo dodjelu diploma. Nakon toga smo se svi družili uz kolače i kavu. Bilo mi je zanimljivo, kao i cijela planinarska škola. *Klara P.*

Bilo je lijepo. Prvo smo od Šibenika do Dubrave pješke išli da se malo sjetimo šetanja kao i svi ostali dani planinarenja....Kad smo došli nekoliko smo minuta igrali pa smo onda vezali čvorove. Pa je bio ručak. Nije bio ni loš ali je bio dobar. Pa je opet krenula igra, više je bilo igre....Došla je noć, krenuli smo u šetnju 10 minuta samo da vidimo kako je to kad te uhvati mrak ništa strašno.Vratili smo se u planinarsku kuću pa smo gledali film (Imamo duha). Nakon toga smo svi po šatorima se išli spremati. Kad smo došli u šatore prije je bilo pričanja nego spavanja. Ujutro smo marendali i spremali se, pa smo igrali igru Država grad selo. Nakon toga opet igra, a prije toga smo rješavali malo udžbenike. Onda ručak pa opet igra.... Pa smo jeli pizzu pa smo dodjeljivali diplome pa ide torta. Bila je ok. Sva djeca su onda išla doma. To je to. *Petra M.*

U realizaciji dječje planinarske škole 2023 su sudjelovali 32 volontera, točnije 31 naš člana i 1 kolega vodič iz PD Stribor. Neki su bili većinu vremena angažirani, neki ponekad a neki su uskočili „u zadnji čas“, kad je trebalo. Sad kad je škola gotova, najintenzivniji osjećaj koji imam je ogromna zahvalnost svima koji su se odazvali i pomogli u realizaciji. Divan je osjećaj biti okružen ljudima koji su u današnje vrijeme pored svega ovog ludila voljni dati toliko svoga vremena i dobre volje u ovakve projekte! U nijednom trenutku nije bilo manjka ljudi, a bilo je i onih koji su se stavili na raspolaganje ali nije bilo potrebe da dolaze. Hvala i njima! Kad bi ponekad pomislila da imamo neki problem, odnekud bi se stvorili neki pojedinci sa rješenjima. Sve se slagalo točno onako kako treba.

Hvala ponajprije mojoj „desnoj ruci“ Marina Škrapić na svim informacijama i savjetima a pogotovo na pomoći zadnji vikend. Sumnjam da bi se sve to skupa tako dobro posložilo da nje nije bilo.

Najveća zahvala ide kolegama koji su se prihvatili uloge vozača kombija jer je najveći teret bio njima na leđima: Stipe Dulibic (iliti čovik za sve i svugdje), pricidnik Mate Protega (uvik na raspolaganju), čika Momir Karabuva, Dragan Zjalić, Antonio Brčić, Hrvoje Petričević i Miro Protrka.

Hvala pratnji: Doda Brđanka, Milena Kolombo, Zoran Kolombo, Martina Bozikov, Alenka Skubic, Dijana Španja, Nina Zivkovic, Leonardo Grubelic i drugi... .Divno je bilo vidjeti i naše nove članove koji su bili voljni sudjelovati: Mikica Miki Milin, Silvia Skorić, Dražen Pavlov, Jelena Lokas. Hvala našim Sanja Lelas i Anki Partizanki, bez njih ne mogu ni zamisliti završni vikend. Hvala Danki Marković Radnić i Stjepan Škrilin na pomoći u spizi, Martini Ristić Stipandžija za tortu i pomoć zadnji dan. Hvala Božo Dodig, Anita Ofner, Neven Grubišić, Laura. Ne zaboravimo ni Aida Barisic za pomoć u administraciji i Luka Bošnjak pomoć u grafici. Sigurno sam nekog zaboravila, nek ne zamjeri!

I velika zahvala našoj HGSS Stanica Šibenik na podršci s kombijem!!!
Divni ste svi...

Jelena Morić
voditeljica dječje škole 2023

'Kaićen starin' u Guduću..

Još dok san iša u osnovnu školu, u sedmi ili osmi razred, a 'ko se više sića kad je šta bilo, sidija san u klupi sa Milivojem Lokasom iz Rasline, a on bi mi uvijek volija pričati o svome selu, o prukljanjskom jezeru i legendi o Gavanovin dvorima.

Tako san se poslin četiri ili pet godina od toga, tamo početkom lita 82. s čaćin drvenin gucom kojeg smo mi u kući uvijek zvali kaićen, otisnija prima Gudućoj. Da na taj izletić ne iden sam, na rivi u gradu san pokupija prijatelje, Dalu Reškova i Sinišu Jelovčića - Krstu, a s nama su se u brod još ukrcali Ive Radovčić i Damir Berović, koji je bija i najstariji među nama i već duže vrime je radija u Šibenki. Tragon stare legende, nalagano smo zaplovili prima šibenskom mostu i Pukljanu, i to s onin kaićen kojeg san poslin puno godina posvetija pismu.

I guc, i penta, i vesla, sve je bilo staro, jedino smo onda mi bili zeru mladi. U kanalu sv. Josipa di se nalazi ona visoka klisura od brda Tradnja, teke smo pristali uz kraj, bacili sidro da mi valovi od kojega većega broda ne udru čaćinin kaićen o stine, pa se uvukli u jednu bužu, da malo povirimo ima li čega unutra, ali nije bilo ničega osin puno mokre zemljurine, kamenja, šporkih bočetina i jedne ruzinave konzerve od mesnoga nareksa. Poslin nan se kraj Rasline pokvarila penta, ali smo je sričon brzo popravili. Ući brodon u kanjon Guduće, pa onda uskin kanalom voziti

Kaićen kroz ševar foto: jedan od nas

Ive i ja na povratku od maloga jezera foto: Dale ili Krste

S liva na desno: kaić stari i Damirov zamotani palac, onda ide Krste s veslon, ja sidin i nešto čepušan i Dale najdesniji s mikrofonom od rogoza u ruci foto: Ive

kroz ševar, bilo nan je ka da ulazimo u zeleni raj pun pisme svakih raznih tica. U rasušenon gucu pristali smo na jednom mistu koliko smo se mogli dalje uvući u Guduću, a tamo onda nije bilo ka i danas. Sve su livade bile lipo po-

košenene i uredne, pa si moga slobodno, bez da se grataš o oštro grmlje i visoku bodavu travurinu, doći pravo na izvor i uliti ledene vode za napraviti bevandu. Damir je u blatu ugazija na komad razbijene boce, pa je dobro raspala palac od desne noge. Reka nan je da mu je u drugon svjetskon ratu ranilo dida, a sada na istom mistu i njegga u miru. Polili smo mu krvavi prst rakijon, zamotali ga šporkon krpetinon, koju smo našli ispod pajole, legli ga u kaić da miruje, a onda smo Ive i ja prošli priko kanala na drugu stranu naći ono okruglo jezero iz priče o potopu Gavanovih dvora. Po legendi, na tom mistu je mladu Gavanovu sluškinju, koja in je provala barren dite škapulati, sustigla ona velika vodurina šta je navallila ko zna odaklen. Divojka je s diteton u u rukan, isprid stihije odma stala bižati, ali ga nije uspila spasiti. U Gudućoj ga je u svojoj nemoći bacila šta dalje od sebe i kako legenda kaže, tamo di je dite palo nastalo je okruglo, ali puno duboko jezero. Ljudi šta živu u selima oko Pukljana oduvik pričaju da mu nema dna. Odma smo našli taj bunar, ali nismo imali ništa za spustati doli da bi vidili koliko je duboko, pa smo to ostavili za drugi put. Bija je to, ajmo reći, jedan od naših prvih đireva u prirodu za koji postoju kakve-takve slike. Došli smo kući bez iti jednog kvara na penti i nismo se nikad vratili izmiriti dubinu maloga jezera iz priče o Gavanovin dvorima.

Za naš lipi Helop, zeru ispiskara Joka

Grossglockner

2023

Nakon uspona na Mont Blanc 2020. godine životne okolnosti i veliki projekti klupskih kolega su me natrali na pauzu od visokog gorja. Kako ta želja nikad ne jenjava već s vremenom samo postepeno raste a ekipa iz kluba je uglavnom bila koncentrirana na avanturu u Iranu, nije baš bilo nekog izbora. Pa sam odlučija sam organizirati nešto. Di ići, koga zvati, kako se to radi? Bila je tu hrpa pitanja koje je trebalo savladati da bi se uopće krenilo. Ali ajmo redom. Ove zime sam se aktivno uvatija destinacije. Htio sam da to bude iskorak u tehničkom smislu, da na pojas okačimo i štogod željeza te tkanine koje ćemo koristiti na usponu. Nakon mozganja, odluka je pala na Grossglockner. U prilog odlasku na Gross je išla činjenica da se

radi o vrhu koji je ekstremno popularan i pohodili su ga više puta članovi kluba, počevši od Mate, Tunje, Lea, Koštana...A ja više volim poslušati informaciju nego kopati ih sam. Grossglockner s visinom od 3798 metara nadmorske visine je najviši vrh Austrije i istočno od prijevoja Brenner je najviši vrh Alpa. Leži na granici Istočnog Tirola i Koruške te se nalazi u Nacionalnom parku Hohe Tauern (Visoke ture). Ispod njega leži najveći ledenjak u Austriji i zove se Pasterze. A koga zvati. Kako zbog nedostatka istih, u klubu postoji omanja grupica visokogoraca koji gaze već neko vrijeme visoko gorje sa Visokogorskom sekcijom HPD Mosora, nije bilo druge nego pitati njih. Prvo izbor mi je moja Antonija Jadrijević, lice iz Podružnice.

Nakon što je oduševljeno pristala, zna sam da će ovo biti minimalno barem uspješan odlazak u Austriju. Sljedeći izbor je bio Stipica Rossini a četvrto mjesto u timu je dobio sveprisutni Filip Medić, koji je mjesec prije popeo i vrh sličnog imena, Grossvenediger. Kad smo se ekipirali, došlo je vrijeme za pripremu i logistiku. Na YouTubeu gledam videa kako bi steka dojam šta nas to čeka. Nakon konzultacija s Leom, korigiram malo svoj prvotni plan i iskristalizirala se ruta te plan. Nakon zajedničkog sastanka dijelimo zadatke kako bi rasporedili teret organizacije. Jane i Filip su zaduženi za prehranu, Stipica će pripremiti uže a ja sam zadužen za planiranje rute i rezervacije smještaja. Leo, Tunja i Mate nam daju još prije sastanka malu poduku i par savjeta na što sve trebamo paziti na usponu. Plan je da krenemo sredinom kolovoza. Vremenska prognoza nam nije bila naklonjena, ljeta je općenito bilo jako nestabilno uz puno padalina, grmljavinskih nevremena i poplava. Međutim kako se bližio datum polaska, prognoza je bila

sve bolja i bolja. Krećemo u petak ujutro iz Šibenika te nakon vožnje kroz Hrvatsku, Sloveniju i Austriju nakon 10ak sati stižemo na parking kod Neus Lucknerhaus (1920mnnv). Tu ostavljamo auto te još jednom prepakiravamo svoje ruksake u nadi da ćemo smanjiti koji gram. Nije bilo neke vajde od toga, nakrcani smo željeza i opreme te tako natovareni krećemo prema našem prenočištu, domu Studlhutte. Nakon dva sata stižemo u ovaj prekrasan dom koji se sa svojom ponudom ne srami svih Jadranskih hotela. Nakon smještaja u zajedničku spavaonicu, silazimo na bogatu večeru, švedski stol na kome se nalazi više sljedova. Napominjem da se radi o domu na 2801 mnnv. Do doma ide i žičara koja služi za dostavu logistike. Idemo na spavanac i plan je da smo u 5 na doručku a u 6 krećemo na uspon. Uz bogati doručak dijelimo dojmove ko je kako odspava. Svi smo uglavnom zadovoljni, dok je meni problem radila prehlada s kojom sam došla gore. Malo kasnimo od prvotnog plana, ali nije nam to neki stres. Ispred nas je krenula većina ekipe koja je tu večer noćila u domu. Gruba procjena je da nas je bilo 60ak. Naša ruta je Via normale koja vodi preko ledenjaka do doma Erzherzog Johann Hutte koji se nalazi na 3454 mnnv. Do ledenjaka se izmjenjujemo u vodstvu i uživamo u toplom jutru. Na nebu nema oblaka i izgledno je da će nas vrijeme poslužiti. Po dolasku na ledenjak, susrećemo ekipu koja je porijeklom iz BIH ali žive i rade u Austriji. Kako smo se već družili u domu, nastavljamo komunikaciju. Oni će se navezati tek od polovice ledenjaka jer svaku godinu dolaze na Gross, a mi odlučujemo biti na strani sigurnosti i naposljetku vježbati kretanje u navezu. Formacija je sljedeća, Jane vodi navezu jer je najlakša i najiskusnija.

Ove zime sam se aktivno uvatija destinacije. Htio sam da to bude iskorak u tehničkom smislu, da na pojas okačimo i štogod željeza te tkanine koje ćemo koristiti na usponu

Ako ona upadne u pukotinu zaustaviti će je Filip i Stipica ja kao zadnji ću valjda nešto smisliti da je isčupamo. Na sriću nije bilo potrebe za takvom vrstom akcije, penjemo lagano i uživamo dok nas ledenjak lagano hladi. Nažalost odma je bilo vidljivo da je taj ledenjak na svojoj povijesno niskoj razini leda. Količine potoka i rijeka koji teku iz njegovih slojeva, ohrabreni visokim temperaturama, vidno smanjuju volumen ledenjaka. Mislim da ga neće naš puna generacija još moći vidjeti. U daljini vidimo austrijsko bosansku ekipu koja se sad već strmo uspinje u navezi prema kamenitom dijelu staze. Čeka nas i taj dio te se trudimo doći do njega prije nego se povuče sjena koja nas štiti od sunčevih zraka. Penjemo se sporo cik cak i napokon dolazimo do kamenitog dijela koji je osiguran feratom. Po miksu leda i kamena koji nam izgleda dosta neugodno stižemo do gornjeg doma. Nismo ni svjesni što nas čeka. Ispred doma radimo pauzu za čaj i suhi program, popularno zubnu zanimaciju. Uživanje na suncu i pogledu kratimo u razgovoru s našim komšijama. Napokon krećemo dalje i oko 11h po ledenjaku dolazimo ispred stijene koja se strmo izdiže ispred nas. Tu shvaćamo da nas očekuje gužva jer nikako da uđemo u smjer zbog ekipe koja je u spuštanju. Podili smo se u dvi naveze i prvi idu Antonija i Filip. Nakon njih krećemo Stipica i ja. Penjem kao prvi taj početni mini prevjes uz pomoć fiksne užadi. Ukratko čupam se rukama gori i mislim se ako ovako bude cilo vrijeme, neću ja daleko stići. Na sriću konfiguracija terena postaje položnija pa su ruke manje opterećene. Mic po mic, sidrište po sidrište, mimoilazimo se sa hrpom ljudi koja ide doli. Penjem prvi, dolazim do sidrišta, sam sebe osiguravam i nakon toga polulađarcem osiguravam Stipicu dok on

dolazi kod mene. Sunce je sad poprilično visoko i dovoljno je imati jedan rukav na sebi. Vjetera gotovo da nema. Putem saznajemo da je to prvi dobar i stabilan vikend ove penjačke sezone i zbog toga je stijeni sigurno dvije stotine ljudi. Ne mogu reći da smo imali neki ozbiljan zastoj sve do trenutka dok nismo došli na sedlo koje dijeli Gross i Kleine glockner. Tu gužva postaje ozbiljnija, hladnije je pa je i nervoza veća. Nevjerojatno mi je vidjeti vodiče koji gotovo da i ne osiguravaju svoje klijente. Obično je dva do tri klijenta koji posrću nizbrdo, u derezama gaze po tuđim užetima i sidrištima, dok ih vodič drži na kratkoj uzici. Ma koliko bio spreman na gužvu koja će nas dočekati, svejedno se čudim scenama koje gledam. Vidim da nećemo dočekati dovoljno dobar trenutak već koristim taktiku koju učim na licu mesta. Uzmi svoj pravac i kreći se njime te probaj doći do sidrišta prije ovog drugog. Već smo se dobro izvježbali u kretanju s derezama po miksu kamena i snijega koji je napadao koji dan prije te se dobro drži u popodnevnim satima. Napokon oko 14h vidimo prepoznatljivi metalni križ i stajemo na vrh. Pogled je impresivan na sve strane svijeta a vremenske prilike nas nam idu u prilog. Uz marendu dijelimo dojmove o usponu. Nakon

Herpa ljudi koja unatoč tome što borave na planini, nemaju onu dozu planinarske kulture i brige jednih prema drugima koju ćemo vjerojatno prije doživjeti po našim brdima. Njih nije briga što ti gazi po užetu, blokira tvoje uže na sidrištu ili te u prolazu gurne

slikavanja krećemo natrag. Dojma sam da još više ljudi ide prema gori unatoč tome što je prognozirana kiša oko 18h. Sunce je otopilo većinu leda i snijega pa po hrbatu uglavnom dereze škripaju po kamenu. Umor nas hvata a koncentraciju dovodimo do

krajnjih granica dok se mimoilazimo s nadobudnim planinarima koji unatoč lošim šansama i dalje streme ka vrhu. Izgleda mi kao da ćemo se vječno spuštati s hrbata Kleineglocknera. Triba li dodati da je u daljini počelo i grmiti. Vrlo brzo prihvaćamo domaće običaje pa se osiguravamo oko šandaraca na način da samo dva puta zamotamo uže. Snijeg i led su sad već bljuzga i na mistima proklizavamo. Tamo di je jutros bila polica ili usičene stopinke, sada je samo okomita stijena na kojoj nam nedostaje hvatova. Pri kraju smjera odlučujemo absajlati. S obzirom da imamo penjačko uže od 70m činilo nam se da možemo doći do kraja ali fali nam nekih 10ak metara. Napokon završavamo zadnji cug i oko 18h kupim uže te se slažemo opet u zajedničku navezu. Stvarno se osjećam umorno, adrenalin je popustija i sad dolazi najteže. Takvi moramo sigurno doći do cilja a to je bija donji dom Neus Lucknerhaus. Vrlo brzo stižemo do doma Johhann Hutte, radimo kratku pauzu i šibamo dalje. Sada mi onaj silazak niz feratu traje vječno. Noga se krivi u derezama a nemoš ih skinit jer je sve dosta klizavo. Ali Jane neda pauzu, drži svoj konstantni tempo i čupa nas nizbrdo. Stižemo i do ledenjaka di slijedi beskonačno spuštanje. Napokon smo došli do njego-

vog ruba di radimo malo dužu pauzu. Imam neki osjećaj kao da mi je neko bacija suzavac, oči peku i suze, grlo se suši, zujanje u ušima. Očito mi smeta naglo spuštanje visine. Već shvaćamo da nećemo stići do donjeg doma i dogovaramo se da ćemo prespavati opet u Studellhutteu. Nekih sat vremena do doma nas je uvatila kiša koja nam je otežala malo povratak. Pošto više nema trgovaca, tražimo di nam je najlakše prijeći ledenjačku rijeku a da se ne okupamo. Brojim sekunde od pojave svjetlosti do udara groma i zaključujem da nam je grmljavina sve bliža a mi puni željeza. Na 500m od doma, izbrojio sam samo do tri. Ulažimo napokon u dom i dok skidamo mokru opremu sa sebe u prostoriji di se suše gozgerice, Jane pregovara s recepcionarkom da nas prime na

spavanje. Oni to čine nevoljko, tek kad su se uvjerali da smo noć prije bili kod njih iako u spavaonicama ima slobodnih ležajeva. Ovaj put se gostimo na hodniku sa hrpom hrane koju smo ponili sa sobom a nakon toga u blagovaonici pijemo zasluženu pivu. Konoarica nas tira u krevet, naravno za naše dobro. Noć je svima bila besana jer vjerojatno od umora se tijelo nije moglo opustiti. Ujutro tovarimo svoje stvari na leđa te teškim korakom se spuštamo u dolinu prema autima. Putem stajemo na kavu i štrudel u donji dom. Uživamo dok nas sunce grije i gledamo prema Grossu. Ovaj put ga oblaci zaklinju. Stvarno smo imali sriće s vrimenom. Sve u svemu na dan uspona smo proveli malo manje od 14 sati na turi. Na povratku kući stali smo na Bledsko

Podili smo se u dva naveze i prvi idu Antonija i Filip. Nakon njih krećemo Stipica i ja. Penjem kao prvi taj početni mini prevjes uz pomoć fiksne užadi. Ukratko čupam se rukama gori i mislim se ako ovako bude cilo vrime, neću ja daleko stići

jezero da malo potočamo umorne noge i razmislimo o našem uspjehu. Kad me neko pita što mi je bilo najteže, definitivno je to hrpa ljudi s kojom se moraš mimoilaziti putem. Hrpa ljudi koja unatoč tome što borave na planini, nemaju onu dozu planinarske kulture i brige jednih prema drugima koju ćemo vjerojatno prije doživjeti po našim brdima. Njih nije briga što ti gazi po užetu, blokira tvoje uže na sidrištu ili te u prolazu gurne. Naravno ima izuzetaka, nismo svi isti. Ali kad me neko pita bili iša ponovo, naravno da bi.

NORMALNO NENORMALNI GROSSGLOCKNER

Ja odlučila na sve šta me pitaju, reći hoću ali to vridi samo za planinu, da odmah razjasnimo!

"Je li misliš išta o Grossglockneru" stiže poruka od Gverića. Kao i obično, odmah pristajem, bez razmišljanja... tako moj um funkcionira... ako počnem vagati, ništa od toga...ponekad mi um sugerira razloge da ne idem, izmišlja šta bi drugo mogla raditi... e pa da ga preduhitrim, ja odlučila na sve šta me pitaju, reći hoću ali to vridi samo za planinu, da odmah razjasnimo!

Nakon 10 sati vožnje, stižemo na polazišnu točku. Dolina impresivna Prava alpska... ukrašena debeljuškastim kravama, raznobojnim cviećem, brzim planinskim potokom, te okružena bezbrojnim vrhovima među kojima ponosno dominira najveći vrh Austrije, Grossglockner. Krećemo veselo nakrcani najnužnijom opremom, a težina ipak impresivna. Light motiv koji

sam tila postići je osta neostvaren... nakon samo 10 minuta osjećam da mi gojzerica dere petu. U nevjerici skidam gojzericu, naivno misleći da mi čarapa krivo stoji... do Studlhuttea na 2800m stanje očaj, svaka noga po jedan žulj. Zanesena lipotom doma i zalaska sunca, stavljam žuljeve u drugi plan, resetiram se u glavi i odlučujem da ću ih ignoriratiimam važnijeg posla i veselim mu se cilim bičem svojim Kako sam u ovih zadnjih 6-7 godina dosta toga proplaninarila i svakakvih domova vidila, ne mogu se oteti dojm da je ovo daleko najlipši i najčišći dom u kojem sam bila. Pravi luksuz koji me ugodno zatekao na 2800m, a van svih mojih očekivanja je bila spiza... prava gozba. Mi smo uzeli

polupansion za 48 EUR koji uključuje večeru, doručak na princip jedi koliko te volja...i jedosmo u izobilju Bogu hvala.

Jutro genijalno...mirno, vedro, sneno...prognoza odlična...kažu najbolja u zadnjih nekoliko tjedana...kolone ljudi se kreću prema vrhu. Došavši na ledenjak vezujemo se u navezu. Ja prva jer sam najlakša, pa ako upadnem u pukotinu, lakše će me biti izvaditi baš ohrabrujuće. Oduševljenje zvukom kojeg dereza čini kad zariže hruskavi led baca me u delirij sriće. Gledam nas četvero, plavo nebo i zahvalna na tom trenutku grabim prema gore. Na sriću, pukotina i nije bilo baš previše, tu i tamo pokoja u daljini. Po mom dobrom starom običaju (a tribalo bi ga minjati jer i nije baš dobar!),

ja uopće nisam nešto istraživala stazu kojom idemo...znam da postoji alpinistički smjer i via normale. Za alpinistički jos nisam spremna, a ovaj normale mi zvuči normalno...ali to je samo u mojoj glavi. Došavši podno smjera, ugledam kamenu strminu ravnu bilo

kom ozbiljnijem ulazu u alpinistički smjer i ostajem u čudu... kako onda izgleda alpinistički ako je ovo normale? Pri ulasku u smjer smo se podili u dvi naveze, ja i Filip, a Stipica i Mario. To se pokazalo ispravnom odlukom jer smo i ovako u dvoje se teško pro-

bijali kroz gomilu ljudi. Do sada nisam nikad se penjala sa derezama po kamenu... taj zvuk mi para uši, čini me nervoznom, stvara mi dojam nestabilnosti i nesigurnosti... ali svejedno grabim hrabro prema gore i pomalo počinjem virovati derezama, čak i uživam iako sam u konstantnom grču i oprezu. Doći na vrh nakon 8 sati uspona je neprocijenljivo!!! Nestvarno i posebno drugačijim očima gledaš svu tu lipotu kad se pošteno namučiš. A moje oči i duša su upile sve to za idućih sto života. I dok pišem ovu objavu, pokušavam razumjeti ovaj mix osjećaja koji kolaju mojim mislima... previše ljudi je to bilo gori da bi ja rekla da je bilo savršeno... neke nisam mogla gledati svojim očima jer su mi se činili opasnima, ka kamikaze...a onda sa druge strane sama srića i zahvalnost na mojim alpinistima AO Mosor koji su mi omogućili da moje kretne planinom budu sigurnije, da znam vezati čvorove bez da promislim šta radim, da svoje znanje prenesem na druge... kad sam vidila Filipa da je popratija moju sugestiju i napravija genijalno sidrište gurtinom oko kamena, da je sebe majstorski osigura i da budno pazi na me, mojoj srići nigdi kraja... ponosna na tebe Filip Medić a i na kraju sam zadnjih 10-tak metara napravila abseil i sigurno se spustila... moj prvi samostalni abseil aaaaaasrećica.

I tako...na samom povratku u Studlhutte, uvalila nas je kiša i grmljavina, pa smo žustrim korakom kao da nismo 14 sati hodali, dojurili do doma samo napola mokri...zahvalni i sritni šta su nam omogućili da ostanemo na noćenju. I da, toliko mi je bilo i lipo i teško i van svih mojih očekivanja nabijenog adrenalinom, da ja sam svega samo nekoliko puta promislila na moje žuljeve, kojih je do dolaska u dom bilo već 3.

Početak ove godine na nagovor članice našeg kluba Maje prijavljujemo se na Visokogorsku školu HPD Mosor. Visokogorska sekcija HPD-a "Mosor" za članove Društva organizira visokogorsku školu na kojoj će se tijekom šest mjeseci trajanja škole polaznici upoznati sa svim opasnostima i izazovima koje nose usponi u visokogorju, ali i istovremeno otkriti sve čari planinarenja po snijegom pokrivenim planinama. Visokogorska planinarska škola polaznicima omogućuje proširenje i nadogradnju osnovnih planinarskih znanja i vještina te stjecanje dodatnih planinarskih znanja i vještina o zimskom planinarenju, kretanju po osiguranim planinarskim putovima i o planinarenju u visokom gorju. Škola je namijenjena planinarima koji već vladaju osnovnim znanjima i vještinama nužnim za sigurno kretanje i boravak u planinama te žele svoje vještine i znanja nadograditi dodatnim znanjima i vještinama o zimskom planinarenju, kretanju po osiguranim planinarskim putovima i o planinarenju u visokom gorju. Program škole obuhvaća informiranje polaznika o mjerama sigurnosti pri sudjelovanju na zahtjevnijim planinarskim izletima, turama i pohodima u planinama, a održava se prema programu za Više (visokogorske) planinarske škole Hrvatskog planinarskog saveza.

Plan škole:

Škola se sastoji od teorijskog i praktičnog dijela nastave.

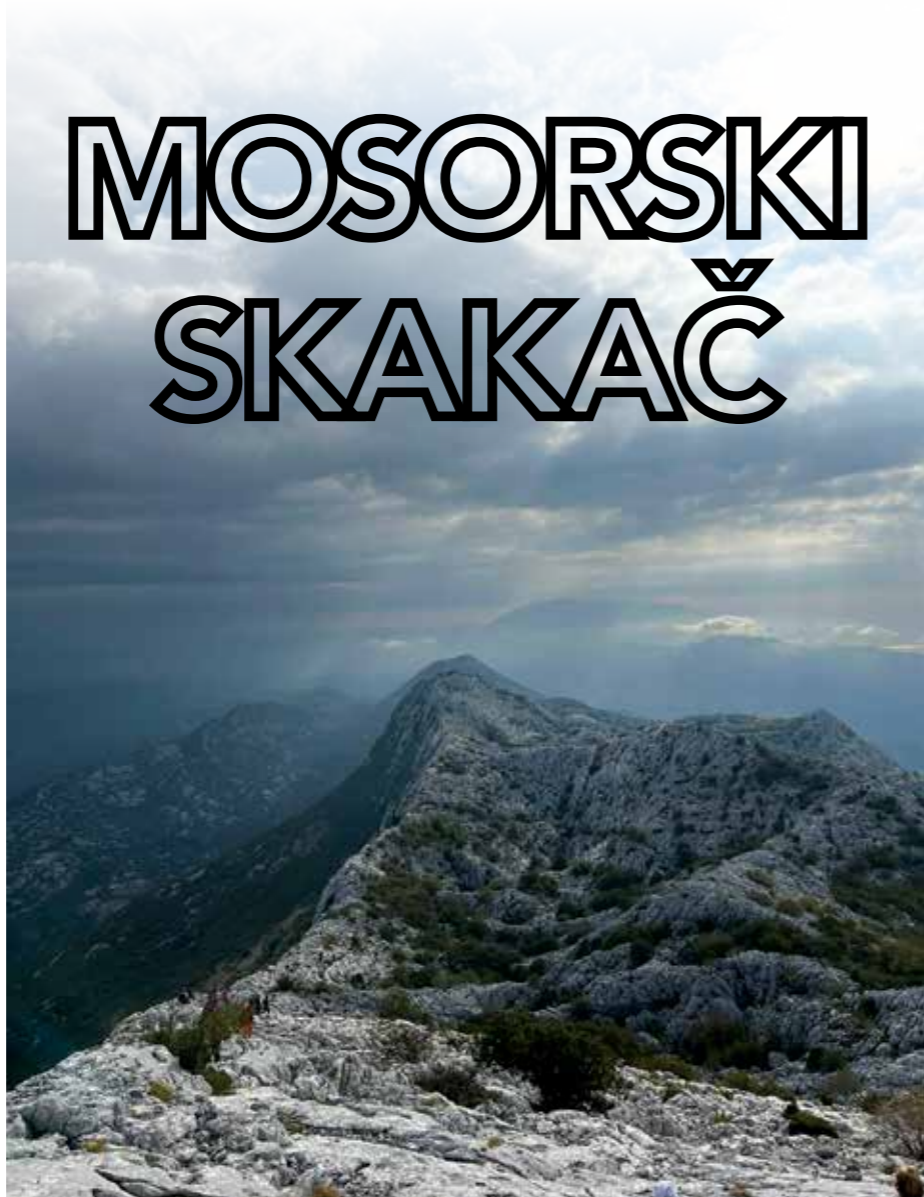
1. Teoretski dio nastave obuhvaća 15 predavanja.

2. Praktični dio nastave obuhvaća 8 tura koje će se provoditi na odgovarajućim planinskim terenima putem vježbi i zadataka organiziranih u tri nastavne cijeline.

Voditelj škole Mate Balić šalje e-mail i obavještava nas da zbog 60ak prijavljenih kandidata, odlučili su se na selekcijsku turu zvanu Mosorski skakač koja će se održati od 13.10 do 15.10 na Mosoru. Plan je da se prođe nekih 50ak km i 3000 m visinskog uspona.

Od akcije i uređenja skloništa Zlatko Prgin na Dinari koja je bila krajem svibnja, zbog litnje sezone nisam bija

MOSORSKI SKAKAČ

Sve skupa nas kandidata sa vodičima skupilo 30, te sam se nada da bi moga upasti u školu koja je primala 15 kandidata

u prilici obilaziti planine. Mislim se da bi mi Mosorski skakač ipak bija preveliki zalogaj zbog svoje ne aktivnosti i kondicije.

Odlučujem se da ipak idem pa di puklo da puklo samo hrabro. Zbog privatnih obaveza Maja ne ide, ali tu mi je Filip koji se isto prijavija i znam da će mi on biti podrška i pomoć na turi.

13.10.petak

Dolazak na Klis Grlo(350m) u jutarnjim satima, Filip je parkira na unaprij

13.10-15.10.2023

jed dogovorenu točku polaska malo ispod restorana "Perlica" koji je poznat po Kliškoj janjetini.

Ostatak ekipe iz Splita dolazi i skupljamo se za polazak. Neke od kandidata znam od prijašnjih izleta sa Stipicom. Među njima su Anja, Ana i Stipe sa kojima sam bija na Biokovu te Tonči sa kojim sam se upozna na tečaju za A standard na Kozjaku.

Mate nam daje kratke upute o težini ture te nas pita da li imamo dosta vode i da li smo spremni za izazov. Predstavlja svoje vodiče Mira i Vladu. Krenuli smo laganim tempom prema prvoj točki Debelo brdo(1044m), a po pričanju mentora alfe i omege škole Vinčija da ćemo tu pustit prvu suzu. Kako sam doša direkt sa Vodiške rive nekako mi je bilo u podsvjesti da ako izdržim taj prvi dio da će mi dalje biti lakše. Pratija sam Mira i Filipa u stopu iako sam malo gubija dah.

Tu na prvom usponu se vidi sva surovost ali i lipita Mosora te divni pogledi prema Splitu.

Sve skupa nas kandidata sa vodičima

Voditelj škole Mate Balić šalje e-mail i obavještava nas da zbog 60ak prijavljenih kandidata, odlučili su se na selekcijsku turu zvanu Mosorski skakač

skupilo 30, te sam se nada da bi moga upasti u školu koja je primala 15 kandidata.

Nakon kratkog odmora i slikavanja idemo dalje prema "Pliševcu" i "Kunjvodu", te se sa grebena spuštamo prema "Lugarnici"(850m) na kojoj pravimo malo veću stanku za marendu. Tu shvaćam da mi rapidno potrošnja vode velika zbog vrućine od 30c te da nećemo na cilj doći do 17 sati već oko 21 sat. Nakon marende idemo uzbrdo preko Mihanovića dolaca i prijevoja Rasnica, i krećemo se prema meni dragome vrhu Ljubljana(1262m) na tom vrhu sam bija par puta, ali ovi put nikad teže, hvatam zraka a grčevi u nogama mi zadaju brige. Nakon upotrebe kreme grčevi se smiruju ali težina ostaje u nogama.

Preko Javorske i Vickovog stupa stižemo do drugog najvišeg vrha Mosora Ljubirne(1331m). Vraćamo se na Vic-

kov stup di radimo kratku pauzu, te mi Filip daje po litre vode jer sam svojih 3 litre potrošija nisam bija ekonomičan. Odatle krećemo preko škrapa i mrokrog terena na sjevernu stranu prema špilji Vranjača. Tempo je već dosta usporija te dolaskom mraka stavljamo lampe. Putem pokušavamo pojesti šta više drena da nadoknadimo izgubljene kalorije.

Prolaskom Ljubljanskih doca i Dominovića staja oko 21 sat dolazimo do špilje Vranjače. Na opće oduševljenje Vinčija i logistike dolazimo na ledinu di postavljamo šatore za noćenje.

Prvo po dolasku u kamp hvatam se za pivu i onako dehidriranome je spas ka žednome u pustinji.

U logistici se nalazi Mia koja meni i Filipu onako umornima pomaže u slaganju šatora.

Nakon večere čevapa i piletine te slat-

koga malo nam je logistika bila tužna jer su shvatili da smo umorni za neko noćno druženje uz vatricu.

14.10.subota

Nakon buđenja u 6 sati i spremanja šatora i stvari dobili smo po 7 litara vode te sam odlučija da većinu vode nosim sa sobom da ne ponovim grešku od prethodnog dana.

Krećemo od špilje Vranjača prema Jabukovcu Dolaskom na Jabukovac(1246m) otvaraju nam se vrhunski vidici na okolinu koja je divlja i neprohodna. Jabukovac je najzopstavljeniji vrh Mosora a pun je vrtača, poikvi i špilja. Preko skloništa "Hrvoje Dujmić" izlazimo na grebensku stazu Mosora. Dolaskom na najviši vrh Mosora Veliki Kabal(1339m) osjećam zadovoljstvo i ponosan sam šta sam prošao jedan teži dio nepristupačnog Mosora.

Sa Velikog Kabla spuštamo se meni poznatoj stazi prema domu "Umberto Girometta", di je ekipa naručila fažol da se malo okrijepi, meni je dobro došla voda sa kojom sam malo osvježija noge.

Nakon prvog dana neki od kandidata su odustajali zbog bolova u koljenu ili mučnina a dolaskom u dom neki kandidati su odustali zbog žuljeva.

Nas 15 koji smo prošli Mosorskog skakača upisani smo u visokogorsku školu za 2024 godinu. Na kraju se prošlo 65km i 4800m visinske

Od doma "Umberto Girometta" krećemo put istoka i dolazimo do skloništa Kontejnera Ljuto Kame nastavljamo lipom stazom do Juvašćice di nailazimo na poskoke.

Sigurno ih zaobilazimo te idemo dalje dolinom Uska dolazimo na vrh Botajna. Već se dan nazire kraju te na vrhu imamo spektakularni zalazak sunca. Pod lampama idemo dalje prema prijevoju Tepla pola i dalje se spuštamo preko Duboka Prodo di nailazimo na veliku ranjenu divlju svinju. Nakon šta smo se svi u tišini skupili prolazimo divlju svinju i idemo dalje prema kampu Studenac.

Oko 21 sat dolazimo u kamp opet na oduševljnje naše logistike kad nas vide. Spremili su nam maništru i čevape te nakon par piva i napravljanja šatora odlazim na počinak.

15.10.nedija

Buđenje u 6 sati spremanje šatora i nakon malog zalagaja doručka krećemo Mirovim putem prema meni dragoj kapelici na Svetom Juri neko zove Kozik. Treći dan se ekipa malo bolje upoznaje tko se međusobno ne zna. Tako ja upoznajem Antu, Andriju, Je-

nu, Gorana, Jeru, Mateju, Tanju, Ivana, i ostale. Vidim da je ekipa ovo lito bila aktivna i da su dosta ispenjali vrhove u Alpama, Kilimanjaro, Prenj, Prokletije i naše planine.

Dolaskom na Svetog Juru tu nas hvata tmurno vrime i nadamo se da nas neće uhvatiti kiša.

Pogled sa Svetog Jure za mene je najlipši u Dalmaciji, na njemu sam bija par puta jednom sam sa sjeverne strane iz Putišića.

Dalje idemo grebenskom stazom preko vrha Bila te se preko vrtača spuštamo do skloništa Trpošnjik. Vraćamo se na grebensku stazu kojom više ne hodamo nego poskačijemo sa kamena na kamen i zato je ova tura dobila ime Mosorski skakač. Dalje grebenskom stazom preko prijevoja Rašeljka sa kojeg vidimo napušteno pitoreskno

misto Tomići idemo prema vrhu Lišnica. Dolaskom na vrh Lišnica nakon kraće marendi i slikavanja spuštamo se preko Doca u selo Čišla i zaseok Prvinčice do crkvice Gospe od sniga. Tu nas je uhvatija pljusak koji nas je pratija do mista Gata a cilj je bija Povijesni muzej Poljica i crkvice Svetog Ciprijana.

Dolaskom na cilj svi sretni dočeka nas je Vinči sa logistikom bez koje ovaj poduhvat nebi bija moguć. Nakon osvježjenja i preobuke odlazimo u Klis Grlo po aute.

Nakon par dana Mate šalje e-mail da smo nas 15 koji smo prošli Mosorskog skakača upisani u visokogorsku školu za 2024 godinu.

Na kraju se prošlo 65km i 4800m visinskog uspona što je za mene bija veliki uspjeh.

HPK SVETI MIHOVIL

SKLONIŠTE ZLATKO PRGIN

Na Dinari, najvišoj hrvatskoj planini, u subotu, 28. rujna 2019. g., u 12.30 sati na 1543 metra nadmorske visine, u šumarku podno Bukvinog vrha, otvorili smo novo planinarsko sklonište „Zlatko Prgin“, kruna višegodišnjeg volonterskog rada članova šibenskog Hrvatskog planinarskog kluba Sv. Mihovil koje je stalno otvoreno za sve planinare u pohodu na Dinaru i na putu na najviši hrvatski vrh - Sinjal (1831 m). Sklonište je dobilo ime po Zlatiboru - Zlatku Prginu, prvom predsjedniku i jednom od osnivača Kluba koji je stradao prilikom uspona na Aconcagua 1999. godine.

A dodatni vjetar „u leđa“ i značajan doprinos daljnjeg uređenja skloništa u vidu materijala, bilo je sudjelovanje u projektu „Sigurna i održiva planinarska infrastruktura - projekt održavanja, uređenja i opremanja planinarske infrastrukture u Republici Hrvatskoj“ koji provodi Hrvatski planinarski savez i HPK Sv. Mihovil u 2023. godini. Hvala svim Mihovilcima i prijateljima na doprinosu, HGSS Stanici Šibenik, svim našim meštrima i zanatlijama i svim ostalima koji su pomogli da se sklonište stvori, jer ove jeseni slavimo 4 godine od postavljanja i vrijedi svakog truda!

PUTEŠESTVIJE ŠIBENČANA NA VELIKI I MALI ŠIBENIK

Jučer sam posjetila Biokovo, masivnu planinu iznad Makarske za koju domaći kažu da je nogama u moru, a čelom ljubi oblake što se pokazalo istinom. Nas troje Šibenčana, ok ja sam Slavonka sa srcem u Karlovcu, ali oni kažu da njihova sam, pospani stižemo rano ujutro ispred Planinarskog doma "Velobrskih ledara".

Upoznajemo se sa ekipom koja pršti od energije misleći u sebi Bože kakvu li su to oni kavu popili dajte i meni malo toga hehe.

Pogled mi privuče ništa manje energičnija ekipa koja je sjedila za velikim stolom vani i dijelila jutarnji doručak. Bože, pa ja poznajem ove ljude. Bilo mi je drago vidjeti ih. To su moji Karlovčani. A Karlovac mi je uvijek u srcu. Pozdravili smo se, kratko popričali, stavili si osmijeh na lice i ponovo se uvjeravam kako je svijet mali.

Krenuli smo iz Velikog Brda gdje mi početak nije bio baš nešto atraktivan, hodali smo uskim putem kroz nisko raslinje do zaselka Žlib gdje se nalazi restoran Panorama do kojeg se može doći autom. Nastavljamo maratonski uspon preko sipara tražeći malo hlada. Svako malo zastanem da se pogledamo ja i taj sivi planinski masiv koji me ostavlja bez daha. Svijet je pun ljudi koji se boje živjeti, a nama je pravio društvo čovjek koji nije jedan od njih. Planinar sa bijelim štapom Feručo Lazarić koji nam je rekao da mu je jučer bio 150-ti uspon na planinu te je cijelo vrijeme lagano pjevušio.

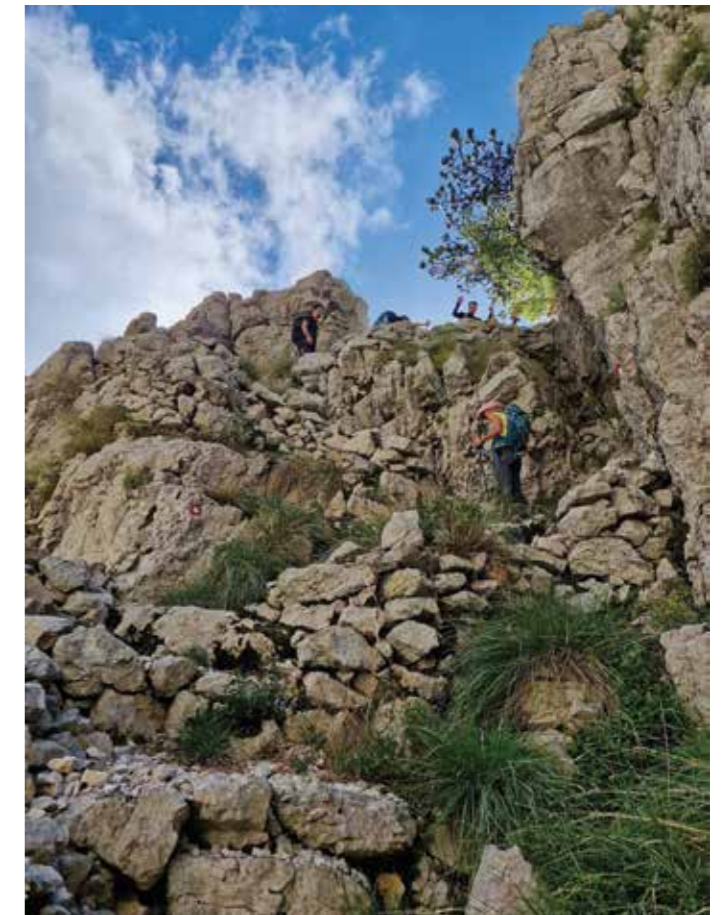
HIMNA HPD "VELIKO BRDO"

*Veliko Brdo na visokom brijegu.
U njemu se sokolovi legu.
Veliko Brdo ispod Krjavice.
Tu ne radja majka izdajice.
Sveti Jere što si nasrid sela,
čuvaj mene zdrava i vesela!!!*

Približavamo se skalama gdje je staza doslovno uklesana u stijenu najsirovije planine u Dalmaciji, a koju su gra-

dile marljive, vrijedne ruke njihovih predaka. Staza je strma i vodi do borove šume zvane Miletin bor koja vodi do Borovca i našeg mjesta za odmor. Vade se sendviči i kolači ovaj puta sve neke zdravije verzije hahaha Zatim čujemo izvadite čaše i pripremite se otvara se pjenušac ohladjen na temperaturi sve kako treba biti jer čo'ek zna poso;) Lončići zveckaju, pjenušac se toči, nazdravljamo prirodi, nebu, suncu, planini, nazdravljamo životu. Saznajem kako čo'ek koji zna poso nosi sa sobom inače bocu vina u planinu koju će zakopati negdje u šumi i nakon par godina sa prijateljima doći otkopati ju i nazdraviti ponovo svemu tome. Lajkam ideju!!

*Veliko Brdo na visokom brijegu.
U njemu se sokolovi legu.
Veliko Brdo ispod Krjavice.
Tu ne radja majka izdajice.
Sveti Jere što si nasrid sela,
čuvaj mene zdrava i vesela!!!*

Nastavljamo put do Velikog 1467 m i Malog Šibenika 1388 m. Vrh Velikog Šibenika nije imao pogled, ali zato Mali Šibenik me ostavio bez daha. Jakov je stigao prvi i vikao ajdeeee Gooogeee znala sam da me čeka nešto očaravajuće. Evo me..... Nema dalje....

Stojim na grebenu, litici šta li je već jer nema dalje i gledam sa 1388 m na tu ljepotu mora koje se pruža u beskraj misleći jesam li u raj. Kako sam bila uzbuđenja sam jer sam si ponela Šibensku pivu da popijem na vrhu Šibenika nisam odmah fotografirala taj pogled u beskrajnost, a planina

je takva kakva je vrlo nepredvidiva. U minuti su došli predivni bijeli mistični oblaci koji su nas putem pratili i prekrili to božanstvo. Čekala sam čekala da odu, ali nisu mi dopustili da vam snimim ono čemu sam se ja duboko divila. Bila sam do sada 3 puta na Biokovu i rado mu se želim opet vratiti. Moram posjetiti Juru. Kod Ilije sam bila :) Uglavnom dan je bio odličan, naporan svakako, ali Šibenski Mihovilci završili su ga graham sa kobasicama i pivom. MOJ ŽIVOT IZMEĐU PLAVOG I ZELENOG!

SOLINSKI PLANINARSKI PUT

Još od mog VPP-a i Puta Oluje, zainteresira sam se za te planinarske puteve. Ima ih raznih. Jednodnevni i višednevni. Neki su malo jednostavniji a neki zahtijevaju višemjesečnu pripremu i izvidanje terena. Neki traže i logističku pomoć kako ne bi vukli dodatne kile na leđima. Lipota tih planinarskih puteva, obilaznica, transverzala i raznih pravaca leži ne u tome šta će se tamo skupit puno pečata, već u tome šta nas najčešće vode kroz neku cjelinu i pružaju nam potpuno drugačiju sliku nekog područja. I zato ih vridi prolaziti. Ovaj moj Solinski planinarski put na prvu mi je izgleda kao onaj koji ne zahtjeva puno pripreme. Dovoljan će biti jednodnevni ruksak i opalit ću ja to u jednom danu. Prvi put sam čuo za njega na stranicama društvenih mreža splitskih trkača, koji su sklopu svojih treninga, istrčali i SPP. Tad sam ga podcrtao i memorirao. Iako mi je to sve doslovno u dvorištu, proš-

Napokon, vatam slobodnog vremena za Uskrs i odluka je pala da idem sam. Nije to nikad pametno, ali tješim se da sam uvijek tu negdi blizu civilizacije, s jedne strane Solin, između je Klis a tamo s druge je Dugopolje

lo je par godina dok sam uspio ga odraditi. Problem je bio naći suputnika, jer kome god to spomeneš, ljudi su malo sa podsmjehom reagirali. Ne zvuči atraktivno. Još jedan problem na koji sam naiša je manjak informacija na internetu. Solinski planinarski put je izradio planinarski klub Split 2004. godine. Na njihovim stranicama može se skinuti planinarski dnevnik s opisanim kontrolnim točkama. Radi se o kružnoj stazi. U mail prepiski s tajnicom kluba, dobio sam fotografiju karte s označenim položajem točaka. Prema dostupnim informacijama, za obilazak je potrebno 19-20 sati te se prođe 35 kilometara. Tu ja radim prvu grešku. Napokon, vatam slobodnog vremena za Uskrs i odluka je pala da idem sam. Nije to nikad pametno, ali tješim se da sam uvijek tu negdi blizu civilizacije, s jedne strane Solin, između je Klis a tamo s druge je Dugopolje. Brat je dežuran na mobitelu u Solinu i može uvijek skočiti negdi prid mene. Krećem iz Solina u obrnutom smjeru, od dvadeset prve kontrolne točke prema prvoj. Plan je da se vratim na početnu točku kružno. Startam oko 8h ujutro, auto je na „rubu“ Solina i prva točka mi je brdo Sutikva. Ništa posebno, hodam uz prometnu cestu prema Mravincima, pa je dojam loš. Na vrhu je križ, pada slika za dokaz i idem nazad dalje prema izvoru rijeke Jadro. Tu se ukrcavam na stari akvadukt i brzo stižem do mostića preko Jadra koji je KT. Tu se staza strmo penje prema crkvi SV. Juraja (KT), odnosno sve do Debelog brda. S lijeve strane se proteže Kliško polje koje je zanimljivo zbog svojih kaskadnih vrtova a s desne strane me očekuje brza cesta Split- Dugopolje koju moram negdi prisići. Još uvijek sam na nekakvim rubnim dijelovima civilizacije, mješavini asfalta, betona i makadamskih površina koje noću obiluju ljubavnim aktivnostima. Sudeći po otpadu koji se nalazi po okolnim grmovima. Ali korak po korak dolazim do zanimljivih dijelova slavne Sinjske Ferate. S desne strane mi ostaje jedan od tunela koji se nalaze uz trasu. Tu je kažu Sinjska ferata se toliko sporo uspinjala, da su putnici znali iskočiti iz kompozicije, marendati u gostionica- ma uz put i onda se ponovo ukrcati u

Feratu koja nije stajala. Tu s asfalta se penjem na kamen i krš. Vidim da ću se tu prikriti sa brzom cestom na način da ću doći iznad tunela. Zaista zanimljiv osjećaj, stojiš iznad portala tunela a ispod tebe jure vozila. Nastavljam dalje i dolazim u nekakve ograde u koje ulazim kroz prava pravcava vrata. Po izmetu, vidim da tu obitavaju krave, a uskoro ih i susrećem. Sljedeća kontrolna točka mi je crkva Sv. Petra s koje se pruža predivan i jedinstven pogled na Split. Tu vidim poznatu „fotografiju“, okrugli stol na kojem je mural posvećen voljenom klubu. Nakon kratke pauze, nastavljam dalje do Gradine, sljedeće točke. Zapamtija sam sa info table da je crkva sazidana od kamena s utvrde. Sljedeća točka je odma blizu, vidikovac s lipim pogledom prema Solinu. Vrlo brzo je to sve izgledalo već sam na KT 16. Pa u toj euforiji nastavljam dalje. Posljedica je da sam skroz promašio KT Koludar i Poljičin Umac. Vraćam se nazad na Poljičin umac a Koludar sam shvatio da sam promašio tek nakon par dana kad sam pripremao slike. Tu su naznake laganog umora i pada morala. Ali nastavljam dalje. Prolazim kroz pitome ograde, uz lokve na kojoj krave pasu i dolazim do pravog prav-

Opet skakućem po kamenjaru, provlačim se kroz zarasle staze a zbog nešto lošije markacije gubim i stazu. Uz malo gubljenja stižem do Ilirske utvrde od koje je ostalo možda dva metra visine i jedan metar širine zida koji se još nije srušio

catog travnatog nogometnog igrališta. U glavi zamišljam kako bi bilo lipo odigrati tu nekakvu utakmicu između više planinarskih društava. Možda i turnir. U blizini je kamena kućica na kojoj se vidi da je netko posjećuje brine o njoj i njenom dvorištu. Nastav-

ljam dalje i nakon nekog vremena, dolazim do stjenovitog dijela di kretanje više izgleda ka skakanje po škrapama. Markacije vode priko surovih kamenih gromada, oštro uzbrdo. Svako malo stajem i vatam zraka, a u međuvremenu koristim i ruke i noge. E da, štapove nisam ni ponija. Još jedna greška. Ulazim u zonu grebena Mosora a teren sve teži i teži. Vidim vrh Debelo brdo ali nikako do njega. Baš sam loše u glavi. Totalni pad. Napokon stižem na vrh, bilo je podne i tamo susrećem ekipu iz Matice-Zagreb. Malo ćakulamo, ja ih i slikavam a za uzvrat, me časte sa vrlo dobrom rakijom. Lagano se ili vraća moral, ili sam cvrcnut, pa krećem dalje nizbrdo prema Klisu. A koji je tek tamo teren ljudi moji. Doslovno skačem niz kaskade po metar visine. Na svakom koraku duboke pukotine u stijenama koje me podsjećaju na ledenjačke pukotine. Samo ove se ne tope, ne prekriva ih novi snig, one su stalno tu i prijete da upadnuš u njih. Kako sam popija svoje energetske piće na vrhu, odlučujem da moram u Klisu naći dućan i kupiti drugo. Međutim planina se tu pobrinula za mene. U jednoj plićoj pukotini vidim plastičnu bocu, koju odlučujem pokupiti i evakuirati iz prirode. Među- tim boca je bila puna i neotvorena,

ispunjena energetske pićem. Odlučno. Nakon skoro dva sata, spuštam se pomalo na divlje u zaseok Smodlačići i ponovo se križam sa brzom cestom ali ovaj put sam ja ispod. Prolazim ispod vijadukta Srednja Ozrna. Kroz tunel se provlačim ispod stare Kliške ceste i dolazim do kulturnog stadiona di igra slavni NK Uskok iz Klisa. Dok klapam uz stadion, pretili su me pucnji petardi i lupanje bubnjeva. Domaći navijači se pripremaju za utakmicu koja se taj dan odigravala. Jedan od razloga zašto sam iša sam je šta sam zna da se na pola puta spuštam u civilizaciju i uvijek mogu odustati. Sidam na pivu i analiziram situaciju. Brojke koje sam ja zapametija i brojke koje mi aplikacije mire nisu se poklapale. Ja sam zamislja u glavi da me čeka 20 kilometara a sat mi je izmirija već skoro 20km. Ostaje još 10km. Računam da će mi trebati nekih 5 sati. A i kolino me počelo boliti, naravno zbog skakanja niz Mosor i ne nošenja štapa. Ali 14h je tek, ima dana još a to je samo Kozjak. Neš ti. Bila je to još jedna greška. Prije nego sam sija na pivu, popea sam se do još jedne KT. Bila je to Kliška utvrda koju su ovaj put opsjedali Azijski narodi. Naravno radi se turistima.

Odmoran, nastavljam dalje. Nakon početnog gubljenja, Vatam stazu koja će me popeti na Kozjak. Vrlo brzo mi se užarilo cilo tijelo. Strmo se uspinjem uz sipare i kamenjar, znoj se cidi a travanjko sunce peče vrat i glavu. Kolino boli sve jače ali napokon se uspinjem na slavnu Markezinu stinu. Tu me čeka KT10 a prije nje mi Kozjak pruža pomoć. Na putu nalazim usičeni štap sa drškom. Neko je tu ostavlja bagulin kojeg rado prisvajam. Okej, računam čeka me sada pravac, hod

po istoj visini i samo moram „skupiti“ KT. Međutim to je sve samo nije šetnja. Opet skakućem po kamenjaru, provlačim se kroz zarasle staze a zbog nešto lošije markacije gubim i stazu. Uz malo gubljenja stižem do Ilirske utvrde od koje je ostalo možda dva metra visine i jedan metar širine zida koji se još nije srušio. Iz pravca Dugopolja idili mi kvare kamionske trube. Pa di nediljom mislim se. Sigurno je neki štrajk. Sutradan sam sazna da je to bio truck show. Ilirska utvrda se nalazi između Markezine i Bobanove grede. Na Bobanovoj gredi scene iz WWII. Svuda su razasuti veliki Njemački bunker na izgled bez plana i programa. Ali kad udeš u jednog od njih, shvatiš da svaki pokriva barem još dva i na taj način tvore neprobojnu tvrđavu. Pod dojmom nastavljam dalje a i kolino je popustilo. I opet mi se čini da sam promašio sljedeću kontrolnu točku, prijevoj Blace. Vraćam se dosta nazad, ali kako mi je jedina karta zapravo fotografija karte na kojoj su skicirane kontrolne točke, teško se orijentiram di je točan položaj. Od-

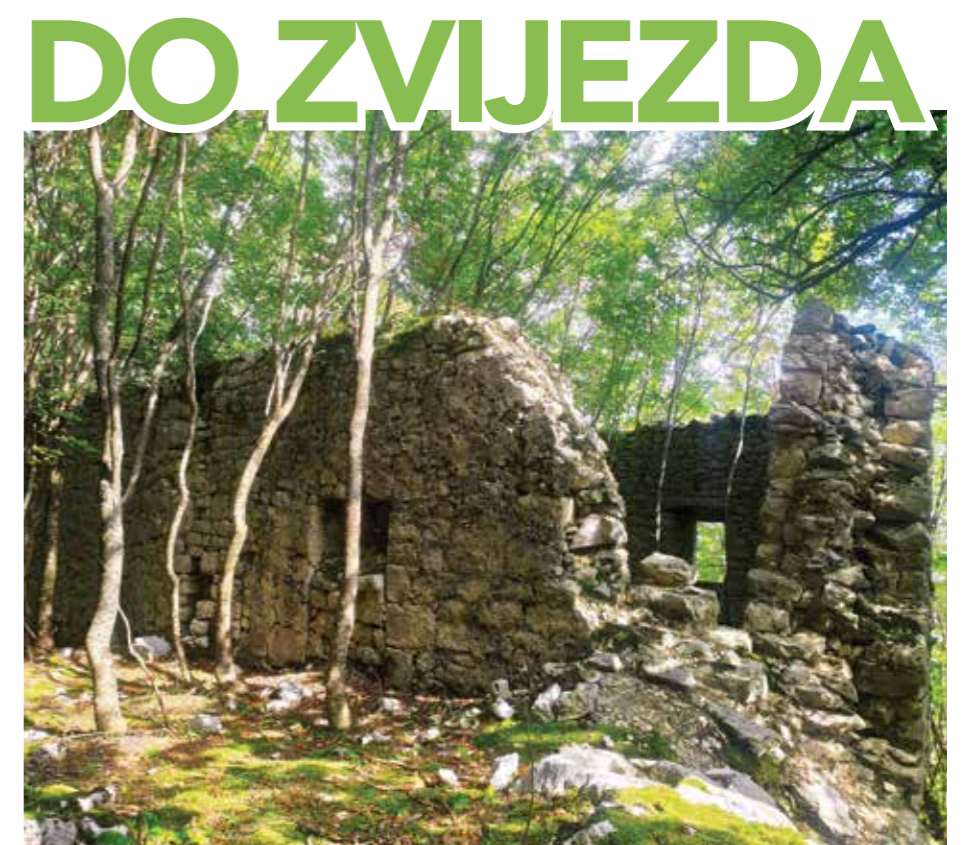
lučujem se vratit nazad tamo di sam torbu ostavio. Pa ako sam i promašio točku, naći ću je neki drugi put jer koliko kužim ispod mene je asfaltna cesta pa ću drugi put se dignit autom i u nekoj turici skupit KT. I volija bi opet malo bolje običi te bunkere. Dok to razmišljam ispred sebe vidim neku tablu „okrenutu leđima „ meni. Kako idem unatrag, tako često kupim te table s leđa. Bila je to KT 7.

Prijevoj Blace. Sritan ka dite, idem dalje i malo makadamom, malo planinarskom stazom idem prema crkvi Sv Jurja di me čeka KT 6. Tu me sad već jako boli kolino pri najmanjem spuštanju. Odmaram ali kad sam usta, hladno tijelo mi ne da ni koraka dalje. Doslovno na svakoj skalini moram sisti. Trajalo je to nekih 20min dok se nisam zagrija. Guram naprid uz bolne grimase i kroz krš se probijam do sljedeće kote. Bila je to Škrabutina, gomila koja je zarasla pa od makije se uopće nije vidila. Pa je i mrak, pa se više oslanjam na Orux maps iako svako malo gubim markaciju. Nije se teško orijentirati za smjer, u daljini jasno vidim Split, Kaštela i brzu cestu. Ali umor i bol čine svoje. Još mi ostaje za spustiti se niz Splitsku stranu i uhvatiti zadnju kontrolnu točku KT1 i slavnu Piramidu. Stina u obliku piramide koja služi i kao penjalište i vježbalište. Niz splitsku stranu se spuštam na guzici. Ne mogu se uopće osloniti na desnu nogu. Gledam već di bi me brat mog skupiti. U daljini vidim Metro, mislim se kako bi se moga nekako probiti kroz Cemexova eksplatacijska polja pa da me on negdi doli skupi. Ali srce ne da. Kad sam se uvatija lovačkog makadama, bol je popustila i sad već marširam prema Piramidi. Uz pomoć tikice pada selfi kod Piramide i nastavljam dalje prema Solinu. Dok gazim mrak, putem me straše jarebice koje su zaspale već po grmovima i travi. Ja njih strašim pa onda one mene. U daljini se čuju vatrometi i taktovi lakih nota iz obližnjih sala za pireve. Drago mi je šta sam sad u tom trenutku tu. Umoran i bolan ali opet zadovoljan. Nakon još jednog krivog skretanja i pola kilometra duže, vraćam se na pravi put i ulazim u Ninčeviče, dio Solina. Tu me brat kupi, ipak nisam otiša skroz do auta. Umor je jači. Na kraju brojke su rekla da sam proša 35 kilometara uz visinsku razliku od 2250m. Definitivno prekrasno iskustvo, prelipe planine i staze pune povijesti. A sve to nadomak kuće. Nakon par dana pregledom evidencije vidim da sam promašio dvije kontrolne točke, jedna na Mosoru a druga na Kozjaku. Nema veze, jednom ću ih skupiti i onda zaslužujem značku za prolaz cijele staze. I zato SOLINSKI PLANINARSKI PUT velikim slovima.

STAZA DO ZVIJEZDA

Osamdesetih godina prošlog stoljeća dr. Ante Rukavina i njegova ekipa istražili su i rasčistili stare staze iznad Metka (Južni Velebit) kojima se od davnina dolazilo do crkve sv. Ivana na Gori (1017mnnv), smještene na litici na strmim padinama Velebitske šume iznad Like. Ličani su se do crkve penjali na proštenje 24.6. od Kranjske poljane, a stočari i Podgorci joj dolazili iz više smjerova, iz pravca Štirovca preko Smrčevca i preko Javorove drage s poteza Struge-Medak, na sv. Ivana Glavosjeka 29.8. Građena je crkva na živcu kamenu, tlocrtno otprilike 15mx8m, dobro podzidana s istočne strane, s ulazom na sjeverozapadu. Iz kojeg točno vremena seže njena prva, manja verzija (s ulazom na zapadnoj strani koji je u novoj nadogradnji zaidan) ne zna se. Uz samu crkvu nalazi se i zidani izvor vode koji nikada ne presuši, pa je to vjerojatno glavni razlog što je ona građena baš na tom inače poprilično zahtjevnom položaju za dolazak, s bilo koje strane. Prvi pisani tragovi o postojanju crkve su iz 14 stoljeća, a pretpostavlja se da je ona tu još od vremena prvih hrvatskih kraljeva - a prije nje da je na tom istom mjestu bilo svetište boga Mitre. Na mjestu nekađanje manje crkvice koja je napuštena u prodoru Turaka na ovo područje, sagrađena je puno veća - kako pisani podaci iz tog doba kazuju - 1838 godine. U drugom svjetskom ratu spaljuju je četnici i od tada se ona više ne obnavlja. Vidljive su ispod i iznad crkve još uvijek izbljedjele markacije Ante Rukavine i njegove Staze do zvijezda iz osamdesetih godina prošlog stoljeća, koja je dolazila do crkve odozdo s Kranjske poljane kraj Metka - a nastavljala dalje prijelazom preko Brklje (gdje su tada Vihorašići postavili sajlu bez koje je bilo nemoguće prijeći tu visoku i dugu stijensku barijeru) i rubom prekrasne velike livade Smrčevac sve do doma pod Štirovcem. Uklonjena je u domovinskom ratu sajla preko Brklje i srušen dom pod Štirovcem. Područje je dugo godina nakon rata bilo minski sumnjivo, a markacije Staze do zvijezda pot-

puno izbljedile. Međutim, kad dodete u tu čarobnu gustu ličku šumu, ako ste potpuno prisutni - još ćete ih uvijek na pojedinim stablima vidjeti...i vratit će vas, ukoliko se prepustite, na trenutak daleko u povijest kad su tim putevima prolazili ličani, podgorci, bukovčani i dalmatinci na blagdan sv. Ivana - i u osamdesete kad se je taj bitan pravac kretanja naroda tog kraja, zahvaljujući strasti i energiji Ante Rukavine, obnovio i uredio u odličnu planinarsku stazu. Nismo nas dvije, Svjetlana i ja, u tom svom pohodu u prošlost žurile. Crkvice nas je toliko očarala da smo sebi priuštiti pravi mali piknik ispred nje. Padale su tu na pamet svakake ideje i prepoznali se neobični šumski oblici uokolo. Nakon dobre marende

i psihički spremne, krenule smo ipak od crkve uzbrdo, po Antinim rijetkim blijedim markacijama i dobrim uputama Damira iz Karlovca, u potrazi za Brkljom. Rastjeralo smo vjerojatno sve medvjede na tom području (a i ostale životinje) svojim cerekanjem na vrhu Brklje kad smo izašle iz jako klizavog, strmog i krušljivog područja i skužile da smo iznad te visoke i poprilično duge stijenske barijere između sv. Ivana i Smrčevca. Jer bilo je poprilično upitno hoćemo li taj dio uspješno proći. Nastavile smo dalje, kroz šumu, do prekrasnog Smrčevca, dale sebi dovoljno vremena da se stopimo s njim - a onda ipak krenule natrag, šumom, nekim drugim nama kraćim pravcem - prema autu. Jer dana nije bilo dovoljno da pronađemo i ostatak puta do doma pod Štirovcem. I vratit ćemo se. Proći stazu u cijelosti onoliko puta koliko to bude potrebno, laganim tempom, u potrazi za tragovima Antine staze - dok ista ne zaživi opet u svom originalnom obliku, onakva kakva je bila sredinom osamdesetih godina prošlog stoljeća. Do zvijezda.

DNEVNIK ŠKOLARACA 13. OPĆE PLANINARSKE ŠKOLE 2023. GODINE

**VODITELJICA
ANTONIA VILJAC**

TJEDAN I. Trtar - nedjelja, 12. 3. 2023.

Izveštajne muze:
Anita Bačelić, Tomislav Muščet
Natipkala: Đurđa Vrljević Šarić

Epopeja s Trtra

Oj ti vjetroviti Trtre, ti vrla šibenska goro na tebe se svaki Mihovilac popet mor'o!
Dok nedjeljno jutro rudi i zora puca školarac se čio budi i u ruksak krca vitamine, kompas, čarape, vodu, hranu, čaj, duplu jaketu, dvi zamke.. sve čeg' se sjeti!
Izazov je pred nama, burna gora prijeti.
Tomi 60 litarski ruksak na odmet nikad nije ne sm'je ga iznenadit ništa - tko hoće nek' se smije.
A nas dvije ponesosmo ruksake manje, i nijedna nema kavu!
Komentiramo šta ćemo bez crnke, kako izvuć živu glavu...
Na Šubićevcu kod Kuglane šarena ekipa se skupila;

tolike smo mi nade za svijetlu budućnost Mihovila da je i jedan saborski izaslanik poslan na uspon ponosa kojeg će savladati pilići - 40ak glava s kapama nabijenim do nosa!
Predsjednik Mate - Institucija, iskusno planinarskog rezona Mjerka nas k'o da se pita - jesu li ovi ikad sišli sa betona?
13. je ovo po redu planinarska škola, a izlet prvi.
Jesu li svi podrezali nokte, hoće li bit žulja a možda i krv? Šta je da je, tko je tko nije, 8 uri je - pali motore.

ćemo prema gore.
Po putu, gazi se žustro, prati sve: tamo oblak, tu markacija, Vid' nu kol'ki kamen, eno šparoge.. jel' ono šuška zmija?
Kao u svakom trileru, u početku sve krene lagano i u redu
Opustili smo se i čavrljali putem, nije da ćemo na Trtru srest medu.
Sretno savladasmo uzbrdicu do Dubrave, kad ljudi - eto još jedna!
Avantura tek tu počinje, i spomena jest vrijedna!
Puca Trtar suri pred nama... stali pred tunelom - sad ide drama.
Poče penjačina, Prezidente vuče k'o lokomotiva, a šuška se da preko 70 ima..
Pilići dašču na četir' noge, svaki štape ima al' teško mu baratati njima...
I onda nenadano pade žrtva prva - kozja staza prevali nam Luku!
Svi oko njega skočiše da mu daju za pešće ako već ne ruku.
Na vrh tog vratolomnog uspona zastadosmo malo opet
Metle stižu, svi znojavi, jedan krvav lakat, može dalje - sve pet.
Uživa se u pogledu na Prominu i dalje, sve uz huk moćnih vjetrova,

Prije nego smo shvatili - pod nogama našim je bila Orlovača!
Zraka puna pluća i srce k'o kuća na 494 metra nadmorske visine;
Smijemo se, padaju selfiji, jupiii uspjele smo - stigli živi u planine!
Opet mali predah, pa onda grupnjak - na vrhu pada zajednička fotografija.
I taman da ćeš zagrist sendvič - kažu ajmo gambaj, ti školarac pa bi ija-pija!
Nizbrdo se kreće, formiralo opet u kolonu nas šarene planinarske tiče,
Obećavaju nam dulji predah - u Rupićima, tamo kod kućice od Čiče.
I rekoše: oprez, nizbrdo koči, gledaj di staješ da se ne bi digdi strovalija!
Svi gledamo u pod, kao ono nešto struže, eno Luka se opet privalija...
No dobro, opet je proša lišo i tako smo eto došli svi sretno do odmorišta.
I kao sad je uru pauza, tu ćemo sisti, odmarati, sunčat se i više ništa.
Konačno se vadi sva popudbina, šuška li ga šuška pusta folija,
Sendviči, banane, rolade, čokolade - ide svak' šta je ponija.
Peku se kobase, skuvana kava, stigla piva - sve se i nutka i dili
Naravno, i to su nam prvo rekli - da ne dilimo ne bi pravi bili.
Anita i ja bijasmo i više nego oduševljene zbog one kave;

A gledamo i ostali pojurili po čarobni napitak što bistri glave.
I tako to red priče, red ica, red pića, opće opuštanje i srića,
Nestaju jedno po jedno u poljima, kako kome dođe hića.
E kad, iza ručka, na scenu stupa naša Velika Vođa i ostali prvligaši.
Vadi zamke - učimo čvorove, gledaj amo, ne brbljaj i užetom ne maši.
I držimo mi svi one konopine u ruci, gledamo u njih pomalo ki tukci,
Kako vješto motaju, razmotaju, osmice njile, pa duple, pa onda upleti
Trse se, pokazuju, opet i ispočetka, vježbamo - al' još smo sapeti!
Na kraju aj uspili smo nešto i bit će bolje, nađe se načina kad ima volje.
Pokazali su nam još i kako spojiti dva konopa iste i različite debljine,
Tko ne upadne u Čikolu za dva tjedna - taj je majstor nove vještine!
I to je bilo to, spakovali sve i krenili od Čiče nazad svojoj kući
Prezidente Mate je i na povratku nastavlja jači tempo tući
Neki su zaostajali, neki puvale, neki se znojili, al' fala dragom Bogu!
Za prvi put smo više nego zadovoljni - nitko nije slomija nogu.
Krug od 18 km završismo kod Kuglane malo prije 16 sati,

Neki su išli kući, a neki odlučili još na pivu stati!

TJEDAN II. Promina - subota i nedjelja, 18. - 19. 3. 2023.

Tekst: Ivan Perkov

Okupljanje na Šubićevcu (40 nas je bilo sa pratnjom) i nešto poslije 8 sati polazak vozilima do zaseoka Buhe. Prije samog uspona, vodiči su nam rekli par uvodnih riječi tj. rečenica i malo poslije 9 h smo počeli pješaćiti. Krenuo je uspon... Tempo je bio lagan uz nekoliko stanki, sam krajolik lijep i zanimljiv, a staza na nekim mjestima malo izazovnijia. U smislu nagiba. Kao najteži dio uspona bih izdvojio uspon uz sajlju.

Na sam vrh (1148 mnv) smo došli nakon 4 h i 20 min. hoda. Duža pauza je uslijedila upravo na vrhu i nešto ranije nakon uspona uz sajlju. Nakon toga smo bili u silasku. Do planinarskog doma nam je trebalo možda sat vremena. Tko je mogao i našao, je usput pokupio komad drva da bi se imalo dovoljno za roštiljanje. Od početka pješaćenja, pa do dolaska do planinarskog doma smo prešli oko 9 km puta.

Do kraja dana je bio, kako je rekla Antonia - raspust. Ugodna i lijepa atmosfera, ozračje... S time je prvi dan završen.

Drugi dan, kako je bilo dogovoreno, ponavljali smo vezivanje čvorova tj. uzlova i naučili smo neke nove - polulađarski, lađarski, prusik i bulin ili tzv. pašnjak. A nakon toga smo bili upoznati sa bivakiranjem i svim onim što je usko vezano za to. Tu spada odabir povoljnog mjesta i položaja za izradu skloništa, paljenje vatre, prikupljanje vode, kao i neke druge „finte“ koje je dobro znati nađemo li se ikada u takvoj situaciji da trebamo noćiti u planini tj. prirodi. Bilo planirano ili neplanirano.

Boravak u planinarskom domu, kao

i sam dom, s mojem stajališta je bio odličan. Sve 5, sve je bilo super! Kada smo se zaputili natrag prema mjestu s kojeg smo započeli uspon, već je bilo blizu 13:30.

Silazak je trajao 2 h (6.5 km). Prošao je uredno i glatko, a jedan manji dio je bio nezgodniji u pogledu strmine. Povratak u Šibenik nešto nakon 16 h. I s ovim završavam ovo izvješće.

TJEDAN III.

Vošac, Biokovo - nedjelja, 26. 3. 2023.

Tekst: Anita Matić, 2.b

Neki ljudi skupljaju stvari, a neki - uspomene i iskustva!

Nekolicina ovih drugih je nedavno odlučila upisati planinarsku školu HPK Sv. Mihovil, a na putu sakupljanja uspomena i iskustava vode ih prekaljeni vodiči, pružajući im još pri tome sigurnost i podršku. Već dva izleta su za nama školarcima, jednostavni i dvodnevni koje smo s lakoćom svladali. Vrijeme je za treći - Vošac, kojeg smo uspeli prošlu nedjelju.

Uzbuđeni, a istovremeno i iznervirani oglašavanjem digitalnog pijevca, ustali smo se u ranu zoru - jer najljepše je ustajati se onu noć kad se kazaljke sata pomiču naprijed.

Naša Učiteljica je rekla da je pokret sa Šubičevca u 7. Poslala je ona nama i lokaciju na mobitele tako da smo nas četiri cure odlučile same se uputiti prema Makru (polazišnoj točki). Rano ustajanje, pomicanje kazaljki sata nije omelo četiri žene da pričaju cijelim putem, usput i uljepšavajući jutro šarmantnom zaposleniku na naplatnim kućicama. Kako? To ostaje naša mala tajna.

Već samim izlaskom iz tunela otvara nam se prekrasan pogled na cijelu Makarsku rivijeru kao lagani teaser što nas još čeka. Vozimo do Makra slušajući glas GPS tete i točno dolazimo na lokaciju. Cijela ekipa je već tu i polako shvaćam da nas ima po-

prilično (oko 60) s velikim brojem planinarskih pratitelja, što samo po sebi ukazuje na zahtjevnost staze.

Današnji sastav u napadu vodio je Leo, a naša Anka nas mete već drugi put. Nakon početnog prebrojavanja, krećemo u juriš. Uspon kreće po kamenitim serpentinama, najstarijom planinarskom stazom prema sv. Juri, najvišem vrhu Biokova. Kamene klisure ove impresivne planine koja izranja iznad mora čine se kao da će se srušiti nad nas. Serpentine svladavamo polako, te polako uviđam da je Leo tolerantan i brižan vodič. Sunce peče iako je polovica prijepodneva. Jedva dočekasmo mali dio staze u borovoj šumi koju koristimo za dužu pauzu. Što se više penjemo, serpentine postaju sve kraće i uže, a svakim korakom sve više unapređujemo naše tehnike disanja. Polako nam se pred očima otvara sve dalji horizont i sav taj napor se odjednom čini smislen. Predivan pogled pruža se na otoke Brač i Hvar te poluotok Pelješac, a u daljini se naziru Mosor i Omiška Dinara. Na vidikovcu Štrbina skrećemo lijevo prema Vošcu i planinarskom

domu Toni Rosso. Posljednji uspon je kratak i napokon smo na vrhu! Predivni osjećaj osobnog trijumfa sve nas preplavljuje no nakon kratkotrajnog fotkanja, većina nas od hladne bure bježi u zaklon planinarskog doma na okrpju i kavu. Ostatak se čeliči vani pokušavajući naći zaklon i upotrebljavajući kapu i rukavice za koje su nas naučili da držimo u ruksaku.

Nakon poprilično duge vremenske pauze te vrijednog foto-video dokumentiranja (kako stara poslovice kaže: Što nije osvanulo na društvenim mrežama, nije se ni dogodilo!) slijedi, po meni gori dio ovog izleta - spust. Srećom, sunce se skrilo iza oblaka, vjetar je pojačao svoju snagu pa je barem ugodnije. Korak po korak napredujemo brže uz pratnju onih zapanjujućih horizonata koji se na ovom putu čine kao vrijedni pratitelji. Pred sam završetak spusta polako počinjem osjećati bol u koljenima. Naša Anka, metla, me tješi da je to skroz normalno i tako s njom da mi krati vrijeme i pri tom ne misleći na vlastitu najnoviju tjelesnu neugodnost, posljednja stižem na cilj. Nije ni to lako, vjerujte mi.

Leo nam svima upućuje riječi hvale

koristeći kao činjenicu vrijeme uspona od 3:40 min i visinsku razliku od 1200 m. Sami sebi plješćemo ponosno i gledajući u one klisure koje se opet nadvijaju nad nama rugajući nam se, kao da ne znaju da smo već svoju ulogu osvajača ostvarili. Učiteljica nam po prvi put daje laganu usmenu opasku: ne idemo redovito na pivu nakon izleta. Ustrašeni da nam ne bi zvala roditelje ili, ne daj

Bože, napisala bilješku u e-dnevnik, poslušno odlazimo u pub i ispijamo tu pivu. Neki i dvije. Sigurna sam da su ti dobili odmah peticu iz zalaganja! Zapisničar: Anita Matić, 2.b

TJEDAN IV.

Vilaja - nedjelja, 2. 4. 2023.

Tekst: Ivana Kučić

Šibenik vedro - s naznakom kiše Ekipa različitih zanimanja, karaktera, tjelesnih sposobnosti i dobi okuplja se rano ujutro, na već ustaljenoj polazišnoj točki, ujedinjeno u nakani da osvoje najviši vrh do sada - Vilaju. Vilaju????!! Da, da,...ne varaju vas oči i nije tipfeler. Naime, za one manje upoznate, Vilaja pripada skupini gora unutar planinarske rute Janjeće glave dalmatinskog kraja. (Za više info o ruti obratiti se HPK-u, a za nabavku najboljih janječih glava našoj školarki A.M.) Već u podnožju, ozbiljnost uspona potvrđuje se prisutnošću velikog broja iskusnih vodiča pratitelja naspram malobrojnih ustrtarenih školaraca. Dok prvi trče do vrha, drugi hvataju svaku priliku i izliku za pauzu. Dolaskom na vrh, većina prisutnih složila

se da je prošlotjedni uspon na Vošac bio u rangu baznog kampa naspram ovog masiva. Šteta što prof. Škugor nije bio s nama da mu pokažemo usvojeno znanje s prošlotjednog sata Meteorologije. Naime, na predivnom plavom nebu mogle su se vidjeti sve moguće formacije stratusa, nimbusa i ekipe. Među njima bio je i onaj najvećnji od svih - kumulonimbus. Primjenjujemo znanje u praksi, dajemo petama vjetra i u zadnji tren dolazimo do automobila.

Praćeni grmljavinom i kišom odlazimo u Alate - oazu mira nadomak grada. Kako to biva u planinarskim kućama, odmah se vadi piva, priprema vatra, roštilja (i ovaj put 40 kg mesa), vadi se tko šta ima... Nitko nas ne bi diga od ica, pića i čakule. Međutim, ...na scenu stupa stroga, ali pravedna učiteljica

koja nas svojim gromoglasno-zapovjednim glasom tjera u „učionicu“ da naučimo osnove orijentacije kako

sljedeći put ne bi završili na Svilaji umjesto na Vilaji.

Nakon teorije, prelazimo na teren da u praksi vidimo kako odrediti azimut. Iako nam je to poprilično apstraktan pojam, uzimamo kompase u ruke, vrtimo ih lijevo pa desno, pa stavljamo na ravno, pa blizu brukve, pa dalje od brukve... I na kraju priče shvaćamo da jedini azimut po kojem se znamo kretati je onaj pored Katedrale.

Šalu na stranu. Pogledajte Mošin video uradak, odredite azimut i usmjerite svoj pravac kretanja prema planinarskom klubu Sv. Mihovil te nam se pridružite na jednom od sljedećih izleta pod vodstvom iskusnih, a s druge pak strane opuštenih i otkačenih vodiča. Vidimo se!

TJEDAN V. Kijevski bat - ponedjeljak, 10. 4. 2023.

Tekst: Silvia Skorčić

Čuvaj se brlje i Kijevske bure

Uskršnji ponedjeljak, dizanje u 6, omamljena materinom spizom pretjednog dana, ustajem na lijevu nogu govoreći sebi u bradu šta je meni ovo trebalo i misleći na babine riči: "samo se oni ljudi penju ki vi gore dole, isukrstati". Stvari su spremne te nakon jednog gutljaja kave doživljam preokret i počinje uzbuđenje novim izletom. Živija kofein!

Kao i većinu izleta, polazna točka nam je Šubićevac parking. Nalazimo se podbuhli i veseli u 7 sati te krećemo prema prvoj točki naše avanture, Vrlici. Tamo ulijećemo zabrinutoj konobarici, hoće li biti dovoljno kave za ovu bandu u pernatim jaketama i flijevima? Pale se cigarete, srce se kava, zvone whatsapp poruke iz grupe dok se međusobno tražimo lokacijskim oznakama. Neki su već na startnoj poziciji dok se mi ostali razbudujemo u

kafani. Vodiči Lemac i Gverić nas guraju vani i krećemo.

Nakon par minuta voženje dolazimo do Kijeve i početka "ekspedicije" osvajanja Kijevskog Bata, najvišeg vrha Kijevskog Kozjaka sa svojih 1206m. Prolazimo planinarskom stazom i dolazimo do Lovačke kuće Đakove njive gdje se dijelimo u 5 grupa i vježbamo uzlove, motamo konope, pozorno slušamo mentore, dok pokriveni kapama odolijevamo hladnoći i buri. Kad smo savladali i ponovili gradivo, nastavljamo prkositi buri penjući se oštro uzbrdo, kroz šumu visoke makije do kamenitog grebena. Na kratkom usponu po kamenim pločama nailazimo na sajlju koju svi uspješno savladavamo dok nas vjetar nemilo šiba. Dok me stiže umor zbog strmine, koljena lagano otkazuju poslušnost, školski kolega mi vraća snagu i vjeru u ljude dodajući mi pljoskicu sa čarobnim naptikom koji vraća energiju i toplinu u ekstremitete. Rekuperana nastavljam hrabro i primjetim kako naš precjednik Mate i kolega Luka nisu u kratkim rukavima. Nije šala, šok i nevjerica! Izlaskom na kameniti greben otvara

se prekrasni vidik na ljepoticu Dinaru. Upijamo prizor dok se grčevito držimo stijene, skoro pa na sve četiri, u mom slučaju. Izlazimo na kršku golet i završni dio uspona gdje nas sajla spašava od refula buretine koju nisam dosad u životu doživjela u tolikoj snazi. Nisam znala plešu li noge od bure, straha ili brlje. Jos par koraka i hvatam se visokog križa, high five od vodiča Gverića i trk u zaklon.

Sunce nas je odlučilo počastiti sa par zraka topline kroz oblake dok se vade zaslužene marende iz ruksaka. Zavaljeni po travi i kamenu častimo se šunkicom, pogačom, kolačima koji su najsladši u planinama. Opijeni ugljikohidratima promatramo selo Kijevo i cijeli greben Dinare na sjeveru, Tro-

glav i Kamešnicu na istoku, Prominu prema jugozapadu. Nakon najbržeg grupnjaka dosad (zajednička fotografija, naravno), još se malo odmaramo i krećemo takozvanim križnim putem prema dolje. Ulaskom u lovište preskačemo ogradu preko visokih skala elegantni poput srna.

Bravo za sve kolege koje se boje visina, bili ste hrabri! Lagana povratna staza nastavlja i izlaskom iz lovišta mudro skidamo katanac sa vrata izbjegavajući još jedno penjanje. Sretni i rumeji od bure žurimo do auta pravac za Šibenik nakon prijetnji vodiča da će biti zapisano ko picaje pivu.

Gotov je još jedan epski izlet 13. opće planinarske škole, pridružite nam se i idući vikend! Vrudi svake minute, za dušu i tijelo.

P.S. učiteljice Antonia, falila si nam svi-ma!

TJEDAN VI. Penjalište na Čikoli - subota, 16. 4. 2023.

Tekst: Ivana Badžim

Zdravo maleni, zdravo svi, mali drugovi, planinari svijeta!

Hrabrost nije izostanak straha već suočavanje s istim!

Bio je to jedan sasvim običan utorak u narančastoj zgradi. Bilo je to jedno sasvim obično predavanje o alpinizmu. Bilo je to sve sasvim obično do trenutka kad nam je Leo s ponosom obznanio da je jedan od narednih izleta penjanje na Čikoli. I koliko god nas je on svesrdno uvjeravao u sigurnost opreme, činjenice da je sportsko penjanje uvršteno pod Olimpijski sport i da ćemo na konopu biti zaštićeniji od „ličkih medvjeda“ već tada među nama nastao je muk i tajac. Dok su

jedni s nestrpljenjem i žarom dočekali vijest da makar na jedan dan postanu „Spidermani“ drugi (u čijoj sam skupini bila i ja) tog su se izleta najblaže rečeno pribojavali. Bilo je tu raznih kalkulacija i taktika. Biti ili ne biti, doći ili ne doći! Nažalost ili pak nasreću ja izbora imala nisam. Kako sam propustila prva dva izleta privilegija taktiziranja nije bila opcija. Pojaviti se moralo. I tako je sve krenulo.

Startna pozicija već svima nam je bila dobro znana. Parking Šubićevac. Ovaj put laganini. Okupljanje u nježnih 8 sati. Poludnevni izlet. Lagani ruksak. Kratka vožnja. Sunčan dan. Suha stijena. Sve nam je išlo u prilog. Dolazak na Čikolu započeo je slavljenički. Naš istaknuti i aktivni član, uvijek za slavije raspoloženi, jedan i jedini Deep Blue Diving ili od milja „Excuse-moi“ slavio je taj dan rođendan. Kolača nije manjkalo. Trebalo je skupiti energiju za taj strašaaaaan uspon (usput rečeno penjači te smjerove doživljavaju kao malo strmije skale).

Nakon okrijepe Leo nam kratko drži predavanje o tome što nas sljedeće te kreće zaduživanje opreme, no prije toga velevažno naglašava da klub ne podržava nikakve seksističke ili bilo

kakve druge podjele te apelira da su žene ravnopravne u nošenju tereta. Konopi se bacaju. Dobrovoljci se javljaju (samo ću kratko reći da su se ovdje dečki pokazali kao pravi gentlemani). Nakon desetak minuta laganog hoda po uskoj i krivudavoj stazici nalazimo se u podnožju stijena. Mlade snage sportsko penjačkog kluba „Teton“ i članovi penjačkog odsjeka Hpk Sv. Mihovil postavljaju smjerove, provlače užad i demonstriraju nam efikasnu i nedvosmislenu komunikaciju penjača i osiguravatelja. Nakon uvodne vježbe grupa se dijeli na dva dijela. Jedan dio (među kojima sam i ja) odlazi na pokaznu vježbu abseil-a (tehniku spuštanja niz dvostruko uže) dok drugi dio grupe kreće s penjanjem.

Robi i Antonia istinski se trude dočarati nam bitnost ove tehnike, predočiti nam čemu služi i koliko je jednostavna, korisna i životna u svakodnevnom životu alpinista, no mi ne slušamo nego jedino što radimo je to da dovikujemo „nesretniku“ ili „nesretnici“ koji se spušta „širi noge“. I tako se sva mudrost spuštanja i spašavanja svela na to da što više širiš noge to si uspješniji (još jedna u nizu #Croatian

Tragedies). Nakon uspješno završene vježbe i spusta od cijela 3 metra po nezapamćenoj šumi i šikari konačno dolazim do dijela penjanja. Ohrabrena svojim suborcima iz prve grupe navlačim penjačice i strpljivo čekam svoj red za penjanje. Startam polako i oprezno iščekujući kad će proviriti moj strah od visine. Red penjanja, red špananja, red penjanja, red špananja... i polako odmičem od zemlje. U nekom trenutku konačno skupim hrabrosti da pogledam prema dolje ne znajući kakvu će to reakciju u meni izazvati. Na moje veliko iznenađenje dogodilo se nešto posve neočekivano. Strah je ustupio mjesto sreći. Početna nesigurnost pretvorila se u povjerenje. Gledanje ravno ispred sebe zamijenio je pogled prema Čikoli i okolnom krajoliku. Odjednom su sve one floskule iz popularne psihologije poput „uživaj u trenutku“, „budi prisutan u sada“ dobile smisao i više povratka nije bilo. Prvi vrh je uspješno osvojen. Sada se trebalo još jednom prepustiti, sjesti u konop i krenuti prema dolje. Opet je tu tehnika „širenja nogu“ odigrala ključnu ulogu i vrlo brzo sam se našla na zemlji, ali ovaj put samo s jednim ciljem, a to je da

ponovo i čim prije krenem putem prema gore. I sad na kraju kad bi morala cijelo ovo iskustvo sažeti u jednu rečenicu mislim da bi tu citirala slavnog Gundulićevog Osmana koji kaže „Kolo od sreće uokoli vrteći se ne prestaje: tko bi gori, eto je doli, a tko doli gori ustaje“ ili pak narodski rečeno „Tresla se brda rodio se miš“.

I zato dajmo priliku sebi probati nove stvari, ne ograničavajmo se samo na ono u čemu smatramo da bi potencijalno mogli biti dobri jer smatrati i znati nije isto. Ponekad nas život iznenadi i nagradi baš tamo gdje smo mislili da smo „tanki“.

XOXO odoh na spavanac!

P.S. hvala na pozivu i rečenici „Samo sam ti zaboravija reći šta Pere kaže na ovo: Neki ljudi plaćaju za ovo iskustvo i zato se samo lipo prepusti i uživaj!“

TJEDAN VII.

Mosor - nedjelja, 23. 4. 2023.

Tekst: Marta Valovčić

Susret dviju školica na Mosoru

U nedjelju 23.04.2023. školarci su se 'zoram' okupili na već staro poznatom mjestu okupljanja, Šubićevac, parking kod teniskih terena. Mi svi pospani školarci zaputili smo se prema selu Sitno Gornje te dolaskom na mjesto polaska vodiči i školarci, točnije nas 66, zaputili smo se stepenastim djelom staze prema domu Umberto Girometta.

Dolaskom u dom osjetio se miris jutarnje kave što nam je dalo vjeter u leđa za daljnje pohode koji su nas čekali. Nakon, kako je Čaplar definirao, kratkog odmora od 10 minuta, zaputili smo se u prvi pohod dana, osvajanje vrha Vickov Stup. Spuštanjem u podnožje vrha, iskoristila se prilika kratkog uživanja u travnatim površinama i krajoliku. Nakon kratkog uživanja i dogovora, zaputili smo se uz zavojitu i strmu stazu prema prvom vrhu. Cijelim putem uspinjanja pružao se divan

pogleda na Split.

Školarci su, nakon kratkih stanki, uspješno popeli vrh Vickov Stup (1325m) gdje su zaslužno objedovali 'marendu iz ruksaka' i fotkama zabilježiti svoj prvi ponosni pohod u danu.

Jedan vrh nije bio dovoljan za ove školarce pa smo se zaputili na idući vrh, najviši vrh Mosora, Veliki Kabal. Grebenastom stazom pojedini školarci uvide da je ispred njih veliki izazov koji će savladati na putu do vrha Veliki Kabal.

Staza između dvaju vrhova je pred nas postavila je izazove kao što su; 'poskakivanje' s kamena na kamen, penjanje pomoću ruku, šetnja uz rub staze... Neovisno o postavljenim izazovima uspješno i ponosno stigli smo na vrh Veliki Kabal. Uslijedili su odmor i okrijepe te naravno neizostavno fotkanje, neki pojedinačno ali i grupno.

Vesela školica se zatim zaputila natrag u dom. Međutim, spuštanjem s vrha zastali smo na križanju, okupili se i pričekali grupu školaraca iz Zagreba koja je tek krenula u svoje pohode. Kroz smijeh i pozdrave dvije školice su nastavile svojim putevima. Spuštanjem prema domu koristile su se razne tehnike; upotreba štapova, ruku pa čak i stražnjice.

Dolaskom u dom uživali smo u suncu, odmoru, hrani i dugo očekivanoj pivi. Nakon odrađenog odmora i povratka u aute, umorni ali sretni zaputili smo se natrag u Šibenik i time je završio zadnji uspon školice 2023... zadnji uspon prije Dinare!

TJEDAN VIII. THE END

Dinara - subota i nedjelja, 6. - 7. 5. 2023.

„MILESTONE“ ŽIVOTA - BIVAKIRANJE NA DINARI

by Jelena Mandić, športka špiljarka

Jednog lipog vikenda na špiljarenju u zaleđu Rogoznice, moja draga Tinja me uvjeravala da upišem Opću planinarsku školu. Rekla mi je ćemo lagano planinariti, piti i zaješvat se što je zvučalo dovoljno primamljivo da pristanem. Odlučila sam odmah da ću upisati i Slavka jer san znala da želi ali da isto tako ne bi nikad sam došao u klub i upisao se. Dodatni argument za upis je bio da ću biti u kakvoj takvoj kondiciji i za špiljarenje. Na akciji čišćenja jama, uspila sam još nagovoriti i Marijanu da nam se pridruži. Očekivala sam popeti koji vrh i dobro se zabavljati pritom. Kad sam

vidila program škole, prvo sam primijetila stavku: „Završni vikend - Dinara - bivakiranje“. Nisam se bojala da se negdi neću moći uspeti, da će mi biti teško, da ću imati problema s prelazanjem sajlji, s visinom, mrakom, ičim. Ali to spavanje u bivku s drugim ljudima me „malo“ obeshrabilo. Ali, onda sam se sitila da mi je Antonio (moj susjed, kolega iz kluba i sa speleoškole) pričao da on na Dinari uopće nije spava, već je cilu noć bio oko vatre. „Tako ću i ja“ zaključila sam. Inače to „spavanje“ mi je bila i najveća prepreka za dulji boravak u podzemlju, jer nisam mogla ni zamisliti da ću ikad uspiti zaspati u nekakvom bivku pored drugih ljudi. Ali eto, nakon deset planinarskih uspona i dva miseca od početka predavanja, došao je i taj dan: bivakiranje na Dinari. Popeli smo se do Jokine vrtače te sam sa svojim „cimerima“, Slavkom i Peperom, krenula raditi bivak. Stvarno smo se uživali u izradu tog bivka (uik san volila raditi logore) i na kraju je taj naš bivak bio bolji i od smještaja u nekim planinarskim domovima. Još uvijek sam mislila da nema šanse da ću ja stvarno i zaspati, mislila sam biti oko vatre ili u najgorem slučaju učiti Francuski na offline verziji Duolinga, pa da u šesti mjesec konačno položim i taj DELF - C1. Druženje oko vatre je bilo

odlično; roštilj, predstavljanje i međusobno „upoznavanje“ nas je dobro nasmijalo, a odličnoj atmosferi kumovao je i alkohol. A onda mi je, unatoč pustim jaketama koje sam imala na sebi postalo ledeno, pa san počela tražiti najbolju poziciju u odnosu na vatru kako bi se ugrijala. Moji cimeri su predložili da idemo spavati a budući da mi je još samo preostalo da uđem u vatru i izgorim u potpunosti ne bi li se ugrijala, prihvatila sam prijedlog. Po putu do bivka sam pripremila aplikaciju, baterije sam imala 80% jer ništa nisam slikavala, samo da ostane za Duolingo. Kad sam se spremila, ušla u bivak, pa u vriču i napokon se smistila, skužila sam da mi nema mobitela. Fuck! I ne samo to, moj set za spavanje (maska za oči i čepići za uši) je osta ispred bivka. Budući da sam bila u sredini, a da je Slavko već hrka, zamolila sam Peperu da mi doda set za spavanje. Mobitel nije bilo smisla tražiti jer nisam imala pojma ni di je. Odustala sam od francuskog uz zaključak da će B2 razina biti sasvim dovoljna još neko vreme. Ima bit' da sam razmišljajući o tom i ZASPALA i probudila se kad je već Sunce izašlo. Samo sam stavila masku i nastavila dalje spavati, još uvijek nesvesna kakav je ovo „milestone“ u mom životu. Nakon ukupno

7 (slovima SEDAM) sati spavanja, skinula sam masku s očiju i skužila da je jutro, da mi je jedan cimer već ustao a da drugi još spava, skoro pa izvan bivka. Izvukla sam se iz bivka i otišla pronaći nekakvu kavu. Kave smo imali svih vrsta i dimenzija ali nismo imali adekvatnu posudu za ugrijati vodu. Međutim, ništa to jutro meni nije predstavljalo problem. Ni kava, ni osvajanje vrha, ni spuštanje s planine, ni polu-mamurluk. Kad sam spojila u svojoj glavi da sam uspjela zaspati pokraj nekog u bivku i to stvarno odspavati, shvatila sam da sam napokon spremna ići i u jamu na više dana jer sam „riješila“ najveći strah vezan za višednevne boravke u podzemlju. Mogla bi ja sad tu ispisati još 10 stranica teksta ali budući da ovo mora biti kratko i da sam već prišla 700 riči, izvještaj ću završiti sa zaključkom da je „bivakiranje na Dinari“ u sklopu 13.OPŠ jedna velika prekretnica u mom životu, kako u osobnom tako i u speleološkom; te zahvaliti Tonji šta me te subote nagovorila da napokon upišem „Opću planinarsku školu“.

I naravno, zahvaljujem svojim cimerima, kolegama školarcima, vodičima, polu-vodičima i ostalima iz kluba na dva lpa miseca provedena u planinama.

13 RAZLOGA

ZAŠTO JE 13. OPĆA PLANINARSKA ŠKOLA U ORGANIZACIJI HPK SV. MIHOVIL NAJBOLJA

1. 13 je ljudi broj

S takvim rednim brojem bilo je hop il trop! Šalimo se - nije bilo šanse za trop. Četrdeset ljudi u dobi od 20ak do 50ak - studenti, zdravstveni i prosvjetni radnici, bankari, policajci, administrativci, pisci, umjetnici, grafičari, kreativci, poduzetnici, tehničari, obrtnici, turistički djelatnici, ugostitelji, sportaši... Snaga je u raznolikosti. Naša raznolikost stvorila je energiju dostojnu broja trinaest.

2. Školu je vodila Antonia Viljac

Argument za sebe - što bi to moglo poći krivo ako Antonia ima prste u projektu. Baš ništa. Znali smo to već od ranije - najviše iz medija i po pričama. A onda smo došli u klub i upoznali je. I shvatili da je sve ono šta smo čuli i pročitali - premalo. Nećemo više o njoj, mi smo njeni, ona je naša i gotovo.

3. Školu je organizirao HPK Sv. Mihovil

Nije svaki Klub isti. Nek' se zna. Klub čine ljudi. Ovaj je poseban jer na ulazu u ovaj klub ljudi te gledaju u oči, otvorenih ruku nude sve što imaju zato jer... nema jer. To je jednostavno tako. Samo je jedna moguća reakcija - poželiš biti dio toga.

4. Svi suradnici škole ostavili su srce na terenu

Još malo o ljudima. Nismo zapamtili imena svima koji su nam držali predavanja i pratili nas po izletima. I to nije ništa osobno - samo još jedan podatak koji glasno govori o brojnosti ljudi i sponama u ovom klubu koje su svakog od njih ponaosob motivirali da svoju energiju, vrijeme, znanje i vještine ulože u nas.

5. Izleti su bili otvoreni za sve članove

Na nekima nas je bilo preko 60... svaki puta kada su se izletima priključivali „stari članovi“ - ponavljao se neki čudesni ritual inicijacije razgovorom kroz kojeg shvaćaš koliko se svaki član ovog društva osjeća - sretan i bogatiji jer je otkrio planinarenje. A mi smo došli s istom namjerom.

6. Shvatili smo što je osobni užitek

I to smo otkrivali iz izleta u izlet. Nije da nam nisu govorili. Opisivali. Pročitati smo. Ali to što smo ova dva mjeseca vidjeli svojim očima, čuli ušima, namirisali, ugazili nogom, dotakli dlanom svaki puta kad smo krenuli na neku uzvisinu.... Nema u knjigama. Svaki vrh je novi zen.

7. Čaplar je složio izvrsnu literaturu

Kad smo kod knjiga - i to treba reći. Da, bilo nam je smiješno u početku,

pa šta mi to učimo... kako spakirati torbu bu-ah-ah-ha... Na kraju smo svi kupili Planinarski udžbenik. I to je knjiga koju ćemo zasigurno svakih toliko otvarati u potrazi za nekim podatkom.

8. Navukli smo se na rakiju i masno

Nije dugo trebalo, većini. Najduže Gogici. Al, slomila se i ona, na završnom izletu je priznala da nema „tice do prasice“. Pljoska je postala najtraženiji artikl u šibenskim trgovinama.

9. Rasturili smo pisani ispit

A šta tu reći. Bolje mučati. Al jesmo. 10. Dinara nas je prigrlila, a vrijeme nas je pomazilo D planina, najveći vrh Hrvatske, završni ispit s bivakiranjem. Sigurno i najveći stres i pripreme za ono što smo znali da će biti najzahtjevniji izlet. A kršna D-ama kao da je znala da nam je prvi put - šarmirala nas je svojim krivuljama, licima i vidicima; počastila vedrim nebom... i ostaje nam kao najljepša uspomena škole.

11. Organizirali smo najbolji završni party

Tako su nam rekli naši gosti. A mi im vjerujemo. Jer su zajedno s nama do kasno u noć slavili masno, slasno, glasno - uz potoke pića i ića, pjesme, plesa i dobre energije..

12. Predsjednik je rekao da smo najgori

Poput male djece - tražili smo Njegovo odobravanje. Čekali ga strpljivo. Trudili se. On je rekao da možemo bolje. Mi smo se još potrudili. On je rekao - najgori ste. Tad je već postalo osobno - mi moramo, moramo do Njegovog priznanja. Tako naš Predsjednik motivira, rekli su nam. Ok, rekli smo mi. Motivirani smo.

13. Predsjednik je potpisao da smo najbolji Naravno - na prevaru, obmanu, trik. Jer samo tako je to i bilo moguće postići. Ali - u ljubavi i ratu sve je dopušteno. A mi sad znamo (imamo napismeno) da nas naš Prezidente Mate voli. Dokazat će nam to na radnim akcijama na Dinari kad nam skrivi kičmu. I bez zezancije - mi se tome veselimo! Kakvog li proljeća....

Đurđa Vrljević Šarić

NEBESKA

RAPSODIJA

Ožujak 2023. i napokon realizacija dugogodišnje želje - fjordovi i polarna svjetlost. S obzirom da nebo nije uvijek blagonaklono, nisam znala što me očekuje gore, hoću li biti te sreće da ju vidim makar nakratko. Odredite je bio grad Tromso, prekrasan mali gradić na samom sjeveru Norveške okružen neopisivo lijepom prirodom. Snijega i leda posvuda, temperature izazovne, moja avantura može početi. Taman što sam sletila i smjestila se, bacam pogled kroz prozor, a vani rapsodija - polarna svjetlost uživo. Wow. Izgleda nestvarno. Iako je već bilo poprilično kasno, nisam se dvoumila, spremila sam se i uputila prema Erstfjordbotnu na fjordu Erstfjord, mjestu udaljenom od javne rasvjete i navodno jednim od najljepših pogleda na tom području.

To mjesto je udaljeno tridesetak minuta vožnje i posebno mi je zanimljivo bilo da su po svukuda ogromne hrpe snijega koje se skupljaju i onda ih bacaju nazad more, i iz tog razloga ne sole ceste kad je led jer bi tako promijenili salinitet mora, već skupljaju kamenčiće s fjordova i to ide na ceste umjesto soli. Na taj način zapravo vraćaju kamenčiće gdje su ih i našli. Čim sam stigla na Erstfjordbotn, samo sam se bacila u snijeg i uživala u nebu prošaranim zvijezdama i aurorom. Ta pojava se zaista čini nestvarnom i nemoguće ju je opisati riječima, kao da sam u bajci. Iznenadilo me koliko je ta pojava zapravo može biti dinamična i kolikom se brzinom može kretati. Ta večer je bila izazovna jer je u jednom trenutku zapuhao sjeverni vjetar. U snijegu do bedara, osjet temperature u jednom trenutku pada na -19 stupnjeva. Iako sam imala poprilično slojeva na sebi, zima probija sa svih strana, ali i to je nevažno jer stvarno sam tu, nije san. Tokom mog boravka tamo vremenske prilike su bile neobičajeno povoljne jer je sve dane bilo izrazito vedro i nije bilo puno vjetra pa

je hladnoća bila podnošljiva (dan nakon mog odlaska krenula je snježna mećava koja je trajala danima). Jedna

Pogled koji me dočekaao gore opravdao je svaku kap znoja. Ovo putovanje svakako planiram ponoviti, no idući put za vrijeme trajanja polarne noći

od must have stvari u torbi su žabice. Kako ne sole ceste, tako ni nogostupi nisu baš prijateljski nastrojeni, i ne jednom sam završila sa sve četiri u zraku. Ono što me posebno oduševilo je sauna koja se nalazi u luci pored samog centra grada, gdje je poanta da skočiš u more i nakon toga udeš u saunu. Kažu da je to jedan od razloga njihovog zdravlja i vitalnosti. Koliko god je privlačno djelovalo, bilo mi je dovoljno da vidim da je vanjska temperatura u popriličnom minusu da odustanem. Jednu večer sam išla na malo udaljeniji fjord, Grotfjord, u lov na polarnu svjetlost. Logorska vatra okružena prethodno napravljenim sjedištem od snijega, u termo odijev-

lima sjedimo u krugu kako bismo svi primali toplinu s obzirom da smo planirali tamo ostati nekoliko sati, okruženi snijegom uz temperaturu od -10 stupnjeva. Za polarnu svjetlost je bitan trenutak - ona se pojavi i može trajati neko vrijeme, a može i nestati u nekoliko sekundi, ali kada ekspandira, e to želite vidjeti! Postoje faktori na temelju kojih se može procijeniti hoće li biti vidljiva i koliko će se južnije kretati, ali nikad ne znate kada će se pojaviti i koliko će dugo trajati. U 5 dana koliko sam provela u tom gradiću, nebo me zaista počastilo jer sam ju čak tri od pet dana uspjela vidjeti. Popela sam se i na vrh Floya (671 mnv), s kojeg se pruža predivan

pogled na grad i fjordove. Bio je to moj prvi susret sa krpljama i općenito hodanjem po snijegu, i mogu reći da je bilo jako zanimljivo. U jednom trenutku me je strahovito počeo smetati zrak, doslovno sam ga osjetila u svakoj porijetelja i kada bih pokušala objasniti što me je smetalo, jedine riječi do kojih dolazim jest da je previše čist (koliko god ludo zvučalo, stvarno je bilo bolno!). Nije mi dugo trebalo da shvatim da mi uz upalu pluća, ne gine i upala mišića. Ali ni to nije bitno, jer pogled koji me dočekaao gore opravdao je svaku kap znoja. Ovo putovanje svakako planiram ponoviti, no idući put za vrijeme trajanja polarne noći.

Za polarnu svjetlost je bitan trenutak - ona se pojavi i može trajati neko vrijeme, a može i nestati u nekoliko sekundi, ali kada ekspandira, e to želite vidjeti!

TEČAJ ZA VODIČE NA ZIMSKO PLANINARENJE (B STANDARD)

VELJAČA 2022. GODINE

Napokon smo kolega Emil i ja sudjelovali na tečaju za zimsko planinarenje kao predstavnici Hpk Sv. Mihovil! Kako u našem Klubu službeno imamo samo dva vodiča u zimskim uvjetima, već je bila panika da ih je malo i hitno netko treba ići polagati ovaj B standard jer se povećavaju zahtjevi za planinarenje po snijegu, ljudima je to jako napeto, a nema ih tko službeno voditi. Nakon nekoliko godina bezuspješnih prijava, odgoda, promjena lokacija, nedostatka snijega u našim krajevima i sličnih problemčića, napokon smo se upisali na tečaj koji se održao u veljači 2023. godine u organizaciji Komisije za vodiče HPS-a. Izabrane su jako zanimljive lokacije: meni najomiljenija Čvravnica i Zavižan. Sudjelovalo je 20 tečajaca iz Hrvatske i 6 iz BiH.

Čvravnica 09. - 12.02.

Emil i ja prvo smo odradili poprilično četiri intenzivna dana tečaja u Parku prirode Blidinje, a smješteni smo bili u planinarskom domu Orlova stina uz Blidinjsko jezero. Predavanja smo slušali u prostoriji, a terensku nastavu smo imali doslovno odmah iza doma, na padinama ispod Križa na Borovoj glavi. Predavači, instruktori i asistenti su poprilično interesantni, svatko je održao neko zanimljivo predavanje. Moram priznati da mi materija nije nepoznata, s obzirom na prethodno osobno iskustvo i razne tečajeve koje sam prošla kroz HGSS i visokogorski tečaj. Prvi dan smo trebali pokazati znanje iz izrade čvorova i rukohvata (gelendera) te korištenje opreme za zimsko planinarenje (krplje i dereze). To smo naravno uspješno zadovoljili i mogli smo opušteno dalje nastaviti kroz tečaj. Ni sama ne znam koliko puta dnevno smo imali promjenu iz dereza u krplje i obrnuto, budući da je bit da se oprema na noge stavi u što kraćem roku, jer naravno u uvjetima kao što su magla, led, snijeg, kiša

Provjerilo me, te sam dodatno instruktora morala spuštati niz padinu, potom promijeniti smjer, tj preuzeti sistem i podignuti ga opet gore. Sve je isto kao u ljetnom alpinizmu, heh, samo što je hladnije

i jaki vjetar nema baš puno vremena prije nego vam se primjerice ruke smrznju.

Najzanimljivije vježbe su bile sidrišta u snijegu i ledu, te izrada snježnog

bivka (popularno zvane vučja jama). Sidrišta smo prvo imali pokazno od strane instruktora, potom smo ih mi samo trebali izraditi. Uživala sam u kreativnosti izrade sidrišta od snježnih klinova, cepina, gljiva, gurtne i ne znam čega ne, klečeći na padini dok pada snijeg, sigurna u ono što radim.

Provjerilo me, te sam dodatno instruktora morala spuštati niz padinu, potom promijeniti smjer, tj preuzeti sistem i podignuti ga opet gore. Sve je isto kao u ljetnom alpinizmu, heh, samo što je hladnije. Idući dan nas je podijelilo u timove, pa smo se rastčali uokolo kako bi našli najbolji dio za

kopanje snježnog bivka/iglua/vučje jame. Jooooj, kako smo uživali i smijali se, ispalo je da smo se mi cure najviše nalopatale, dok su dečki mudro bili zauzeti lakšim poslovima. Zadnji dan smo trebali odraditi turu kao da stvarno vodimo planinare na terenu, ali čim smo krenuli krenula je snježna mečava pa je izlet „Krpļarenje oko jezera“ bio otkazan. Da skratim, bilo nam je odlično, druženje i upoznavanje pogotovo.

Zavižan 18. -19. 02.

Još nas čekaju dva nadasve zanimljiva i ispunjena dana. U petak navečer su se svi tečajci i instruktori okupili u Konobi Jure u Krasnom, a od jutra ranog već smo bili na terenu, podijeljeni u grupe. Ove godine je Komisija uvela zanimljiv koncept ispita za kandidate - svi koji su polagali ispit za b standard ustvari su nama kao predavači držali radionice, dakle mi tečajci smo radili i učili uz kandidate kroz tri različita modula: prva pomoć i vučna grana, sidrišta u snijegu, absajl, te orijentacija i snalaženje na (zimskom)

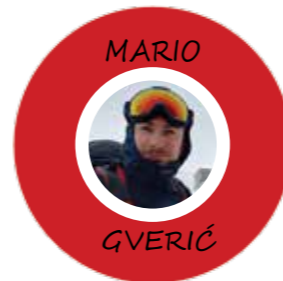

Br.	Nastavna tema	Sadržaj
1.	Zimsko planinarenje	Kretanje po smrznutoj podlozi, snijeg, led, tereni, uvjeti i ograničenja B standarda
2.	Oprema za zimsko planinarenje	Korištenje krpilji, dereza i cepina
3.	Orijentacija u zimskom planinarenju	Orijentacija i navigacija u zimskom planinarenju
4.	Priprema zimskih ture	Boravak zimi u planini, postavljanje logora u snijegu, prinudno bivakiranje u snijegu
5.	Kretanje po ledenjaku	Ledenjački navez, snježna i ledna sidrišta, spašavanje iz ledenjačkih pukotina
6.	Lavine	Lavine i prelazak lavinski izloženog područja
7.	Opasnosti planinarenja zimi	Prva pomoć i spašavanje u zimskim uvjetima

Uživala sam u kreativnosti izrade sidrišta od snježnih klinova, cepina, gljiva, gurti i ne znam čega ne, klečeći na padini dok pada snijeg, sigurna u ono što radim

terenu, a instruktori su ih promatrali i ocijenjivali. Uh, treba biti stvarno pripremljen za ispit, zahtjevno je i puno se traži i to je odlično! U nedjelju smo pod vodstvom „bekavaca“ pošli na turu Tragom zviru na Zavižanu, pa smo tu uklopili gubljenje, sidrišta, spašavanje i sve ono što smo u 6 dana tečaja radili. Kolega Emil i ja na svečanoj dodjeli dobili smo uvjerenje o završenom tečaju, sad moramo puniti karton kao pomoćni vodiči na zimskim turama, pa što prije izaći na ispit kako bismo vodili kao glavni. Jedva čekanje, jupi. Moram priznati da je tečaj bio odličan i ispunio je sva moja očekivanja, sad se moramo dobro pripremiti i biti aktivni kako bi mogli što prije izaći na ispit, nadam se već na zimu 2024. godine. Naravno, treba što prije pasti snijeg! Hvala našem voditelju tečaja Mladenu Vrabecu, kao i svim instruktorima što su s nama proveli šest intenzivnih dana i prenijeli nam svoje znanje.

Br.	Nastavna tema	Sadržaj
1.	Kretanje po snijegu	Vježba obuhvaća sljedeće elemente: staza u dubokom snijegu, odabir smjera kretanja, položaj tijela pri usponu, silasku i priječenju padine, uporaba planinarskih štapova, samozaustavljanje (»mačka«)
2.	Kretanje pomoću dereza i cepina	Vježba obuhvaća sljedeće elemente: postavljanje dereza, položaj tijela pri kretanju u derezama, razni načini uspinjanja i slaska u derezama, nošenje cepina, korištenje cepina prilikom kretanja (uspon, silazak, priječenje), načini samozaustavljanja pomoću cepina (na stazi, postranično, pad naglavčke, pad na leđa)
3.	Kretanje s krpeljama	Vježba obuhvaća sljedeće elemente: postavljanje krpilji, kretanje s krpeljama (kretanje po ravnom terenu, uspon, silazak, priječenje), kretanje u krpeljama i vuču saonica
4.	Ispitivanje kvalitete snijega	Vježba obuhvaća upoznavanje polaznika sa norveškom metodom i švicarskom metodom
5.	Izrada snježnog bivka	Vježba obuhvaća izgradnju bivka od grana i snijega, bivka u snijegu (»vučja jama«), iglua te upoznavanje s posebnostima bivakiranja u zimskim uvjetima (hladni zrak, kuhalište, dovod kisika)
6.	Prelazak lavinski izloženog područja	Vježba obuhvaća postupak prelaska lavinski izloženog područja i korištenje lavinskih primopredajnika
7.	Spašavanje u zimskim uvjetima	Vježba obuhvaća uvježbavanje postupaka spašavanja u zimskim uvjetima: pristup unesrećenome, vučna grana, lavinska potraga i spašavanje, spašavanje iz lavina
8.	Orijentacija u zimskim uvjetima	Vježba obuhvaća kretanje po terenu uz orijentaciju u zimskim uvjetima. U okviru vježbe primjenjuje se kretanje po azimutu te kretanje bez markacije u logičnom smjeru
9.	Sidrišta	Vježba obuhvaća demonstraciju sidrišta primjenjivih u zimskim uvjetima: prirodna sidrišta (drvo, stijena, snijeg), sidrište od naprtnjače, sidrište na cepinu, snježno sidro i snježni klin, ledni vijak
10.	Vodjenje u zimskim uvjetima	Vježba obuhvaća predstavljanje, pregled opreme, predstavljanje ture, zaštitu od lutanja i iscrpljenosti, probijanje staze

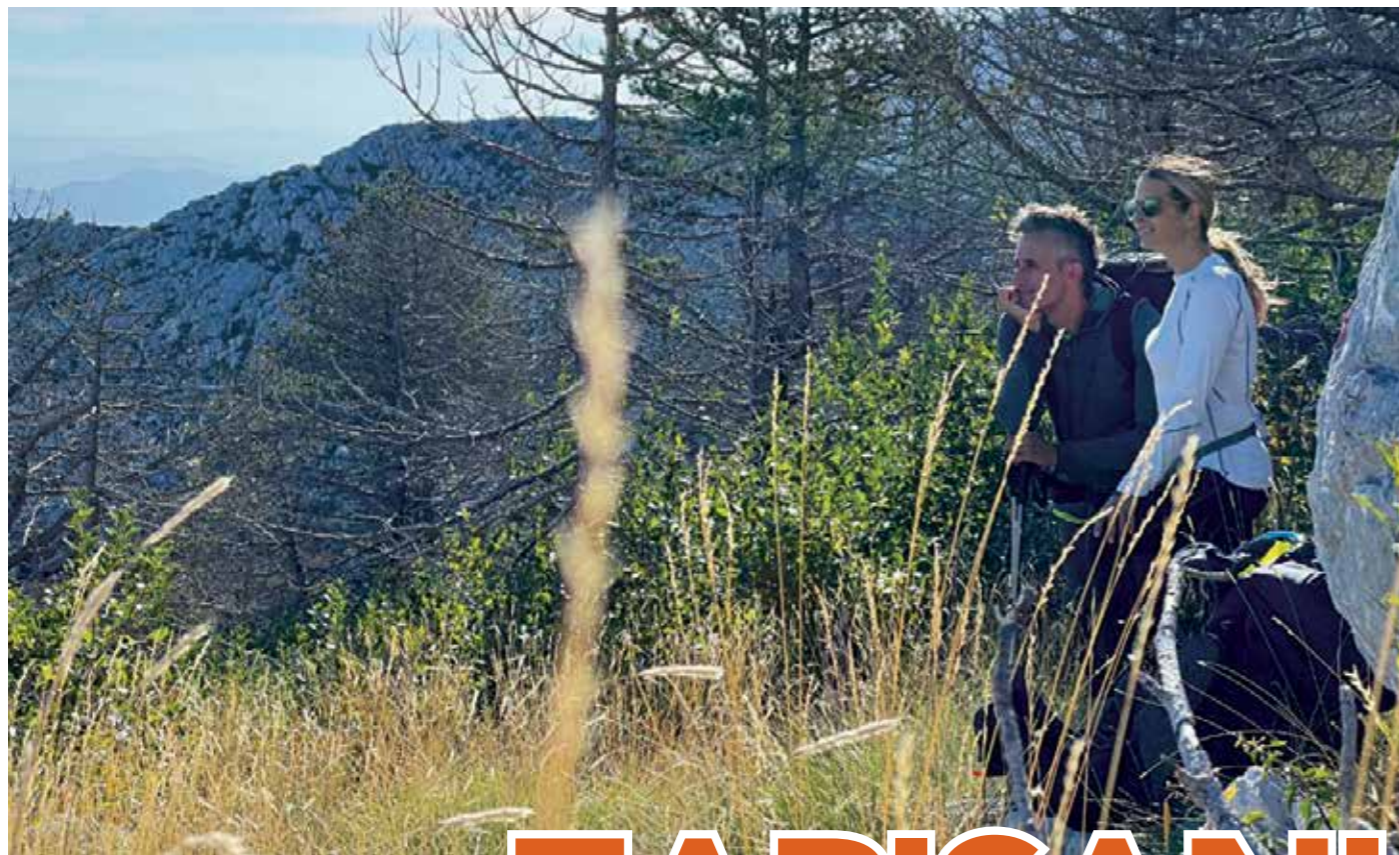

Dana 13.05.2023. je održana radna akcija uređenja planinarskog puta Jarebinjak-Lenik u sklopu projekta Sigurna i održiva infrastruktura koji provodi Hrvatski planinarski savez. Akcija je organizirana od strane markacističkog odsjeka HPK Sveti Mihovil i Podružnice Rogoznica. Na akciji se bilo ukupno šesnaest sudionika koji su se okupili u 8h u Rogoznici. Ali nije sve baš teklo po planu. Unatoč prognostičkim modelima, raznim satelitskim snimcima i aplikacijama, ipak se na rogozničko područje obrušila obilna kiša koja nam nije dala da krenemo u akciju. Ali to nas nije obeshrabrilo u namu da ipak spremimo marendu koju smo trebali zaslužiti nakon akcije. Otišli smo do naše Anči di smo se bacili na roštilj. Čim smo upalili vatru i sunce je provirilo. Dok smo marendali, već je sve bilo suho i nije bilo druge nego da krenemo prema Jarebinjaku i Leniku. Dilimo se u dve grupe koje su krenule u susret jedna drugoj. Markacisti su vrijedno obavljali postojeće markacije i dodavali neke nove gdje je to staza zahtijevala. Ostatak grupe se pobrinuo da ukloni raslinje koje je skrivalo markacije ili se proširilo na stazu, da ukloni obrušeno kamenje sa staze te osušenu vegetaciju. Skupilo se i ponešto smeća sa staze. Snažniji dio ekipe je iskopao i 3 rupe za temelje budue planinarske signalizacije. Oko 17h se skupljamo i povlačimo sa staze jer se nadvio veliki crni oblak koji je prijetio da nas okupa. Nakon zaslužene kave/pive/soke proglasili smo akciju uspješnom i dogovorili novi nastavak jer nismo još sve završili. Koristimo priliku da vas pozovemo na nove radne akcije naredni vikend na Leniku a krajem svibnja i na našoj Dinari.

RADNE AKCIJE

ZAPISANI SUSRETI

Uglavnom je teško spoznati "one" trenutke u životu koji ti obogate život, daju mu puninu i smisao.

Jesen 2021, točnije 19.9. I ja u autu jurim prema Kaštelima di tribam pokupiti neku Izraelku koju moja prijateljica, Mosorašica Merien, planira pratiti preko Poljičke planine do Omiša. Meni je u tom trenu bilo samo važno da izađem iz kuće, pod vedrim nebom, laganim korakom skakućem naokolo i uživam u prirodi, tako da meni ta neka Izraelka i nije predstavljala neko ushićenje. Planina je ta koja me izbaci iz sedla i ošamuti me da sve ostalo ostavim po strani.

Međutim, ovog puta je ta moja Izraelka, imenom Stuv Schaffer, stala uz bok planini. Sto puta taj dan sam ja imala osjećaj da će progovoriti naši...neka jednostavna i čista energija se vila nad Poljičkom planinom tog dana....toliko intezivna da smo ja i Stuv kliknule u sekund. Bila sam impresionirana da netko iz neke druge zemlje, a kamoli iz Izreala, dođe sam u Hrvatsku i odluči planinariti...Možda je to nekome totalno normalno, ali ja to nikad

ne bi imala hrabrosti učiniti. Oduševljena tim njenim pothvatom, kojeg i danas smatram odvažnim, spomenem ja njoj da ima jedna planina meni apsolutno najdraža, ali i najteža u Hrvatskoj i da drugi put kad odluči doći u Hrvatsku da je mora prohodati...i naravno, ponudim se da ću je penjati sa njom...Biokovo.

Ove godine, 18.9. stiže porukica priko FB....Stuv dolazi u Hrvatsku sa bratom i momkom, stoji 2 i po tjedna i plan joj je u 5 dana prohodati 10. Dionicu Via Adriatice, Biokovo. Oduševljena vijesću, odmah se nudim pridružiti se pa makar i na jedan dan u nekom dijelu, jer do tog momenta trasa VA po Biokovu mi je bila nepoznata. Nakon par

porukica dogovor pada...vremenska prognoza za idućih 10 dana je odlična i sada je vreme za juriš po Biokovu...nudim im smještaj na koliko god im treba, te ih već idući dan kupim na autobusnoj stanici. Ugledavši Stuv, ka da 2 godine nisu ni prošle, neka jednostavnost komuniciranja opet je tu... oduševljena njihovim dolaskom veselo im pokazujem Primošten, spominjem Biokovo, pitam o planovima...uglavnom, opralo me i nisam se ugasila...ka klupko vesele energije sam skakutala oko njih (nije im bilo lako). Uvik mi je zanimljivo pokušati ljudima objasniti planinarenje po Biokovu. Vidim na prvu da im nije jasno o kakvoj planini se tu radi, kakav je to teren kojim će hodati, sunce kojem će biti izloženi, pogledi kojih će se nauživati. Trebalo mi je par dana da ih uvjerim da od Brela do Lokve je nemoguće stići u jednom danu. Pogotovo kad si nakrcan stvarima za višednevno planinarenje.

Nema mi ništa gore nego planirati rutu do najmanjeg dijela. Nikad nisam bila osoba od detalja. Važne su mi neke smjernice, sama putanja kretanja, svjesnost da imam izbora, pa onda i ostaviti prostora za onaj faktor iznenađenja koji volim da se desi...Ovog puta, tu nije bilo mesta za nonšalantu lepršavost. O njima nemam

Nema mi ništa gore nego planirati rutu do najmanjeg dijela. Nikad nisam bila osoba od detalja. Važne su mi neke smjernice, sama putanja kretanja, svjesnost da imam izbora, pa onda i ostaviti prostora za onaj faktor iznenađenja koji volim da se desi

pojma ništa...znam samo da su mi dragi i da imaju želju proći Biokovo. Meni to dosta. Dosta da se uputim u avanturu, ali i svjesnost da ipak moram temeljito istražiti stazu, upozoriti ih na potencijalne probleme i scanirati njihovu spremnost na patnju. Mislim da se nikada ne bi odvažila ih

pratiti na Biokovo da nisam imala dva jokera zovi...dva iskusna planinara, ljubitelja Biokova i moja draga prijatelja... Antiša Srzić i Tonči Visković. Imala sam osjećaj da di god da se nadjem da će mi znati pomoći savjetom, uputiti me na bolje rješenje, znati di sam bez da i dobro objasnim. Cilo Biokovo su prošli uzduž i popriko, kako markirano, tako i van staze... neizmerno sam zahvalna na prijateljstvu koje mi je planina, po ko zna koji put, podarila... Filip, Stuv, Shai, Eyal i ja smo krenili ujutro u 6 iz Kričaka Gornjih, preko Nevistinih stina, kroz Paklinu pa na divlje prema kući Borovac. Taj dio puta im je bio malo teži...sami kamenjar, rukama i nogama se penjalo, a ni težina ruksaka nije išla u prilog. Stigli smo 2 ure kasnije od planiranog. Bilo je jasno da do Lokve nećemo stići ako se ovakav tempo nastavi. Počela sam kalkulirati o mogućim promjenama plana... bila sam spremna i na bivakiranje na otvorenom. Međutim, u razgovoru sa Antišom (kojeg sam redovito izvještavala o našem napredovanju) saznam da na Radića stanicama je nedavno postavljen kontejner koji može primiti 8 ljudi. Mojoj srići nigdi kraja! Odahla sam jer mi je bilo žao da im je glava non stop prema podu, tila sam da upiju cilo Biokovo i uživaju u predivnim prizorima

planine koja izranja iz mora...da ga barem malkice vide mojim očima i napiju se mome srcu najdraže lipote... Priko Pozjate na Kale, pa do Šćirovca I preko najljepšeg grebena do Svetog Ilije na kojem smo dočekali i zalazak sunca...po mraku smo došli na Radića stanove umorni ka pasi nakon 14 sati hoda. Teško je opisati to olakšanje kad dođeš u sigurnu luku. Bila sam bas ponosna na njih! U niti jednom trenutku oni nisu grintali, prikomandavali. Ova dionica i one uhodanije bi ostavila satrane.

Posebna pohvala HGSS-u za postavljanje skloništa na Radića stanovima jer od Bukovca sve do Lokve (osim ako ne skreneš na Osičine) nemaš ni prisipavati. S naglaskom da su sve to kuće, za koje trebaš ključ, a ovaj kontejner je sklonište. Ne mogu opisati oduševljenje kad su ga moje oči ugledale... ka najmiliji prizor ikad ugledan jedan od onih momenta duboko urezanih u sjećanja. Buđenje sa pogledom na dočić Radića stanova ne može se uopće opisati...umivanje vodom iz bunara, plavo burnje nebo, zelene serpentine, ostaci nekadašnjih stanova i veselo i razdragano društvo...moj um je prisutan tu I sada, ne vrluda kao obično tražeći neki novi izazov, put... mirna I sritna, spokojna, zadovoljna... aaaa lipo moje Biokovo!

Nastavljamo dalje prema Lokvi di iz daljine vidim Antišu...šeće Biokovom u manjem društvu...to je njemu prirodni ambijent. Oduševljava me njegova zanesenost ovom planinom. Razumim ga u potpunosti I osim veseloga stava prema životu, mislim da mi je baš zbog toga drag. Put nas dalje

vodi na Svetog Juru, di nas u kući pod Juroom dočekuje Tonči. Ka pravi domaćin, nudi nas rakijom i čašicom razgovora. U tom trenu, moje srce je ka kuća...imati drage ljude koji su spremni svoje vrime (koje nam tako fali ovih dana) bespovratno dati drugima je pravo bogatstvo...nekom posebnom niti sam vezana s tim ljudima ... volim i nekom posebnom nježnošću njegujem ta prijateljstva.

Moje druženje sa njima sam, na tešku žalost, privela kraju podno Vošca... moje radne obaveze mi nisu dopuštale da ostanem sa njima duže...ja sam krenila put Velikog brda, a oni su nastavili dalje do svog drugog prenoćišta na Biokovu. Filip, koji se do te ure već dobro pripremao kako sa njima tako i sa Biokovom, se odlučija jos malo noge protegnuti biokovskim makadamom pa sam ga nakon neke 3 ure skupila na kraju makadama u mistu Kozica...ima li lipšeg načina za završiti jednu tako divnu priču nego šatoriranjem na Biokovu ... spavali smo ka dvi klade ušuškani u svoje vriće sa mislima koje su i dalje vrludale vrtačicama podno Svetog Jure.

Prije odlaska u Iran na planinarenje na Damavand 5610m i tura turizma Teheran i Esfahan naš turistički vodič i prijatelj Tucak malo pobliže približio iransko društvo, kulturu, povijest i zemljopis. O medijskim predrasudama irancima, šijitima, perzijancima te dostupnosti interneta i društvene mreže te razvoj komunikacije sa vanjskim svijetom, slabljenje tradicionalnih vrijednosti, razvoju modernih trendova, mnogo toga što je bilo neprihvatljivo danas je postalo normalno. Posebno je nas žene upozoravao kako se trebamo ponašati, odijevati (marama na glavi), odjeća da prikriva pozadinu (stražnjicu), dugi rukavi, hlače ili haljine do gležnja, ništa otkriveno. Iranska gostoljubljujost i TAROF - to je fraza pristojnosti. Hidžab - marama na glavi, zakonska obaveza da žene prikriju ženske atribute te na taj način izbjegnju poglede muškaraca i poticanje njihove mašte. Ali vidjela sam da mnoge žene u Teheranu imaju estetske zahvate (nos, usne, obrazi, jagodice, obrve) a i čitala sam i himen u

zadnje vrime.

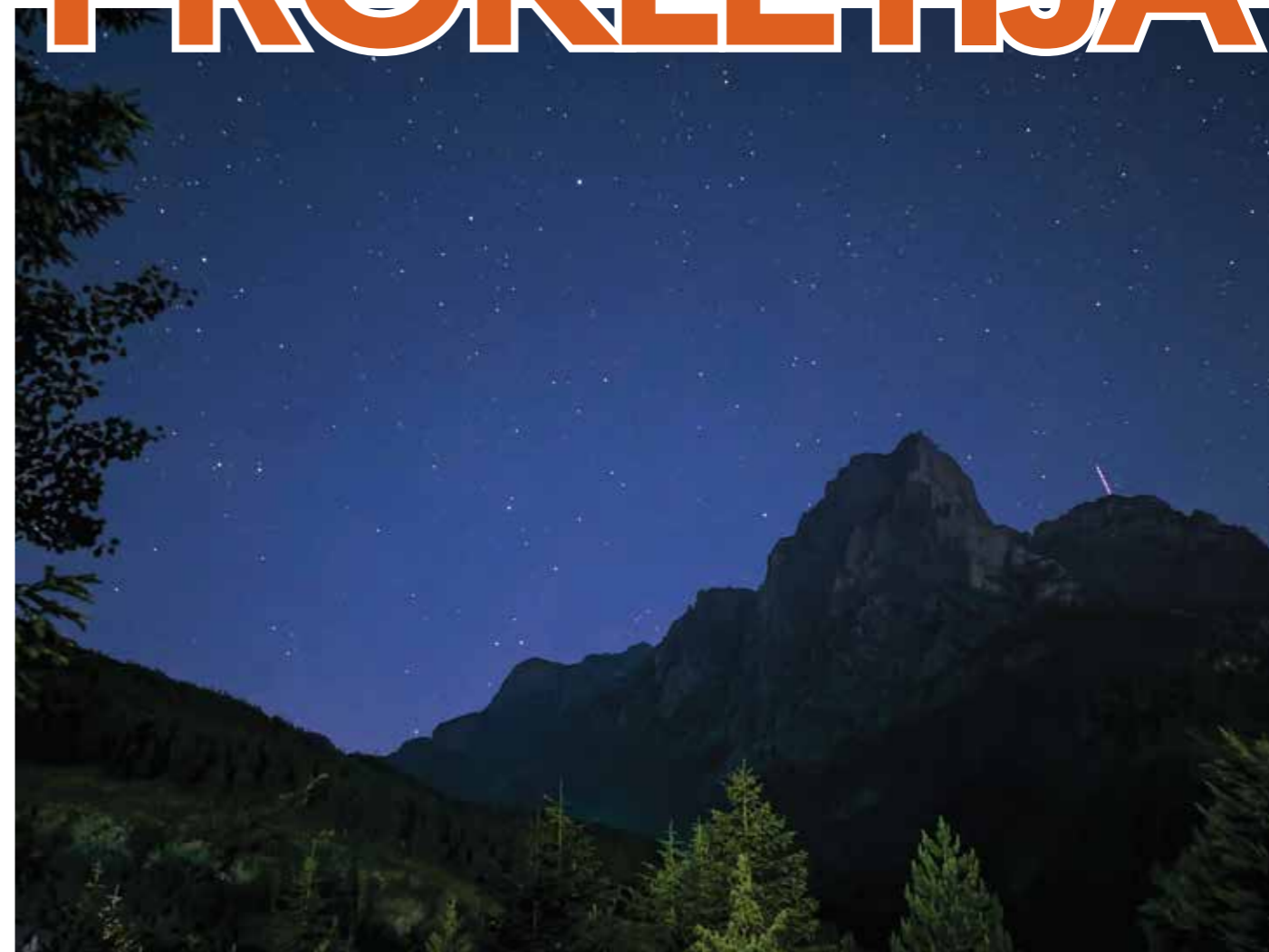
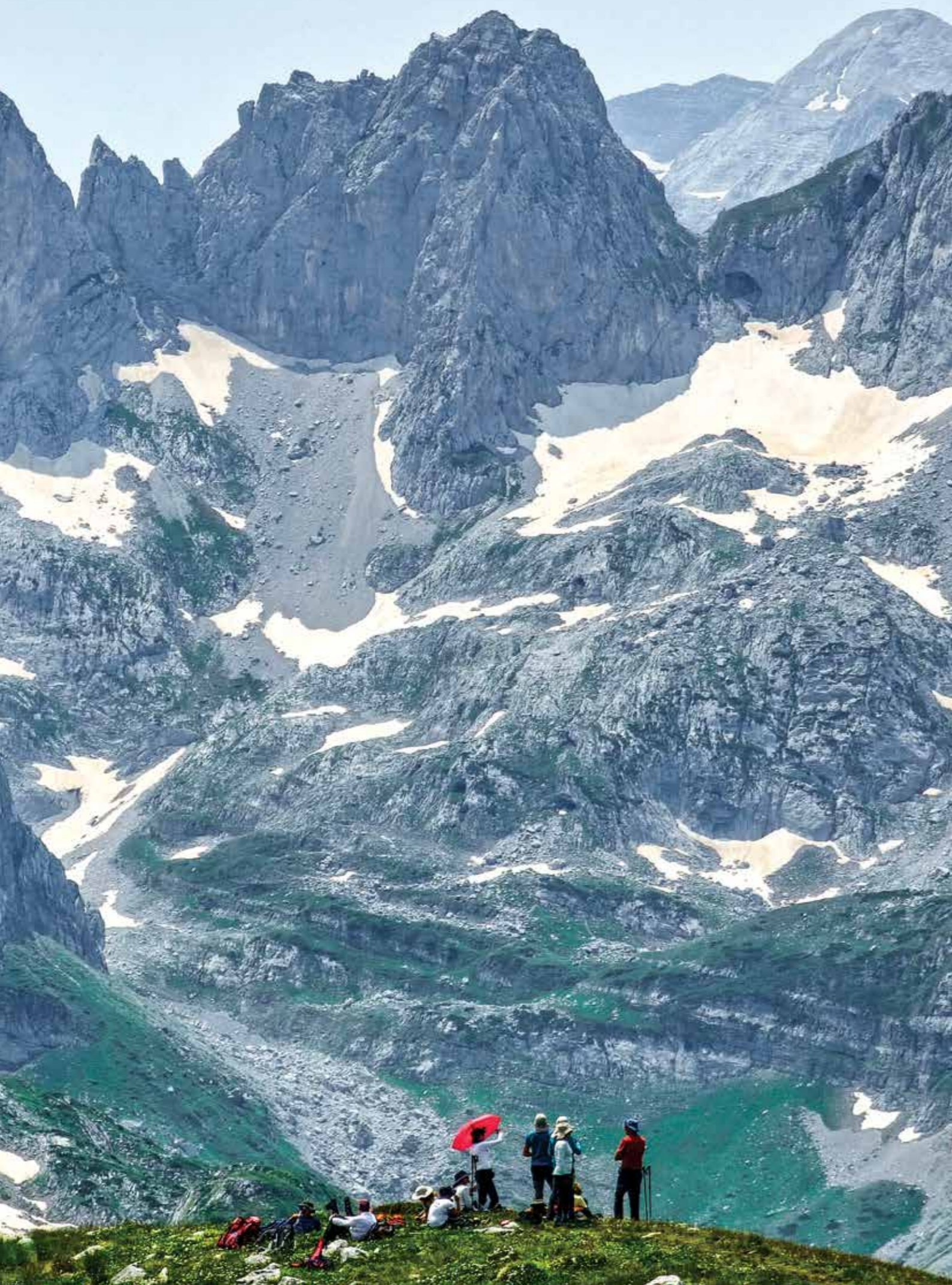
A sad se opustite uz opise i slike prekrasnih detalja s ovog leta iznenađenja, tabu tema o škakljivom predmetu transportne torbe. Putujte ljudi što više i učite iz ovakvih neugodnih situacija što me zadesilo.

Kako napisati? Zašto avion ne uzlijeće. Provjera.... tko bi želio istinu ili priču sa ovoga leta (tj prije polijetanja

zrakoplova Turkish Airlines, Istanbul - Teheran TK 0870 Y, 22. augusta 03.05h, sjedalo 28 b.

Taman udobno se smjestila u sjedalo i gledam oko sebe gdje su ostali. Sjedišta se popunjavaju s putnicima, a mi razbacani po sjedištima uokolo (neko skupa ili razdvojeno) stjuardi i stjuardese užurbano prolaze, zatvaraju pretince sa ručnom prtljagom iznad sjedišta. Onako kad se sve činilo spremnim i u jednom trenutku prilazi meni, mom sjedištu, stjuard (ne baš zgodan) i na engleskom jeziku traži da pođem za njim u pilotski kabinu. Ja onako ne razumim ali krećem, a Luca kaže: idem i ja s tobom. Što je poslo po zlu? Čujem iza glasove šta si to utrpala i ponijela, a nisi smila. Neka, neka, rugaju se. Idem prema biznis klasi i kabini, u prostoru njih pet (što pilot, stjuard i osobe nosači s flurocentnim prsuclima) i žuta transportna torba moja. Prepoznajem se po crvenom fjoku i vidim da nešto svijeti, ne vibrira. Onda mi je bilo jasno uslijed pustog bacanja, utorvara i istovara tika se užgala. Saginjem se. Otvaram patent, pritišćem off - on i to je to. Oni svi iščekuju što je bilo. Uvjerim ih to je dildo - pomagalo - vibrator. Moglo je biti i gore jer Luce ne zna da je unutra stvarno moja amajlija igračka šišmiš služi za vježbanje i jačanje prstiju i šake. Pomagala je inspiracija puta cijelo vrijeme, ne misle oni na visinsku ili neku drugu tegobu, vibra ili manu-lano, ali je zabavno za početak puta.

S DRUGE STRANE PROKLETIJA

Naš klub svake godine posjećuje Prokletije sa Crnogorske strane, pa je tako trebalo biti i ove godine. Svi mi kojima su Prokletije u srcu željno smo iščekivali točnu objavu termina kada se kreće. Četvrtak je, sastanak u klubu. Na sastanku su nas obavijestili da ove godine nema organiziranog odlaska na Prokletije, sjedim na skalama ispred kluba i osjećam se kao malo dite kada mu otmu čokoladu iz ruke, mislim se, zašto? Pa ja sam sve posložila da mogu ići. A šta sad? Mislim da

Posebnu pohvalu našim mladima koji su se trudili biti rame uz rame sa nama odraslima. Maja Jezerces, vidimo se....

sam tog trena vidjela nekolicinu ljudi upitnike iznad glava. Kako se neće ići, ma treba se ići.... Nekoliko dana poslije tog sastanka na Whats Appu napravljena je grupa Prokletije. Počinju padati dogovori što, kud, kako? Odlučili smo da prvi vikend u sedmom mjesecu krećemo put Prokle-

tija, ali s Albanske strane, da malo istražimo taj dio. Jedva čekam.... Nas sedamnaestero se sastajemo na Šubičevcu i krećemo put Albanije, cilj nam je doći u auto camp "Valbone" u istoimenoj dolini gdje ćemo se stacionirati i od tu penjati okolne vrhove. Nakon cjelodnevne vožnje stižemo u Koman gdje ćemo prespavati i ujutro se ukrcati na trajekt za Fierze. Sami smještaj i dolazak do trajektne luke imao je avanturističke odlike. U nekom periodu navigacija nam pokazuje da do Komana imamo još 10 km i 2h vožnje, pomislila sam da sa navigacijom nešto ne valja, ali ne... Koliko je priroda predivna, toliko je cesta bila očajna. Dok čekamo sutrašnji ukrcaj odlazimo do obližnjeg kampa da se družimo sa ostatkom ekipe. Ujutro oko 8h se ukrcavamo na trajekt i krećemo. Plovimo kanjonom umjetnog jezera Komani, gdje ni sama ne znam kud bih prije gledala, lijevo, desno

ili naprijed. U kojem god se pravcu okreneš vidiš prekrasnu netaknutu prirodu, ogromne stijene raznih oblika, guste šume, zelene livade a u daljini vrhove planina kao da nam žele izraziti dobrodošlicu. Nakon par sati uživanja, stižemo u Fierze i nastavljamo ka dolini Valbone.

Kada smo stigli u kamp, počela su nadirati sjećanja od prije tri godine kada sam se prvi put uputila u planinarsku avanturu gdje čovjek zavoli ili zamrzi planinarenje, pa eto izgleda da je ljubav prevladala. Camp Valbone je mili i prelijepi prostor, u središnjem dijelu se izdiže mala, simpatična drvena kućica, a okolo raspoređena mjesta za aute i šatore. Raspoređujemo se. Neki u šatore a neki u sobe, svi smo veseli i zadovoljni što smo stigli. Najiskusniji gledaju kartu i dogovaraju šta bi sutradan mogli penjati, odlučeno je, penje se Zla Kolata (2534m). Krenuli oko 9 sati od potočića na kraju naselja i laganim hodom grabimo prema vrhu, uz nekoliko predaha uživajući u svakoj sekundi na vrh stiže-

mo oko 15h. U daljini se nazire dolina Grebaje, Karanfili te Maja Jezerces. Pri povratku sam osjećala koljeno i stopala kako me zatežu ali stvar spašava potočić od kojeg smo ujutro krenuli. Skidam gojze i laganim koračićem ulazim u mrzlu vodu... ja miline ljudi moji, i sve tako dok mi noge nisu skroz utrnule. Vraćamo se u kamp, lagano večerica i paljenje logorske vatrice uz koju svi uživamo.

Sutradan uzimamo dan odmora tj. Dan da odemo u nabavku i da obidemo okolna mjesta onako turistički. Nas osmoro smo se odlučili za odlazak u Bajram Curi i u toku vožnje mijenjamo plan te odlazimo dalje u mali simpatični gradić pun blještavila Đakovica ili ti ga Đakova po domaće. Uz druženje dogovaramo da sutradan penjemo Maja Rosit.

Kažu okupljanje u 8h, malo se kasni, ali ajde naj bitnije je da idemo penjat. Ide nas 15. Idemo putem koji vodi za Kukaj, tu se uspinjemo još nekih 2-3 km gdje stoji tabela za Maja Rosit i

Ukrcavamo se na trajekt i krećemo. Plovimo kanjonom umjetnog jezera Komani, gdje ni sama ne znam kud bih prije gledala, lijevo, desno ili naprijed. U kojem god se pravcu okreneš vidiš prekrasnu netaknutu prirodu, ogromne stijene raznih oblika, guste šume, zelene livade a u daljini vrhove planina kao da nam žele izraziti dobrodošlicu

Maja Jezerce. Tura idealna, idemo dalje i dolazimo do nekakve kućice, tu se okrepljujemo i nastavljamo dalje. Staza je pitoma sve do pred kraj gdje nas čekaju dvije poprilično strme staze gdje se treba potruditi. Uspjeli smo svi! A kada smo stali na vrh (2524m) pogled koji nam je pružila Maja Rosit je vrijedan i više truda nego što smo ga mi dali. Na večeri se opet odlučuje, pa se tako odlučilo i da će oni koji mogu i oni hrabriji sutra navečer krenuti put

Maja Jezerca. Ja se povlačim jer sam vidjela sa Rosite da na Jezercu ima snijega za koji ja još nisam spremna. Sutradan smo se nekako svi raspršili na svoju stranu. Nas troje smo otišli do obližnjeg vodopada, neki su išli u Bajram Curi, a neki na kupanje u rijeci Valbones. Predvečer smo ispratili njih 5 koji su se odlučili za uspon na Maja

Jezerce, dogovorili smo da ćemo sutradan i mi ići do prijevoja prema Tetu i da ćemo se naći svi skupa na pivi u cafe Simoni. Tako je i bilo, pri povratku sa prijevoja glava mi je non stop bila okrenuta prema stazi koja vodi do Jezerca. Nisam ih vidjela. Došli smo do kafića sjeli i čekali, čekali i čekali. Nakon ne-

kog vremena kada smo ih ugledali srići nije bilo kraja. Tu večer smo zao kružili sa slavljem jednog rođendana. I tako prođe sedam dana uživanja sa predivnim ljudima. Posebnu pohvalu našim mlađanim članovima koji su se trudili biti rame uz rame sa nama odraslima. Maja Jezerces, vidimo se....

SRCE VUČE U GREBAJU

Srce vuče u Grebaju, bliži se 7. misec, vrijeme je za Prokletije. Na nagovor Joke, odluka pada, ipak idemo za Valbonu. Planiramo sve i svašta, Valbona nudi pregršt toga. Sjeverna strana doline nam je poznata. Tu su prijeko prema Theti, Jezerces, Rosit i Kolata. Južni dio je misterij sa mnogo novih vrhova... Grykat e Hapete, Gavnit, Ismet Sali Brucaj i Pecmares. Kocka je bačena, pa šta bude.

Put nas vodi do Skadra i jezera Koman. Kanjon rijeke Drin potopljen akumulacijskim jezerom je spektakl. Lude ceste koji i nisu ceste, ljubazni ljudi koje nagriza pohlepa turizma, brodovi konstruktora Grunfa, luke Koman i Fierza spoj prirode i betona. Bajram Curri nam nudi voće i povrće, restoran i pivo.

Prošlo je 4 godine od zadnjeg posjeta Valboni kad smo bili u prolazu od Theti do Vusanja gazeći trasom Balkan Peaks. Ovaj put Valbone nam nudi brojna iznenađenja. Mnogobrojne gostioni-

ce, novogradnje i vebni alpski hoteli bodu nam oči. Htjeli bi Valbone samo za nas i krave. Valbona kao Dalmacija u mom oku.

Domaćin Agim, učitelj i turistički radnik, nas dočekuje u svom Eco Camping-u. Put je označio zastavama kao da smo u Camp Davidu. Nudi nas Agim, jelom i pićem, sve se plaća, sezona kratka, a zima duga. A mi bi samo da pokosi travu i mlade izdanke borova, teško nam je ovako staviti šatore. Agim savjetnik savjetuje odlazak na sjeverne vrhove, južni su kaže teški za nas gradski svijet i naš pomladak. Srce nas vuče na južnu stranu u avanturu. Razum prevladava: čuvajmo glave i djecu Mikulu, Marka, Marijetu i Vicu koju smo odvucli u srce albanskih alpa. Dan uspona i mučenja, dan odmora i mobitela, to je naš plan.

Redom se nižu Zla Kolata, Rrogami ujevara, Đakovica city tour, Maja e Rosit, Valbona river beach od 2 m2, Valbona pass i Maja Valbones. Sve za-

crtano je i ostvareno. Ponosni smo na djecu i sebe, svašta smo izdržali. Agim nas svaku večer hvali i brine da mu ne ostanemo dužni. Best group leader i fantastic group. Volimo i mi njega.

U pamćenju nam ostaju nestvarni vidici, voda koja kapa iz stijena, marende na vrhovima, ledena prekrasna voda, piva i albanski rap u Rrogamu, stočarska familija na stazi za Rosit, Cafe Simoni koji ne naplaćuje djeci jer ona ne rade, doček naših alpinista na povratku sa Maja e Jezerces. Ah, ta Valbona. Ah, te Prokletije. One nam nude bijeg od civilizacije, fokus na bitno, kretanje i jednostavne dane.

Kući se vraćamo preko Đakovice i Prizrena, autoputem punim zavoja do mora i Skadra. Dalje nam je put poznat, 14 sati lijepe vožnje. A vani je 42 stupnja Celsijusa. Čeznutljivo gledamo table... SH21 Theti, SH20 Tamarre... opet bi tamo, ne bi kući. Idemo i dogodine, zaključak je radne skupine.

NAJVIŠE PRIZNANJE HPS-A

Dugogodišnji član HPK Sveti Mihovil Šibenik, Naš Marijan Petković, s ispenjane 152 kontrolne točke HPO (Hrvatska planinarska obilaznica) je stekao uvjete za dobivanje zlatne značke HPS-a. Najveće nagrade koje dodjeljuje HPS.

Hrvatska planinarska obilaznica (HPO) je najveća i ujedno najpopularnija planinarska obilaznica u Hrvatskoj. Obuhvaća najatraktivnije i najviše vrhove na svim hrvatskim planinama. Obilaznica nema zadane trase, pa je svakom planinaru da odabere put do kontrolnih točaka.

Vrijeme obilaska nije vremenski ograničeno. Sastoji se od 152 kontrolne točke podijeljene u 20 područja. Posjet kontrolnim točkama HPO se dokazuje žigovima koji se nalaze na svakom vhu pojedine kontrolne točke ili fotografijom.

Obilaznica je službeno otvorena 14. svibnja 2000 g. povodom 125. obljetnice planinarstva u Hrvatskoj.

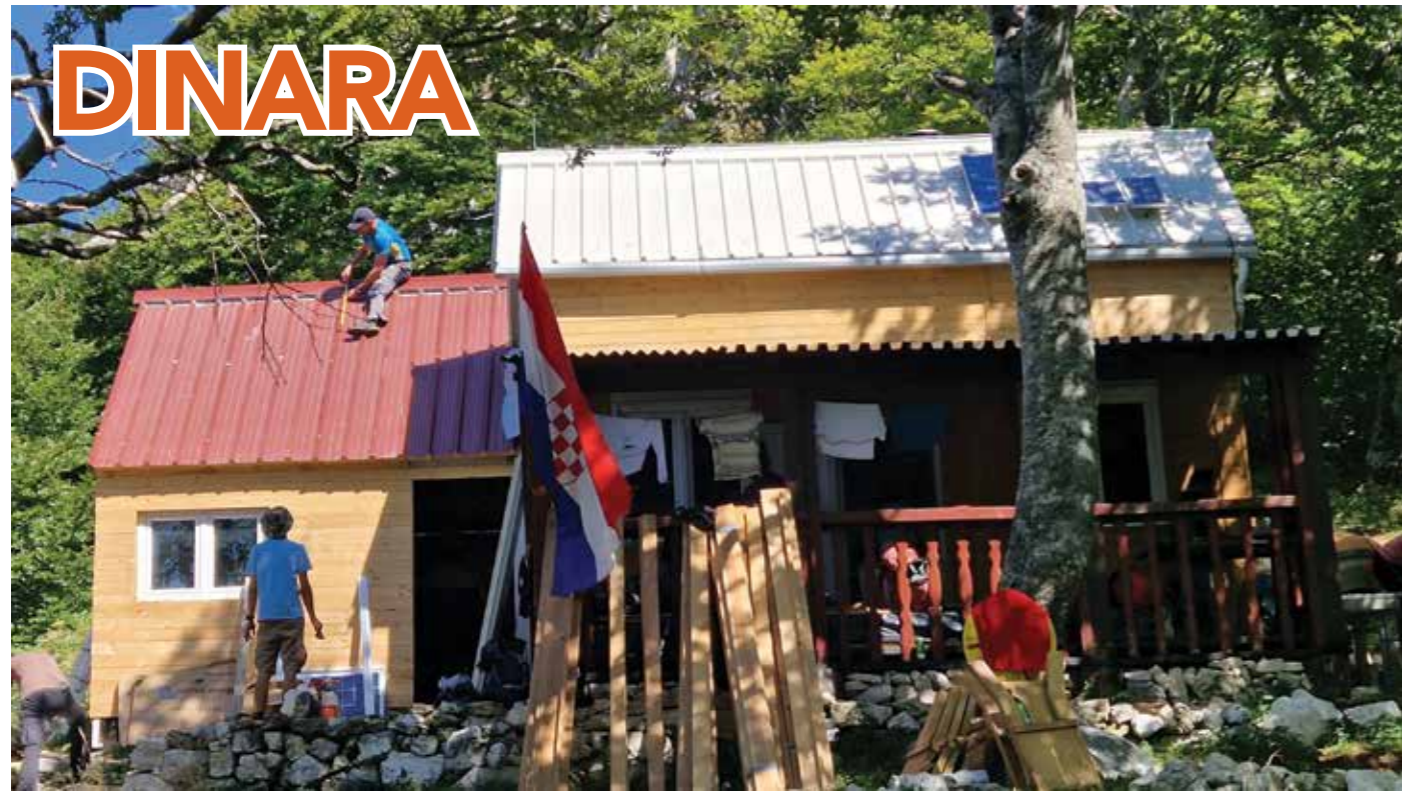
HPS ima šest stupnjeva priznanja. Marijan je svojim djelovanjem zaslužio čak četiri: zlatna značka, posebno priznanje, visoko priznanje, te najviše priznanje.

Nagrada će Marijanu biti uručena u prostorijama HPS-a u Zagrebu tijekom prosinca.

U ime cijelog HPK Sv. Mihovil Šibenik čestitamo Marijanu na ovom hvale vrijednom uspjehu.

Prezime, Ime	Društvo	Bronca	Srebro	Zlato	Posebno	Visoko	Najviše
Čoga, Goran	HPK Sveti Mihovil, Šibenik	1469	1226				
Petković, Marijan	HPK Sveti Mihovil, Šibenik	1848	1311	963	843	611	340
Verović, Antun	HPK Sveti Mihovil, Šibenik	1437	1064	899			

RADOVI + SNIMANJE ZA HRTOVU EMISIJU PLANINE

Jedan od boljih, veseljih i sadržajnijih vikenda ove godine, brutalica! Za vikend 9.-10. rujna 2023. okupilo se preko 20 Mihovilaca kako bi zajedničkim snagama iznijeli (srećom rasta-

kane) klupe i stolove od divnog masivnog drva, koje smo dobili u sklopu HPS-ovog projekta Sigurna i održiva planinarska infrastruktura. Nakon opremanja spize u Kninu, zaputismo se vozilima nakrcanim do "dinarskog poljupca". Prekrcavanje stvari i materijala, čašica jutarnje rakije, organizacija, ljudi Mate i Anka... Divno i veselo smo vikend započeli. Odma da se zahvalim HGSS Stanici Šibenik na 4x4 vozilu kojim smo klupe i stolove uspili dovesti do Samara. Dalje smo mi naravno sve na leđima do sklo-

ništa nosili, pomogli su nam planinari iz Istre i Ankini puleni iz vojske, to je tek bila predstava i smijanje, pokušali smo udati naše cure. Naš predsjednik Mate jedva je dočekao da nas upregne po tko zna koji put kako bi išli raditi oko skloništa, a mi se svi rado odazovemo jer ne uređujemo sklonište samo za sebe, već doprinosimo cjelokupnoj planinarskoj zajednici ovim pothvatom, održavajući sklonište u odličnom stanju na strateški važnom sjecištu dvaju puteva prema vrhu Hrvatske. Dio ekipe bavio se drvenarijom, neki

prikupljali drva, cure su tucale kamen za škalju, Anka i Sanja su sve oprale i poredile, Leo se penjao po krovu i postavljao solare, Neven je oblagao lamperiju i postavljao prozore, čak se išlo po specijalnog meštra Vinka u Knin kako bi spojio sve te klupe i stolove, uz pomoć našeg Slavka i Luke. Predvečer su nam do skloništa došli gosti, naš Stipe Božić i ekipa HRT-ovaca jer se snimala super emisija Planine, a mi smo sretni jer će biti prikazani naši trudi na televiziji. Rastrčali smo se po dinarskim padinama kako bi postavili šatore, vrijeme je još ugodno i toplo, pa da to iskoristimo za ugodno noćenje na otvorenom. Zalazak sunca na planini je bio divan, izmami ti suze i zahvalan si što imaš mogućnost doživjeti tu lipotu prirode. Navečer smo se raspričali u našoj maloj kućici, uz ogromne količine hrane uz par čaša vina i rakijice.

Ujutro nastavak radova, svi su bili vridni, sav posao iznošenja tereta prvo off road vozilima, potom na našim leđima je gotov. Sad još samo treba neko vrijeme kako bi to sve zgotovili i pospajali, pa ćemo od ove zime uživati u našem skloništu na 1500 metara, dok nova peć gori, kroz kvalitetne vrata i prozore hladnoća ulaziti neće, nema straha da ćemo ostati bez baterije na mobitelu jer imamo pojačane solare, a kolege planinari imati će dovoljno mjesta za spavanje na sigurnom i toplom. Dok su drugi ostali raditi oko skloništa, Leo i ja pridružili smo se Stipi Božiću koji je domaćin emisije o našoj Dinari - snimanje HRT-ove emisije Planine, a mi smo za taj dan bili njegovi gosti. Emisija Planine koncipirane je tako da ima šest nastavaka i šest različitih planina, a na svakoj planini je drugi domaćin

koji tri dana hoda, upoznaje gledatelje s krajolikom te ima svoje goste sa zanimljivim pričama. Odma cila zatitram od ponosa što smo baš mi bili gosti, na našoj Dinarici, koju toliko obožavamo i održavamo naše sklonište. I baš mi je drago da je snimateljska ekipa mogla doživjeti nas Mihovilce u punom zamahu, tj dok smo svi angažirani oko radova, pa naši dragi i pomaknuti karakteri koji izađu na vidjelo gore na visini, ugstili smo ih toliko dobro da su nam tjednima iza još slali divne poruke zahvale... Što da vam kažem, sve znate. Desetosatno snimanje je proteklo poprilično ugodno, iako je sunce pržilo, ali mi smo to sve lipo polako i promišljeno odradili. Redateljice i kamermani su baš bili kreativni, a ugodni razgovori s našim alpinističkim velikanom Stipom su bili poučni, emotivni i smiješni.

Za kraj ću se zahvaliti urednicama i redateljicama emisije Maji Tokić i Nataši Kraljević Kolbas koje su nas pozvale da sudjelujemo na snimanju, nakon što su malo istražile naše živote pa smo ih zainteresirali, a pričali smo zašto planinarimo, što za nas to znači i o nekim našim značajnijim usponima. Ma cijela ekipa je mrak, zamislite kako je to hodati sa full snimateljskom opremom po Dinari, prži sunce, dogovori-pregovori, sve skupa je trajalo više od 10 sati.... svaka vam čast! Da rezimiramo: puuuno ljudi, teški radovi, kamere, hodanje priko brda po zvezdanu, super ekipa, dragi prijatelji i neka nova poznanstva... u planini nikad nije dosadno! Hvala svim Mihovilcima i prijateljima na doprinosu, svim našim meštrima i zanatlijama i ostalima koji su pomogli

da se sklonište stvori, jer ove jeseni slavimo 4 godine od postavljanja i vrijedi svakog truda! Najjači ste!

Sudjelovali smo u projektu „Sigurna i održiva planinarska infrastruktura - projekt održavanja, uređenja i opremanja planinarske infrastrukture u Republici Hrvatskoj“ koji provodi Hrvatski planinarski savez. Iako smo bili u knap s vremenom, nekolicina entuzijasta nije odustajala te smo u kratkom vremenskom roku prikupili sve potrebne dokumente, poslali HPS-u i nakon toga nam je preostalo čekati rezultate. Na sveopće veselje dobili smo sredstva za uređenje dvije staze: Lenik (Rogoznica) i Jogurt staza (Dinara), te dotjeravanje najljepšeg skloništa u Hrvata: Zlatko Prgin. Na akcije se odazvao veliki broj članova, nosilo se, jelo, pilo, radilo, zabavljalo... ma sve. Staze su nikad ljepše, ni najneiskusniji planinar se ne bi mogao izgubiti koliko je putokaza postavljeno, a naše sklonište je zasjalo u novom ruhu. Ma kakva Esplanada, 4 season, Hilton... Prgina ništa ne može nadmašiti. Čak je i Leo napokon sredio stolove i klupe, ne samo da ga Antonia čeka za HELOP nego ga je čekao i cijeli HPS.

Rita Vuković

IZVJEŠTAJ O RADU HGSS STANICE ŠIBENIK U 2023. GODINI

U HGSS Stanici Šibenik djeluje 38 aktivnih pripadnika različitih stupnjeva obuke i sposobnost, od čega je 12 gorskih spašavatelja, 4 spašavatelja, 20 pripravnika i 2 suradnika, te 10 kandidata za članstvo. Stanica ima jednu zaposlenu osobu koja brine o administrativnim poslovima.

HGSS stanica Šibenik u 2023. godini do 11. mjeseca odradila je 67 dana u akcijama spašavanja (ukupno 46 različitih intervencija u kojima je trebalo spasiti ljudski život ili imovinu od kojih su neke potrage koje su trajale više dana), 138 dana u različitim aktivnostima poput edukacija, preventive, sastanaka u CZ i ostalih redovnih poslova vezano za službu, 28 dana različitih dežurstava od kojih su i dežurstva u Np Mljet, Np Plitvice i Np Paklenica u vrijeme turističke sezone. Naši članovi proveli su 77 dana na različitim tečajevima osposobljavanja u organizaciji službe HGSS, i 165 dana u različitim vježbama potrebnih za održavanje spremnosti članova.

Do 11. mjeseca HGSS stanica Šibenik ima odradenih 398 volonterskih radnih dana.

Svi redovni članovi obvezali su se biti raspoloživi od 0-24 sata, 365 dana u godini.

HGSS Stanica Šibenik zbog boljeg pokrivanja područja ima 2 ispostave na području Šibensko - kninske županije, u Drnišu i Kninu. U svakoj ispostavi djeluju redovni članovi, koji se sustavom obuke osposobljavaju te sukladno financijskim sredstvima opremaju za djelovanje u većim akcijama, velikim nesrećama i katastrofama kao operativna snaga civilne zaštite.

U sklopu Stanice imamo više potražnih timova u obuci za osposobljavanje za potragu za nestalim osobama, a čine ih spašavatelj i potražni pas. Također u stanici djeluju 3 člana s licencama upravljanja bespilotnim letjelicama kojima se sve učestalije pronalaze izgubljene osobe.

Od početka ove godine, administrativni ured kao i glavno oružarstvo stanice premješteno je u kuću u Rokićima, koja se nakon 5 godine etapnog ulaganja HGSS sredstvima, napokon privodi kraju. Osim završenih unutarnjih radova i opremanja nužnim namještajem, sljedeća zadaća u kući je uređenje eksterijera. Stavljanje u upotrebu sjedišta stanice u izrađenu kuću, već se brzo pokazalo kao od-

ličan potez. Osim novog skladišta za pohranu opreme u svrhu spašavanja, to je mjesto na kojem se održavaju stanični sastanci, analize raznih akcija, uvježbavaju tehnike radi održavanja spremnosti, provode edukativna radionice sa zainteresiranim stranim, upravljanje kriznim situacijama, ali i mjesto raznih susreta za članove HGSS-a iz čitave Hrvatske.

U planu je službeno otvorenje kuće u Rokićima kao sjedišta stanice Šibenik, u idućim mjesecima.

Detaljnija analiza akcija spašavanja i drugih aktivnosti

Svi članovi odazivaju se na akcije u

čitavoj RH po potrebi, pozivu službe i drugih stanica.

AKCIJE SPAŠAVANJA

HGSS stanica Šibenik je do 11. mjeseca 2023. godine intervenirala 67 puta u raznim akcijama. Ovdje ćemo izdvojiti neke od njih.

Za vrijeme snježnog nevremena u razdoblju od 26.02. do 27.02. uveli smo 24 satno dežurstvo, u kojem su uz članove stanice Šibenik dežurali i članovi iz susjednih stanica Split, Zadar i Gospić radi velikog broja poziva prema centu 112 i potrebe za izvlačenje ljudi i vozila koji su zapeli u nanosima snije-

ga na dionici ceste D1 između Knina i Gračaca.

Radi bujičnih poplava na širem području Gračaca i ugroženosti stanovništva, životinja i imovine 14. i 15.05. članovi HGSS stanice Šibenik uz ostale članove HGSS-a osposobljenih za spašavanje na divljim i poplavnim vodama, sudjelovali su u evakuaciji i spašavanju. Ujedno su zbog kritične situacije na tom području bili u 24 satnom dežurstvu.

U periodu do 11. mjeseca na području Šibensko kninske županije imali smo 12 potraga za nestalim osobama, od kojih su neke trajale više dana, točnije 22 dana. Bez obzira što nam je glavna zadaća spašavanje iz nerubanih područja, na poziv policije u nekoliko navrata tragali smo i na urbanom području grada Šibenika. Potrage su akcije čije je trajanje nemoguće planirati. Stanica Šibenik kontinuirano ulaže u obuku ljudskih

kapaciteta i alata za potrage, kako bi svaka potraga bila brza i uspješna. Osim što na taj način štedimo ljudske resurse, najvažniji cilj nam je uvijek pronaći osobu živu.

Nažalost uz sav trud i htijenje od navedenih 12 potraga 3 su bile sa smrtnim ishodom.

Potrage su uglavnom za hrvatskim državljanima odnosno domicilnim stanovništvom.

Zbog potreba za specijalno obučanim članovima za potrage u vidu upravljanja bespilotnim sustavima, timovima za potrage (Čovjek / pas) stanica je bila na intervencijama izvan županije na 9 različitih potraga, od kojih su neke trajale više dana.

Radi promocije Parka prirode Dinara i ferate na južnim stijenama Dinare, stanica bilježi veći broj intervencija na tom području. Analizom je ustanovljeno da je svaka od ovih intervencija povezana sa nepripremljenošću sudionika na težak teren i vremenske prilike. Ophodnje planinarskih putova koje provode naši članovi, bilježe sve više izletnika koji su slabo i neadekvatno opremljeni, što dovodi do zaključka, da planinu pohodi sve više posjetitelja koji nemaju planinarskog znanja i iskustava te bi u budućnosti spašavatelji HGSS stanice Šibenik mogli imati više akcija spašavanja.

Najzahtjevnija akcija u 2023. godini je bila pad vojnog helikoptera u kanjonu Čikole. Kako se pad desio na nepristupačnom terenu HGSS stanica Šibenik kao operativna snaga Civilne zaštite odmah je upućena na teren, jer se ustanovilo da nema jednog člana posade te se pristupilo traganju.

Daljnje zadaće na zahtjevnom terenu bile su potraga za dijelovima letjelice te sigurno vođenje istražitelja po kanjonu do raznih mjesta interesantnih za istragu. Na poslijetku smo u suradnji sa Komisijom za speleo spašavanje HGSS-a u kanjonu Čikole izveli akciju uklanjanja većih dijelova letjelice služeći se vještinama i tehnikama koje su naučene u sklopu redovnog školovanja i obuke u HGSS-u. Čitava akcija je trajala ukupno 6 dana.

PRIPREMA I ODRŽAVANJE SPREMNOSTI

Stanica kontinuirano radi na obuci novih članova i održavanju spremnosti za sve članove u stanici. Tako su u tu svrhu odrađene mnoge vježbe iz raznih područja djelovanja. U sklopu obaveznog školovanja u službi članovi su pohodili mnoge tečajeve. Kao primarno tečaj prve pomoći u neurbanim područjima, osnovni tečaj HGSS-a na kojem se nove članove upoznaje sa metodama rada HGSS-a, tečaj stijenskih tehnika spašavanja te tečaj speleo spašavanja. Osim obveznih tečajeva, neki članovi se pristupili specijalističkim tečajevima kao tečaj upravljanja Quad vozilom, frakturiranje u speleološkim objektima, napredni tečaj za upravljanje brodicom u poplavljenim područjima, tečaj zbrinjavanja u speleološkim objektima.

Timovi K9 odjela, intenzivno provode treninge čitave godine po programu komisije za potrage i lavine. Ove godine ispitu za gorskog spašavatelja položila je jedna članica.

Specifična znanja u stanici:
1 licencirani kartograf za potrage
11 Resceu 3, spašavanje iz divljih voda
3 licencirani rukovoditelj bespilotnog sustava
1 potražni tim (čovjek i pas)
2 člana napredni tečaj upravljanja brodicom u poplavljenim područjima
8 člana voditelja brodice kategorije C
U stanici djeluju i 4 voditelja potraga

Stanica je od ove godine uvela novitet primanje u članstvo, a to je da prijedloge za kandidate za članstvo primi jednom u godini, te sa kandidatima provede obuka koja bi imala naglasak na kretanje po terenu i upotrebi osnovnih alata za potrage za izgubljenim osobama. Ove godine u status kandidata za članstvo, stanica je primila 10 osoba različite strukture, a sve potrebne za djelovanje i jačanje kapaciteta stanice i službe. Za 10 godina volontiranja u službi priznanja su dobili sljedeći članovi: Tatjana Bračanov, Luka Dubravica, Renato Pulić, Dragan Zjalić, Zoran Zeljak,

Mičo Medaković, Mislav Čupić i Nikica Jelić.

SPRIJEČAVANJE NESREĆA I UNAPREĐENJE SIGURNOSTI - PREVENTIVNA AKTIVNOST

Ove godine smo imali jedno veliko osiguranje moto cross utrke po našoj županiji, koja su, osim već uobičajenih intervencija na njima, prošle bez problema. Takva kompleksna dežurstva, stanica već odrađuje rutinski, na zadovoljstvo organizatora takvih utrka. Da bi mogli provoditi Zakonom dodijeljenu javnu službu, svi članovi moraju biti spremni i osigurati pripravnost za sve vrste aktivnosti. Stanica na redovnoj bazi organizira vježbe usavršavanja i održavanja nivoa znanja i vještina u svim tehnikama spašavanja (stijensko, zimsko, speleospašavanje, divlje vode i poplave), sudjeluje u zajedničkim pokaznim vježbama CZ. Članovi Stanice su uključeni u rad lokalnih stožera civilne zaštite te zapovjedništava civilne zaštite gdje djeluju u njihovu samostalnu radu i vježbama. Izvođenju potraga znatno pomažu potražni psi stanice koji sa svojim vodičima redovito vježbaju sa kolegama iz drugih stanica.

vito vježbaju sa kolegama iz drugih stanica.

NABAVA I OBNAVLJANJE RASHODOVANE, POTROŠENE ILI UNIŠTENE OPREME

Ove godine znatna sredstva potrošena su na kompletno opremanje gorskih spašavatelja i spašavatelja. Oprema se duži po članovima, a cilj je da članovi budu interventni u svakom trenutku, te da se služe sa sigurnom i atestiranom opremom. Ostala oprema se obnavlja po potrebi, a zajednička oprema pohranjena je na tri lokacije, u ispostavi Knin, ispostavi Drniš i u Šibeniku. Od poduzeća „Vulka“ kao donacija stigle su 4 ljetne gume za terensko vozilo.

PROSTOR GORSKE SLUŽBE SPAŠAVANJA

HGSS Stanica Šibenik raspolaže sa prostorima na tri lokacije radi što bolje i brže operativnosti timova po cijeloj županiji. HGSS Stanica Šibenik je u 2017. godini potpisala s Gradom Šibenikom Ugovor na 15 godina na ime korištenje dijela čestice u pre-

djelu Rokići na kojem se nalazi objekt „Stara pošta“ koji se uredilo za potrebe HGSS-a. Od početka ove godine u prostorijama je i ured HGSS stanice Šibenik u kojem je zaposlena jedna osoba na mjesto administratora. Preostaje još uređenje eksterijera i službeno otvaranje.

CILJEVI HGSS STANICE ŠIBENIK

HGSS stanica Šibenik, kao žurna služba, koja djeluje na nepristupačnom području, ali i u sklopu civilne zaštite svjesna je da se svaka priprema isplati. Kako bi se izbjeglo kaotično stanje uslijed velikih katastrofa i stresnih momenata te maksimalno skratilo vrijeme potrebno za spašavanje shvatili smo da je svako razmišljanje unaprijed rješenje. Vodeći tom mišlju naš volonterski rad nastaviti ćemo u tom pravcu. Na službenoj web stranici www.hgss-stanicasibenik.hr mogu se pratiti novosti vezane uz rad stanice, pronaći dosadašnja godišnja izvješća i neki korisni savjeti za boravak u planini.

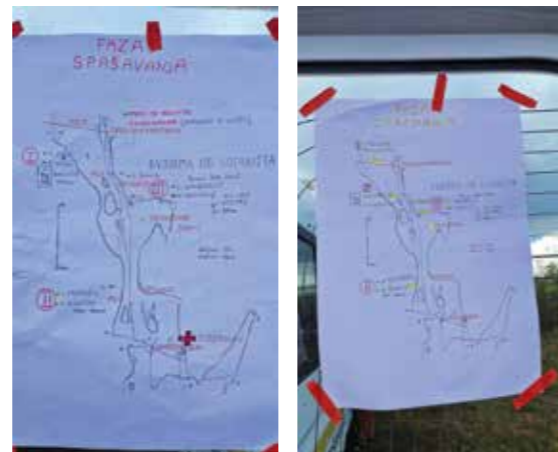
Pročelnik HGSS stanice Šibenik
Luka Dubravica

Stanična speleovježba u jami „Dvojama kod Kolarišta“ u Pakovu selu

Osnovni ciljevi HGSS-a su sprječavanje nesreća, spašavanje i pružanje prve medicinske pomoći u planini i na drugim nepristupačnim područjima i u izvanred-

nim okolnostima kod kojih pri spašavanju i pružanju pomoći treba primijeniti posebno stručno znanje i upotrijebiti tehničku opremu za spašavanje u planinama, a u svrhu očuvanja ljudskog života, zdravlja i imovine. Jedna je to od osnovnih definicija koje će te pročitati, kada guglate HGSS i na službenoj stranici kliknete na poveznicu O NAMA. Po meni osobno je to i najvažnija definicija. Svima je poznato da je HGSS volonterska organizacija te je zbog te činjenice, poseban

Kada guglate HGSS i na službenoj stranici kliknete na poveznicu O NAMA. Po meni osobno je to i najvažnija definicija. Svima je poznato da je HGSS volonterska organizacija te je zbog te činjenice, poseban izazov ovu definiciju realizirati i poštovati

nije u stanju sama izaći iz jame. Spašavatelji su se okupili u prostorijama stanice Šibenik u Šibeniku i ispostava Drniš i Knin, te uzeli svu potrebnu opremu za spašavanje. S obzirom da na području Šibensko-kninske županije desetljećima djeluje speleološki odsjek HPK Sveti Mihovil, čiji članovi neumorno istražuju podzemlje u županiji te nacрте prijavljuju u katastar, spašavatelji su lako došli do nacрте objekta. Osim nacрте objekta kontaktirana je i osoba koja je radila nacрте kako bi se dobile dodatne informacije o objektu. Prema nacрту odlučeno je da se jama opremi s tri protuutega te jednim protuutegom na tirolskoj prečnici i tirolskom prečnicom. S obzirom da broj spašavatelja koji su mogli u tom trenutku odgovoriti akciji, nije bio dovoljan da se pokriju svi sistemi za spašavanje, poseban izazov u akciji spašavanja je bio premještanje spašavatelja i popunjavanje svih pozicija. Spašavatelji dolaze na ulaz objekta oko 9h te nakon brifinga se dijele u tri time te opremaju objekt s sistemima za izvlačenje. Nakon što su svi sistemi isprobani, oko 14h je započela akcija spašavanja unesrećene osobe. Na poslijetku u 15:20h akcija spašavanja je završena izlaskom posljednog spašavatelja iz objekta koji je raspoređao liniju za napredovanje. Ova vježba je poslužila sudionicima da održe formu odnosno da se podsjetite svih tehnika koje se koriste prilikom spašavanja unesrećenih osoba u speleološkim objektima, ponove tehnike kretanja u speleološkim objektima te uvide svoje slabosti na kojima treba vrijedno raditi.

izazov ovu definiciju realizirati i poštovati. Kako bi bili sposobni pružiti prvu medicinsku pomoć i spriječiti nesreću u planini i na drugim nepristupačnim područjima i u izvanrednim okolnostima kod kojih treba primijeniti posebno stručno znanje i upotrijebiti tehničku opremu za spašavanje, potrebno je jako puno vježbati. HGSS osim kroz svoje komisije i upravna tijela, prvenstveno djeluje kroz 25 stanica koje su raspoređene prvenstveno po županijama. Stanica Šibenik djeluje na području Šibensko-kninske županije. Kako bi uspjeli odgovoriti na sve ove zahtjeve definicije, stanica Šibenik redovito organizira i sudjeluje u vježbama kako u organizaciji same stanice,

tako i u organizaciji drugih stanica i na poslijetku komisija HGSS-a. Neka od grana tehnika, vještina i znanja na kojima HGSS redovito radi su stijenske tehnike spašavanja, tehnike spašavanja u zimskim uvjetima, tehnike spašavanja na divljim vodama, potrage u neurbanim prostorima i tehnike spašavanja u speleološkim objektima. Upravo iz ove posljednje grane spašavanja, stanica Šibenik je ove jeseni organizirala višednevnu vježbu koja je okrunjena akcijom spašavanja unesrećene osobe iz speleološkog objekta na području Pakovog sela. Scenarij vježbe je bio takav da se unesrećena osoba nalazi na dnu jame „Dvojama kod Kolarišta“ na dubini od 40m i

GORANE, VELIKO TI HVALA!

Krajem prošle godine pogodila nas je vijest kako naš dugogodišnji prijatelj Goran Gabrić nije više s nama. Desetljećima smo se viđali na špiljarskim događanjima gdje je Goran donosio vijesti sa dalmatinske speleološke scene.

Šibenski speleolozi posebno su osjetili njegov entuzijazam u razvoju speleologije na ovim prostorima, pa su tako u velikom broju krenuli na Speleološki logor i Seminar o topografskom snimanju na Kozjaku 1997. koji je vodio upravo Goran, a kasnije

Goran Gabrić
1949 - 2022

1999. je vodio i poseban Speleološki tečaj u Rupićima kod Šibenika. Bio je predavač i na našoj 1. Šibenskoj speleološkoj školi (2003.), a potom član Inicijativnog odbora za osnivanje i prvi pročelnik HGSS Stаницe Šibenik (2004. - 2008.) da bi postao i njezin prvi počasni član. Ono čime je zadužio šibensko planinarstvo samo je kap u moru njegove ostavštine, ustrajnog djelovanja i brojnih postignuća u svim planinarskim djelatnostima kojima se bavio. Gorane, veliko ti Hvala!

ODRŽAN STRUČNI SEMINAR O OPREMANJU SPELEOLOŠKIH OBJEKATA

Nas troje članova SO HPK Sveti Mihovil smo bili sudionici seminara: Mario, Jelena i Miro. U razdoblju od 18. - 19.02. 2023., na području Vrdova, održan je stručni seminar o opremanju speleoloških objekata u organizaciji Komisije za speleologiju HPS, a pod pokroviteljstvom Komisije za speleospašavanje HGSS. Voditelj seminara je bio Damir Janton, instruktor speleologije i pročelnik Komisije za speleologiju HPS. Domaćin seminara je bila Speleološka sekcija PD Sv. Jakov iz Bitelića te je smještaj bio osiguran u planinarskoj kući Sv. Jakov u Vrdovu. Nas troje članova SO HPK Sveti Mihovil smo bili sudionici seminara: Mario, Jelena i Miro.

Prvi dan smo vježbali izradu dvostrukih sidrišta u stijeni i korištenje prirodnih sidrišta, pristup vertikali i odabir pozicija za sidrište na stijeni. Nakon čitavog dana vježbi na stijeni, navečer su nas domaćini ugodno iznenadili s odličnim arambašićima za večeru. Drugi dan smo vježbali devijator te izradu i raspoređivanje prečnice i to na način da jedna osoba postavi prečnicu, a druga raspoređuje. Nije bilo aram-

bašića.

Tečaj se sastojao od malo predavanja i puno praktičnih vježbi, ponavljanja već naučenih lekcija i učenja novih. Čak su i iskusniji polaznici naučili nešto novo jer je tečaj bio koncipiran tako da su polaznici podijeljeni u male grupe s instruktorima, a onda bi instruktori zadavali polaznicima zadatke prilagođene njihovom znanju i iskustvu.

Sve u svemu, jedan jako dobro koncipiran tečaj na kojem smo dobili osnove za daljnji rad u postavljanju speleoloških objekata, sreli neke stare prijatelje i upoznali nove.

Sudjelovanje na Radionici u svrhu edukacije dionika za praćenje stanja očuvanosti šišmiša

Sredinom ovog mjeseca, točnije, 18. travnja s početkom u 9 sati u Benkovcu je održana "Radionica u svrhu edukacije dionika za praćenje stanja očuvanosti šišmiša" u okviru projekta „Izrada i razvoj programa praćenja za šišmiše s jačanjem kapaciteta dionika sustava praćenja i izvješćivanja“.

Sredinom ovog mjeseca, točnije, 18. travnja s početkom u 9 sati u Benkovcu je održana "Radionica u svrhu edukacije dionika za praćenje stanja očuvanosti šišmiša" u okviru projekta „Izrada i razvoj programa praćenja za šišmiše s jačanjem kapaciteta dionika sustava praćenja i izvješćivanja“. Za sudjelovanje na radionici prijavili smo se Leo, Antonija i ja ali se osobno nisam nadala da ću dobiti priliku budući da je broj sudionika bio ograničen na 25, što se meni činilo kao jako mali broj za sve zainteresirane. Pokazalo se da sam bila u krivu, te smo na koncu svi troje dobili pozivnicu.

Leo je morao odustati zbog poslovnih obveza pa smo na kraju u zadnji tren ubacili našu Ritu, koja je pristala bez puno pitanja i objašnjavanja.

I tako smo se u utorak zaputile u Benkovac, Rita kao predstavnik Mihovila općenito te Antonija i ja kao predstavnice speleološkog odsjeka. Iskreno rečeno, nisam imala prevelika očekivanja od same radionice, pisalo je u programu da će se ići u špilje pa mi je to i bila glavna motivacija. Radionica je započela predavanjem Dine Rnjak o šišmišima, vrstama šišmiša, staništima te načinima praćenja. Za razliku od većine predavanja ovakvog tipa, sva predavanja su mi bila ekstra zanimljiva, ne bi ni primijetila kad bi došlo vrijeme za pauzu te sam ostala iznenađena kad je teorijski dio završen, pitajući se "kud prije". Dina je to isprezentirala na odličan način. Naučila sam kakve sve različite vrste šišmiša imamo u Lijepoj našoj. I dok su neke

od njih sjedilački tip, neki su pravi nomadi pa prevaljuju puste kilometre. Saznala sam da se praćenjem njihovog glasanja (snimanjem i analizom audio snimki i frekvencije glasanja) mogu razlikovati različite vrste šišmiša. Također sam saznala da se osim za kretanje, šišmiši služe zvukom i u socijalne svrhe te da je ove dvije vrste "glasanja" također moguće razlikovati. Naučile smo i kako pomoći šišmišu koji se slučajno probudio iz hibernacije u nepoželjno vrijeme, pa ću od-

sad sa sobom na istraživanja nositi i otopinu glukoze ako slučajno nekog probudim svojom posjetom.

Nakon predavanja, a prije praktičnog dijela uslijedio je ručak koji je bio po svačijem guštu, bez obzira na osobne hranidbene preference. Nakon ručka smo krenuli u posjet dvama podzemnim skloništima šišmiša u blizini Kličevice. Po putu su Rita i Antonia nabrale i šparoge. Stipe i Magdalena proveli su nas kroz prvu i drugu špilju, uvalili nam u ruke zapisnik i olovke te smo kao pravi "eksperti" bilježili stanje staništa. U prvom objektu nismo pronašli mnogo šišmiša, tek poneki još uvijek u snu. Nismo pronašli ni mnogo guana, barem ne svježeg. U drugom objektu je situacija drastično drugačija. Tu smo pronašli čitavu koloniju šišmiša, u kojoj smo našim skromnim, tek stečenim, vještinama prepoznali bar četiri različite vrste šišmiša o kojoj nam je Dina prethodno pričala. U tom objektu našli smo i na veću količinu svježeg guana a naš posjet je uznemirio stanovnike pa smo imali priliku slušati različita glasanja te ih promatrati u letu ili se kao Rita, skoro su-

darati s njima.

Ovom prilikom smo i čuli zanimljiv podatak da preko 90% osoba ženskog spola ne bi željela doći u bliski susret sa šišmišima a kamoli im dolazila u "kućne" posjete. Ne mogu to shvatiti jer su meni šišmiši baš simpatični, malešni i dragi ali nisam relevantna po tom pitanju, nikako se ne nalazim s tom većinom, ni po pitanju drugih stvari. Nakon što smo ispunili i drugi zapisnik, te se još malo zasladili kolačima i pićem koje su nam naši domaćini poslužili na svojevrsnom "šišmišološkom" pikniku ispred špilje, zaputili smo se prema autima. Po putu smo se zahvalili našim domaćinima na izvrsno provedenom danu.

Kući smo se vratile bogatije za vrijedno znanje iskustvo, lipo proveden dan, nova poznanstva, besplatan ulaz u neke parkove prirode i nacionalne parkove te publikaciju o Premuzičevoj stazi. Sve u svemu, odličan dan.

SEMINAR O TEHNIČKOM PENJANJU U SPELEOLOŠKIM OBJEKTIMA

Pripreme za ovaj seminar su počele još mjesecima ranije. Marljivi Dino je okupio većinu hrvatskih speleologa koji prakticiraju ovu aktivnost u špiljama i jamama nastojeći što više obuhvatiti različitost u pristupu ovim temama. Nakon nekoliko radnih sastanaka su dogovorene teme, prezentatori i stvorena suglasnost oko brojnih tehničkih detalja. Pred sam početak je odlukom Hrvatskog speleološkog saveza osporeno organizatorstvo Komisije za speleologiju HPS što je bio signal da će se u skoroj budućnosti odigrati niz novih sličnih koraka koji će pomalo ohladiti odnose između hrvatskih krovnih speleoloških organizacija. Bez obzira na rečeno, bez ikakvih trzavica među speleolozima. Za vikend 18. - 19. veljače 2023. seminar je ipak održan kamenolomu Sv. Stjepan u Istarskim toplicama u orga-

nizaciji Hrvatskog speleološkog saveza, SU Estavela i uz suglasnost Javne ustanove Natura Histrica. Na terenu se veći dio sudionika nacrtao već u petak u večernjim satima. Odmah po dolasku smo se zapanjili spektakularnom vizurom kamenoloma. Kombinacija ogromnog iskapanog prostora i kamenih stupova koji

su ostavljeni za potporanj stropu djeluje poput ostataka neke stare mitske civilizacije. Nepravilnosti u njihovom rasporedu daju osjećaj još veće starosti iako je kamenolom nastao i bio aktivan između polovine 18. i 20. stoljeća. Mogućnost da se u podzemlje uveze stotine vozila i tisuće vojnika zasigurno je pridonijela postavljanju

Ime i prezime	speleološka udruga	uloga
Jure Sarić	SO HPK Sv. Mihovil, Šibenik	demonstrator
Aida Barišić	SO HPK Sv. Mihovil, Šibenik	demonstrator
Lovel Kukuljan	SU Estavela	demonstrator
Dino Grozić	SU Estavela	demonstrator
Teo Barišić	SO HPK Sv. Mihovil, Šibenik	demonstrator
Marko Rakovac	SO PDS Velebit, SD Proteus	demonstrator
Anita Trojanović	SO HPD Snježnica	sudionik
Petra Kovač Konrad	DIK Freatik	sudionik
Gorana Perić	SO PDS Velebit	sudionik
Luka Ivančić	SO PDS Velebit	sudionik
Antonio Ciceran	SK HAD	sudionik
Goran Radović	SK Ursus Spelaeus	sudionik
Aleksander Fabriš	SK HAD	sudionik
Luka Pelozo	SU Estavela	sudionik
Nini Legović	SD Proteus	sudionik
Noa Balen	SO PDS Velebit	sudionik
Ivana Dujmović	SU Estavela	Logističar
Tin Tepavac	SU Estavela	Logističar

žice i čuvanju ove lokacije od javnosti za vrijeme bivše države. Nakon večernjeg ljudikanja ujutro se započelo predavanjima o opremi koja se koristi u tehničkom penjanju u speleologiji, a potom demonstriranje i praktično isprobavanje nekoliko

različitih tehnika napredovanja tehničkim penjanjem sve do kasnih sati navečer dok su se Ivana i Tin brinuli o toplim obrocima. U nedjelju se tehnički penjalo uz samoosiguravanje te su prezentirane tehnike privremenog raspoređivanja tehničkih penjeva i mo-

gućnost korištenja apsorbere pri tehničkom penjanju. Seminar se završio uz zaključak da ga je Dino perfektno pripremio i vodio i da bi se u takvom obliku trebalo održati i ubuduće i ako je to ikako moguće, na ovoj predivnoj lokaciji.

Izvlačenje komunalnog otpada iz 7 speleoloških objekata na području JU NP Krka i sanacija 3 jame uklanjanjem minsko-eksplozivnih sredstava

U vremenu od 19. - 28.1.2023. u pet radnih dana speleolozi i planinari HPK Sveti Mihovil iz Šibenika na inicijativu JU NP Krka i uz potporu HGSS Stanice Šibenik su očistili 7 speleoloških objekata na području JU NP Krka pri čemu je iz špilja i jama izvučeno 22 kubična metra komunalnog otpada.

Staru jametinu kod Konjevrata i Špilju pod Skradinskim bukrom su već ranije čistili djelatnici Nacionalnog parka pa je udaren samo završni glanc i potvrda da se iz ova dva objekta mogu skinuti sa liste onečišćenih speleoloških objekata.

Slijedeća 3m kubičnog otpada je izvučeno iz Jame kod Zaskoka i Jame na Bibnovcu, a u ovom slučaju je otpad trebalo stotinama metara preko otvorenog krša prenijeti od ulaza u jame do prilaznog puta.

Očišćena je i tridesetak metara duboka jama Golubnjača iznad Manastira Krka, ali je u njoj uočeno nekoliko minsko - eksplozivnih sredstava iz II sv. rata tako da će njezino uklanjanje sa liste onečišćenih objekata čekati intervenciju za to obučenih pirotehničara.

U zadnjoj, subotnjoj akciji 28. siječnja, planinari i speleolozi su se uhvatili u koštac sa najkrupnijim zalogajem - jamom na Miljevcima koja od 1989. nosi naziv Jama sa smećem i Špiljom kod Donjih Radića iz kojih je izvučeno ukupno 15 metara kubičnih, raznog sitnog i krupnog komunalnog otpada. Napravljen je i jedan izvid u jami Spaskraljica u kojoj je utvrđeno više od 20m³ otpada, ali je i u njoj pronađeno minsko - eksplozivno sredstvo pa će ta jama skupa s Jamom na Selinama također pričekati na pirotehničare radi omogućavanja daljnjeg čišćenja speleoloških objekata na po-

družju JU NP Krka.

Nakon akcije čišćenja u kojoj je sudjelovao 21 član HPK Sveti Mihovil, u Šibensko - kninskoj županiji će tako broj očišćenih objekata porasti sa 14 na 20.

Odvoz otpada, sredstva za čišćenje,

prehranu sudionika i amortizaciju vozila i speleološke i planinarske opreme, pa i fizičko čišćenje terena radi pristupa vozilom je osigurala JU NP Krka. Na očišćene speleološke objekte je postavljena oznaka www.cistopodzemlje.info u nadi da će ih taj detalj zaštiti od ponovnog zagađenja.

I na kraju, Mihovilci su proslavili čišćenje speleoloških objekata uz roštilj i piće u svojoj pl. kući Alat.

Akciju čišćenja speleoloških objekata na području NP Krka nastavili su 26. do 28. travnja policijski službenici za protueksplozivnu zaštitu: protueksplozijske jedinice MUP-a; Zagreb i Split uz osiguranje policijskih službenika temeljne policije PP Knin i Šibenik, vatrogasnu potporu DVD Kistanje i Skradin i osiguranje HGSS (Komisija

za speleospašavanje i Stanica Šibenik). Radi se o trima morfološki jednostavnim vertikalnim speleoloških objektima dubine do 33m iz kojih je kroz tri dana ukupno uklonjeno 40-tak minsko-eksplozivnih sredstava i 80-tak komada streljiva.

Time je Jama Golubinka kod Manastira Krka stavljena na popis očišćenih speleoloških objekata a stvoreni su uvjeti za uklanjanje komunalnog otpada iz još dvije krške jame na području Nacionalnog parka Krka.

JAMA NA POLJU I DVOGRLA NAD RASTOVCEM

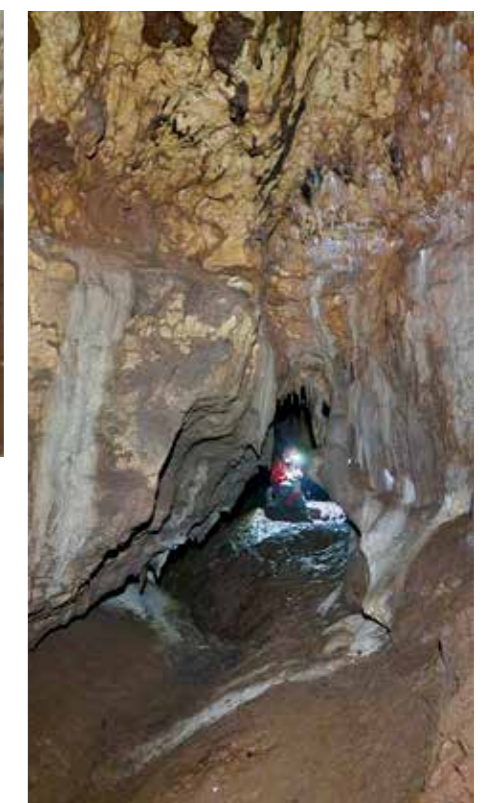
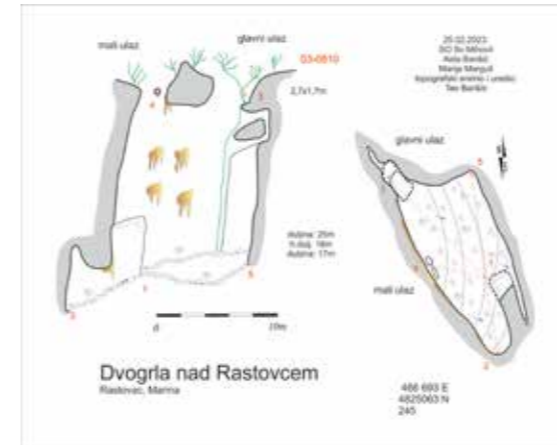
Otići do Splita u zadnje vrime za me najčešće znači nešto se zaletjet se do sad već raštrkane obitelji. Kad se već troši smislio sam da mi je dir poći ranije nekim stranputicama i usput se malo prošetati po prirodi i vidjeti kako oznake špilja i jama na karti izgledaju uživo. Tako se prije puta malo prorošta po literaturi što bi se još moglo tražiti pa dan postane prava avantura. Početkom veljače sam prošao zaledem Primoštena i Rogoznice do Rastovca gdje je u polju ucrtana neka "Japurina". Lutam tako po polju i stvarno ima tu nekih tragova ponora ispunjenih gomilom trave. Možda je u stara dobra vremena stoka pobrstila travu pa je ponor bio vidljiv i otvoren. Kako to obično biva treviš nekog starca koji je pronašao zadnju pivu iz frižidera pa smo malo procakulali o njegovom radu u nekoj velikoj splitskoj firmi i eto, baš ima i jama na njegovoj zemlji tu blizu vrha brda. Oni su „ka dica salazili do dna po korijenu velike smokve koja raste na ulazu“. Čovik je star i ne želim ga smetati da me vodi pa bauljam po gusto zaraslom terenu dok je nisam pronašao. Lipo. GPS koordinate i od jame se uvijek nađe lakši put natrag.

Sljedeća je kamenjem ispunjena jama uz cestu ispod Najeva koja je nekoć bila dragocjen izvor pitke vode i kao takva pažljivo obzidana visokim debelim suhozidom. Sad kad se voda popela do sela postala je beznačajna pa se kamen po kamen poravnala s okolnim zemljištem. Koji kilometar dalje kod Matijaša je ucrtana "Bezdana". U više od 10-tak metara široki ovalni put je dovuklo makadam da se lakše iskrcaju škovance. Još je tu dvadesetak metara vertikalne a ubačeno kamenje čini se lupa po frižiderima i veš mašinama. Još dalje prema istoku u Vrsinama ostavljam auto kod škole i idem vidjeti kako izgleda ulaz u Jamu u polju. Jamu je čistio SD Špiljar i na sreću da pozicija ulaza mora biti u Čistom pod-

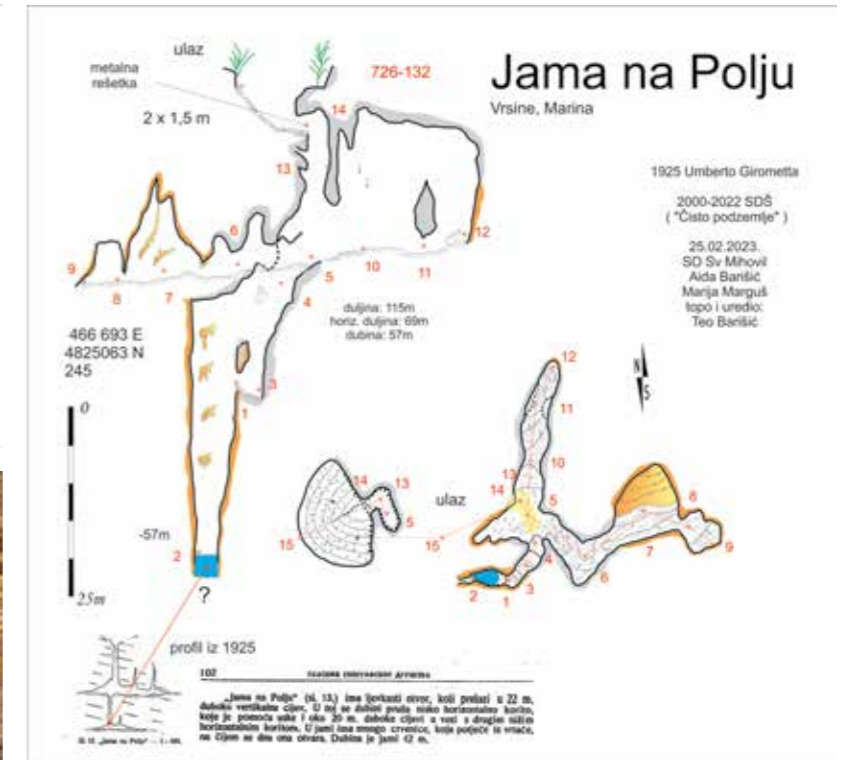
zemlju pa san lako pronašao ulaznu vrtaču. Na jami je postavljena metalna rešetka utvrđena s par fikseva pa se može odvit i ući. Slobodno vrijeme je gotovo i moram za Split. Već krajem mjeseca eto nas, već u 10 ujutro u Vrsinama. Marija je našla za čuvati maloga. Jele ne more pa smo utroje. Vani će kiša pa s lumbrelama idemo do jame. Pažljivo odvijamo fiks i opremamo 50-tak metara, a na dnu vertikale je bunarasto jezero promjera 1 m. Bačeni kamen kazuje da je duboko dok buka odzvanja zasiganom vertikalom i kaminom iznad nje. Jama je razgranata sa par horizontalnih kanala, s dosta humusa, lijepo očišćena i bila bi baš dobra za školu. Vani smo opet izbjegli kišu. Ženama se

ne da u škovance u Bezdanu pa ćemo do mog otkrića iznad Rastovca. Iako je čovik reka da nema smeća, ima ga, ima i bit će posla za neko novo "Čisto podzemlje". Nakon jame pronalazimo neku retro birtiju u Bratskom Docu i kreću zaslužene pive. Doma pretražujem Radine objave za Jamu u polju iz kojih se vidi da bi moglo biti da je jamu istraživao puno puta što s obzirom na spranu zemlju nije čudno jer ako tu nema zanimljivih baja nema ih nigdi. Jamu su špiljarevi speleolozi očistili u nekoliko navrata i onda sritno postavili rešetku da ne upadne neko dijete iz obližnje škole. Onda san vidio da su u ronilačkim odijelima plivali po horizontalnom kanalu na dnu jame. Usporedbom nacr-

ta shvatio sam da je jamu početkom prošlog stoljeća istraživao i Umberto Girometta s time da je tada nacrtan i profil tog najdonjeg horizontalnog kanala u kome tada nije bilo vode. Dno mu je svega nekoliko metara iznad morske razine pa je sigurno rijetka situacija da je razina podzemnih voda tako niska da se može ponovo prošetati tim kanalom i topografski ga snimiti. Koji mjesec kasnije od našeg

ulaska je bio neki ronilački kongres u Splitu i spominjala se ta jama da treba u njoj roniti. Giromettin nacrt kaže da ne treba. S obzirom na povijesnu važnost napravio sam nacrt s nešto podataka o Špiljarevim istraživanjima s guštom ubacio u Hrvatski speleološki katastar i sad je već u statusu provjere među sudionicima pa bi uskoro jama trebala dobiti svoj pravi katastarski broj.

ROĐENDANSKO JAMARENJE U ROGOZNICI, ČETVRTI PUT

Bilo je to još jedno u nizu istraživanje i crtanje speloloških objekata u okolici Rogoznice u režiji Mihovilovih speleologa koje je započelo 1994. g sa jezerom Zmajevu oko (Bižotova buža). Nakon dvije sušne godine, članovi rogozničke podružnice HPK Sv. Mihovil ponovo organiziraju akciju istraživanja i izrade nacrtu speloloških objekata na širem području Rogoznice. Ovaj put se selimo sjeveroistočno, na područje općine Marina. Točnije na područje Vinovca i Blizne Gornje. Radi se o jamama koje je istražio Tonči Rađa i obje ponosno nose Špiljarovu pločicu na ulazu. A kako imamo informaciju da nema nacrtu, valjalo bi ih i nacrtati. Na akciju je stiglo čak 8 članova SO-a. S obzirom da je ekipa bila manje iskusna, odlučujemo se da ćemo ići svi skupa, kao jedan tim.

Prva na redu je bila Gajina Čaleta u Vinovcu koja se nalazi usred prekrasno uređenih maslenika. Ulaz u jamu je zakrčen kamenjima, ali je prohodan otvor širine i duljine 50cm koji se nakon „koljena“ pretvara u čistu vertikalu. Opremam jamu, a Jelena i Viljac su radile topografsko crtanje. Jama je poprilično vertikalna te je duboka 28m. S obzirom da je na dnu bilo poprilično malo prostora a rubovi jame krušljivi, odlučujemo da više nitko neće ulaziti jamu osim njih troje. Oko

14h završavamo sa jamom i selimo se na drugu lokaciju, Blizna Gornja. Tu nas čeka Jama kod Blizne. Jama se nalazi u polju koje je poprilično zaraslo ali ipak nalazimo put. Ja ponovo opreмам a ovaj put će Robi preuzeti dasku a Marica će asistirati. Ulaz je duguljastog oblika, djelomično zatrpan ali ipak dovoljno prostran za ulazak. Nakon 4 sidrišta, spustili smo se na sredinu kosine koja je zapravo hrpetina smeća. Bilo je tu svega i svačega. Naročito kostiju od životinja. Još jedna smećarka u nizu sa lipim ukrasima. Zaista se nadam da će s vremenom mentalitet ljudi doživjeti katarzu i prestati sam sebe trovati. Ovaj put u jamu se spuštaju Luce, Marija i Doris. Nakon fotosešna jedno po jedno izlazimo vani. Vani je već pa mrak a s njime je pala i temperatura, tako da smo se brzo poželili vratiti nazad u jamu.

Oko 18h se vraćamo u Rogoznicu di nas čeka još uvijek topli fažol i ledena zaslužena piva. Bilo je to još jedno u nizu istraživanje i crtanje speloloških objekata u okolici Rogoznice u režiji Mihovilovih speleologa koje je započelo 1994. g sa jezerom Zmajevu oko (Bižotova buža).

Nadamo se da će se lipa tradicija nastaviti. Hvala svima koji su nam došli i ulipšali naš sedmi rođendan!

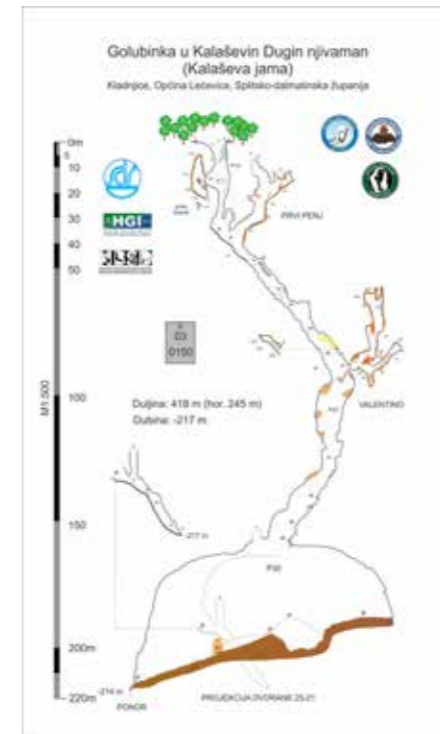

KALAŠEVE SUBOTOM

Kao što naslov referira na neko drugo institucionalno događanje (Gvozdenica srijedom) tako se i nama zalomilo da tri subote zaredom u ožujku nastavimo s njuškanjem na stotinjak metara dubine u poznatoj Golubinki u Kalaševin dugin njivaman. Prve nas se subote skupilo čak pet; Mario Gverić, Jelena Mandić, Marija Marguš, Aida i ja. Opreмили smo tako prvih stotinjak metara i ponovo po ostavljenim fiksevima popeli ulaz u Valentino, pa dalje još petnaestak metara dok je nestalo užeta. Usput smo oprobali tek naučeno sa seminara o tehničkom penjanju Kong Kisu kao nadomjestak za dinamičko užje. Snimili smo dva kratka filmića za pozdrav godišnjici poznatog šibenskog kluba Azimuth. U povratku smo na suprotnoj strani ulaza u Valentino zamijetili malo okno pri vrhu kanala.

Sljedećih subota je firma spala na tri

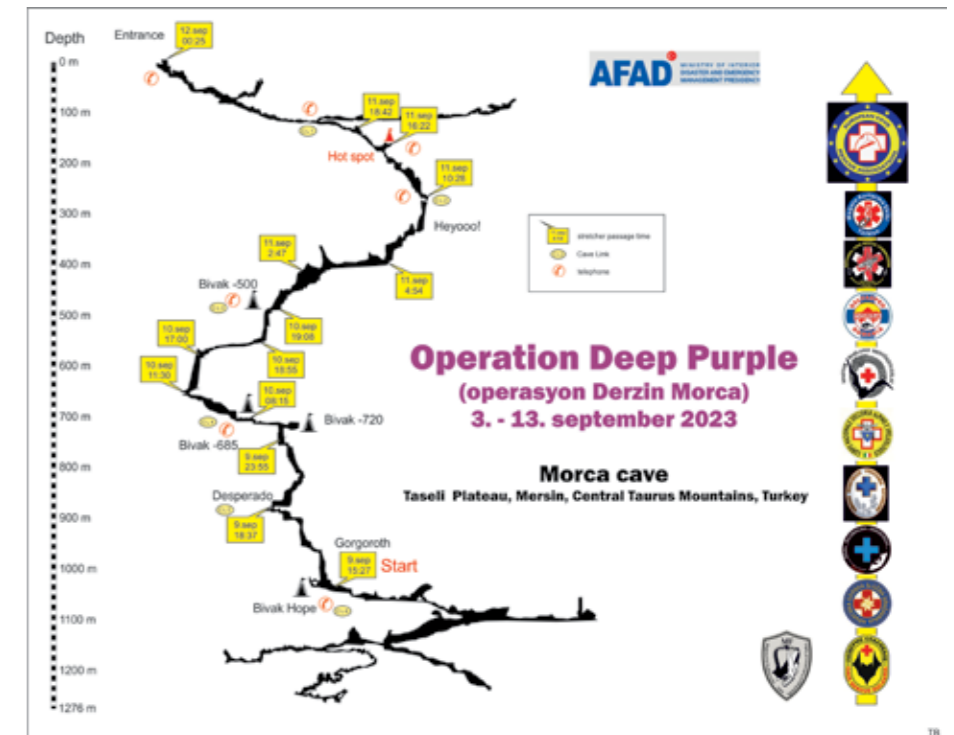

slova (Mara i mi), pa smo prvo dopenjali do okna i tu pronašli desetak metara kosog lijepo zasiganog kanala, nacrtali, pa poslije nastavili po vertikali u Valentino.

Zadnju subotu se brzo pokazalo da vertikalni kanal ne ide nikud iza saljeva na vrhu tako da je preostalo raspre-

miti penj s bočnom vertikalom u kojoj je započeto penjanje. Nekako smo došli do zaključka da je dosta Kalaševe za ovu godinu. U nekoliko ulazaka smo zamijetili da dolazna struja zraka koja ukazuje na neki otvor viši od ulaza dolazi iz dubine gdje bi trebalo dalje njuškati po donjim dijelovima, a zasad se najperspektivniji čini spoj vertikale s velikom dvoranom na dnu. Neke druge godine.

DEEP PURPLE OPERATION (DERCIN MORCA OPERASYON), MORCA CAVE, TAURUS MOUNTAIN, TURKEY

tome da dobijemo službeni poziv od nekoga iz Turske da možemo krenuti kao speleospašavateljski modul Ravateljstva Civile Zaštite Republike Hrvatske. Stvari pomalo sjedaju na svoje mjesto. U utorak bi Vlada RH trebala potpisati papire. Mi ćemo presložiti i kupiti sve potrebno za avion pa se u srijedu ujutro kreće iz Zagreba prvim letom prema Istanbulu i dalje prema Konyi.

6. rujna

Let avionom uvijek u sebi nosi dozu adrenalina. Juru je u zadnji čas pustilo iz vojske pa je zamijenio Krešu i sad s njegovom ljepšom polovicom Petrom možemo reći da nas je u među dvadeset, troje Mihovilaca. Vrijeme u avionu brzo prođe u razmotavanju celofančića oko ukusne klope u Turkish airlineu, a prizemljenje me podsjetilo na osjećaj prije ispadanja autom s ceste iz moje daljnje prošlosti. U Istanbulu smo nekoliko sati čekanja na aerodromu nastojali provesti odmarajući se što više da bi bili odmorni za dalje. Kontaktiram i Talijane koji su koju stotinu metara od nas ali ulaze u avion za Antaliju. Već po noći se dižemo iznad osvijetljenog mosta preko Bospora i krećemo dalje prema centralnoj Turskoj. Pri slijetanju u Konyu zapažam 6 aviona koji liče na američke AWA-

Naša malobrojna ekipa u sastavu Hulk, djeca i žene (Omrčen, Lukas i Petra i sestre Buklijaš) nakon što se Ivana hrabro izborila za osobnu upotrebu bušilice s obećanjem da će sljedeći dan preuzeti liječničke obaveze, oprema dionicu između 300 i 420 m

CS-e. Bit će da se dižu oдавde i s visine u smjenama osmatraju Crno more se jedne i područje bliskog istoka s druge strane. Nikad čuo za Konyu za koju kažu da ima 2 miliona stanovnika i predstavlja administrativno i gospodarsko središnje Turske. Ubrzo rentamo 4 kombija. S 14 ljudi i dva ćemo odmah prema Taurusu, dok druga dva ostaju za jutro preuzeti cargo, pa će za nama. Kako smo Martin i ja određeni za vanjsku ekipu negdje oko ponoći preuzimamo volan. Nakon 5 sati asfalta ulazimo na makadamski put kojim bi za 2 i pol sata trebali stići do kampa kod jame. Srećom sam u prvom vozilu pa mi prašina koja se diže ne predstavlja problem. Unatoč vodiču na suvozačevom mjestu tek nakon dva kriva skretanja stižemo do logora. Dok se dižu šatori nalazim Pepea (Giuseppe Conti) koji je od strane ECRA rukovodstva određen da vodi njene članove. Tu je tek nekolicina Talijana s medicinskim timom a većina sutra dolazi Herkulesom do Antalije, pa nekim manjim letom prema Mersinu i ondje će ih prebaciti helikopterom do tu. Uskoro slijedi prvi sastanak stožera i tu vidimo prvi plan spašavanja u kome su Bugari i Poljaci u donjem dijelu jame od 1040 do 700 m. Operaciju vodi turski AFAD (Civilna Zaštita), a Pepe dobiva ulogu drugog tehničkog upravitelja sa Enderom Osologlu. U logoru je osiguran telefon s turskom nacionalnom mrežom bez interneta pa mi tek u Istanbulu instalirana vodafon kartica ne vrijedi. Ipak HT ima nekakav sporazum sa Turskom pa govorim normalno s Aidom koja me upozorava da je taj ugovor do neke količine informacija pa će me blokirati. Od ekipe

3. rujna 2023.

08:24 .....Koliko imamo operativnih Cave - Linkova? Hitno je.....Što hitno? Gdje? Kako?..

09:16 Odlaze nam Marijetica i Vito s tatom i mamom prema Omišu. Prije tjedan i po su otišli i Rita, Miriam i Andrija sa svojim u Zagreb. Kraj je dva i po mjeseca kupanja, kartanja i drugih ljetnih avantura sa unučadi.

10:32 Bakša stavlja ..."I just recived message that Mark Dickey is in Turkey (Morca cave expedition) being treated for a possibly severe gastrointestinal bleed at the -1000 m camp in the cave. No rescue but he is getting worse".

Marka se sjećam iz Duše sa zadnjeg međunarodnog tečaja za vođu akcije speleospašavanja u Paklenici. Vodio je zadnju rutu vježbe u Duši, a vidjeli smo se i poslije u Španjolskoj pa i u Češkoj. Polaznici tog tečaja su se kasnije često znali naći gdje ugodno časkaju po zakucima skupova. Mađar-

ska i američka ekipa je i ove godine nakon neke svoje naobrazbe na putu prema Turskoj posjetila Jamski sustav Crnopac. I Morca mi zvuči poznato. Znam da su nas pozivali da se priključimo no nama je ostalo i previše posla doma u našim vrljetima.

U materijalima sa speleokongresa u Francuskoj nalazim prve nacрте i opis jame Morca, odmah iza naše prezentacije istraživanja jame Nedam pa se otvaram prvi folder na laptopu. Dok me Aida čudno gleda pakiram opremu. Nekako mi se čini da ćemo

krenuti. Duboko je. Mi smo u Top 3 u ECRA (Evropska speleospašavalačka federacija). Dinko je predsjednik. Kraj je godišnjih odmora i mnogi su ispućali svoje slobodno vrijeme. Trebat će svatko tko može. Uskoro Dinko šalje detaljne nacрте objekta pa pomalo printam i slažem radni nacрт za teren. Do ponoći nas je na popisu dvadesetak spremnih za krenuti.

U ponedjeljak doznajemo da je iz Mađarske krenula medicinska ekipa i Bugari koji su najbliže „na crno“. Mi kalkuliramo s prijevozom i radi se na

u Konyi doznajemo da je naš Cargo zapeo na carini u Istanbulu pa kreće borba preko našeg veleposlanstva i kad je to prošlo za očekivati je slanje drugim letom tako da naših neće biti do sutra. Na drugom stožeru se slažemo da što prije pošaljemo hrvatsku ekipu do dna sa zadatkom da izmjenne telefone i postave rezervnu Cave Link vezu – 6 uređaja. Mišur, Dino, Tin i Tzvetan kombiniraju svoje osobne vreće za spavanje s hranom koju smo na brzinu kupili po putu, telefonima i Cave – linkovima i pred večer ulaze u jamu. Na vrijeme smo razmišljali da će cargo kasniti pa su sredstva veze i jedna bušilica ugurane u našu osobnu prtljagu s kilogramima baterija u ručnoj za avion. Marku je nešto bolje pa nose sa sobom pojas jer bi se možda moglo pokušati izvlačiti ga bez nosila. Za njima idu Poljaci. Ubrzo se pogoršava situacija s Dickeyem pa pred ponoć u jamu ulaze i Luka, Šarc i Roman sa zadatkom da odnesu nosila. Naš cargo je stigao ali će ekipa iz Konye stići pred jutro pa i oni trpaju osobnu opremu i tu nestaje i moja vreća za spavanje i podloška. Turska nosiljka je bez štefa pa se i tu brzo improvizira dodatna vrećica s potrebnom opremom. U četiri ujutro naša ekipa s vezom je na dnu. Sve radi. Stožerom se ori glas iz telefona koji rade besprijekorno kao i Cave link. U osam ujutro su i nosila na -700 gdje ostaju na odmoru. Iz jame kroz noć izlazi grupa

Talijana, Mađari među kojima su Salty i Joe Markova vjerenica Jessica (svi iz one grupe s našeg tečajja), pet Bugara dok je prva medicinska ekipa ostala na -500 m gdje su ostali i Poljaci da se malo odmore. Iznenada Markovo stanje se toliko kvvari sa simptomima s početka da u logoru i u jami vlada zebnja dok se liječnici bore za njegov život. Bugari su završili u pripremi svoje dionice. Stiže i polovina naše druge ekipe nakon noćne vožnje iz Konye. I oni su zalutali sa svojim vodičem. Na drugom kombiju je pukla guma. AFADovci

i njih traže po makadamu. Do središnje dana su do -700 stigli i Poljaci koji su počeli opremiti dio između -920 i -700 m. U jamu ulaze Mateo i drugi Luka sa zadatkom preopremanja dijela između 300 i 700 m, a vrlo brzo iza njih i Haris i Seba s alatom za proširivanje. Ostatak naše ekipe koji je tek stigao bi se trebao odmoriti pa ujutro opremiti jednu dionicu između 120 i 300 m. Kroz jamu prolaze vrećice s plazmom, infuzija, dodatna hrana. U 19:00 novi problem. Izgleda da će trebati puno više opreme za dio između 920 i 700 m. Od Endera koji je vo-

Od američkog veleposlanstva smo dobili veliku zahvalu za učinjeno i sad devet godina nakon sličnog iskustva u Njemačkoj možemo s ponosom reći da smo skupa s kolegama iz ECRA pozvani rješavati problem koji tako velike i moćne države poput Njemačke, Austrije i Švicarske skupa u prvom slučaju ili Amerike i Turske u ovom drugom nisu mogle riješiti same

dio istraživanje doznajemo za nešto tehničke opreme u nekim buksama na dnu i Dino vrlo brzo slaže popis. Fikseva i pločica ima dosta. Mateo na -500 m pronalazi 100 m užeta i skupa s Amerikancom Kevinom vuče svojih 150 m koje je imao u transportnoj za zamjenu i 6 sidrišnih kompleta prema -700 m. U jamu će hitno naši Pročelnik i Dopročelnik, Raki i Jure sa još opreme. Njih dva su ne samo fizički moćni, tehnički savršeni već su iznijeli sav teret administracije i pripreme ovog jedinstvenog putovanja. U ponoć kvar na žici između 500 i 700 m pa u spuštanju prema dolje traže kvar. Dino, Papi i Teodor idu s donje strane pomoći Poljacima, a pristigli hrvatski timovi s gornje strane. Haris, Seba i Šikić su ostali odmoriti na -500 m. U pet ujutro vertikalani dio jame između 700 i 1040 m je opremljen. Popravljen je i kvar na telefonskoj žici i najvažnije Mark je ponovo stabilan. Svi su dobili par sati odmora do početka transporta. Haris, Šikić i Seba se spuštaju do -700 m gdje će dva Luke krenuti sa širenjem prolaza iznad bivka što bi Talijanskoj ekipi trebalo olakšati transport u njihovoj dionici između 700 i 500 m. Mateo se dobro smočio u nekom jezeru ša se već dobro pothlađen vraća na 500 m po svoju opremu za spavanje na zaslužuje

ni odmor. Naša malobrojna ekipa u sastavu Hulk, djeca i žene (Omrčen, Lukas i Petra i sestre Buklijaš) nakon što se Ivana hrabro izborila za osobnu upotrebu bušilice s obećanjem da će sljedeći dan preuzeti liječničke obaveze, oprema dionicu između 300 i 420 m. Konačno nakon doktorske dozvole u 15:28 Mark je u nosilima i kreće uz prvu vertikalu. Nosilima treba 9 sati da prođu 340 m vertikale i dižu se na -700 m. U transportu sa -1040 m do -700 m je sudjelovalo 12 naših spašavatelja dok su dvojica širili prolaze iznad -700 m. Nakon još par sati nosila su provučena uskim prolazima do -680 m gdje su liječnici krenuli sa svojim terapijama do 8 sati kad su nosila krenula dalje vođena iskusnim talijanskim timom, prema bivku na -500 m. Iako je planirano da će se u toj dionici promijeniti dva njihova tima pa možda i prebaciti normu postalo je jasno da će to uspjeti prvom timu samome kroz sljedećih 11 sati. Nakon što su se dobro odmorili desetak sati i naših će pet spašavatelja krenuti iz donjih dijelova prema -500 m i pomagati u transportu Mađarima do naše dionice i dalje s našima do -500 m. Nakon pet i po sati odmora i tretmana nosila u 2:47 kreću dalje kroz mađarsko - hrvatsku dionicu do -300 m gdje ih u 10:27 ponovo preuzima druga Talijanska ekipa. Među njima je ovaj put Ivana u ulazi liječnice. Dionice iznad 300 m su pripremane u danima ranije. Bugari i Rumunji su miniranjem širili dio iznad vodenog dijela kako bi nosila u horizontalnom položaju prošla širim dijelom. Skupa sa Mađarima i Turcima su tehnički pripremili taj dio

Ovo je prvi put da su naši spašavatelji primijenili svoje tehnike na dubinama većim od 500 m i to radeći u svim segmentima spašavanja u tako velikom broju na više od dvostruko većoj dubini u više od 5 dana

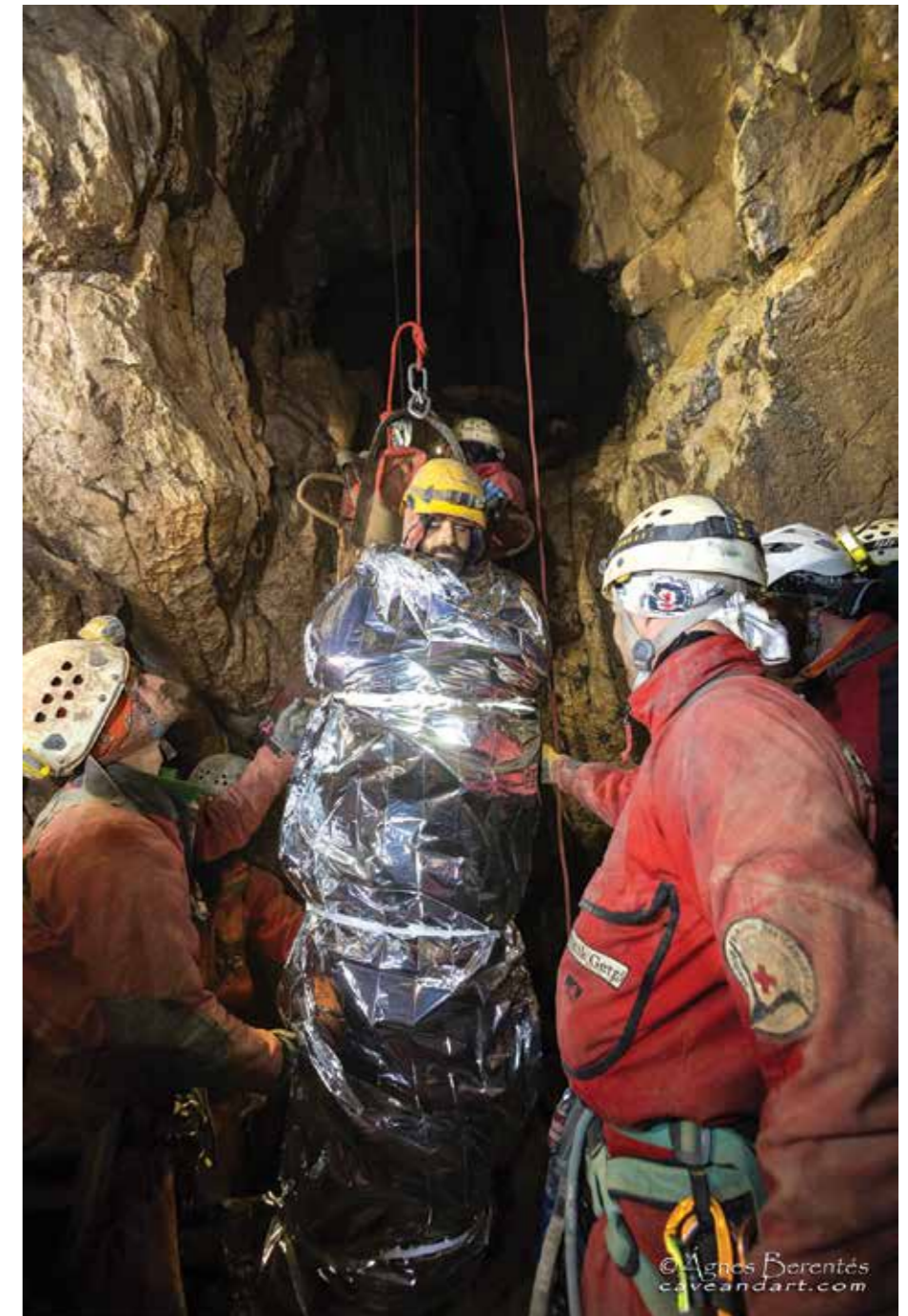
jame. Mateo je po izlasku iz jame skupa sa Martinom preuredio ulazni dio za elegantniji i oku kamere ugodniji izlazak pred kamere mnogobrojnih snimatelja. Nosila su malo iza ponoći izašla iz jame. Samo pola sata iza „najn ileven“ jedan je Amerikanac spašen iz više od tisuću metara duboke nevolje. Usput smo pronašli da Morca na turskom znači ljubičastasta pa nam se svidjelo ovu zahtjevnju akciju nazvati „Operation Deep Purple“ ili na turskom „Operasyon Derzin Morca“. Nosila se nose pješice prema logoru do velikog šatora za pregled nesrećenog i predaju turskim liječnicima. Stiže i helikopter. Kako spašavatelji izlaze iz jame sve je glasnog čavrljanja i pjesme na raznim točkama između šatora. Papi odnekud izvlači bocu

Jack Danielsa i tako malo pomalo stiže i zora. U 10:37 izlaze Šarc, Roman i Tin iz jame i proglašen je službeni kraj akcije, taman na vrijeme za zajedničku fotografiju nas Hrvata a onda i cijelog logora. Poslije će Mađari ponovo u jamu skupljati opremu, a mi ćemo napraviti analizu, pospremiti stvari i krenuti put Konye. Bakša i Dinko će na drugu stranu prema Antalyi i vidimo se prekosutra na Istanbulskom aerodromu. Sad ima više vremena baciti oko na Taurus. Vozimo se makadamom koji je Dino lijepo opisao kao najduljim u svome životu. Vozimo se na visini od 2200 m nadmorske visine između golih grebena. U ovome kraju iznad 1000 m nema nijednog stabla pa skoro ni grma, tek neka niska vegetacija kojom se hrane velika stada koza koja se povremeno pojavljuju usred ničega. Svaki kilometar je neka sklepana koliba od kojih su neke ugrađene u špiljske otvore. Koze su dvostruke veće od onih koje vidimo u nas, a Jarac je monstrum veličine velike ljame. U jednom se trenutku jedan takav došunjavao do našeg logora i pokušao pojesti antenu od Cave - Linka pa ga je lokalna speleologinja otjerala biranim turskim poklicima. Već po noći se spuštamo na obale jezera Beysehir u neki restoran na večeru. Putem prolazimo pokraj groblja pa Havliček zamjećuje da smo prošli kao pokraj turskog groblja. Već dobrano prebijeni akcijom i putem koji sat iza ponoći stižemo do hotela s dvokrevetnim sobama s tušem. Ujutro doručak s prebogatim švedskim stolom i bakicom u kutu koja mijesi

te njihove palačinke koje se u Turskoj koriste umjesto kruha. Slijedi Ocean 11 scene u kojima obilazimo lokalne brijace, fontane, džamije za koje kažu da ih u Konyi ima više nego ijednom drugom gradu u Turskoj. Na zajedničkom ručku u restoranu smo uništili brda tih „turskih pizza“ s tijestom, mljevenim mesom i svakojakim dodacima, a na kraju je došao turski kebab - veliki komad pečenog jareta, pa naravno baklava, a morali smo piti nešto bezalkoholno pa smo izabrali ajran, nekakav slankasti jogurt s pjenuhom u hladnim mješanim šalicama. Alkohol nije ilegalan ali je zaista teško pronaći domaćeg izdajnika koji ga toči. Navečer smo Luka i ja krenuli tragati za pivom i na kraju jednostavno u telefon ukucali „beer konya“ i par stotina metara od centra pronašli opskurni mali dućančić sa svim vrstama alkohola pa kupili 4 sixpacka turskog piva. Tko ne zna torba od laptopa je kao mali prijenosni frižider. Još par kilometara do hotela i još koji ugodni sat s ekipom u jednoj od soba.

Usljedio je veliki povratak. Mene je spalo dati prvi intervju na izlasku iz zagrebačkog aerodroma pa sam koju minutu kasnije na internetu vidio da sam ispao jedan od hrvatskih heroja iz Turske. Unutra u aerodromskoj zgradi nas je dočeka ministar Božinović i svima stisnuo ruku. Na konferenciji za novinare smo iznijeli neke naše utiske i onda se skupili na zadnjoj putnoj u restoranu pa put pod noge. Već sutra u Petak sastanak Komisije i priprema instruktorskog tečaja pa Aida stiže u Zagreb. U subotu poput nogometaša koji su se vratili sa svjetskog prvenstva dodajemo loptu od noge do noge. Nama je to bilo cjelodnevno višenje na špagama u hangaru na Žici. U nedjelju se konačno nakon dvanaest dana vraćam u Šibenik. Čekaju me

repovi, sređivanje glupih mihovilskih računa za računovodstvo, zapisnici sa skupštine za županiju, slažem neki prikaz operacije Deep Purple gdje će biti amblemi svih službi. U medijima se vrte naslovi koji prate tursku epizodu. Svatko dobiva komadić slave; naši Istrijani se vrte po istarskim medijima, Jure daje intervju u Hrvatskom vojniku, Tina slave čakovečke novine, Splitsani će napraviti svoju prezentaciju u Mosora. A sve to nije ništa prema našoj žrtvi koja kreće na pravu turneju po Turskoj, veleposlanstvima, državama iz koje su spašavatelji. Još od kasnih devedesetih u Hrvatskoj se ustalila ekipa koja je sustavno u više dana istraživala ispod kilometra dubine. Ista ta ekipa je sustavno radila na stvaranju jake speleospasavalačke scene u HGSS-u, ali ovo je prvi put da su naši spašavatelji primijenili svoje

tehnike na dubinama većim od 500 m i to radeći u svim segmentima spašavanja u tako velikom broju na više od dvostruko većoj dubini u više od 5 dana. Dubine su to u kojima uvijek postoji znatan rizik pogoršavanja situacije i stvaranja teško rješivih problema po život i zdravlje pa se vježbe tu ne rade.

Od američkog veleposlanstva smo dobili veliku zahvalu za učinjeno i sad devet godina nakon sličnog iskustva u Njemačkoj možemo s ponosom reći da smo skupa s kolegama iz ECRA pozvani rješavati problem koji tako velike i moćne države poput Njemačke, Austrije i Švicarske skupa u prvom slučaju ili Amerike i Turske u ovom drugom nisu mogle riješiti same. Lijep je osjećaj biti u nečemu u svjetskom vrhu.

16. SASTANAK ECRA (EUROPEAN CAVE RESCUE ASSOCIATION)

U vremenu od 12. do 15. Listopada 2023. Godine u mjestu Mira de Aire u općini Porto de Mos u Nacionalnom parku Serras de Aire e Candeeiros, oko 80km sjeverno od Lisabona u Portugalu, održan je 16. Sastanak ECRA (European Cave Rescue Association).

Ove godine smo se na skup zaputili na valu emocija nakon uspješne akcije u Turskoj. Kad smo već krenuli tako daleko ipak smo si uzeli dva dana za obilazak Lisabona u koji smo stigli u utorak navečer. Rentanom Daciom Joggerom smo izašli prema sjeverozapadu i uskoro se našli pred velikim hangarom Vertline-a i našim domaćinom za sljedeće dvije noći Luisom Falcaom. On je vlasnik tvrtke u kojoj se vrši obuka visinskih radnika po lratinim standardima tako da se u visokom hangaru nalaze kosi krovovi, imitacija zgrade s ulazima na više katova, šahtovi i svašta nešto, zgodno pripremljeno da bi ta obuka izgledala što stvarnija. Nam su pak bili najzanimljiviji topli tuševi i kafe aparat s nešto namještaja na srednjoj platformi.

Ujutro nas je ljubazni domaćin odveo u obližnju Mafru na jutarnju kavu. Tu smo ušli u veliku katedralu koja je samo dio Nacionalne palače u kojoj se nalazi nekadašnja kraljevska palača i vojna škola. U katedrali se nalazi 6 velikih orgulja na kojima se svake zadnje nedjelje u mjesecu održavaju mali a tri puta godišnje veliki koncerti. Probali smo razna slatka peciva i lokalni svjetski poznati kolačić Pastel de Nata za koji nam je ispričao da su ga izmislili svećenici kojima je trebalo puno bjelanjaka za štirkanje odjeće pa su morali smisliti recept za žutanjke. Usput nas je uputio gdje se parkirati i što običi u Lisabonu u koji smo se uskoro zaputili s namjerom da na aerodromu pokupimo starog prijatelja Bülent Genç-a, predsjednika Turskog speleološkog saveza.

Uskoro smo se parkirali u podzemnoj

garaži kod Restaurades trga i pješice krenuli nizbrdo prema kako su nam rekli rijeci. Široke ulice, velike šarenim pločicama prekrivene fasade i brojne suvenirnice pune šarenih suvenirna kojima je često istaknuta sličica malenog žutog tramvaja. Vidio sam je i prije, a onda nam je pravi presjekao put prema obali. Uvijek sam razmišljao da

je tu ostavljena neka stara tramvajska linija po kojoj se vozika i slikaju ga turisti, no ispalo je da je to stvarna gradska mreža koju još uvijek koriste i građani. Karta je oko 1,5 eura i još mi je žao što nismo sjeli u njega i vozali se gradom barem pola dana. Na obali smo pak shvatili da je to što zovu rijeka više kilometara široki zaljev,

Ušli smo u špilju sa pivama i čašama vina u ruci kroz predvorje zgrade s restoranom. Pred nama se otvorila velika sigama lijepo dekorirana dvorana

ušće poznatog Tajo-a u more. Ubrzo se ukazao i poznati most i veliki Isusov kip s južne strane mosta. Smočili smo noge na pješčanoj plaži na kojoj je neki tamnopusi umjetnik izrađivao skulpture od pijeska služeći se zalivačem i lopaticom. Penjali smo se prema utvrdi na istočnoj strani od centra,

prošli pokraj romaničke Katedrale Svete Marije Velike poznate još kao Lisabonska katedrala. Negdje kod ostataka rimskog kazališta koje je većinom prekriveno gradskim zgradama smo krenuli nizbrdo i zašli u uske uličice ispunjene mirisom svjetskih kuhinja i malih restorančića. Najviše oduševljena je izazvala instalacija, tridesetak umjetničkih fotografija starih stanovnika kvarta, bakica i djedica, izvještenih s obje strane između ulaza u zalogajnice. Pri dnu, na izlasku prema ravnijem dijelu grada smo naišli na nekakav nepalski restoran u kome je litra izvrsnog točenog bila nevjerojatnih 4,2 eura pa smo zapeli na dvosatnoj psihoterapiji. Izlazak iz Lisabona je bio loše procijenjen pa smo upali u rush hour i pomalo se vukli prema Cheleirosu i Vertlineu. Navečer sam se zaletio po drugi dio ekipe i Giuseppe Contija - Pepea, koja je došla sljedećim avionom na aerodrom.

Drugog smo dana ponovo prošetalu Lisabonom, ovog puta se popeli do tvrđave Sao Jorge i podijelili svoja otkrića s novoprdošlom ekipom. Na putu do Mire de Aire smo svratili do turističkog Nazare-a na obali Atlantskog oceana gdje su se pred sam zalazak par dečki uvaljali u velike valove i oceansku huku. U lokalnom kafiću smo svjedočili prvoj pušioni vatrenih i čestitali Bülentu na turskoj pobjedi. Oko 22:30 smo izbili do Mire de Air i našli se sa starim prijateljima iz brojnih speleospašavateljskih službi. Načelniku mjesta Rudice, Romanu Šebeli koji je voditelj Moravske ekipe čeških speleospašavatelja, našim domaćinima prošlogodišnjeg ECRA skupa sam dao posljednji broj Helopa s našim lijepim dojmovima pa se eto i naš časopis našao na prelistavanju

među okupljenima. Svake godine su ECRA-ini skupovi sve posjećeniji tako da je ove godine bilo preko 160 spašavatelja iz 20 zemalja. Naš Dinko Novosel je Predsjedavajući ECRA-a tako da je ove godine imao puno obaveze oko organizacije ovog skupa. Na početku su Bülent, Dinko, Denes Akos Nagy i Giuseppe Conti

HELOP 20.

glavni voditelj ispred ECRA-e, prezentirali višednevnu međunarodnu akciju spašavanja američkog speleologa u jami Morca u Turskoj. Program je nastavljen predavanjima o tehničkim sredstvima za komunikaciju u speleospašavanju, analizama akcije u Turskoj tehničke i medicinske komisije, a navečer je prikazan HGSS-ov film s Državne vježbe speleospašavanja u jami Rokina bezdana 2021 "Without Daylight".

Slijedeći dan su hrvatski spašavatelji prezentirali testiranje korištenja "živih" sidrišta u speleospašavanju, međunarodne tečajeve za voditelje timova, modularno spašavanje, analizu loma spuštalice uslijed neispravnog korištenja i spašavanje srndaća iz jame. Održana je godišnja skupština ECRE, a završna svečana večera je organizirana u predvorju atraktivne turističke špilje Mira de Air.

Izmučeni gubitkom dana zbog akcije u Turskoj i hvatanja repova nakon toga nismo se pripremili za ono što nas je očekivalo. Ušli smo u špilju sa pivama i čašama vina u ruci kroz predvorje zgrade s restoranom. Pred nama se otvorila velika sigama lijepo dekorirana dvorana. Put kroz špilju je vijugao prema dolje a kad je vodičica upalila sljedeći niz svjetala duboko pod nama shvatili smo da ćemo ići puno dublje. Malo po malo pa se pred nama otvorio 15-20 metara visoki desetak metara široki meandriraajući kanal. S lijeve strane se pojavilo okno ključanice kroz koje je dolazila voda padajući niz slapić u glavni kanal. Na ploči je pisalo Rio Negro, a idući dalje nagib je postao manje strm. Nigdje u špilji nije bilo ni traga sedimentu, bijeli zidovi, smečkasti saljevi i brojne kamenice. Iz daljine smo zamijetili proširenje, plato s pregrađenim kanalom s desne strane. Počeo sam skidati duge rukave kako se ne bih preznojio na brojnim stepenicama nazad. U lije-

Ove godine smo se na skup zaputili na valu emocija nakon uspješne akcije u Turskoj

vom kutu platou kuta su iznad par stepenica ugrađena Velika vrata i onda smo ugledali druga dvostruka klizna vrata i dugmad te smo u nevjerici shvatili da bi to mogao biti lift. I stvarno. Utrpalo se nas dvadesetak (pisalo je nosivost 26 osoba) i veselo krenuli prema gore. Vodičica nam je rekla da smo prošli 300 metara špilje i spustili se 75 metara i da dalje slijedimo neku plavu crtu. Izašli smo negdje prema istoku i onda se tih 70 m popeli ne-

kim sporednim asfaltiranim cestama kroz selo do restorana i suvenirnice na ulazu. Na terasi je prašila živa muzika i Portugalci su nam brzo pokazali kako se znaju dobro zabaviti. Hrana u našem kampu nam je bila najbolja koju smo jeli u Portugalu koji je poznat kao izvrsna gastronomska destinacija. Tako je bilo i ovdje s nekom živinom na ražnju s koje se tijekom pečenja pomalo rezalo i stavljalo na pladnjeve. Predsjednik organizacijskog odbora Manuel Pinto Soares je osobno otvarao razne flaše predobrog porta pa su mogle pomalo degustirati razne vrste. Mi smo svoju frustraciju što moramo za koji sat krenuti prema aerodromu istresli u nekoliko žustrih partija stolnog nogometa. Povratak prema natrag je prošao presjedanjem u Frankfurtu i treskavim slijetanjem u kišni Zagreb.

Špilja Mira de Air me toliko oduševila da sam odlučio malo pročačkati gdje smo to bili. Šira okolina špilje je upra-

vo zbog specifičnosti krškog reljefa proglašena zaštićenim parkom prirode Serras de Aire e Candeeiros. Na najvećem portugalskom krškom masivu Estremaduras nalaze se tri tipična kraška polja među kojima i Minde koga nazivaju još Mira - Minde. Minde je oko 4 km dugo i 2, m široko kraško polje na oko 200 m nadmorske visine koje razdvaja greben Serra da Air sa sjeverne od južnog St. Antonio platoa. Pod sjevernim rubom Minde se nalaze tri špilje među kojima je utvrđena hidrološka povezanost; Gruta dos Moinhos Velhos (Špilja starih mlina), Contenda I Pena. U špilji Moinhos Velhos su moderna istraživanja započela oko 1940 tako da je ovo područje kolijevka portugalske speleologije. Špilja je istražena u duljini od 11 km

i druga je špilja po duljini u Portugalu. Dio špilje kroz koji smo mi prošli je turistički uređen i danas se najčešće naziva Gruta dos Mira de Air. Tijekom sušnog perioda voda se nalazi duboko u donjim dijelovima špilja pa su izrađeni bunari kojima se ona crpi za ljudske potrebe. Zimi pak vodeni nivo zna narasti da poplavi cijelo Minde polje kad voda ponire u sitastim

ponorima po njegovoj sredini. Cijelo kraško područje se drenira kroz dva velika izvora. Alviela s južne strane ima najveću izdašnost i prije više od stotine godina je izgrađen akvedukt kojim je ova voda dopremana sve do Lisabona. U blizini drugog, Almonde s istočne strane se nalazi istoimena najdulja špilja u Portugalu duljine oko 14 km.

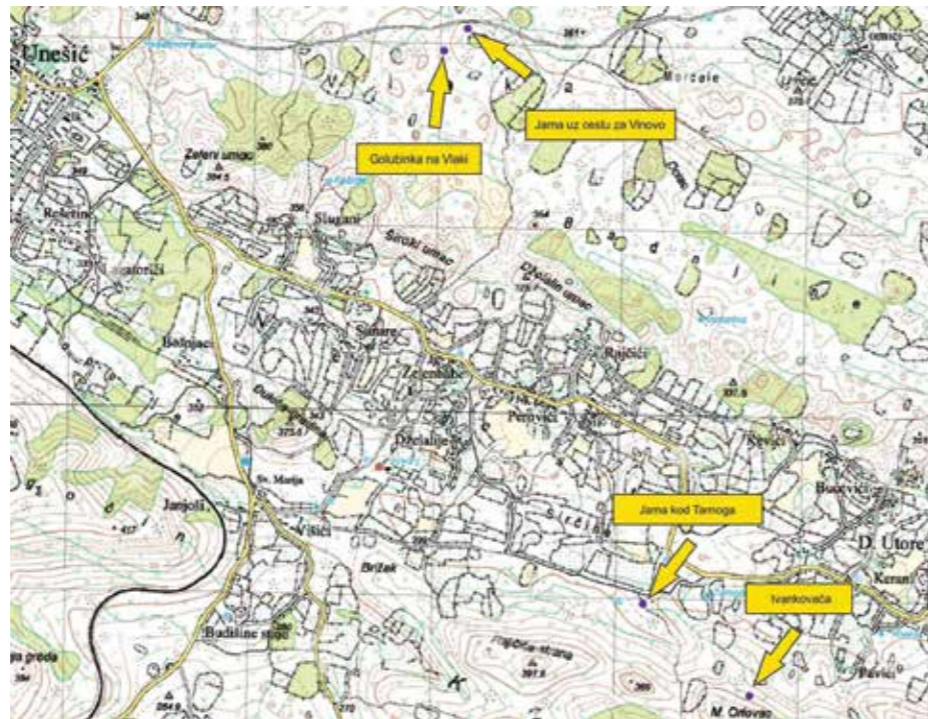
SPELEOISTRAŽIVANJA JOŠ MALO JUGOISTOČNO OD UNEŠIĆA

Prvi mjeseci iza Nove godine su vrijeme kad nam je Crnopac u snijegu ili vodi. Unučad ode kućama iza praznika a kondicija za jame u podrum, pa bi to vrijeme u neka starija vremena proveli po rudniku boksita u Kalunu ili u Šibenskoj okolici. Za prvi povratak kondicije bila bi dobra i neka planinarska šetnja ali rekognosciranje ima svojih prednosti. Umjesto nabijanja pršljenova teškim ruksakom samo s kojim kilom na leđima preskakanje suhozida i probijanje kroz zaraslu vegetaciju zaposli cijelo tijelo.

O špilji Smokvici iznad Koprna smo još davno ubrali podatke iz Giromettinih istraživanja početkom prošlog stoljeća, a spominje se i u Katalogu i atlasu kopnenih izopoda koji žive u špiljama Hrvatske (Bedek, J., Taiti, S. & Gottstein, S.: Catalogue and atlas of cave-dwelling terrestrial isopods (Crustacea: Oniscidea) from Croatia. Nat. Croat., Vol. 20, No. 2., 237-354, 2011, Zagreb) iz kojeg je vidljivo da su primjerci špiljske faune iz špilje prikupljeni kroz desetljeća. Uz to je i svim dostupnim kartama lijepo označen ulaz pa nam je preostalo pronaći ga i načiniti nacrt. Tako smo krajem veljače 2021. Aida i ja, za jedne sunčane subote protegli noge i načinih nacrt. Kako smo bili bez užeta zaustavila nas je kosa blatnjava padina na samom kraju špilje pa smo laserom poskidali rubove, ostavivši mogućnost da ima nešto iza ruba. Koju godinu kasnije u špilju je ušao Stipe Maleš i rekao da slobodno ispunimo tu crtkanu liniju jer iza te male flanjkje nema ništa, a tako i piše u Giromettinomu opisu.

Istog dana smo produžili prema Vinovu Donjem da potražimo ulaz u jamu označenu na kartama ispod zaseoka Sirići. Putem smo u Tomićima naišli na jednu simpatičnu mladu obitelj te doznali za neki drugi ulaz u jamu odmah ispod sela. Na putu do prvog cilja smo pronašli još nešto ulaza u neke špajzice tako da će tu biti posla za katastar. U

povratku nas je neki lokalac doveo do ulaza u jamu dvadesetak metara južno od ceste prema Unešiću. Bilo je očito da su obje te jame zakrcane smećem pa nam se nije previše žurilo natrag. U Crospeleo kartama ima jedan lijepi sloj sa Hrvatskom osnovnom kartom (HOK 1:5000) pa je zgodno malo to pretražiti jer se mogu pronaći špilje i jame koje nisu ucrtane u drugim kartama. Tako sam u blizini te Jame kod ceste za Vinovo pronašao ucrtanu nekakvu špilju i još jednu jamu u blizini, ali i još neku špilju Ivankovaču južno od Utor Donjih. Činilo se i više nego dovoljno za jedan dan rastezanja. Krajem rujna 2022 sam tako prvo ušao u smećaru pod cestom. Kako je ulazna

dvorana šira od 15 i dugačka gotovo 30 m smeće se skupilo pod ulaznom kosinom tako da se može proći uokolo. Opet neki MES u smeću ali i iznenađenje u boku dvorane. Kroz mali zasigani otvor do kojeg se može popeti struji zrak, a dalje je nova vertikala. Treba doći ponovo. Pronalazim i jamu ucrtanu na karti. Izgleda čisto. Kupim koordinate, natrag do auta pa prema Ivankovači. Nakon bauljanja po gustišima nalazim ulaz. Iako je ucrtana kao špilja u nju se može ući samo po drvetu koje raste iz jamskog ulaza. Tragovi boravka ljudi: suhozid i podesti. Sigurno je bila utočište za zbjegove svih vrsta. U povratku mi oko zapije za sumnjivu jamu u šumici pokraj ma-

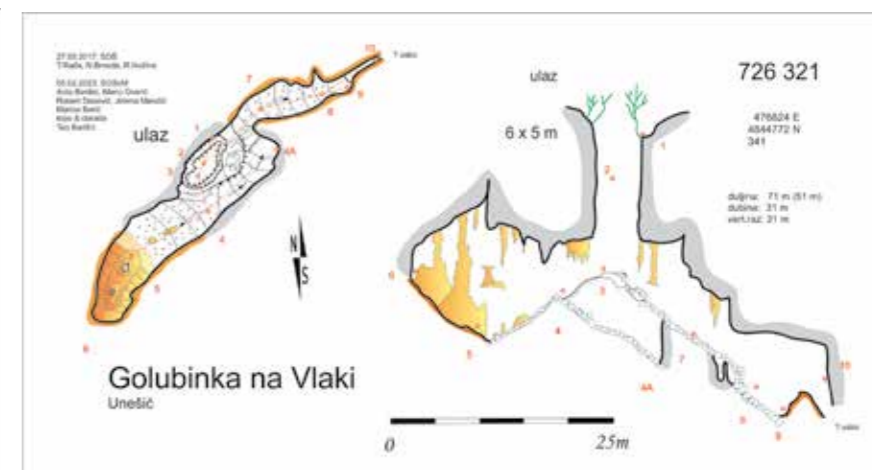
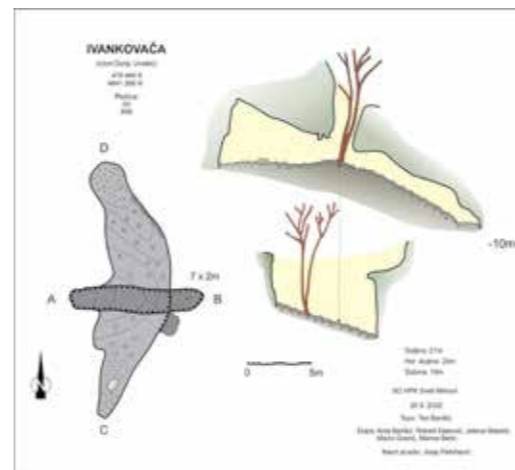

kadama prema Tarnome i stvarno; Rađina pločica. Smrdi za nevjerovati. Spuštam se malo užetom, crtam i crta. Još smešnije, nakon par mjeseci tri dana iza Nove godine Vjetar mi šalje svoj nacrt od iste jame.

Za otći ponovo u Jamu pod cestom nismo čekali dugo. Dva dana nakon Vjetra u jami kod Tarnog skupljamo

se; Marica, Jelena, Aida, Mario, Robi i ja i crtamo splet kanalića ispod bočnog otvora ulazne dvorane. Jama je skupila 110 m duljine, 30 m dubine, a strujanje zraka gubimo negdje u suženjima po dnu kanala. Popodne odlazimo do druge jame i ovaj put uočavamo Rađinu pločicu na ulazu u jamu. Spuštamo se po špagi 15-tak metara,

a dalje se na dvije strane može po strmim kosinama. Jama je lijepo zasigana i jako ugodna za obilazak, bez trunke smeća. Poslije na fejsu vidimo da je Rada tu bio zajedno s R. Nožinom i M. Brnadom u svibnju 2017. i zabilježili ime Golubinka na Vlaku. Dogotovili smo nacrt pa je sve zajedno završilo u Hrvatskom speleološkom katastru.

STRUČNI SEMINAR O TOPOGRAFSKOM SNIMANJU SPELEOLOŠKIH OBJEKATA U MOKOŠICI

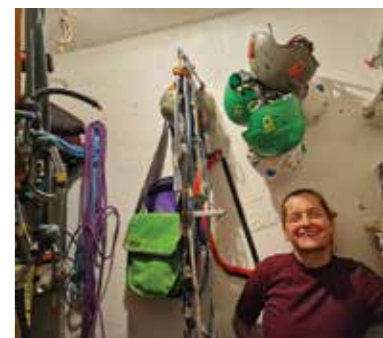
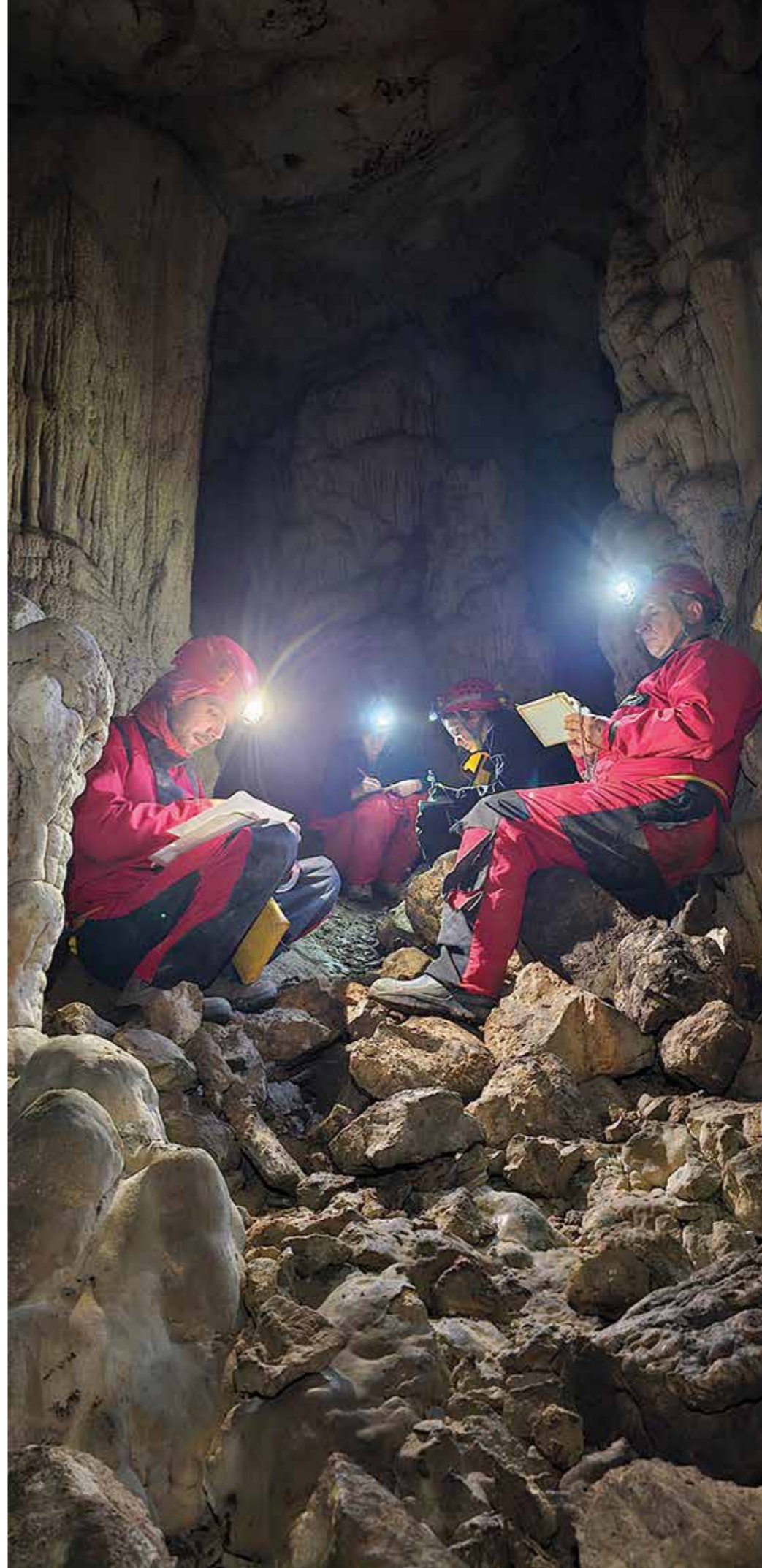
Prvi vikend u studenom održan je tečaj topografskog snimanja speleoloških objekata. Domaćin tečaja ove godine je Speleološki odsjek HPD Sniježnica iz Dubrovnika a lokacija održavanja seminara su prostorije HGSS-a u Mokošici. Iako je tečaj službeno počeo u subotu u 9, u Dubrovačko - Neretvansku zaputila sam se u petak popodne da ne bi morala ustajati ranom zorom. Naši domaćini dočekali su nas s večerom a nakon večere uslijedilo je upoznavanje s ostalim polaznicima seminara koji su pristizali iz raznih dijelova države. Standardno, druženje pa spavanje.

Ujutro nam je vrijeme poremetilo plan pa umjesto da smo odmah išli u špilju, naši instruktori su odlučili održati predavanje dok se kiša ne smiri. Kad su stigli i posljednji tečajci, Teo nam je ispričao o teoriji snimanja i izrade nacrti nakon čega smo izmjerili i nacrtali prostoriju u kojoj smo se nalazili. Nakon toga svatko je dobio plastificirani milimetarski papir koji smo trebali izbrusiti brusnim papirom i staviti na kartonsku podlogu koja će nam služiti za crtanje. Za to vrijeme, naši domaćini pripremili su nam sendviče i hranu za teren. Oko dva sata je prestala kiša, izašlo Sunce pa smo se u autima zaputiti do lokacije. Podijeljeni smo u grupe sastavljene

Tako da smo sve skupa tri puta mijenjali smjer crtanja i mjerenja kao neki neodlučni crtači koji se nikako dogovorit otkud početak

od tri tečajca i jednog instruktora pri čemu se vodilo računa da nitko od tečajaca i instruktora unutar grupe nije iz istog društva/odsječka/kluba. U grupi sa mnom našli su se tako Lucija iz SKOL-a i Mislav iz SO-a PDS Velebit a instruktorka nam je bila Nina (Nikolina) iz SO-a PD Imber iz Omiša. Ukupno je bilo pet grupa raspoređenih na različitim dijelovima špilje, tako da jedna grupa kreće od ulaza, jedna od dna, jedna od sredine, te još dvije grupe kojima je polazišna točka bila između sredine i ulaza, odnosno između sredine i kraja špilje. Naša grupa bila je raspoređena na sredinu što bi značilo da krećemo od sredine prema ulazu, pa se vraćamo od sredine prema kraju špilje. Odmah smo skužili da ćemo mijenjati smjer, da moramo paziti na te azimute i kontraazimute i na livo/desno. Da stvar bude još bolja, špilja je nakon ulazne dvorane nastavljala kroz suženje pa da ga ne prolazimo "stalno", ulaznu dvoranu odlučili smo nacrtati na kraju. Tako da smo sve skupa tri puta mijenjali smjer

crtanja i mjerenja kao neki neodlučni crtači koji se nikako dogovorit otkud početak. Poslije smo skužili da smo mogli samo zamisliti mjeritelja i točku i ne bi toliko preračunavali u hodu, ali zašto jednostavno kad može komplicirano. Također, kako smo krenuli od sredine u jednom smjeru, pa od sredine u drugom smjeru i imali puste točke; nestalo je i prostora na papiru pa sam na kraju imala četiri segmenta profila i četiri segmenta tlocrta na tri različita papira. Naviknuta na mjerilo 1:200, u početku sam ucrtavala svakakve nekakve detalje ali onda sam skužila da mi se to u mjerilu 1:500 baš i ne vidi pa sam nakon prvog vlaka bila dosta brža. Prvi segment, od sredine do suženja, brzo smo izmislili i nacrtali ali kad smo se vratili pa krenuli od sredine prema kraju shvatili smo da smo promislili smjer pa smo se dogovorili da će onaj tko mjeri odmah govoriti preračunatu veličinu odnosno kontraazimut. Osim s azimutom, stalno smo preračunavali i livo i desno pa smo imali nove dvije dimenzije: „krivo livo“ i „krivo desno“. Ali ništa to naš trojac nije omelo. Na kraju špilje napravili smo pauzu i pojeli sendviče koje su nam naši domaćini pripremili i krenuli nazad prema ulazu pa kroz suženje da nacrtamo još taj ulazni dio nakon, odnosno, prije suženja. Opet nam se smjer okrenuo pa uz puno „krivo livo“, „pravo desno“, „moj azimut“ i „tvoj azimut“ dovršavamo i taj dio. Izlazimo iz špilje, još dimenzije ulaza i kraj. Ubrzo za nama izlazi i zadnja ekipa pa se spuštamo do auta i nazad u Mokošicu.

Domaćini su organizirali roštilj i pravu meksičku večeru a Sandra me je već po izlasku iz auta dočekala s bocom Đina. Odlučila sam popiti malo Đina, kad se već nudi, a sređivanje nacrta odnosno „defragmentaciju“ ostavila za rano jutro. Iako je poslije večere bila izvrsna atmosfera i zabava do dugo u noć, u nedjelju rano ujutro ustala sam srediti, odnosno integrirati taj nacrt prije „trenutka istine“ i digitalizacije.

U devet nam je Teo objasnio rad u Speleolit programu pa printanje i precrtavanje na paus. Nakon „desegmentacije“ i „defragmentacije“, Lucija, Mislav i ja shvatili smo da smo u samo jednoj točki upisali „krivo livo“ i kontraazimut. Kad smo to korigirali i upisali u Speleolit, tlocrt je postao realan, odnosno nalik tlocrtu preostalih grupa. Poslije smo te naše segmente precrtavali na paus a Teo nam je objasnio i daljnji korak, odnosno digitalizaciju nacrtu u Compass Cave Survey programu i georeferenciranje, odnosno kako da se taj „naš“ snimljeni objekt smjesti na Google Earth. Time je ujedno i završio naš seminar pa smo se zahvalili domaćinima i instruktorima i zaputiti svojim kućama. Po putu za Šibenik naišla sam na prometnu nesreću kod Pelješkog mosta pa sam se morala vraćati na Neum tako da sam, neplanski, završila i u inozemstvu na kojih 15-ak minuta.

Sve u svemu, bio je to odličan seminar, odlični domaćini, odlični instruktori i kolege tečajci te vrhunski provod u Dubrovačko-Neretvanskoj županiji. Za kraj se zahvaljujem Aniti, Jeleni, Sandri i ostalim kolegama iz Sniježnice na gostoprimstvu, organizaciji i super hrani, instruktorima na prenesenom znanju i iskustvu; i naravno, ostalim polaznicima tečaja na druženju i dobroj volji uz želju da se šta prije sretnemo u špilji/ jami s priborom za crtanje.

DEVET DANA U JAMI I KAKO JE NAJDULJI HRVATSKI SPELEOLOŠKI SUSTAV PREMAŠIO DULJINU OD 60 KILOMETARA

'Nekako je stvar opće kulture znati koje je i koliko dugačka najdulja špilja u vlastitoj državi. Informacija o više kilometara dugačkom labirintu jamskih kanala pod južnovelebitskim masivom Crnopca se malo pomalo probila u školske udžbenike i svijest stanovništva lijepe naše. Jamski ulazi zanimljivih imena; Kite Gačešine, Draženove pihaljke, Muda Labudovih, Oaze i Adele pomalo su se povezali u današnji Jamski sustav Crnopac. Od 2004 kad je pronađen prvi ulaz hrvatski su speleolozi i njihovi gosti iz inozemstva ušli više od tri stotine puta kroz razne ulaze i kroz desetine tisuća sati boravka u sustavu pomalo pronalazili i kartirali kilometre novih kanala. Već je 2007 dosegao prvih deset, a onda 2011 i dvadeset kilometara i postao najduljom hrvatskom špiljom. Četri godine kasnije premašeno je i 30km, a 2019 godina je donijela spoj s jamom Oaza i duljinu od

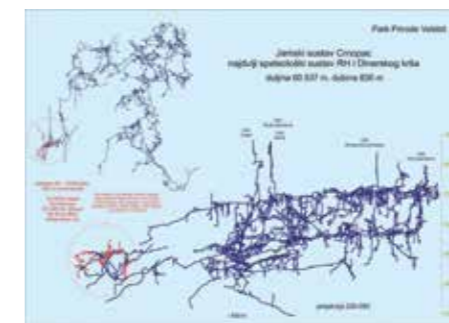
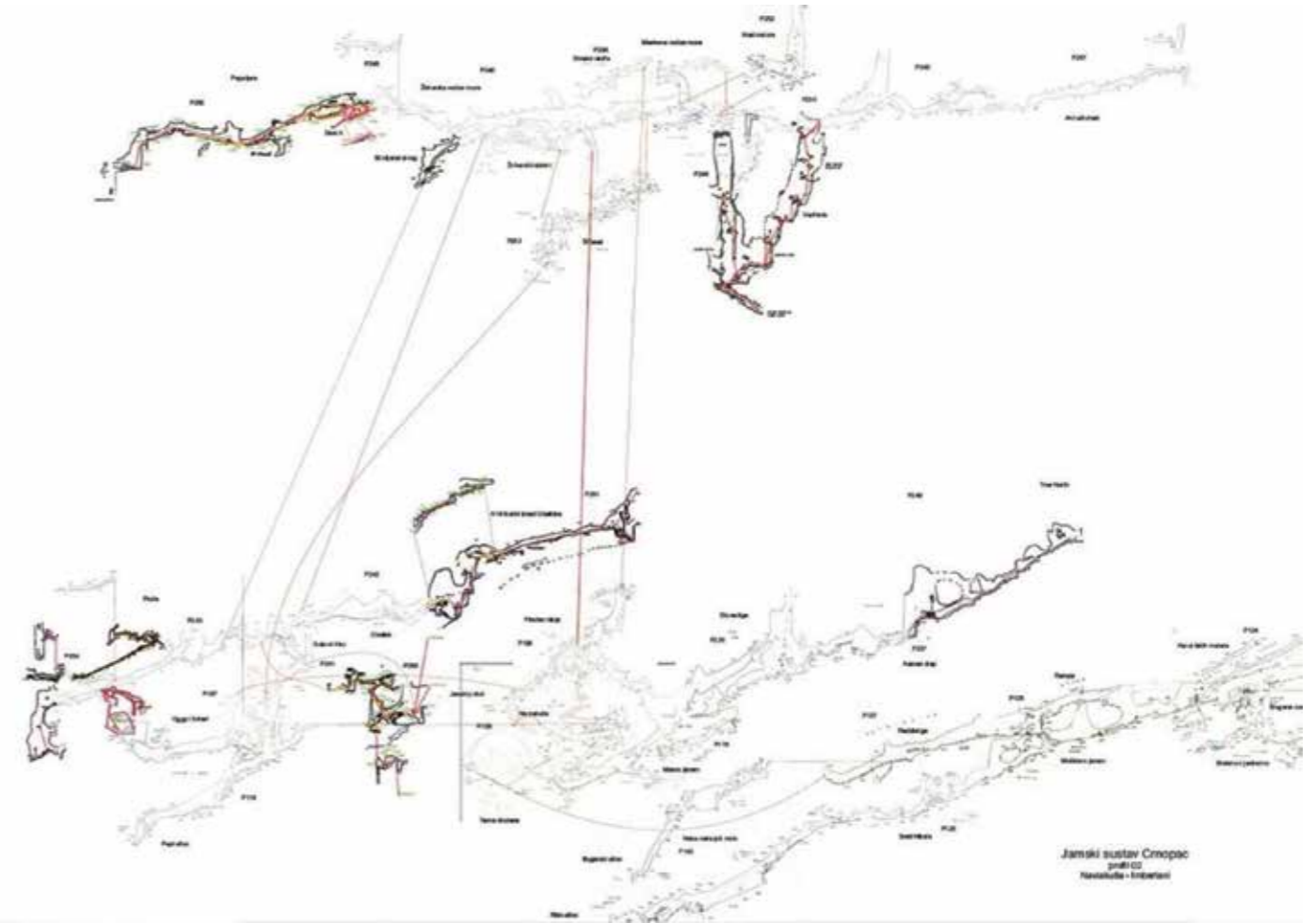
42 kilometra. Slijedeće godine novi spoj s jamom Muda Labudova i 52 kilometra duljine čime je sustav posao najduljim i na Balkanskom poluotoku. Korona je nama Mihovilcima nakon nekoliko akcija širenja donijela prodor u jamu Duša i novih par kilometara špiljskih kanala uz dobru perspektivu sanjanja i spajanja s glavnim sustavom. Mučili smo se tako prošlu godinu pomalo teško skupljajući metre penjući se bušilicom i pulsevima po vertikalama oko potencijalnog spoja nadajući se kako bi novim spojem prebacili novu kilometarsku dekadu. Unatoč neposrednoj blizini potvrđenoj zvučnim kontaktom udaranja kladivom po stijeni i zvukom bušilica s obje strane spoj još uvijek nije pronađen.

Naši bugarski kolege iz speleološkog kluba Pod Rub su zadnjih nekoliko godina penjali po kaminima na kraj-

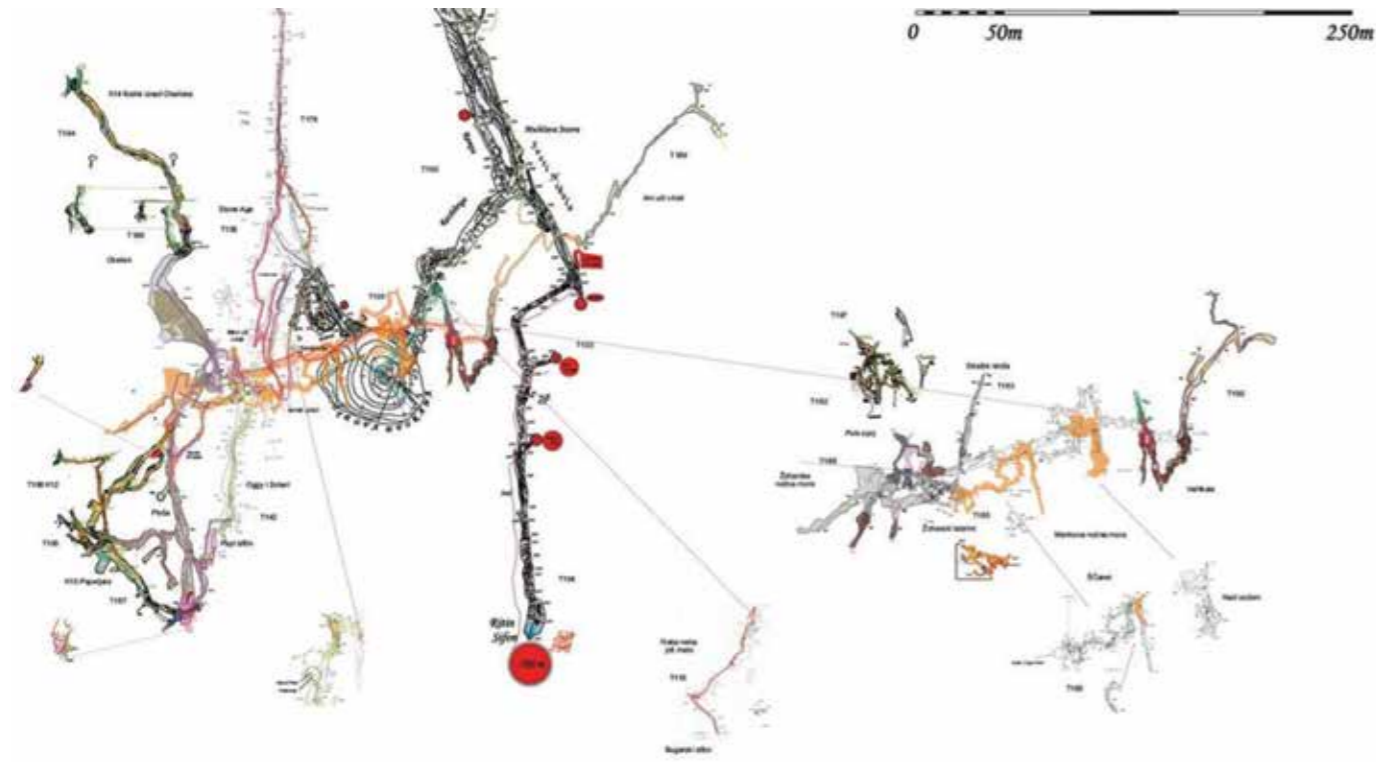
njem jugozapadnom dijelu Jamskog sustava Crnopac i onda, u lipnju prošle godine izbili u horizontalni splet kanala koji je nazvan po našem Marinu koji se grozio da bi se tamo, tako daleko od ulaza moglo pronaći tako nešto (Marinova noćna mora). Ohrabreni spektakularnim otkrićem je u listopadu neposredno pred skup speleologa u Samoboru ušlo njih 14 i u 6 dana kartirali nevjerojatnih 1.409 m novih kanala što je bio drugi najplodniji ulazak od otkrića sustava. Kad su stigli novi nacrti s brojnim mjestima potencijalnih nastavaka u otvorenim ravnim kanalima i vertikalama u koje se treba samo spustiti popalile su nam se alarmne lampice. Uz to je došao i njihov dojam da bi tamo trebalo ići više speleologa, da je sve postalo preveliko samo za njih. Ideja da se mukotrpno tehničko penjanje može zamijeniti užitkom špiljarskog otkrivanja novih kanala kao u vrijeme prvih otkrića sustava postala je više nego primamljiva. Samo..... postoji kvaka... tamo treba ići na barem sedam dana da bi to bilo isplativo .... za nas stare barem dva tamo i dva natrag i barem tri radna u dalekom bespuću. Već smo tada zaključili da bi bilo dobro da u sustav uđe i neka transporterska ekipa koja bi nam pomogla dovući gomilu opreme do novog bivka koji bi postavili što dalje u sustavu i što bli-

že zoni istraživanja. Prvo smo zapalili Anu Bakšić koja je u svoj rokovnik ubacila lipanjsko Tijelovo i tjedan iza i obećala za motiviranje speleološke populacije. Već koji tjedan kasnije Dino nam je potvrdio da je i on ubacio termin u svoj kalendar i da je zainteresiran i Lovel. Sad smo već bili sigurniji da bi to mogla biti nekakva uspješnica. Aida i ja smo zaključili da bi trebalo pomalo dignuti kondiciju do tad pa smo krenuli u sustav dok se moglo zbog vremena, a onda i u dublje jame po županiji. Zadnji ulazak u Kitu Gačešinu po postpoplavnom vremenu iznad Gračaca me koštao nekoliko vrućih dexova i mjesec dan teške pauze od speleološkog pojasa uz nadu da će se išijas oporaviti. Kondicija bi trebala pasti ali ćemo ući na friški- nu, pa kako bude. Dino je već izrazio zabrinutost da vodi stare šišmiše na nekakvo kolektivno groblje nalik slonovskima. Prva generalna proba ponovnog oblačenja speleološkog pojasa 15 dana prije velikog ulaska u Vlažnoj i Suhoj Mađarici ponovo na Crnopcu je srećom prošla dobro. I tako smo se u srijedu pred Tijelovo u večernjim satima okupili u Gračacu. Dino Grozić i Luka Pelozza iz Estavele, Ana Bakšić, Luka Ivanušec, Gordana, Olga i Mislav i skoro naturalizirani Englez Jonathan Gabris iz SO PDS Velebit, Austrijanac Paul, Joviša iz SD Po-

Prvi istraživa- ni metri u još transportnom danu su donijeli dobro večernje raspoloženje uz obavezni Pepi- to punč u vrućoj Cederiti, a Paul je izvadio kućni rum sa 80% alkohola koji se pristojno sljubio s nekim tamnim čajem

nir Banja Luka i nas dvoje (Aida i Teo Barišić) iz SO HPK Sv.Mihovil. Odvukli smo se do nadstrešnice na Vodicama i uz malo ljudikanja uz vatru zanočili. Ujutro je slijedilo pakiranje pribora za spavanje, topografski snimanje, kuhanje, bušilica, fikseva, hrane za desetak dana u transportne vreće. Na dno smo potrpali meka, nova podatna užeta i sidrišta dobivena od PP Velebit baš za ovu svrhu, a u naše vreće smo utrpali još i dvadesetak aluminijskih sidrišnih kompleta koji su dobiven sredstvima Komisije za speleologiju Hrvatskog planinarskog saveza za izvođenje stalnog višegodišnjeg Projekta „Istraživanja hrvatskog krša“. Mi smo svoje vreće spremili još u Šibeniku i izvagali na 18 odnosno 15 kila. Plan je da nas 12 uđe u jamu i dogega se do trulog bivka gdje će se ukratiti dodatne vreće za spavanje i Stainberg (bivak) te produžiti kroz Pješčanu oluju do tada najudaljenijeg Imberlanog bivka oko 2 km i 500 m dubine od ulaza. U Pješčanoj oluji kroz koju sam zadnji put prošao prije par godina sam iz opreza skinuo speleološki pojas kao i prilikom prvog prolaska radi jednostavne činjenice da svaki prolazak donosi nešto pijeska na najuži dio prolaza a tu je i kojih desetak kila viška tjelesne težine. Tek mlada špiljarka Olga nam je svima pomagala u prolaženju za koje sam ipak zaključio da se i dalje

može proći u pojasu. Nezdgodni detalj Pješčane oluje je jako strujanje zraka koje u tom uskom prolazu često zna baciti zrnca pijeska u oči pa večer kasnije slijedi ispiranje vodom i vlažnim maramicama da se izbjegne konjunktivitis koji može biti vrlo neugodan u danima koji slijede. U Imberlani bivak smo izbili relativno rano, oko 18,30 no teški teret nas je odbio od želje za ići kroz sljedeći kilometar špilje. Imberlani bivak je jedno lijepo mjesto - 20 tak metara široki i visoki špiljski kanal ispunjen velikim kamenim četvrtastim blokovima s odvojenim pijeskom ispunjenim površinama za spavanje. Ispod bivka se nalazi prelijepa dvorana sa sigovinom obrubljenim jezerom i tekućom vodom koja se prelijeva nizbrdo kroz blokove. Tu se malo divimo bugarskoj urednosti u vidu lijepo složenog oružarstva, i kuhinje i s malom zastavom poput malog bugarskog veleposlanstva u crnopačkom kršu. Drugi dan smo krenuli dalje. Relativno lagani detalji u teškom transportu pomalo iscrpljuju pa se ipak iza podne dohvaćamo Jaja. Ogromna dvorana promjera i visine preko 60 m uvijek djeluje impozantno. Službeno ju je Marin nazvao po meni (Teova dvorana) obrazlažući da ne treba čekati da netko otegne papke pa da se mora brzo tražiti nešto adekvatno. Ja sam si zadržao pravo da ju nazivam jajem jer je upravo takvoga oblika. Bio sam tu prvi put kad smo je našli (2015) pa onda još dva puta s Aidom i Anom Mijić (2017) kad smo istraživali nastavak Kanala Svetog Nikole do Ritinog sifona tada na 700 m i 2017 s Aidom i Marom u kanalu ispod Jaja prema bugarskom sifonu. Kasnije smo istraživa-

... a Joviša je polumrtav u vreći. Probavne tegobe su se pojačale. Srećom Marina i Lovel su doveli nešto medicinskog ugljena. U bivku se zbrajamo i vidimo da nam treba još stotinjak metara do prelaska 60 km

nje ovog dijela prepustili Mosorašima i Bugarima dok smo se mi više bavili istočnom stranom sustava. Natprani na gomili blizu vrha Jaja pronašli smo mjesto na blatnim kosinama koje bi bilo dobro za bivak pa

se podijelili u tri ekipe; Luka, Dino i Olga će u prvi upitnik u istočnom produžetku Marinove noćne more potražiti kraći i širi put prema kanalu između Ploče i Obeliska, Joviša i Jonathan će pogledati drugi upitnik od ovoga prema zapadu, a Paul i ja ćemo provjeriti mogućnost izrade bivka više prema istoku dok će ostali kladivima poravnati površine za spavanje. Krenuli smo u koloni kroz manje vertikalice preko Navlakuše, pa uspon do Jenških pokoj u kojem smo shvatili da se tu 30-tak metara visinske razlike prolazi kroz užetima neosigurani vertikalni meandar pa zadnjom vertikalom do raskrižja između Marinove i Žoharske noćne more gdje smo postavili novo oružarstvo tik iznad bugarskog. Paul i ja smo pronašli mjesto potencijalnog novog bivka uz slapić svježe vode i zaključili da bi bilo teško organizirati spavanje za veliki broj ljudi pa smo se brzo utješili da je uz transport teških vreća kroz meandar bila dobra ideja da zanoćimo u Jaju. Ipak smo izgradili jedan mali plato za mogući budući jurišni bivak i potom se sjurili natrag do ostatka. Ubrzo se vratila Jovišina ekipa kojima je ispao DistoX (laser za mjerenje) u nisku i usku rupu na početku novog kanala. Vrijednost uređaja nije ništa u usporedbi s činjenicom da ga nema i koliko vremena treba za nabaviti djelove i konfigurirati ga da radi. Dinova ekipa je donijela najljepšu vijest, da su pronašli prečicu i nacrtali 30-tak metara. Prvi istraženi metri u još transportnom danu su donijeli dobro večernje raspoloženje uz obavezni Pepito punč u vrućoj Cedevidi, a Paul je izvadio kućni rum sa 80% alkohola koji se pristojno

sljubio s nekim tamnim čajem. Ubrzo smo se svi smijali brdu hrane koje smo izvadili iz vreća. Ratni plan za treći dan. Naša transportna ekipa; dva Luke, Goga, Olga i Mislav idu natrag na Truli bivak i gdje će spavati i u nedjelju vani. Putem bi trebali sresti Marinu Grandić (SOV) i Lovela Kukuljana koji će ući u jamu. Paul i Jonathan idu na Ploču kartirati otvorene horizontalne kanale, Luka i Joviša će krenuti u prvu pa drugu vertikalnu na jugu Ploče, a Ana, Aida i ja idemo istraživati kanale oko mjesta gdje smo izvidali za bivak. Prvo crtamo 40-tak metara dugi kosi kanal prema jugu. Na dnu je bijeli pijesak i tu bi se moglo spavati nekoliko speleologa bez puno uređivanja, ali u nizu jer je usko. Drugi kanal je iznad vode i vodi do čiste, isprane dvorane sa više od 50 metara visokom kaminu niz koji pljušti voda, koja kroz uski meandar dolazi blizu novouređenog platoa. Potom se spuštamo u vertikalicu pod ulazom u prvi kanal i ulazimo u mali splet kanala koji se nastavlja novim

skokom. Poslije se pokazalo 140 m nacrtu u džepu, pa pomalo u povratku opremam Jenški Pokoi ficlecima da povećamo sigurnost prolaska kroz okomite dijelove. Paul donosi 180 m nacrtu horizontalnog kanala gdje su mu pri kraju crtanja rikhule baterije u DistoX. Dino i Joviša su se prvo spuštali u prvu vertikalnu i pronašli spoj s kraje kanala Oggy i žohari i bugarsko užu u penju do otvora u horizontalnim slojevima koji nisu istražili i crtali. Taj detalj nisu znali pa su podigli užu i ušli u sljedeću vertikalnu spustivši se tridesetak metara. Skupljamo se po-

malo u bivku i uspoređujemo nacрте. Opet čaj, punč, rum, cedevida. Vodu skupljamo iz osamdesetak metara udaljenog masnog jezera čije se razina podigla do blatnih rubova pa je voda svaki put sve mutnija. Jezero se zove masno jer smo u njemu za niskog vodostaja uočili tragove ulja na površini što je posljedica cirkulacije vode ispod razine Gračačkog polja. Nastojim piti samo prokuhanu vodu. Paulov Disto se ne može puniti pa ostajemo na dvije crtače ekipe. Četvrtog dana Joviša će potišten gubitkom tuđeg Dista s Anom krenuti na kopanje i traganje u blatu. Aida i ja ćemo nastaviti gdje smo stali jučer dok će ostatak na sjevernu stranu vidjeti kako izgleda Obelisk. Nas zastavlja nova vertikalna ali 100 m nacrtu je ponovo „v žepu“. Dinova ekipa je „na budalu“ popela prvi dio zida kanala iza Obeliska, onda pronašli uski ulaz u zapadnom zidu kanala i popeli se u fosilni kanal za koji vjeruju da će ih povratno dovesti na vrh penja. Joviša se nakopao i bezuspješno izvaljao kao svinja u blatu i kako voli „baš onako malo hladne vode“ osjetio prve probavne probleme. Ana je u pokušaju traženja okolnog pristupa izgubljenom distu popela tehnički par metara i pronašla novi kosi kanal i prošetala ga u duljini od 150 m. Navečer u bivak stižu Marina i Lovel uz tih mramor „Gdje je ovo, bog te..“. Bivak dobiva službeni naziv „Do Jaja“ Peti dan Ana i Joviša idu natrag dovući užeta ispod Vjeverice i čaj iz Imberlanog za kojeg smo zaključili da bi nam mogao nedostajati. Dino, Paul, Jonathan i Marina će u fosilni nad Obeliskom. Lovel će ispred nas popeći manji penj pa onda u vertikalnu gdje smo stali. Lovel brzo penje tih par metara i nalazi bugarske točke. Znam da smo u Labirintu, ali ne točno gdje, crtamo i dalje niz vertikalnu. 40 metara niže ponovo bugarska točka „11“. Mislim da bi to mogao biti spoj na Oggy pa rasprijetamo sve natrag. Trebat će nam užu za sutra. Dinova ekipa je uspjela u namjeri i nacrtala nastavak Obeliska do novih penjeva na kraju novog fosilnog kanala. Usput su vidjeli neki kanal u koji se treba zaljuljati na spoju prema novom bypassu kroz koji se ide natrag. Lovel i ja neovisno jedan od drugog provjeravamo kanal od početka penja u Jenški pokoi i izbijamo na točku „11“. Našli smo novu prečicu za zaobići Jenški. Možda nismo trebali rasprijetiti, ali neka, treba još provjeriti kroz Labirint i možda to spojiti direktno na oružarstvo. Ana marljivo kuha i dočekuje ekipe. Sve više osjeća svojih 42 godine speleologije, a Joviša je polumrtav u vreći. Probavne tegobe su se pojačale. Srećom Marina i Lovel su doveli nešto

medicinskog ugljena. U bivku se zbrajamo i vidimo da nam treba još stotinjak metara do prelaska 60 km.

Plan za srijedu je paklen. Dino, Lovel, Marina i Jonathan kupe naše i bugarske špage i opremaju dvije bliske po ocjeni jako duboke vertikale istočno od platoa za bivak, dok ćemo Paul, Aida i ja u kanal koji je pronašla Ana prije dva dana. Idem naprijed preko penja koso dolje lijepim širokim kanalom po dubokom blatu. Lijevo je povratni odvojak do penja a malo naprijed desni odvojak koji vodi do manje vertikale u fosilni meandar na čijem dnu teče manja količina vode. Na križanju ovog kanala se spajaju zračna strujanja iz glavnog kanalu koji vodi prema jugu i tog sporednog stvarajući još jaču zračnu struju. Na dubokom batu su se gusto formirali koraloidei od bijelo sivog kalcita koji su Anu podsjetili na vulkanski pepeo ali smo se kasnije dogovorili da se kanal nazove Pepeljara jer se stvarno izgleda kao smo u nekakvoj divovskoj pepeljari. Kod male vertikale u fosilni meandar je i manji lako penjivi penj koji bi mogao voditi u prostor iznad. Dalje niz glavni kanal se sa desne strane odvajaju kosi zatvoreni odvojci. Kanal potom sa zapada na istok presijeca aktivni lijepo isprani meandar do kojeg u višem dijelu vodi i zadnji desni odvojak u blatu. Tu opremam kosinu i 10 metarsku vertikalu do dna meandra s plitkim jezerom na sloju koje se ulijeva u uski nastavak. U vrhu ključanice meandra je blago skretanje na zapad i tu preko se preko blata ponovo dolazi do velikog proširenja. Bacam kamenje koje leti nekih 50 m. Poslije sam shvatio da se to mjesto nalazi iznad druge vertikale u koju je Dino ušao kod Ploče drugog dana istraživanja. Veliki isprani meandar daje naslutiti da je ovo mjesto nekakav veći kolektor koji se aktivira pri topljenju veće količine snijega. Odmah me podsjetio na Cokijevu priču o Seniorskoj puhaljki koja se nalazi stotinama metara iznad ali ne toliko tlocrtno daleko, u kojoj su čuli jak zvuk vode ali nikako nisu došli do vodenog kanala. U povratku marendajem s crtačima Paulom i Aidom, pa preopremam anin penj, dodajem nove ficleke po

Dino je obukao najlon vreću za smeće, legao u blato dok ga je Paul držao na Sv. Bernardu i uz upiranje u suprotnu stranu jedva čupao iz blatne kosine. Disto ostaje tamo negdje. Nisu ga niti vidjeli

kosinama i pulsovima dižem sidrište s druge strane prečke. U bivku Ana ponovo nakuhava. Kasno se vraća druga ekipa. Spojili su se na dnu 130-metarskih vertikala i trčeći s astrofolijama štiteći se od kiše nacrtali manji niski kolektor kroz koji nestaje voda. Po nacrtu je to 30-tak metara dalje u stijeni pokraj našeg bivka, a bez spoja Svi su osjetili probavne tegobe, a najgore je prošao Jonathan koji je još i povratio u vertikali. Ana djeluje zabrinuto da bi nas moglo više popadati u isto vrijeme. Svaka ekipa je dovukla po 280 metara nacrta pa smo debelo prešli 60 kilometara.

Dan sedmi. Ana i Joviša će lagano u mukama prema natrag pa makar do Imberlanog. Marina i Lovel će rasprijeti zadnje dijelove vertikala od jučer pa onda prema Trulom bivku. Dino i Paul će pogledati onaj kanal što se treba zanijhati pa ići ponovo pokušati kopati disto. Aida će odmarati i kuhati

u bivku a ja ću pokušati dočekati Jonathana pa možda opremiti bypass. Kroz bivak ponovo prolaze Marina i Lovel i odlaze. Otišao sam po vodu. Sad već moramo pustiti da odleži u loncu pa prečiti i odvojiti i baciti donji dio s finim silikatom. Jonathan spava cijeli dan i sad sam od Marine doznao za sinoćno povraćanje pa odustajem od samostalnog odlaska jer bi se našao sam u dijelu jame gdje Dino neće proći. Odmor i meni godi, prvo poslijepodnevno spavanje u jami. Oni se vraćaju iza 23,00. Nacrtali su 100-tinjak novih metara, a Dino je obukao najlon vreću za smeće, legao u blato dok ga je Paul držao na Sv. Bernardu i uz upiranje u suprotnu stranu jedva čupao iz blatne kosine. Disto ostaje tamo negdje. Nisu ga niti vidjeli.

U četvrtak dovršavamo zadnje zalihe brzo pokvarljive hrane. Iako je izgledala nestvarno velika, hrpa hrane je nestala. Dino oblači „izlazne čarape“. To su one u kojima se spavalo i sad više nema razloga za štednju. Aida i ja krećemo naprijed. U Imberlanom nalazimo aninu poruku da su tu prespavali i hrpu smeća što nisu uspjeli ponijeti. Zaključujemo da još nemamo problema s probavom i idemo dalje. U Nebozemlju još smeća u vrećici i sad mi transportne počinje ličiti na onu ulaznu. Stiže nas ostatak i pušta uz Vjevericu. U Trulome nalazimo Anu i Jovišu koji se skuhalo novi čaj i dogovaramo se s njima da ćemo skupa prespavati u bivku ispod Trulog. Marina i Lovel su prošli na putu vani. Napuštamo ih i tamo prema kraju sve više cvilim oko vreće. Ipak u bivku olakšanje. Vadim smeće da ne smrdi. Uskoro stižu i ostali. Dino, Jonathan i Paul će vani, željni spavanja u čistom, a mi sutra penzionerski kad se dignemo, pa ćemo svi srušiti vlastite rekorde u količini boravka u špilji

Dino, Jonathan i Paul će vani, željni spavanja u čistom, a mi sutra penzionerski kad se dignemo, pa ćemo svi srušiti vlastite rekorde u količini boravka u špilji

rekorde u količini boravka u špilji. Dan deveti. Ekipa od sinoć je ispraznila svoje vreće za spavanje u Trulom bivku pa im se pojavilo mjesto za smeće. Moja transportna s bušilicom, priborom za crtanje dijelom tehničke opreme i osobnim stvarima je ponovo napokon ugodna i oko podne smo svi vani. Spuštamo se do Dijane, klopamo, pozdravljamo. Ana, Paul i Joviša bi se možda do nas do Šibenika ali Joviša bi se što prije dočepao doktora u Banja Luci, tako da samo Dino ide s nama. Do kraja dana smo se oprali, isprali opremu i Dino i ja sljedećeg

dana vratili na Seminar o komunikaciji u speleospašavanju HGSS za koji smo dobili ključeve od Centra izvrsnosti Cerovačkih špilja, a to je već neka

druga priča. Aida je izostala jer ju je stigla temperatura i probava pa smo počeli razmišljati da možda voda nije uzrok nego kakva viroza.

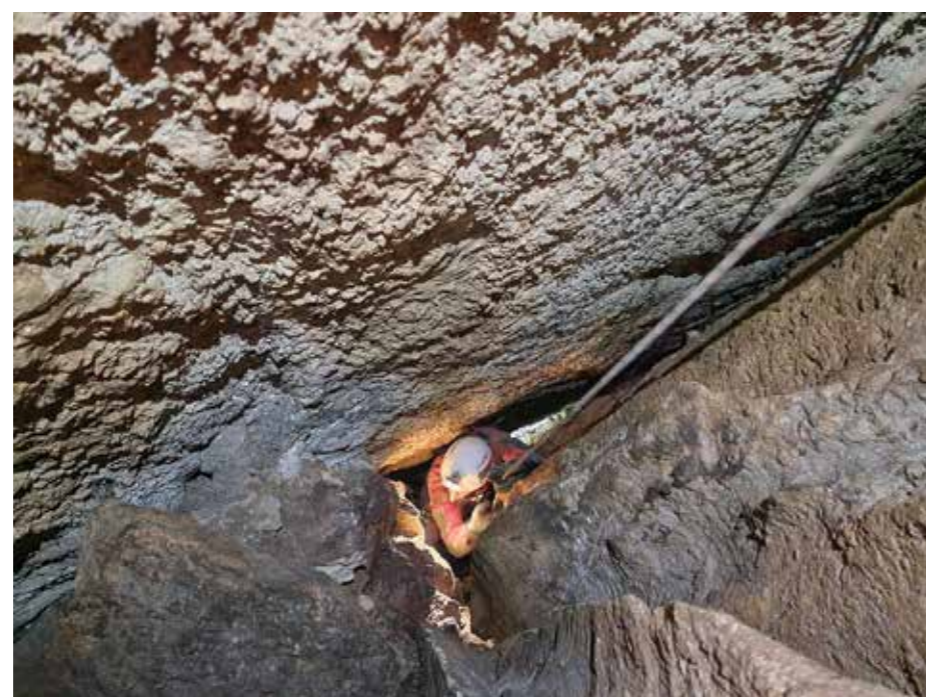
SPELEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA U JAMSKOM SUSTAVU CRNOPAC (JSC) U 2023

Krajem 2022 Jamski sustav Crnopac dosegao je duljinu od umalo 59 kilometara tako da smo nakon prvog ulaska u siječnju Aida i ja prebacili drugu znamenku na celeru brojača duljine metara u sustavu. Tom i sljedećom prilikom u ožujku smo tehničkim penjanjem tragali za mogućim spojem s jamom Duša i nekako do kraja iscrpili tu mogućnost u Dvoranici pod Šerihijom. Za sljedeći pokušaj će trebati netko sitnije građe prerošati Eliminator i Svlačionicu i krenuti sa kopanjem uz osluškivanje nekoga sa druge strane u Duši.

Za sljedeći ulazak smo krenuli dublje u središnji dio sustava u spletu kanala Farmville iznad Otomanskog carstva. Tamo iznad Lijehice kaula kroz koju dobro struji zrak, a koja završava zarušenim blokovima, postoji par kamina kroz koje bi se tehničkim penjanjem možda moglo zaobići to zarušenje. Prvog dana po ulasku smo se dobro namočili i iako smo relativno zdravi odradili jednu stranu i bez problema zadnjeg dana izašli vani, močenje je aktiviralo moj kronični išijas i mjesec dana pauze od speleologije.

Početkom svibnja smo marljivom Dinu Groziću i Luki Pelozu asistirali pri proširivanju uskog prolaza sa jakim strujanjem zraka na dnu jame Vlažna Mađarica za koju postoji mogućnost spajanja s JSC i usput ponovo pregledali drugi upitnik u drugom kraku

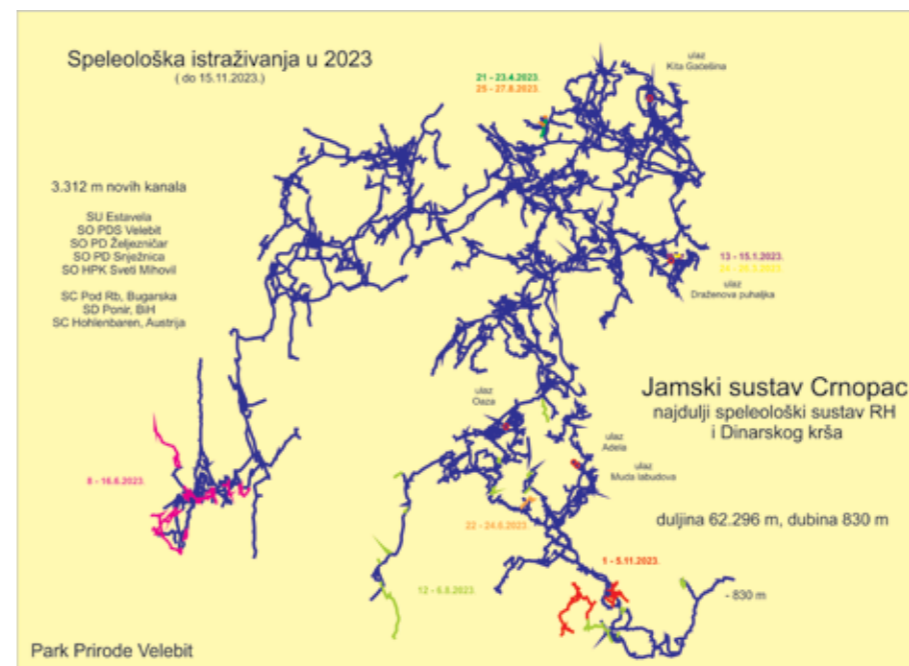

Vježbu smo lukavo iskoristili za prokopavanje Pješćane oluje i tako olakšali daljnje istraživanje i pripremili prolaz za eventualno spašavanje

jame i ponovili nacrt jame Suha Mađarica. Drugog dana smo prodirali šumarskom vlakom na greben Kite Gaćešine pa onda na putu do Mađarica, pronašli ulaze u nekoliko manjih speleoloških objekata i dočekali Dina i Luku pa spustili opremu do auta.

U prvoj polovici lipnja je organizirano je devetodnevno istraživanje u kome je sudjelovalo 14 speleologa iz tri hrvatske speleološke udruge (SU Estavela, SO PDS Velebit i SO HPK Sv.Mihovil) među kojima i dva gosta iz BiH i Austrije. U istraživanju najudaljenijih jugozapadnih dijelova sustava jedan dio istraživača je proveo u transportu opreme do novoustanovljenog novog stalnog bivka u Jaju, dok je drugi dio gotovo cijelo vrijeme proveo u tom dijelu objekta pri čemu je kartirano novih 1.427 m novih kanala, a sustav prešao duljinu od 60 km. (Vidi Devet dana u jami.....).

Već sljedeći vikend je u sustav kroz ulaz Muda Labudova ušla Ž-ova ekipa. Nicola i Mišur su penjući se po tubi u predjelu PI kanala na dubini više od 500m pronašli novih 105m kružnog kanala dok je drugi dio ekipe pripremao jamu za predstojeći

speleološki istraživački logor. Drugi dio priprema su krajem srpnja odradili u jami Oaza.

U razdoblju od 29. lipnja do 2. srpnja 2023. se u JSC, ulaz Kita Gaćešina održala Međunarodna vježba speleospašavanja. Hrvatska gorska služba spašavanja organizirala je ovu izuzetno tehnički i logistički zahtjevnu vježbu u sklopu pripreme za certificiranje modula za međunarodne akcije spašavanja kroz sustav Civilne zaštite EU. Uz HGSS, na vježbi su bili prisutni pripadnici Ravnateljstva civilne zaštite RH, te službe spašavanja iz Poljske, Srbije, Bugarske i BiH. U izvlačenju je sudjelovalo ukupno 70 spašavatelja i pripadnika službi civilne zaštite. Vježbu smo lukavo iskoristili za prokopavanje Pješćane oluje i tako olakšali daljnje istraživanje i pripremili prolaz za eventualno spašavanje.

Željezničari su sredinom kolovoza ponovo organizirali nekoć tradicionalni istraživački logor na Crnopcu pri čemu je istraživano više objekata, a pritom je 25 hrvatskih i bugarskih speleologa ušlo kroz ulaze Muda Labudova i Oazu i istražilo novih 944m. U sektoru Muda labudovih su najznačajniji pronalasci na vrhu dva penja u fosilnoj Avangardi gdje su se istraživači međusobno čuli u novom spletu horizontalnih kanala dok je u Oazi pronađen nastavak kanala kod Šarenih jezera nazvan Tona kokaina. U Megaljenjivcu su se sustavno od sjevera prema jugu rješavali upitnici, a glavni kanal prema jugozapadu je još uvijek ostao velika nepoznanica. Krajem kolovoza smo nastavili sa penjanjem kamina u Farmville u društvu Lea koji se pripremao za predstojeći osnovni tečaj speleospašavanja

R.B.	Datum istraživanja	Sudionici istraživanja	Mjesto istraživanja	Novoistraženo DULJINA/LENGHT metar/meter	Ukupno DULJINA/LENGHT metar/meter	Ukupno DUBINA/DEPTH metar/meter
253.	13.-15.1.2023.	Aida i Teo Barišić (SOSvM)	KG: Drugi spoj sa DP; Bullmija	56	59.090	
254.	24.-26.3.2023.	Aida i Teo Barišić (SOSvM)	KG-DP: Martovske neIDE	29	59.059	
255.	21.-23.4.2023.	Aida i Teo Barišić (SOSvM)	KG: Iznad ljevice - Farmville	51	59.110	
256.	8.-16.6.2023.	Aida i Teo Barišić (SOSvM); Ana Bakšić i Jonathan Gabris (SOV); Dino Grozić (SUE); Joviša Bajić (SD Ponir, BiH); Paul Karoshi (Holenborn, Austria)	KG: Pepeljara, Šhanal...	1.427	60.537	
	8.-11.6.2023.	Luka Pelozo (SUE); Gorana Perić, Olga Jerković, Mislav Sajko i Luka Ivančić (SOV)				
	11.-15.6.2023.	Marina Grandić (SOV/SUE) i Lovel Kukuljan (SUE)				
257.	22.-24.6.2023.	Nicola Rossi i Ivan Mišur (SOŽ)	ML: nastavak Nagrade	105	60.642	
		Ani Gateva, Yordanka Donkova, Pavlin Dimitrov-Papi, Nikoy Naydenov-Niki, Simeon Nenkov-Monkala (SC Pod Rb, Bugarska); Dino Grozić, Lovel Kukuljan, Luka Pelozo i Tin Tepavac (SUE); Ivan Mišur (SOŽ)	ML: Šcembe Chorba	490	61.132	
258.	12.-16.8.2023.	Luka Ivančić, Gorana Perić (SOV); Nela Bosner, Borna Maleš, Zrinka Matic, Tila Medenica, Nicola Rossi, Tina Ugrinović, Josip Dadić, Hrvoje Jurković, Stipe Maleš, Sara Andelić Perić, Andrej Plevnik (SOŽ); Anita Trojanović (SOSn); Dario Maršanić (SUE);	Oaza: Tona kokaina, Meandar prijateljstva; Nasuprot PISOARA; Megaljenjivac	454	61.586	
259.	25.-27.8.2023.	Aida i Teo Barišić, Antonia Viljac i Leonardo Grubelić (SOSvM)	KG: Iznad ljevice; Koljaroidi - Farmville	42	61.628	
260.	1.-5.11.2023.	Marina Grandić, Luka Ivančić i Lukas Grbac Lacković (SOV); Dino Grozić i Lovel Kukuljan (SUE)	ML: Disneyland; Penjčeta; Zacičani kanal	668	62.296	

HGSS-a i Antonie. Leo je imao priliku i sam tehnički penjati, a nažalost tek pri raspoređivanju jednog dijela kanala smo uočili još jedan zanimljivi upitnik tako da tamo treba otići barem još jednom. Usput smo vratili uzad u gornji spoj Šibensko i Divljev zapada odakle su povučena nakon vježbe. Dio oko ulaza Kita Gaćešina bio je predviđen za završnu vježbu tečaja HGSS-a no loša prognoza je buduće speleospašavatelj svrnula prema Jopicevoj pećini.

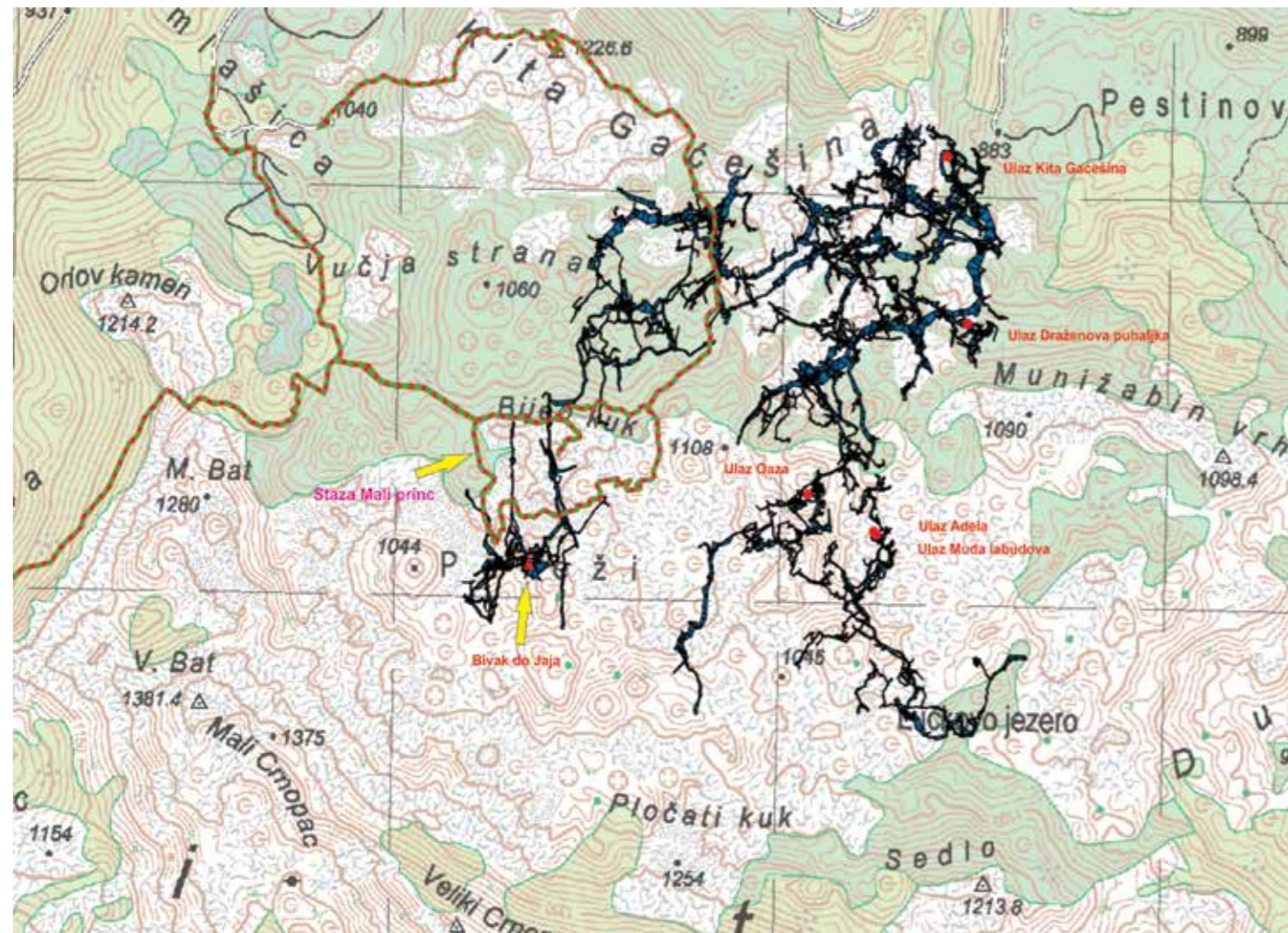
U zadnjem petodnevnom istraživanju početkom studenog su u sustav kroz ulaz Muda labudova ušli Estave-

ličari i Velebitaši; Dino, Lovel, Marina, Luka Ivančić i mladi Lukas te istražili čak 668 metara u nastavku tehničkih penjeva nad fosilnom Avangardom započetih u kolovozu. Istraživanje je obilježilo bijeg pred i kroz vodenu bujicu kroz vertikalnu Pakla.

Vani je pred ulazom Kita Gaćešina u isto vrijeme čekala mješovita bugarsko - hrvatska speleološka ekipa od čak 15 speleologa. Dugo planiranje i najbolje namjere je potopila obilna kiša i jak vjetar već pri noćenju u šumarskoj nadstrešnici na Vodicama. Dobro namočene Pod Rbove i mosoraške speleologe su ugostili djelatnici

Parka prirode Velebit i Centra izvršnosti Cerovačke špilje gdje su se malo oporavili, obišli turistički uređene špilje pa potom nastavili prema Dalmaciji i Biokovu na zamjensku akciju.

Do 5. studenog je 2023. godine u sustavu načinjeno 8 istraživačkih akcija i topografski je snimljeno ukupno 3.312 m novih kanala tako da je ukupna duljina sustava 62.296 m, dubina -830 m i nalazi se negdje na 57. mjestu na popisu najduljih špilja u svijetu. Istraživanja su nabavkom znatne količine opreme podržana od strane PP Velebit, Hrvatske gorske službe spašavanja i Hrvatskog planinarskog saveza.

PAKLENI TAJFUN

Za produženi vikend sam se nećkao između pet dana špiljarenja ili penjanje na Čikoli po moguće lošem vremenu. Odlučio sam se za jamu jer iako je vani možda crveni meteoalarm zbog kiše, unutra je uvijek dobro, možda se samo malo smočimo na izlazu (ha ha, da malo!). Ekipa je bila udarna: Lovel, Marina, Dino, Luka I. i ja. Ulazimo u Jamski sustav Crnopac na ulaz Muda labudova u srijedu oko 15h. Uz lešinarene dva bivka po putu, dolazimo na novi bivak u Avangardi oko 20h. Klopa i spavanac. Sutradan se dijelimo na dvije ekipe te svaka ide rješavati dugove od ljeta: Lovel i Marina dva dana provode u penju Penjčeta te tamo crtaju već istražene kanale, ali na ljeto nenactane, jer im se tada pokvario DistoX. Ulaze u novu verti-

Dino, Lovel, Marina, Luka Ivančić i mladi Lukas te istražili čak 668 metara u nastavku tehničkih penjeva nad fosilnom Avangardom započetih u kolovozu. Istraživanje je obilježilo bijeg pred i kroz vodenu bujicu kroz vertikalnu Pakla

kalu sa slapom, te ju drugi dan istražuju i nazivaju Kijamet. Za to vrijeme, Dino, Luka i ja idemo u Šišmiš mumiju te nakon prečke ulazimo u kanale Disneylanda. Tamo istražujemo freatsku tubu te ulazimo u visoki meandar, koji uzvodno završava vertikalom u plus (minimalno 55m), a nizvodno sifonom. Ostavljamo još par upitnika. Taj dio smo istraživali sva tri dana, izuzev mene jer me faks stisnuo pa sam ro-

mantični petak proveo sa knjigom u bivku. Nacrtali smo oko 668m novih kanala. Zadnji dan (subota) su Lovel i Marina penjali zeznuti penj kojemu još nisu dali ime, ali nažalost kanal ubrzo završava. A onda, izlazak! Budiemo se u 6h ujutro i žurimo van zbog radnog ponedjeljka, te dolazimo do vertikale Pakla. Marina ide prva, Lovel iza nje i govori meni da pričekam malo prije da se ne smočim. Viče kreni. I tako ja krenem u tajfun. Pakao je inače vertikala od nekih 100m u kojoj nitko od nas nikada nije vidio vode, a kamoli u tolikim količinama. Ta voda je padala sa visine veće od 100m (uže ide do prozora, a ne do vrha vertikale), te je na putu dobila toliku brzinu da su se stvarali refuli vjetra i vode koje nikako nisi mogao predvidjeti niti izbjeći. Bio sam mokar u 10-ak sekundi, s potpuno novom kordurom. Luka i Dino su dobili eksponencijalno veću količinu vode te su na bivku (srećom jako blizu vrha vertikale) praznili čizme od vode i "žmikali" potpuno natopljeno pododijelo. Od Marine do Dine se val vode povećavao tako da je ona bila suha oko pojasa, s razlikom od možda 15 minuta. Nasreću, na bivku smo ostavili nešto hrane, i imali smo plina, ali ne beskonačno i morali smo smisliti plan. Pet sati smo se sušili, gledali tlak na satovima, pa je krenuo crni humor (ugasili smo svijeće u bivku, a marina kaže: "Miriši na groblje"). Odlučimo da nema smisla vraćati se kroz pakao do donjeg biv-

ka gdje su vreće za spavanje, nego da hrabro idemo dalje. Bojali smo se vertikala koje slijede, a u kojima i u sušnom razdoblju kaplje voda. Stavili smo pončo od astro folija ispod kordure, kako bi nam barem core ostao suh. Lovel odlučno odradi izvidnicu i kaže da je prolazno. Svima nam je laknulo, a "strašne" vertikale su se svele na bezopasno kapanje vode, što i inače prolazimo bez poteškoća. Nastavljamo prema van brzim tempom, a Dinotov "slobodno do krajaaa" nam svima pruži olakšanje da smo skoro na zvjezdanom nebu. Sve u svemu, dobar dir.

International Cave Rescue Exercise "JSC 2023"

In the period from 29 June to 2 July 2023, the International Cave Rescue Exercise "JSC 2023" was held at the Site of Southern Velebit, the Crnopac pit system.

The Croatian Mountain Rescue Service organized this extremely technically and logistically demanding exercise as part of the preparation for certification of modules for international rescue operations through the EU Civil Protection system. In addition to HGSS, members of the Directorate of Civil Protection of the Republic of Croatia were present at the exercise.

The problem in testing modular rescue lies in the fact that it is difficult to find more days to practice. In this case, the fact that bilateral co-operation between CMRS and Polish TOPR was held in Croatia in the week before the exercise. A month before the exercise, an invitation was sent to the ECRU that other teams could join, so another 15 rescuers from four cave rescue services of Serbia, Bosnia and Herzegovina, Bulgaria and Poland came to Croatia, so from the first arrivals a mixed team was assembled, which entered the cave on Thursday.

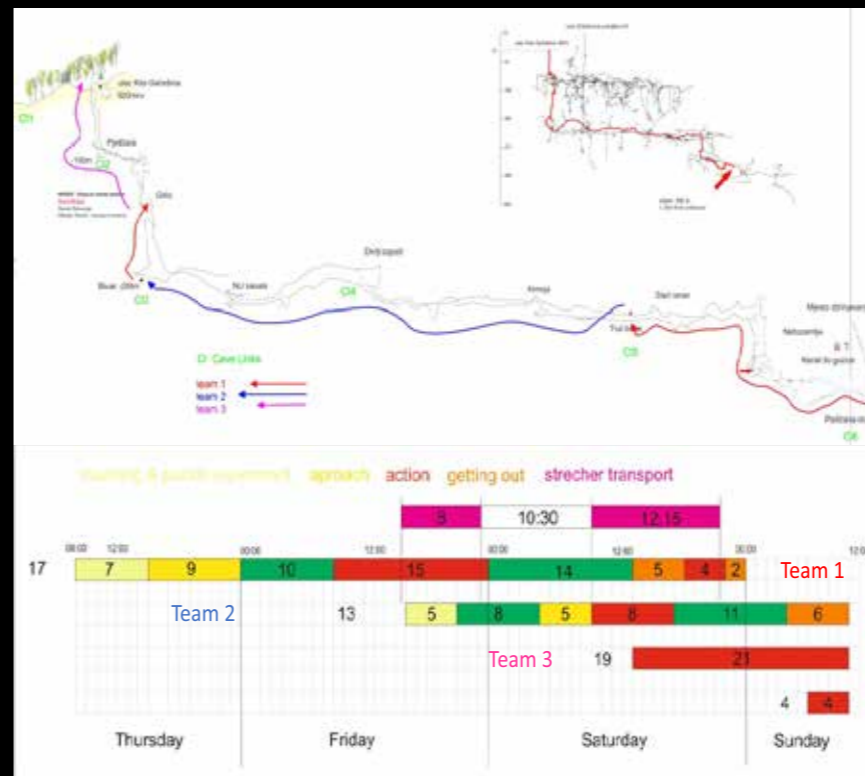
- 4 [Grupa Ratownictwa Jaskiniowego – Stowarzyszenie](#)
- 1 Cave Rescue Bulgaria
- 4 [Savez Gorskih Sluzbi Spašavanja u BiH](#)
- 6 [Gorska Služba Spasavanja Srbije](#)
- 8 [Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe](#)
- 40 Croatian Mountain Rescue Servis
- 7 Ministry of Internal Affairs (MUP), Directorate of Civil Protection of the Republic of Croatia

The first team consisting of 17 members from 4 rescue services prepared entry equipment on Thursday morning (medical team, communication, stretcher, technical equipment, logistics)

Half of the rescuers spent six hours expanding the passage, digging sand and breaking rocks until the stretchers passed through the passage. The expansion of the passage created the conditions for rescue from the remote parts of the cave, which extends another 2 kilometers in length to the southwest.

RB	Stanica/Služba	Ime i prezime	RB	Stanica/Služba	Ime i prezime
1	Bjelovar	Branika Bakic	39	Zlatar Bistrica	Ozren Rasonja
2	Bjelovar	Dragana Šolaja	40	HGSS	Aida Barišić
3	Bjelovar	Jakob Janeš	41	CRB	Pavlin Dimitrov
4	Bjelovar	Laurent Sessa	42	GRJ - S	Adam Zarychta
5	Bjelovar	Mario Golem	43	GRJ - S	Jaroslav Kur
6	Bjelovar	Siniša Atlija	44	GRJ - S	Pawel Krzeszowiec
7	Bjelovar	Tomislav Golubić	45	GRJ - S	Przemysław Sekowski
8	Čakovec	Hrvoje Novak	46	GSS RS	Aleksandar Ravas
9	Istria	Marko Rakovac	47	GSS RS	Igor Tonković
10	Istria	Elvis Brajković	48	GSS RS	Jelena Đoković
11	Istria	Mario Ribica	49	GSS RS	Milan Rabrenović
12	Istria	Martin Glavić	50	GSS RS	Milan Tomić
13	Karlovac	Igor Jalinić	51	GSS RS	Nemanja Vasilić
14	Ogulin	Danja Stjepić Polić	52	GSSUBIH	Bruno Grgić
15	Ogulin	Davorin Turković	53	GSSUBIH	Marino Vidović
16	Ogulin	Marijan Vučkelić	54	GSSUBIH	Nives Batista
17	Rijeka	Dino Drožić	55	GSSUBIH	Stjepan Bubalo
18	Split	Ana Buklijaš	56	MUP	Ana Car
19	Split	Antonija Zanki Mardešić	57	MUP	Nikša Siadoljević
20	Split	Davor Cvitanic	58	MUP	Petar Čušar
21	Split	Fani Flamengo	59	MUP/Bjelovar	Tomislav Marević
22	Split	Ivana Buklijaš	60	MUP	Mate Herceg
23	Split	Marin Glužević	61	MUP	John Doe
24	Split	Tiveler Kosturkov	62	MUP	Jane Doe
25	Šibenik	Mario Gverić	63	TOPR	Dawez Medes
26	Šibenik	Ilija Marušić	64	TOPR	Greg Albrzykowiński
27	Zadar	Stipe Jukić	65	TOPR	Jasiek Gasienica
28	Zagreb	Darko Rubić	66	TOPR	Kamil Suder
29	Zagreb	Dinko Novosel	68	TOPR	Kuba Hornowski
30	Zagreb	Domagoj Čajko	67	TOPR	Lukasz Duda
31	Zagreb	Ivan Mišur	69	TOPR	Martin Sitarz
32	Zagreb	Josip Dadić	70	TOPR	Zibi Gruska
33	Zagreb	Jure Šanić			
34	Zagreb	Luika Haviček			
35	Zagreb	Maja Marinić			
36	Zagreb	Matteo Zausnig			
37	Zagreb	Petra Kovač Konrad			
38	Zagreb	Teo Barišić			

This form of exercise with alternation of work, sleep and combining teams was performed for the first time in Croatia.

TOPOGRAFSKO SNIMANJE I ISTRAŽIVANJE IZVORA ČIKOLE 2023.

Jure Šarić ¹
Petra Kovač Konrad ^{1 2}
Teo Barišić ²
Tihomir Kovačević ³
Branko Jalžić ^{4 5}

¹ HPK „Sv. Mihovil“
² Društvo za istraživanje krša - Freatik
³ Dinaridi - Društvo za snimanja i istraživanja krških fenomena

Gotovo da i nema Hrvata koji nije čuo za stihove „U Zagori na izvoru rijeke Čikole“ i mitska bića NiPrije koji obitavaju u bespućima Dalmatinske zagore. U potragu za mitskim bićima uputili su se i članovi speleološkog odsjeka HPK „Sv. Mihovil“ iz Šibenika, a kako je to bilo možete pročitati u nastavku. Od davnina krški izvori bude čovjekovu znatiželju, stoga i ne čude brojne legende i zapisi o zlatu 21. stoljeća. Izvor rijeke Čikole smješten je u Mirlović polju, na rubu Petrovog polja, padinama Svilaje. U predosmanskom dobu rijeka Čikola nosila je naziv Poljščica, dok je naziv Čikola dobila zahvaljujući Turcima, što znači „voda kroz litice“. (Čikola. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021.). Izvor Čikole nalazi se u blizini naselja Čavoglave, 10-ak kilometara jugoistočno od grada Drniša te je njegov najvažniji vodoopskrbni resurs. U skladu s time proglašen zonom sanitarne zaštite.

Rijeka Čikola, je tipična krška rijeka s povremenim tokom, a njene pritoke čine rijeke Vrba i Mahniša. Ona je najveća pritoka rijeke Krke. Sliv rijeke Čikole seže do Muća na jug, gdje graniči sa slivom Jadrta i Žrnovnice, a prema jugozapadu po padinama Moseća graniči sa slivom Pantana i slivom rijeke Krke. Na sjeveroistoku graniči sa slivom rijeke Cetine (Tomašić, 2013). Izvor Čikole predstavlja tipični krški izvor sa maksimalno izmjenjenim protokom od 75 m³ /s (Bonacci i dr.,

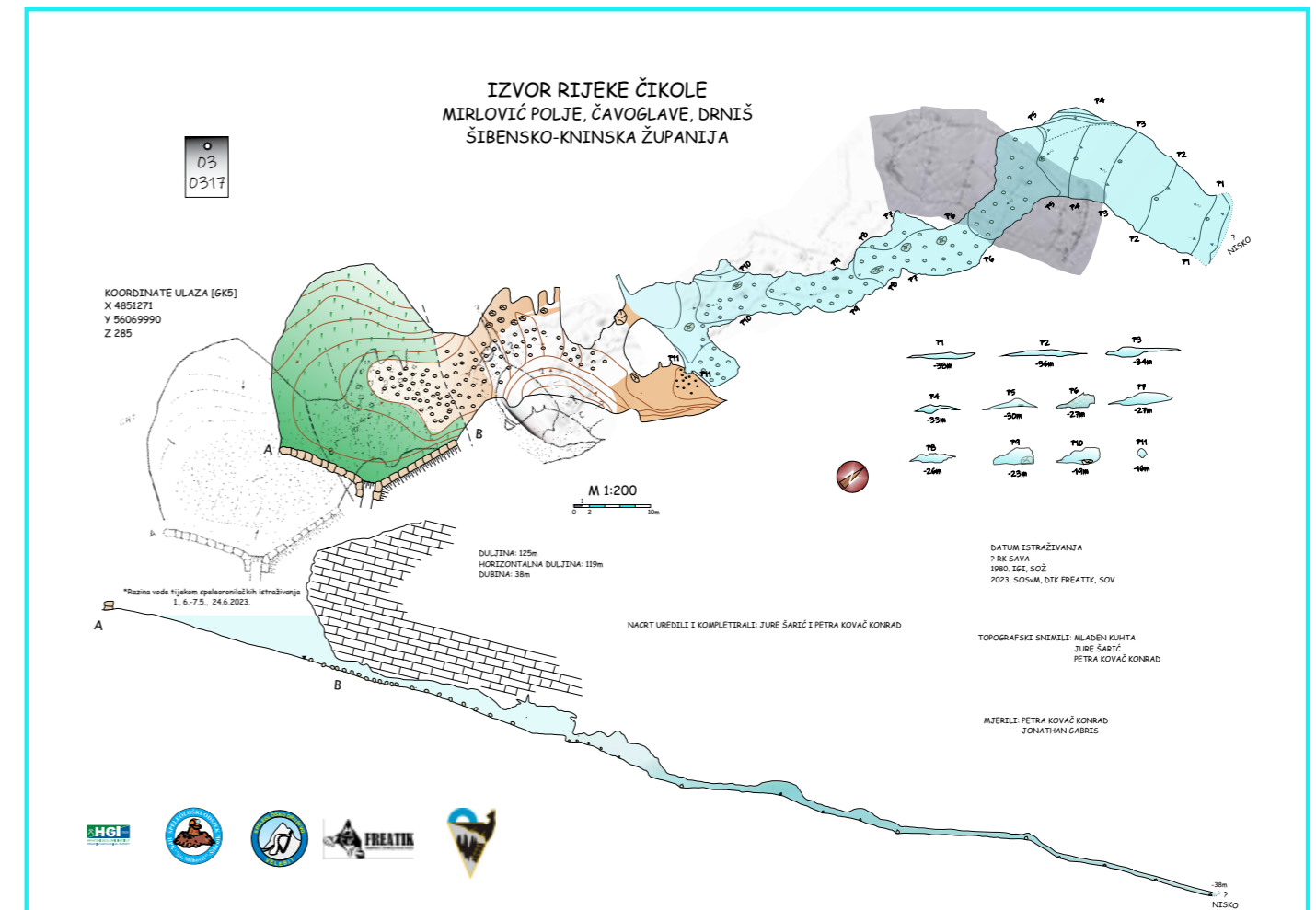
J. Šarić bilježi podatke izmjera u plastificiranu bilježnicu (foto: P. Kovač Konrad)

2018). Prva zabilježena speleoronilačka istraživanja izvora Čikole u svrhu vodoopskrbe proveli su članovi RK Sava 1985. godine koristeći se 30 metarskim nargilama (zrak upuhivan s površine) čiji su tragovi - metalni klinovi za postavljanje sigurnosne niti, i danas vidljivi unutar samog izvora. Prvo znano topografsko snimanje jame provedeno je od strane Instituta za geološka istraživanja - IGI, danas Hrvatski geološki institut gdje je topografski snimljen ulazni dio izvora do 8 m dubine (Terzić i Frangen, 2010). Tada se topografski snimio dio izvora koji nije bio potopljen. Gotovo 43 godine kasnije na inicijativu Petre Kovač Konrad rađa se ideja o ponovnom topografskom snimanju izvora, posebice njegovog potopljenog dijela. U pravilu bi se nastojalo izbjeći periode visokog vodostaja, međutim u ovoj situaciji visoki vodostaj omogućuje lak-

ši transport opreme i veću vidljivost unutar samo izvora čime se i kvaliteta dobiva na značaju. Tijekom svibnja i lipnja 2023. godine provela su se dodatna istraživanja i topografsko snimanje izvora. Za mjerenja dubine, azimuta i temperature vode koristio se ronilački kompjuter Suunto EON Steel koji sadrži digitalni kompas i mjerna traka. Svi podaci prikupljeni prilikom mjerenja bilježeni su u plastificiranu bilježnicu za pisanje pod vodom. Tijekom istraživanja koristila se arijadnina nit za označavanje udaljenosti od ulaza u sifon pa do izlaska iz sifona i kao osiguranje u slučaju zamucenja vode dizanjem sitnozrnatog sedimenta s dna. U samom istraživanju potopljenog dijela prvi zadatak bio je postaviti sigurnu nit. Ulaz izvora Čikole nalazi se na koti 279 m nm., niskog je i širokog poprečnog presjeka, dimenzija 15x0,5m

Ulaz u izvor Čikole, pogled iz kanala prema izlazu (foto: P. Kovač Konrad)

Topografski nacrt izvora Čikole

te orijentacije sjever - jug. Ulazni dio izvora - prvih 40 metara duljine do 8 metara dubine, za vrijeme niskih vodostaja presuši te je moguć pristup bez korištenja ronilačke opreme.

Nakon 40 metara kanal se dijeli na dva prolaza dimenzija 1 x 0,5m koji se nastavljaju u kanalu smjera sjever - jug, nastavni kanal je stalno potopljeni dio izvora. Kanal nastavlja morfologiju niskog i širokog poprečnog presjeka i na nekim dijelovima kanala za ronilaca je moguć prolaz samo na određenom-najširem mjestu. Pad kanala prati nagib debelo uslojenih vapnenaca (oko 1 m) gornjokredne starosti (Bonacci i dr., 2019).

Na dnu kanala gotovo da nema sedimenta, stijene su oštre uslijed erozijsko-korozivskog djelovanja vode, a zamućenje vode uzrokuje naslage sitnozrnatog sedimenta „zarobljene“

Petra se priprema za uron (Foto J. Šarić)

J. Gabris na kraju istraženog kanala izvora Čikole (Foto: P. Kovač Konrad)

u stropnim pukotinama uslijed tlaka vode za vrijeme jakih protoka. Ronjenjem na otvoreni krug disanja, mjehurićima izdahnutog zraka, te naslage se skidaju sa stropnih pukotina i uzrokuju potpuno zamućenje vode kroz nekoliko sekundi. Zato je izuzetno bitno da sigurnosna nit po kojoj se speleoronioci kreću bude postavljena na dijelu kanala koji je najviši. Također, ako je vodostaj viši, postoji protok vode koji ipak odnosi dio sedimenta prema izlazu. Nakon 60 metara na dubini od 33 metra kanal zavija u smjeru istok - zapad te spušta do dubine od 38 metra. Visina kanala u najdubljem dijelu izvora iznosi nešto manje od jednog metra. Dno se na tom dijelu izdiže i zatvara sa stropom, a dotok vode dolazi iz bočnih pukotina. Speleoge-

Ulaz u izvor Čikole, pogled ispred ulaza u kanal (foto: P. Kovač Konrad)

nezu izvora Čikole možemo povezati sa istjecanjem podzemnih voda na površinu kontaktom propusnih i manje propusnih naslaga as u Petrovom polju. Generalni smjer pružanja kanala S-J ne odgovara regionalnim strukturama (Dinarski smjer pružanja SZ-JI) što ukazuje na intenzivnu kompresivnu tektoniku koja je uzrokovala brojne lokalne rasjede (Bonacci i dr, 2019). Morfologiju kanala, širokog i niskog poprečnog presjeka, s nekoliko metara dugim pukotinskim nišama u bokovima kanala možemo povezati s erozijsko-korozivskim radom vode duž međuslojnih pukotina debelo uslojenih vapnenaca i ostalih tektonskih pukotina koje su odredile generalni smjer pružanja kanala kao i njegovu morfologiju.

Članovi SO HPK „Sv. Mihovil“ u tri samostalna istraživanja i jednim istraživanjem sa speleoroniocem Jonathonom Gabrisom iz SO PDS Velebit topografski su snimili 125 m izvora

Izvor Čikole (foto: P. Kovač Konrad)

Priprema i topografsko snimanje kanala (foto: P. Kovač Konrad) (slike gore, dolje i desno)

U središnjem dijelu kanala (foto: P. Kovač Konrad)

do dubine od 38 metara. Najbolja vidljivost u izvoru (5-7 m) bila je kada je dubina jezera kod ulaza u kanal iznosila 7 m. Naknadnim dolaskom, kada je vodostaj bio 2 m niži, ulaznih 40m vidljivost je bila 0.5m, te je u dubljim dijelovima bila opet 5-7 m. Zabilježena temperatura vode prilikom ronjenja iznosila je 12°C. U izvoru od faune uočeni su troglobiontni rakušci roda Sphaeromides i endemska Dalmatinska gaovica Phoxinellus dalmaticus.

Literatura:

Bonacci, O.; Terzić, J.; Roje-Bonacci, T.; Frangen, T., (2019): An Intermittent Karst River: The Case of the Čikola River (Dinaric Karst, Croatia). *Water*, 11, 2415. <https://doi.org/10.3390/w11112415>
 Bonacci O., Terzić J., Roje-Bonacci T.(2018): Hidrološka analiza krške rijeke Čikole, *Hrvatske vode* 26, 106 281-292
 Terzić, J.; Frangen, T. (2010.): Dugotrajno crpljenje na crpilištu izvora Čikole. *Hrvatski geološki institut, Zagreb (neobjavljeni elaborat)*
 Tomašić, A. (2013). Hidrogeološki odnosi u priljevnom području izvora Čikole (Diplomski rad). *Varaždin: Sveučilište u Zagrebu, Geotehnički fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:130:858131>*

Pred uron (foto: J. Šarić)

BRAČNE VODE

(ANHIJALINA U UVALI BOKULJA)

UVALA BOKULJA, SLIVNICA, OPĆINA POSEDARJE

DATUM ISTRAŽIVANJA
5.3.2023. DTK FREATIK, SOSWM
12.3.2023. DTK FREATIK, SOSWM

KOORDINATE ULAZA [gd]
44.254355 N
15.416815 E

DULŽINA: 43m
VERTIKALNA RAZINA: +3m

P1 0,6x6m
P2 0,7x9m
P3 2x3m
P4 1x2m
P5 2x2,2m
P6 2x2,5m

I. ZNAČNI OZEP   II. ZNAČNI OZEP

TOPOGRAFSKI SNIMIO: JURE ŠARIĆ
MJERILA: PETRA KOVAČ KONRAD
UREDILI: PETRA KOVAČ KONRAD I JURE ŠARIĆ

FREATIK

EKSPEDICIJA CRNO VRELO

2023.

Petra Kovač Konrad ^{1 2}
Jure Šarić ²
Teo Barišić ²
Jonathan Gabris ³
Branko Jalžić ^{4 5}

¹ DIK Freatik,
² HPK SV.Mihovil,
³ SO HPD Velebit
⁴ HBSD
⁵ SO PD Željezničar

UVOD

Speleološka i speleoronička istraživanja Crnog vrela u Kosinjskom Bakovcu u 2023.godini nastavak su istraživanja koja su se provodila tijekom 2020 i 2021 godine u organizaciji DDISKF, SO HPD Velebit i DIK Freatik. Nakon istraživanja 2021. godine djelomično je topografski snimljeno oko 500 m kanala te je bilo ronjeno u 3 sifona. Zaključak tih istraživanja bio je da postoji perspektiva za daljnja istraživanja u nekoliko kanala, suhih i potopljenih. U periodu od 24.9.2023-30.8.2023 u organizaciji HPK SV.Mihovil iz Šibenika provedena su daljnja

Jure prije prona Okanca 1 s opremom za postavljanja u kanalu 60 plus
(foto: P. Kovač Konrad)

Topografsko snimanje Petlje
(foto: B. Jalžić)

istraživanja sa rezultatom od ukupno do sada topografski snimljenih 783 m kanala s dubinom od 81m. U istraživanju 2023. godine sudjelovali su: Jure Šarić (organizator, HPK SV. Mihovil), Petra Kovač Konrad (HPK Sv. Mihovil, DIK Freatik), Tomislav Flajpan - Frf (DDISKF), Gordan Polić - Gogo (DDISKF), Branko Jalžić-Bančo (SO HPD Željezničar, HBSD), Jonathan Gabris (SO HPD Velebit), Tihomir Kovačević-Tihi (DDISKF).

GEOGRAFSKI POLOŽAJ SPELEOLOŠKOG OBJEKTA:

Crno vrelo nalazi se u Kosinjskom polju, oko 10 km istočno od državne ceste D50 (Otočac - Gospić) i 25 km sjeverno od administrativnog središta Ličko - senjske županije, grada Gospića. Ulaz u Crno vrelo smješten je uz uzvisinu Bila u rubu Bakovačke doline. Sjeverna i južna strana Bakovačke doline omeđena je uzvišenjima od 778 do 910 m n.v., Veliki vrh, Čagar i Vršeljak. Potok Bakovac je pritoka ri-

jeke Like i hidrološki Jama Crno vrelo predstavlja povremeni izvor iz kojeg se nastavlja korito potoka Bakovac. Nizvodno uz korito nalazi se niz povremenih izvora, što ukazuje da se potok Bakovac prihranjuje podzemnim tokovima, te je aktivan za vrijeme viših vodostaja u podzemlju. Dolina potoka Bakovca tektonskog je postanka, a oblikovana je kompleksom geomorfoloških procesa te predstavlja morfo-genetski tip reljefa - fluviokrš (Butorac i Cvitković, 2020).

CILJEVI ISTRAŽIVANJA EKSPEDICIJE CRNO VRELO 2023:

Nakon prethodnih istraživanja zaključilo se da postoje nekoliko perspektiva za daljnja istraživanja tako da se odlučilo da će se nastaviti istraživanje nakon drugog uzvodnog sifona, odnosno istraživanje trećeg uzvodnog sifona, nastaviti će se istraživanje nizvodnog sifona i pokušati se spojiti s Okancem 1 (sifon ispod ulazne vertikale), nastaviti će se istraživanje suhog špiljskog kanala u zapadnom sektoru Crnog vrela (Fosilijade) te će se ponoviti topografsko snimanje dijela kanala (60plus) jer se u prethodnom snimanju nisu kanali uspjeli spojiti, topografsko snimanje novoistraženih

Petra Kovač Konrad

Dolazak u smještaj u 13 h u Gornjem Kosinju. Priprema opreme za transport- dva side-mount seta boca s regulatorima (2x4l i 2x 5.6 l), jedan ronilački set s 5 l boca i 100 m statika za opremanje iza ulaznog sifona. Dolazak na ulaz u Crno vrelo u 14.30. Opremanje ulazne vertikale, transport opreme do sifona te topografsko snimanje ulazne vertikale. Postavljanje živolovki za faunu na ulaznoj vertikali. Fotografiranje i snimanje aktivnosti.

25.8.2023.

Ekipa: Branko Jalžić, Jure Šarić, Petra Kovač Konrad

Dolazak na ulaz u jamu u 10.30. Bančo oprema sifon ispod ulazne vertikale (Okance 1) s 5 mm zelenom zamkom. Prvu točku je vezao na fiks s pločicom koji je postavljen u stijeni kod Okanca1, drugo sidrište je na velikom kamenu neposredno prije ulaska u jezero i treće sidrište je vezano na stijenju iznad vode. Petra i Jure odradili su transport opreme za postavljanje i topografsko snimanje (100 m statika, 50 m statika, bušilica, kompleti za postavljanje i set za topografsko snimanje). U 12.30 krenulo je postavljanje kanala 60plus do Nizvodnog sifona i do drugog uzvodnog sifona. Bančo se spustio do nizvodnog sifona i po-

kanal 60plus. Ostalo je 80m statika u jami i nešto kompleta za postavljanje.

26.8.2023.

Ekipa: Branko Jalžić, Jure Šarić, Petra Kovač Konrad.

Logistika: Tihomir Kovačević
Dolazak na ulaz u jamu u 12.30. Bančo oprema prema drugom sifonu ispod ulazne vertikale (Okance 2). Petra i Jure topografski snimaju sifon Okance 1 i jezero iza sifona. Prva točka je točka na kojoj je Jure prethodni dan završio s topografskim snimanjem kanala 60 plus. Nakon toga Bančo oprema pristup prema sifonu Okance 2 iz jezera nakon sifona. Poslije opremanja Bančo i Jure topografski snimaju kanal "Petlja" koja se spaja s kanalom 60 plus. Snimili su oko 65 m kanala. Petra je u međuvremenu transportirala dvije 8 l boce od ulaza do Okanca 1. Bančo i Jure izašli su iz jame u 18 h i spustili još dvije 8 l boce do Okanca 1. Snimanje prona u Okancu 1.

Na dubini od otprilike 7 m kreće suženje kroz valutice u kojem je Jonathan uočio zelenu zamku koja je postavljena u Okancu 1 i shvatio da je suženje spoj na sifon ispod ulazne vertikale. Uspio je jedva proći sa side-mount konfiguracijom

Okance 2- Frf na sifonu u drugom kraku ulazne vertikale (foto: J. Šarić)

dijelova, biospeleološka istraživanja, te fotografiranje i snimanje.

TIJEK EKSPEDICIJE CRNO VRELO 2023:

24.8.2023.

Ekipa: Branko Jalžić, Jure Šarić,

stavio vodene zamke. S postavljanjem je završeno u 14.30 kada se započelo s topografskim snimanjem kanala 60plus. U 17 h završilo se s topografskim snimanjem došavši do sifonskog jezera od Okanca 1. U 18.30 je tim izašao iz jame. Topografski je snimljeno oko 120 m. Fotografiran je i snimljen

27.8.2023.

Ekipa: Branko Jalžić, Jure Šarić, Petra Kovač Konrad, Tomislav Flajpan. Logistika: Tihomir Kovačević.

Dolazak na ulaz u jamu u 10.30. Jure, Frf i Petra zaranjaju kroz Okance 1 i topografski snimaju Okance 2 (Petra i Frf). Jure topografski snima spojeve na Okance 2 sa jedne i druge strane sifona. Preko sifona transportirali su četiri 8l boce za ronjenje u 2. uzvodnom sifonu. Bančo preranja Okance 1

Loša vidljivost u drugom i trećem sifonu (foto: P. Kovač Konrad)

sat vremena kasnije odlazi u nizvodni sifon pokupiti zamke i zaroniti i skupiti faunu. Nakon toga on i Frf transportiraju 4 boce sa Okanca 1 na drugi uzvodni sifon i izlaze iz jame. Jure i Petra odlaze u kanal Fosilijada i topografski snimaju gornju etažu-blatnu tubu. Dolaze do mjesta kojeg je potrebno opremiti jer se kanal naglo spušta. U 19h u posjet dolaze Aida i Teo.

28.8.2023.

Ekipa: Jonathan Gabris, Branko Jalžić, Tomislav Flajpan, Logistika: Tihomir Kovačević

Bančo, Jonathan i Frf ulaze u jamu u 11 h. Odlaze do nizvodnog sifona u kojem zaranjaju. Dolaze do kraja sigurnosne niti postavljene 2021 i Jonathan zaključuje da to nije pravi nastavak kanala. Vraća se na sidrište prije i nastavlja istim smjerom pružanja kanala na 14 m dubine. Uočavaju još jedan odvojak koji se uspinje osim onog u kojem je Petra stala s Lenom 2021. godine, ali se oni odlučuju nastaviti kanalom koji se pruža na istoj dubini. Kanal se nastavlja malo manjim dimenzijama, trokutastog poprečnog presjeka sa šljunkom na dnu. Nakon toga kanal se nastavlja 40-ak m na dubini 13-, nakon ukupno 80 m duljine od ulaza u sifon, kanal se počinje uzdizati. Na dubini od otprilike 7 m kreće suženje kroz valutice u kojem je Jonathan uočio zelenu zamku koja je postavljena u Okancu 1 i shvatio da je suženje spoj na sifon

ispod ulazne vertikale. Uspio je jedva proći sa side-mount konfiguracijom. Frf ga nije mogao pratiti s back-mount konfiguracijom. Suženje se zamutilo i oni više međusobno nisu mogli ko-

Suženje se zamutilo i oni više međusobno nisu mogli komunicirati. Jonathan se pokušao vratiti kroz suženje, ali u nula vidljivosti to je bilo nemoguće

municirati. Jonathan se pokušao vratiti kroz suženje, ali u nula vidljivosti to je bilo nemoguće. Jonathan se kroz kanal 60plus se vratio na ulaz u nizvodni sifon strahujući za Frfa, a Frf je nakon nekoliko minuta čekanja također se polako vratio, strahujući za Jonathana vrteći crne scenarije u svojoj glavi. Bili su jako sretni kada su se susreli živi i zdravi. Petra i Jure su u kući radili topografski nacrt.

Opremanje ulazne vertikale (foto: P. Kovač Konrad)

29.8.2023.

Ekipa: Jonathan Gabris, Jure Šarić, Petra Kovač Konrad, Tomislav Flajpan, Gordan Polić.

Logistika: Tihomir Kovačević
Dolazak na jamu u 10.30. Odlazak na drugi uzvodni sifon, transport opre-

Topografsko snimanje Tube - Jure uživa (foto: P. Kovač Konrad)

Lijevo: Prostiranje Crnog vrela na terenu (QGIS, Teo Barišić)

Desno: Pogled iz zraka na Gornje Kosinje (foto: P. Kovač Konrad)

me. Planirano je bilo da rone Jonathan, Jure i Petra, ali zbog kvara na regulatoru od Jonathana, Jure daje svoj regulator i samo Petra i Jonathan preronjavaju. Stara sigurnosna nit bila je pokidana, a vidljivost je bila svega 2 m. Nakon 8 minuta ronjenja i potro-

šenih 20 bara u svakoj 8 l boci izronili su u kanal. Topografski su snimili suhi kanal između drugog i trećeg sifona koji je oko 55 m duljine. Snimali su od točke na kojoj je vezana sigurnosna nit ispred trećeg sifona do točke na kojoj je vezana nit ispred drugog sifo-

na. Iznad jezera trećeg sifona nalazi se 4 dimnjaka. Potencijalno su ovo više etaže koje su suhi spoj na sifon. Nakon transporta opreme rone u 3. sifonu, vidljivost je loša i na 16 m dubine ulaze u uski prostor koji se pukotinski nastavlja dalje te nije bilo moguće

Okance 1, sifon ispod ulazne vertikale - vidljivi su ostatci drvenih ljestvi po kojima se lokalno stanovništvo spuštalo po vodu (foto: P. Kovač Konrad).

proći. U povratku topografski snimaju poligon s MNemo uređajem. U povratku na 14m dubine uočili su "pra-

vi" nastavak kanala. Tamo su vezali nit i napravili jedno sidrište. U povratku od tog sidrišta prema izlazu nastavili

su snimati sa MNemo uređajem. Nakon 2.5 h se vraćaju kroz drugi sifon. Transportiraju opremu prema izlazu i raspremaju liniju za napredovanje. Jonathan usput zaranja u nizvodni sifon i MNemo uređajem snima spoj

Jonathan i Frf prije nezaboravnog zarona u nizvodni sifon (foto: B. Jalžić)

Jonathan postavlja sigurnosnu nit u Nizvodnom sifonu (foto: T. Flajpan-Frf)

na Okance 1. U 18h kreću s pronomom kroz Okance 1 prema izlazu i u 19.30 su svi na površini.

30.8.2023.

Ekipa: Jonathan Gabris, Jure Šarić, Petra Kovač Konrad, Tomislav Flajpan, Gordan Polić.

Logistika: Tihomir Kovačević.

Dolazak na ulaz u jamu u 13 h. Petra

i Jonathan transportiraju opremu s Okanca 1 po ulaznoj vertikali na površinu. Gogo, Frf i Jure odlaze do nizvodnog sifona raspremaju i topografski snimaju do ulaza u nizvodni sifon. Zatim odlaze u Fosilni kanal i snimaju zajedničku točku na Jonathanov stari nacrt. Jure dodatno topografski snima kanal. Izlaze iz jame i transportiraju svu opremu na površinu. Na po-

vršini su bili u 18.30.

Rezultati ekspedicije Crno vrelo 2023: Tijekom ekspedicije ponovljeno je topografsko snimanje kanala 60 plus, nastavljeno je s istraživanjem i topografskim snimanjem Tube, topografski je snimljen sifon Okance 2, te je ponovljeno snimanje sifona Okanca 1, spojen je i topografski snimljen nizvodni sifon sa sifonom Okancem 1 te je topografski snimljen kanal između drugog i trećeg uzvodnog sifona, te je započeto topografsko snimanje i istraživanje trećeg sifona. Ukupna duljina dosadukupno topografski snimljenih kanala iznosi 783 m s dubinom od 81 m.

ŠPILJSKA FAUNA CRNOG VRELA

U sklopu speleoronilačkih istraživanja Crnog vrelo bilo je moguće provesti i biospeleološka opažanja i prikupljati špiljsku faunu.

Osim vizualnim pregledom, fauna je prikupljena i postavljanjem kopnenih i vodenih živolovki. Sva prikupljena fauna pripada pravim špiljskim životinjama (trogobiontima i stigobiontima).

U podzemnim vodama zabilježeni su brojni rakušci (Amphipoda) roda *Nip-*

Bančo postavlja živolovke u kanalu 60+ (foto: P. Kovač Konrad)

Špiljska kozica *Trogloniscus* sp. (foto: B. Jalžić)

Špiljska kozica *Typhlotrechus mrazeki* (foto: B. Jalžić)

hargus sp., kao i brojni primjerci vrste *Typhlogammarus mrazeki* i špiljske kozice (Decapoda) *Trogloniscus* cf. *kapelana*.

Od kopnene faune zabilježen je u ulaznom vertikalnom dijelu objekta špiljski trčak (Coleoptera) *Typhlotrechus bilimeki* ssp. U tom ulaznom dijelu objekta ali i u kanalima iza sifona, nađeni su brojni primjerci jedankonožnih rakova (Isopoda) roda *Titanethes dali*.

U dubokom podzemlju iza sifona na stijenama je zabilježena i špiljska dvojenoga (Diplopoda) *Haasia* cf. *stenopodium*.

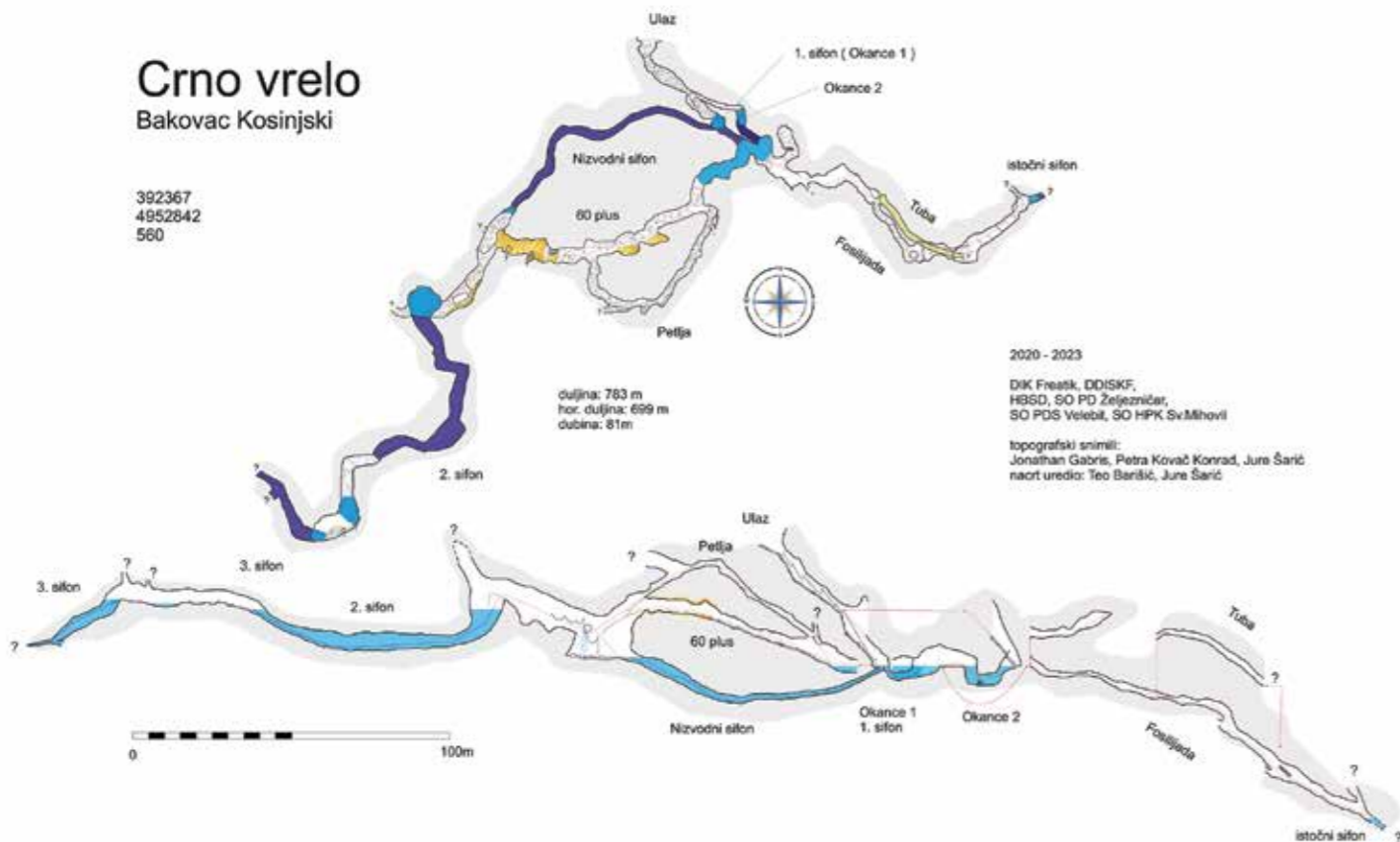
Tijekom ekspedicije uzet je i uzorak sedimenta radi nalaza podzemnih puževa.

Nakon provedene analize u pregledanom uzorku, nisu pronađene kućice podzemnih puževa.

Detaljna taksonomska obrada prikupljene podzemne faune tek predstoji.

ZAKLJUČAK

Nakon provedenih istraživanja u špilji Crno vrelo tijekom 2023. godine utvrđeno je da postoji perspektiva pronalaska novih dijelova špilje u Tubi, Fosilijadi, u stropu kanala između drugog i trećeg sifona te u trećem sifonu. Zbog zanimljivih biospeleoloških nalaza potrebno je prilikom budućih speleoronilačkih ekspedicija nastaviti sa daljnjim upoznavanjem špiljske faune Crnog vrela.

HRVATSKI PLANINARSKI KLUB
SV. MIHOVIL

Bana Josipa Jelačića 28
22000 Šibenik
OIB: 91280208813
IBAN: HR3623900011199001673
e-mail: hpk.sveti.mihovil@hps.hr
www.sv-mihovil.hr

Urednica: Antonia Viljac
Urednik speleoloških stranica: Teo Barišić
Grafički urednik: Luka Bošnjak
Lektorirao: Nitko
Fotografija na naslovnici: Petra Kovač-Konrad

Tisak:

Naklada: 500 komada

ISSN 1848-3224

HRVATSKI PLANINARSKI KLUB
SV. MIHOVIL
ŠIBENIK

FLEX

www.divegear.com